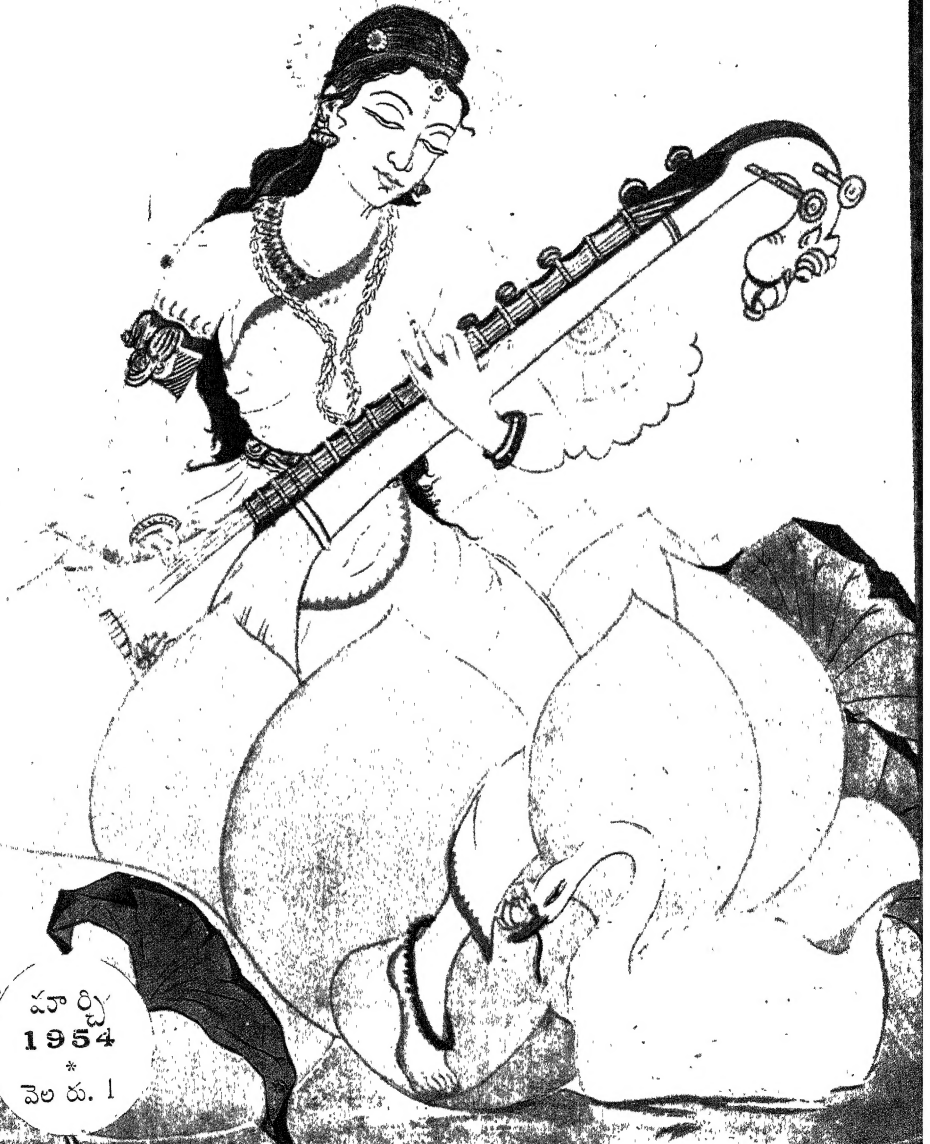

భారతి

త్వరగా నురగను తెచ్చు సన్లైట్ బాడ కుండ తెల్లగాను మరియు క్రొత్త శవంతముగాను ఉపయోగము

“చాచా నా కువ్వాలు ఎంత తెల్లగానుందో : అందుకు కారణమేమంటే అది సన్లైట్ సబ్బుతో ఉడుకబడుటచేతనే. సన్లైట్ నుండి త్వరగా వచ్చు నురగలు మరియు పోగొట్టును. సన్లైట్ తో ఉడుకుటవలన మీ బట్టలు మిక్కిలి శుభ్రముగా చేయబడుటచే అవి తక్షణమున మెరుగైనంత తెల్లగానగును!”

“ఈడుటవలె మరేదీయును నన్ను హాయిగా నుంచదు. రంగు బట్టలను సన్లైట్ సబ్బు పుర్రముచేసేటట్లు మరేదీయునుచేయదు సన్లైట్ యొక్క మృదువైన నురగ బట్టలను దాచునందగనే వాటిలోని మరియు పోగొట్టును— సన్లైట్ మీ బట్టలను మృదువుగా ఉంచుటచే మీ బట్టలు చాలకాలము వచ్చును.

సన్లైట్ సబ్బు

బట్టలను కాపాడును • శ్రమను తగ్గించును • ఖర్చును తగ్గించును

భారతీ

సాహిత్య.
మాస పత్రిక

సంపాదకుడు :

శివలెంక శంభుప్రసాద్

ఆంధ్రపత్రికా ముద్రణాలయము,
మద్రాసు.

సంపుటము 31

సంచిక 3

మార్చి, 1954.

విడిప్రతి వెల ఒకరూపాయి

ఆంధ్ర ప్రజా సీకానికి మా ప్రచురణలు

ఆంధ్ర ప్రతిక సచివ్ర వార ప్రతిక ద్వారా ఆంధ్ర ప్రజా సీకాను
పరిచయము చేసిన యీ క్రింది ప్రచురణలు మావల్ల
చిల్లరగాను, టోకుగాను దొరకును.

రాజ్ టాపేద	(మార్క్ షేన్)	2-0-0
టాప్ సాయర్	(")	2-0-0
హకల్ బెరీవిన్	(")	2-0-0
విచిత్రవ్యక్తి	(")	2-0-0
కాంచనద్వీపం	(స్టేషన్)	1-8-0

పై బదిలీకి అనువాదం: నంబూరి రామమోహన రావు

అల్లీబిల్లీలోకంలో అమ్మాయి కథ 1-0-0

(ట్రాయ్ కెరోర్) అనువాదం : వి. డి. ప్రసాద రావు

కౌంట్ ఆఫ్ మాంట్ క్రిస్టో (అల్లెగొండర్ డ్యూమా)

(రెండుభాగములు) ఒక్కొక్క భాగము 3-8-0

అనువాదం : సూరంపూడి సీతా రామ్

డాన్ క్విక్ సెట్ మూలం : పెరివాన్ బెజ్ 2-0-0

(అనువాదం) విశ్వాత్మల సరసింహమూర్తి

రెండు మహానగరాలు (తెన్నేటి సూరి) 3-0-0

ఆత్మకథ రెండుభాగములు (మహాత్మాగాంధీ)

ఒక్కొక్క భాగం 5-0-0

శ్రీమద్భగవద్గీత (కా. నాగేశ్వరరావుపంతులు) 4-0-0

ఆంధ్రవాఙ్మయ చరిత్ర 2-0-0

శ్రీ మదాంధ్ర మహాభారతము

ఉద్యోగపర్యము 1-0-0

బసవపురాణము (పాల్కురికి సోమనాథకవి) 4-0-0

ఆంధ్రగ్రంథమాల, మదరాసు 1.

చిహ్నయానుక్రమణిక

మార్చి 1954

— 0 —

హిరణ్యకశ్యపుని దుండగములు—కొమాండ్నారు కృష్ణమాచార్యులుగారు	197
ఆధునిక ప్రభుత్వసిద్ధాంతం : హైందవ వేదాంతం—సి. రాజగోపాలాచారిగారు	199
ఉపస్థుషమ—వి. ఆనందాచార్యులుగారు	210
సాహిత్యంలో సత్యసృష్టి—చిరుమామిళ్ల శివరామకృష్ణస్వామిగారు	211
కడపటి ఎందుకొమ్మ—కవికొండల వేంకటరావుగారు	221
చలిమంట—పి. గణపతిశాస్త్రిగారు	226
మధురతంజావూరు నాయక రాజులనాటి ఆంధ్రవాఙ్మయము—	
వేలటూరి వెంకటరమణయ్యగారు	229
భావభాగీరథి—బెల్లూరి శ్రీనివాసమూర్తిగారు	242
గోపమ్మ తల్లి—వేమూరి వెంకటరామనాథంగారు	243
వేలతల్లి—వేమంగంటి నరసింహాచార్యులుగారు	254
బ్రాహ్మదొర జీవితవిశేషములు - భాషానేవ—కొత్తపల్లి వీరభద్రరావుగారు	255
అరణ్యంలో మానవయంత్రం—మునిపల్లెరాజుగారు	265
స్వాతంత్ర్యము - సాంఘికక్షేమము—పారనంది జగన్నాథస్వామిగారు	273
జానకి నివేదనము—చేబ్రోలు సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారు	281
తమిళ వేదకర్త తిరునళ్లువనాయనార్—చల్లా రాధాకృష్ణశర్మగారు	282
పృథ్వీగీతము—ఉత్పల సత్యనారాయణాచార్యగారు	285
కలగూరగంప—	286
గ్రంథవిమర్శనము—	291

త్రివర్ణచిత్రము : నీటికడవ—వి. సంజీవరావుగారు.

దినమునకు ఇంక స్వచ్ఛమైనటువంటియు, ఇంక
మనోహరమైనటువంటియునైన చర్మము

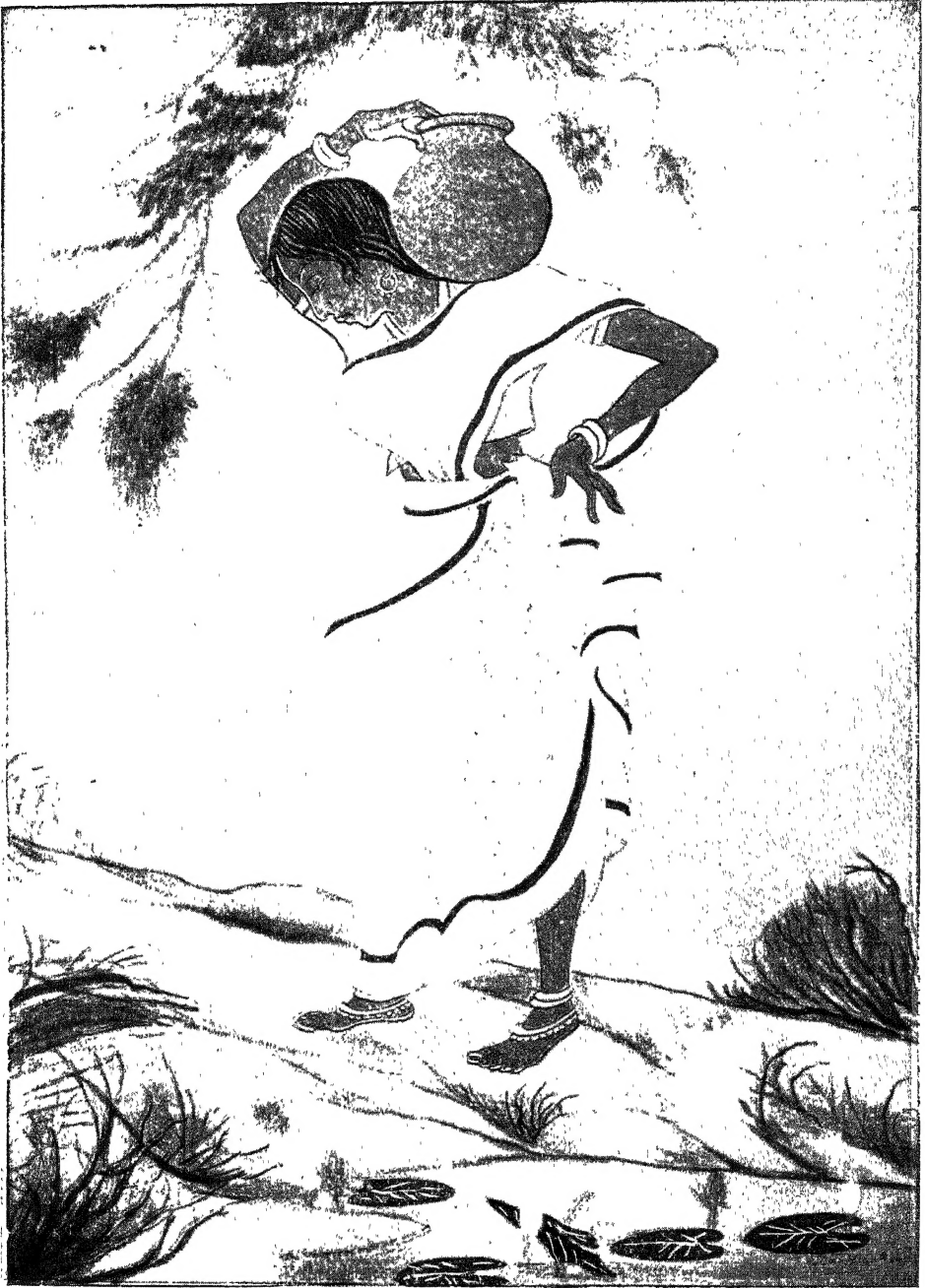
కేడిల్ తో గుడిన రెక్సోనాతో ఈ
అద్భుతమైన మార్పును మీరు
తెచ్చుకొంటారు

రెక్సోనా యొక్క కేడిల్ తో గుడినను
నురగను మీ చర్మము మీద మెల్లగా దుద్ది
తిరువాత కడిగివేయండి మీ చర్మము
దిన దినమునకు ఇంక మృదువుగాను, ఇంక
మెత్తగాను అగుటను మీరు చూస్తారు.
మరియు మీరు క్రొత్త ఆకర్షణను
తెచ్చుకొంటారు.

రెక్సోనా

ఇది ఒక్కటే కేడిల్ తో గుడిన సబ్బు

★ చర్మమును పొడిపించేటటువంటియు, చర్మమును
మెత్తగా చేయునటువంటియునైన నూనెల ఒక
ప్రత్యేక మిశ్రమమునకు రిటిస్టర్డ్ పేరు.

భారతి

మార్చి 1954

చిత్రకారుడు : శ్రీ వి. సంజీవరావు.

విజయ
స్థానము

భారతి

సంపుటము 31
సంచిక 3

హిరణ్యకశ్యపుని దుండగములు

శ్రీ కొమాండూరు కృష్ణమాచార్యులు

మును కనకాక్షకశ్యపులు భూరితపంబొనరించి యంబుజా
ననుని బ్రసన్నుడేసికొని నర్వవిధంబుల చే నవధ్యులై
ఘనతరళక్తి లోకముల గారియ వెట్టి కుబేరగోత్రభి
ద్వనజభవాదిలోకముల దాడులు వెట్టికలంచి రుద్ధతిన్.

నాకవధూపభోగ్యమగు నందనవాటిక దుష్టదానవా
సీకములూక్రమించి సురనిర్భరపూరములన్ గలంచికా
మాకుల చిత్తవృత్తులము యచ్చరలన్ బలిమిన్ గ్రహించి యా
మూకలు గల్పపాదప సమూహములన్ బెకలించి రుద్ధతిన్.

సురకరిరాజ కుంభముల సూరతగిట్టి దృఢైకముష్టి జ
ర్జరిత మొనర్చి పైని సురరాజు కిరీటముదన్ని కేశముల్
కరమున బెట్టమర్చికొని కర్కశ పాశనిబద్ధుడేసి యా
శరవర వీరవాద జయశబ్దములంగొని పోయె వీటికిన్.

పురహరుశూల మాదివిజపూర్వజవక్షముదాకి వర్మపుం
బరునశ విస్ఫులింగకణ పంక్తుల మిట్టిపడం బ్రహ్మనభా

సురముఖుడయ్యె నయ్యసుర, శూరతవజ్జితార పాత భీ
కరముగ దాక వామకరభూతమునన్ మరిలించె నుగ్రతన్.

ఘనతర కోపవేగమున గన్నుల నిష్పలురాల నంతకుం
డని మొన నర్వలోక భయదార్పిరభింశము కాలదండమున్
గొని దనుజేంద్రువైవ గిరికూట కఠోర గదాభిఘాత సం
జనిత మహాస్ఫులింగ కణజాలముతో నిల గూల్చె నచ్యుతా!

శాసితశత్రుజా యముడు సర్వసుపర్వచమూనమూహ సం
త్రాసము వాయ నాదనుజదర్శమడంగగఁ గాలపాశము
ద్యాసిర లీలనెత్తి గళబంధ మహోగ్రత నాక్రమింప బా
హుసీలతాశితాగ్రవలనాహతులన్ చెగవ్రేసె నుద్ధతిన్!

ఆ వైవస్వతు డప్పు డాతనికి దండధ్యక్షుడై యుండె పా
రావాసాధిపతిత్వముంబడసె హవ్యాస్వాది వైశ్వానరుం
డా వీరాగ్రణి కోశపాలన విధిన్ యక్షేసుడుండెన్, మహా
దేవుండతని పాశుపాల్య విధి నుద్దీపించెనుద్యోగియై!

అనురావాసము నాక్రమించు పితృదేవార్హంబులౌహవ్యక
వ్యములందానె హరించి లోకములయం దవ్యాహతైశ్వర్య శౌ
ర్యములందెవ్వడు నాకు నాటియని దుర్గర్వాంధుడై బ్రహ్మ వి
త్తిమునిం బుత్రుని ధిక్కరించుచు సభాస్థంభంబు ధట్టించినన్ !

ప్రాదుర్భవించె నప్పుడు

నీ దివ్య సృసింహమూర్తి; నిర్హృద మహా

నాదాస్పృటిత తారా

మేదుర రోదోంతరాళ మిహి రాకులమై!

శతకోటి ప్రతిమానశాతనఖి దంష్ట్రాటంకపంచాస్యము
న్నతవైలోపమ దివ్యకాయము మహానాదంబు నిర్ధూతని
ప్రతితాంభోధర బృందకేసర సటాప్రాగ్ భారభీమాక్ష మ
ద్యుతమాసీదు సృసింహరూపము కృపాపూర్ణంబు భక్తాళికిన్!

తతపాతాళ మహీధ్రకందర సమాఘాతోగ్రగర్జారవ
ప్రతినాదంబు సటావిధూతనిపతత్ప్రసీత తారాగణం
బతివేల్లద్ భుకుటీ భుజంగయుగరోమాగ్నిచ్చటాధూమధూ
సితసంధ్యాభ్రము నీ సృసింహ విభవావేశంబు భావించెదన్ !

ఆధునిక ప్రభుత్వ సిద్ధాంతం: హైందవ వేదాంతం

ಶ್ರೀ ಸಿ. ರಾಜಗೋಪಾಲಾಚಾರಿ

దేశములనుంచి విశేషాసక్తితో విచ్చేసిన పలువురి ప్రముఖులు హిందూమత వేదాంత సారమును మధించి భోధించిరి. ఈ విజేయ విద్యాంశుల స్వీయమత సంప్రదాయములకును నానాపరిశోధించి విషయమునకును ఎంత విపరీత వ్యత్యాసమున్నదో గమనించినచో డెరి, వారు ఎటువంటి అసాధారణ మూర్ఖుగ్రహణ శక్తి గలవారో బోధపడె గలదు. వారి ప్రజ్ఞాప్రభావములు గొప్పవైనప్పటికీ, సవ్య సముగ్ర విషయగ్రహణమునకు మైదెక్కిన సంప్రదాయ వ్యత్యాసము తప్పుకొన్న కంటక మనక తప్పదు. ఇక మనదేశపు తత్త్వశీల విషయమై అలోచించినచోడెల మన విద్యాంశులయందున్న చిక్కమైన, శిరోబిందుల లెక్కించెదగు గాని, నిగనాగను చు లేరు. సుశి పరీక్ష చేసెను గాని సాందర్భము చూడలేదు. హిందూవేదాంత తత్త్వము నందుగల లౌకిక పారధర్మలక్షణమును ముఖ్యాంశి ముగా ముచ్చటించెడిమే యీ ప్రసంగములో నా ప్రధానోద్దేశము. ఈ ఆధునిక కాలములో, యీ నవ యుగములో, లౌకిక పారధర్మములను బాంశీత్వము సక్రమముగా సమర్థముగా నిర్వచించియెడల, నానవ కొటికి అభ్యుదయము గాని అభివృద్ధి గాని ఆసంభవము. అటువంటి లౌకిక పారధర్మనిర్వహణమునకు తగిన ఆత్మజీవకమును మనుష్యులలో ఉదయింపజేసి విక సింపజేయగల ప్రభావము హిందూమత వేదాంతములో గలదని నా నిదాంతము.

అంతే కాదు. మరొక విషయముకూడా నేను
సిద్ధాంతీకరించెను. ప్రతిక్షు ప్రకృతిశాస్త్ర పరి
శోధనలన్న గ్రహించి సత్యములను, మరియు విశ్వాస
ములను పోల్చు కలియక సమన్వయము లేక యుండిన
అటువంటి మత సంఘములలోని వారి మనః
ప్రవృత్తి సవ్యముగా నుండజాలదు. భారతదేశములోని
సర్వశ్రోమోపాసనా విధానమున కంతటికి మూలకంప
మైన వెదాంత తత్వము ఆధునికశాస్త్ర విజ్ఞానమునకు
చక్కగా పోస్తుచుదియున్నది. ఇంతి చక్కనివాస్తవ
విషయముత సిద్ధాంతములతో కలియలేదని నేను

నాదించుచున్నాను. క. పచి నిషయమైనప్పటికీ కను
ముఖ్యనిషయమింకొకటి కలదు.

అంకకావ్యమునకు, నియమాబద్ధమైన ప్రశస్తి
వృద్ధి—వర్తమాన యుగములో అట్టి నియమబద్ధ
వృద్ధి—కావలసిన పరిస్థితులను ఏకత్వించుటకు
హిందూ వేదాంబు లెన్నియనునవిగల స్థిరమి
యు అట్లంతానుకూలము చేయుచు.

వేదాంతతత్వ ఆచరణానురతి

భారతదేశములోని సంస్కృతి పరిణామ వికాస ప్రక్రియపరిచయము గలదనిచిపూర్వ హిందూ వేదాంతితత్వ విషయములను సమ నిర్వచించిన అంతః మూల అపత్తియలుగా కన్పించుచున్నవని ఒక వేదోపాసించినచో, అందుకు నేను మరచిచేసినె నను గాన మొకటికలగు. ఇట్లవలె కాలమందు ప్ర హిందూ వేదాంతితత్వముయొక్క స్థిరవిశ్వాసము కొంత ఊహించుటయే అందుకు కారణముగాని, ప్రవేశాంతరత్వం తగ్గిత చోడము కాదు. దేవులలో నిర్వచన రీతి కియ పరమైనల మూలములను గుర్తించుచు కలెత్తి మతి విశ్వాసమునకు ఊహించున అనుబంధము భగ్నిమొనది. అందుకు యిచ్చల గలచిన శతాబ్దము లలో హిందూవేదాంతితత్వమునందు ప్రత్యక్షవిచరణ రూపానుభవితీ కరమైన బోయినది. భావ్యా గౌరవ భక్తిప్రపత్తులు మాత్రము ఇంకను మిగిలి గుంపువి. నేను వచించినయొకంటే ఈ వేదాంత తత్వసిద్ధాంతముల తొలిక ప్రయోజన ప్రభావముల నన్నింటినీ పరీక్షించుట కిష్టము మనకు తెలుడము లభించినది. మన మతవిశ్వాసముల ననుసరించియను స్థించి మన జీవితములను తీర్చి దెచ్చు దెచ్చుకాదుల కనునైన సందర్భావకాశము లిష్టము మనకు లభించినవి.

స్థాపన భారతవస్తువును ఏ వేదాంత తత్వము నిర్వచించిన నిరూపింపబడినో, అది ఆధునిక వర్తమాన దౌత్యరీతినివలయుగా ప్రత్యేకముగానుభవముగా అను కూలించగలదని నాద్యునివిశ్వాసము. సౌతికతాస్త్రినిజాన వికాసమునూలమున ఇప్పుడు బాకములో వర్తించు

నున్న కట్టుబాటులకును విషయపరిజ్ఞానమునకును యీ హిందూవేదాంత తత్వము అత్యంత సమన్వయ పుద్దిగల్గినదై యున్నది. ప్రపంచములోని వియితరమత వేదాంతతత్వమైనను, విశ్వాసమైనను ఇంతటి సమన్వయగుర్తి కలదికాదని ముమ్మాటికి నా నమ్మకము. ఆ కారణముచేత వసుకటికాలములోకంటె, ఈ కాలములో ఎక్కువ పరిపూర్ణాత్మ విశ్వాసముతో శిరసా వహించి ఆచరించుటకు ఈ వేదాంత తత్వ మత్యంత ప్రతి సుమై యున్నది.

ఇంచుమించుగా ఇతరమతము లన్నింటికి, దైవభక్తి ఆధారభూతముగా నున్నది. సర్వలోకాధిపతి యొక్క శిక్ష విధించుననుభయముననుసరించి ఇతరమతములు ప్రవర్తించుచున్నవి. సర్వలోకాధీశుని ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యమునే నమ్ముకొని అదియే మనకు దిక్కునడి సాధారణ ఆత్మ దౌర్బల్య మొకటి కలదు. వేదాంతము వెనుకబడిన పిమ్మట ప్రజలలో మిగిలియున్న హిందూమతావశిష్ట భ్రష్టభాగముల యందు అటువంటి ఆత్మ దౌర్బల్యము అవలక్షణముగా నిర్వచింపబడును. హిందూ వేదాంతము ధర్మమే జగదాధారభూతమని నిర్వచించుచున్నది. కాని, సర్వలోకాధిపతియొక్క పరిపాలన పాలైయున్నదని నిర్వచించలేదు. న్యాయస్థానముల మూలమున ప్రవర్తింపజేయుటకు న్యాయపట్టములను శాసించెడి శాసన కర్తలు నిర్వచించెడి ధర్మమువంటి ధర్మము జగత్తున కాధారముకాదు. ప్రకృతి శాస్త్రోత్పత్తి నిర్వచింపబడెడి సృష్టిధర్మమే జగదాధారభూతమని హిందూ వేదాంత సిద్ధాంతమై యున్నది.

హిందూమత విశ్వాసము, శాస్త్రవిజ్ఞానము.

భగవద్గీతానుండు 9 వ అధ్యాయములోని 4 మొదలు 40 వరకు గల శ్లోకములలో స్పష్టముగా చెప్పబడి యున్నది. సమస్త భూతములను భగవంతునియందంత ర్భూతియునై యున్నవి. కాని, ఆభగవంతుడు సమస్త భూతముయజగత్తుకు భిన్నముగా అతీతుడైయున్నాడు. సమస్త భూతములకు అతడే మూలకందము. అతడే ఆధారభూతుడు. అయినప్పటికి అతడు యీ జగత్తు కాదు - దీనికి అతీతుడు. ప్రకృతి నే సాగనముగా చేసికొని, అనంతకోటి జీవజాలములను, భూతములను మరల మరల ఉద్భవించ జేయుచున్నాడు. ఈసమస్త భూతములను ప్రకృతి సర్వము నే ఆధారముగా గలనై ప్రవర్తించునట్లుగా చేయుచున్నాడు. ఈ ప్రకృతి ప్రభావము వల్లనే చరాచర మయజగత్తు ఆవిర్భ

వించి, దాని మూలమున నే, జగత్తంతయు క్రమపరిణామ వికాసమును చెందుచున్నది. ఈ విషయము ఉపనిషత్తులను పరిశీలించినయెడల తేట తెల్లము కాగలను. సర్వజగత్తును మూలాధారమైన ఒక చైతన్యతత్వముయొక్క, స్వయంభవతీయొక్క ఆత్మసాక్షాత్కార ఫలిత పర్యవసానమే యీ విశ్వ మయజగత్తు అని ఉపనిషత్తులు ఉహించుచున్నవి. నేటి ప్రకృతిశాస్త్రము ఈ ప్రకృతి అంతయును ధర్మ బద్ధమని నిర్వచించుచున్నది. ఆ విషయమునే హిందువుల పవిత్రప్రమాణ గ్రంథములు ఏనాడో ఊహించి నిరూపించియున్నవి. అది అఖండమైన ప్రజ్ఞావిశేషము. మహాత్మ్యస్థమైన ఊహానామర్శ్యము. దానినే భగవత్ప్రేరిత ఆత్మప్రబోధమని చెప్పినను తిప్పలేదు.

జీవ శాస్త్రములోను శౌతిక శాస్త్రములోను సూత్రీకరింపబడిన మూల సిద్ధాంతములను ఏనాడో హిందూవేదాంతశాస్త్ర మూహించి నిర్వచించి యుండెనని వాదించుటలో తిప్పలేదు. ఉపనిషత్తులందు కొన్నిచెడి వివిధవిషయ విమర్శయంతయును వెలమను శాస్త్రవిజ్ఞాన పరిశోధనల ఫక్కిలో నున్నది. పరిశోధన యవసరమనియు సత్యమునే శిరసావహించ వలెననియు, ఉపనిషత్తులు నిరంతరముగా నొక్కి వక్కాణించుచున్నవి. అసాధారణ అద్భుత దివ్య మహత్తులను నమ్మి హిందూమత విశ్వాసము ప్రవర్తించుటలేదు. ప్రకృతిశాస్త్రోత్పత్తి విరుద్ధముగా వర్తించుచు, వివిధావసరములకు వివిధ భక్తిప్రపత్తుల నుపదేశించెడి మతవిశ్వాసములు దంభప్రగల్భములుగా పరిణమించగలవు. హైందవ వేదాంత మిట్టి దోషమును దరిజేరనియదని నా వాదము.

ఈనాడు శౌతిక శాస్త్రము ప్రతిపాదించెడి ప్రకృతి సిద్ధమైన పరిణామ సిద్ధాంతము ప్రాచీనుల వేదాంతతత్వమునం దేనాడో సూచింపబడి సూత్రీకరింపబడినది. ఆ విధమున శౌతిక శాస్త్రములో వేదాంతతత్వమును సవ్యముగా సమన్వయించుటకు తగినరీతిని వేదాంతతత్వము సుతచియబడినది. అదేవిధముగా మానవకోటి అభ్యుదయము సంధవలెనన్న హద్దుపగ్గులేని సరస్వర బాబాబాట్రి అలో కూడినస్వలాభాపేక్షతో వర్తించి కృణవహరించుట తగదనియు, అటువంటి ప్రవర్తన మానవకోటి అభ్యుదయాభివృద్ధికి అసంగతిమనియు మన

ప్రాచీన వేదాంతవిద్యవిశేషికం-చియున్నది. మానవుడు తాను నిర్వర్తించెడి ప్రతి వృత్తి కర్మయును తన శక్తి కొలది లోకసంగ్రహార్థము చేయవలసియున్నదనియు, స్వలాభాపేక్షకొరకు కాదనియు, హిందూ ధర్మము కానించుచున్నది. ఈ ధర్మసూత్ర పర్యవసానముగా ప్రతివృత్తి వ్యాపార కర్మయును లోకసంగ్రహార్థమే యగుటవల్ల గౌరవార్హమైనదే యని ధగవర్గిత నోక్తి వక్కాణించుచున్నది. న్యాయరహితమైన నిష్కాము కర్మ వివిధముగా ఉత్పన్నమైనచో, ఆ పరమార్థమును ధగవర్గిత వివరించుచున్నది అంతేకాదు. అట్టి నిష్కాము కర్మయే ధగవత్క్రొంకర్యమనియు, పుణ్య కార్యమనియు ప్రవేశించుచున్నది. దీనినే కర్మయోగమని పరిపాటిగా పలకచున్నాము. కాని, పరిపూర్ణముగా దాని పరమార్థమును గ్రహించుట లేదు. విద్యుత్ కర్రాచరణ మంత యును కృష్ణార్పణమని చెయవలెనేగాని, ఆత్మ లాభార్థమే చేయవలసి చెప్పబడి యున్నది. ఏ మానవుడైనను స్వనిర్వహణయందు దీక్ష పర తంత్రుడై దానిని నిర్వర్తించినప్పుడు మోక్షక్రిని

ఏ మానవుడు తన విద్యుత్ కర్మమును నిర్వర్తించునో, అట్టి మానవుడు యీ జగత్సంభవ కారణమైనవానిని, సర్వ జగద్వాస్యవడుడైనవానిని ఆరాధించినవాడగుచున్నాడు. ఏ మానవుడైనను తాను పరధర్మమును నిర్బంధముగా నెరవేర్చుటకంటే, స్వధర్మములు అసంపూర్ణంగా అనుష్ఠించినప్పటికీ, అదియే ప్రతిఫలమైనదని. సహజస్వధర్మ నిర్వహణమునందు అనర్థములు కన్పించినప్పటికీ అట్టి సహజ స్వధర్మ నిర్వహణమును విడనాడరాదు. మంటపంబు పొగ తగయువిధముననే ప్రతి మానవజీవితధర్మము వెంట దగిలియుండెడి అనర్థము లేవో కొన్ని యంశక మానవు. ఎవడు నిస్సంగుడై నిర్విప్రచిత్తుడై స్వలాభాపేక్షావిరహితుడై వ్యవహరించునో వాడే సరియైన సన్యాసి. ఈ ధోరణిలో ఇటువంటి నిస్సంగత్వమునే ధగవద్గీతి ప్రవచించుచున్నది.

క్రమబద్ధమైన ఆర్థికవిధానము

స్వలాభార్థకాంగ్రహితో లోకమందువిలసిల్లిన అట్టి పద్ధతి ముగ్ధిగా అసంతృప్తికరమైనదని తేలుతెల్లగుటకు వల్ల, అట్టి అర్థపద్ధతి స్థానే మరొక క్రొత్త ఆర్థిక పథకము యీ నాడు సర్వ సర్వత్ర వర్తించ

వేయబడుటకు సయత్నింపబడుచున్నది. నూతన ఆర్థికలంఠ్రమునకు ఆధ్యాత్మిక మాతాధార సూత్రములను ధగవర్గిత నిరూపించుచున్నది. ఈ గీతాశ్లోకములే నేనను సంగ్రహించి ఆంధ్రులలోనిది అనువదించితిని. కాని, యీ గీతాశ్లోకములను సక్రమముగా గ్రహించని విమర్శకులు యీ గీతాశ్లోకములన్నియును స్వలాభ స్వప్రయోజనముల కంగలదేగా, సర్వవోష సరిహేళముగా చెప్పబడనలే యని అన్వయించుచున్నామి. సత్యము, ధర్మము, పృథ్వి, నీచో పర్యూషణు విడువవాయుమగును.

ఆధునిక లోక పరిస్థితులయందు దీనితాత్పర్య వ్యయప్రమాణము వృద్ధమైనది. బహుసంఖ్యాకవృద్ధి చిహ్నులతో కూడిన పెక్కు సమస్య తేర్చుకొనింది. ఆ కారణములు గాక, ప్రజానీక మొక పక్షబద్ధమైన అర్థపద్ధతికి లోబడి, స్వపరిపాలనా సమర్థమై వ్యవహరించవలెను. ప్రతి వ్యక్తియొక్క వృత్తి వ్యాపార విషయములో సమస్త ప్రయోజనకారకాన్నిత ప్రభుత్వ మత్యంతము వహించవలెను. ఈరీతిగా ఆధికారము వహించి నిగ్రహించుటవల్ల, అట్టి పద్ధతి సర్వత్ర జన సంకటముగా నుంచవచ్చును. మనశ్శైశవము కలుగ వచ్చును. ప్రతి మానవుడు సహజముగా సర్వ స్వతంత్రుడై సంచరించవలెనని కోరుచుండును. గనుక, అట్టి అభిప్రాయము కిట్టి నిగ్రహము నిరోధకరమై కన్పించును. కాబట్టి మానవుడు స్వతంత్ర వ్యక్తిత్వముతో స్వతంత్ర ప్రతిభను ప్రజ్ఞను తన జీవిత వృత్తి వ్యాపారములో మాపించి, కోరిక ఆత్మానందమును పొంది గోరుచుండును. అట్టి ఆత్మ న్యాయతంత్ర్యమును, ఆత్మ ప్రేరణమును అణచివేయకుండునట్లుగా, అధికారము నములుపరచి ఆర్థిక లంఠ్రమును నడిపించవలెను. బాహ్యప్రభుత్వాధికారముకంటే నలు పలనుండి కానించి నిగ్రహించుచున్న కారణము చేతనే, ఆర్థిక నిగ్రహము వ్యవస్థ కాంగ్రహకారణ కాగలదు. ఆర్థిక పథకమును సక్రమముగా నిరూపించి, ఆధ్యాత్మిక చింతానిబద్ధ మొనర్చిన యెడల, నియమబద్ధమైన ఆర్థిక వ్యవహారి విధానము వ్యక్తిగతోత్సాహముననుగాని, వక్రి సంతుష్టికాని, వికటించెడి వికృతివిషయముగా నుండవలెదు. పరోపకారంతో, లోకసంగ్రహార్థమై, లోకులు ప్రవర్తించి వ్యవహరించవలసిని గొడల, అందుకు అవసరమైన చిత్త ప్రవృత్తిగాని, నియమనిగ్రహములుగాని, ఆత్మవిశ్వాసము వల్లను ఆంతర్గత సంకల్పబద్ధవల్లను ఉద్భవించవలెను.

సమస్త సామాజిక కృషి యనునది పెక్కు జనులొక్కొక్కరిగా చేసేది కృషి పర్యవసానము. అందువల్ల వ్యక్తులు వేవేరుగా తమకు తాము ఉల్లాసముతో ఉద్విగ్భులగుచు, తమ పనిలో తాము తనివి పొంది తనస్థయానందియు నందవలెను. లేనియెడల, సమస్తకృషి ఫలము కానేరదు. ఆనందమునది వ్యక్తికి వర్తించునదిగాని, సంఘమునది స్వతంత్ర సామగ్రియముగల మూర్తికాదు. కాబట్టి ఆస్తి ఆప్రతిపాత ఆర్థసంకల్పజ్ఞతలతో వ్యక్తి వివిధముగా ఏర్పడుగలవో ఆ ప్రసక్తి ప్రయోగమును మనము కనుగొని కల్పించవలెను. అట్టి కార్యక్రమ కారణము ఆనందకందమై యుండవలెను. భియభీతి మైయుండరాదు. కనుక, సవ్యముగా సమర్థముగా యీ వ్యవహార ప్రపంచమును నిర్వహించుటకు మతవిశ్వాస మత్యంత ప్రధానమనియు, ప్రతీస్తమియు నా వాదము. సమస్త శ్రేయమునకై కలసి మెలసి కృషిచేయుటయం దానందము నందునట్లొనర్చి జనుల గార్యతత్పరులనుగా చేయగలిగిన ప్రబల ప్రభావము మత విశ్వాసములో మహాత్మ్యముగా నున్నది. హిందూమత చిత్రప్రవృత్తియొక్క సారాంశమీ ధర్మనిధాంతము. ఇది ఏనాడో భగవద్గీతలో బోధింపబడియున్నది.

కడచిన 19 వ శతాబ్దములో అయిరోపాఖండమునకు విశ్వర్యమనిచ్చి భౌగోళిగ్యముల చేకూర్చినటువంటి వ్యవహారపథకము యీనాడుకూడ న్యాయమైనదని వాదించెడివారు అందు వివిధ వ్యాపార వ్యవహారకాఖలయందు వ్యక్తుల స్వతంత్ర వ్యాపార బోటిలకు బదులుగా, సహకార సక్రమ సమస్త సామాజికకృషి తరలను గమనవేగములతో సాగవలసియున్నది.

ఈ ఆధునిక ఆర్థిక విధానము స్వలాభాపేక్షా ప్రసక్తినిగాక, తద్విరుద్ధ ప్రసక్తిని పురస్కరించుకొని వర్తించుచున్నది. ఆ కారణముచేత, కేవలము భౌతిక భౌగోళిగ్య పేక్షగాక, ఆందుకు విరుద్ధమైన విశిష్టమైన మరొకయ పేక్ష యనగా ఆధ్యాత్మిక మోక్షాపేక్ష ఏర్పడవలసియున్నది. భౌతిక తర్కసూత్రము ననుసరించి దాని సప్రమాణముగా స్వీకరించి కమ్యూనిజం తన వాదన సాగించి, స్వసంకల్పములను సాధించవచ్చును. దేశములో విప్లవముగాని, గొప్ప దుర్లభతగాని, సర్వవ్యాప్త సంక్షోభముగాని సంభవించినప్పుడు, మతవిశ్వాసమువంటి ఆవేశమొకటి ప్రజా

హృదయము నావరించుచుండున సెడి విషయమును విస్మరించుచుండును. వ్యక్తి స్వల్ప విరహితమైన సమస్త సంఘటిం ఆర్థికవిధానము కొంతవరకు ఫలప్రదమైనయెడల, దానికి కీలకమైన మూలకారణము, మతోద్ధరణ దీక్షా వేశ తుల్యమైన సంకల్పావేశ మొకటి విప్లవ ఫలితముగాగాని మేర సమర ఫలితముగాగాని ప్రభవించవచ్చును. అట్టి సీతావేశ మేర్పడినప్పుడు స్వలాభ చింత అంతరించును. ఇటువంటి సంకల్పావేశము, మత విశ్వాసమునకు సమముగా, దానికి బదులుగా, తాత్కాలిక ప్రభావముకలదై పనిచేయవచ్చును. కాని, అది స్థిరముగా చిరకాలముండెడిది కాదు.

మతాసహ్యం: అది ఆత్మనివాళకరం

వ్యక్తిగతమైన సాంత వ్యాపార లాభాపేక్షలతో బోటాబోటిలతో యూరపుఖండముందు అయి శ్వర్యప్రదమై వర్ధిల్లిన ఆర్థిక విధాన ఫలితముగా, సంపద సమ విభాజ్యముగాక, అసమ విభాజ్యమైనది. అటువంటి ఆర్థికపరిస్థితిలో, అధికనాధ్యుడు అల్పధనాధ్యునకంటే ఎక్కువ శక్తి ప్రభావము కలవాడగుటకు కారణము, ఆ హెచ్చుతక్కువలైన సిద్ధించుచున్నది. ఎత్తయిన ప్రదేశమునుండి క్రిందికి జలపాతమువలె నీరు ప్రవహించుచున్నప్పుడు, ఆ నిమ్నాన్నత తరతమ్యమువల్లనే ప్రవాహ మతి ప్రచంభ శక్తిగలది విద్యుద్బిక్తి నుద్బవింప జేయుచున్నది.

అటువంటి ఆర్థికవ్యవస్థమూలమున లభించు కీ ప్రభావము కూడ అటువంటిది. కొందరు జనులు నిర్లమలై దిగిద్రులై ఒక రాజ్యములో గాని వేరొక రాజ్యములో గాని బ్రతుకుచుండివలసివచ్చును. సాన్యమైనంతవరకు అన్యరాజ్యములోని ప్రజలే అపిధముగా పేదలైయుండుట వీలైన వ్యవహారము. వారు ఆవిధముగా పీల్చి పిప్పిచేయబడినవారగుటమూలమున, వారి కెదురుగా మరొకచోట లక్ష్మీతాండవించుటకు సాధ్యమగుచున్నది. కాని, యీ కాలములో ప్రజాదారిద్ర్యము లక్షావహము. స్వజీవములోనే కొన్ని వర్గములవారు దిగిద్రులైయుండినప్పటికీ, మరొక సీమలోనిభారత కృశించుచుండినప్పటికీ, దారిద్ర్యమునునది యుండుట నిస్సంశయము. అంతే కాదు. ఇతర జనులదిగిద్రులై పీల్చిన తనకు తగినతరంగాముగా పురస్కరించుకొని, స్వలాభైశ్వర్యముల గడించి ధనవంతుడగుట ఘోర నేరముగా పరిగణింపబడుచున్నది.

సంపదన సాధించి సమకూర్చవచ్చును, అందు మూలముగా, అన్యైత కలిమి చేయుట తారతమ్యము గాని హైన్య వైన్యములు గాని జనుల కేర్పరచుటచేసి నిర్మాణ మిష్టము సర్వగుర్తులమైయున్నది. వ్యవస్థాపనము లుండుతప్పదునియు, దుర్వ్యభుల వైన్య మనివార్యమనియు అట్టిగి పహింపవలెననియు వాదించుట కిష్టము పరకాశములేదు. వ్యక్తిగతమైన పోరా పోటీగ్యాసారము క్రికరంగములో ఆసక్తి, అంతర్గతముగా సాగుచున్నను దాహాటముగా సాగుచున్నను, అది బలవంతులైన రాజ్యమునెకి జాంగల బంతు సర్వమునకు ప్రతిగా నున్నది.

దుగుబడిన కార్యానులను కౌతాను కర్పించి నిన్నుచుండుట యుక్తమగును కాదు. ఎవరికే కి కోలది వాగు కృషి చేసి ఎవరి ముక్తిని వాగు సాధించు కొనవలెననియు, ఒక వ్యక్తి చేసెడి కృషిలో వేరొక వ్యక్తికి ప్రసక్తిలేదనియు, అది ప్రవేశించరాని పవిత్ర ప్రదేశమనియు, భావించుట యిష్టము భావ్యము కాదు. సంఘ సమగ్ని సేచుకానియు దృష్ట్యా, వ్యక్తిగత సరికైయుండు దితులు జోకృతి ప్రవేశములు గల్పించుకొనుట యీ నాడు లోక సమ్యక్తమే గాక, బహుధా విధాయకమగుచున్నది.

ప్రాత ఆర్థిక నిర్మాణములను నిర్మాణించి, విశ్వప్రయత్న సాధ్యమగు ప్రయత్నములను ప్రపంచీకరణమును, వ్యక్తిస్వర్త వ్యాపార రహితముగా సంఘమును పునర్నిర్మాణము చేయుటకును, కాల కర్మకళమున కంకాబద్ధులై అట్టి ఉద్యమ నాయకులై నడిపించినటువంటి పురుషులు కొందరు లేదు తంత్రమునకు వాటమైన యవకాశముకంటి ఎట్ట ఎదుట కన్పించిన తోడినే, అట్టి అవకాశమును ఉపయోగించుకొనవలెనను భ్రమలో పడిరి. దారుణమైన విప్లవమును రెచ్చగొట్టుటకు పిలుగా, జనులలో మునుగుడుగా, అసంతృప్తి కొంత ఏర్పడవలెనని వారు గ్రహించిరి. కాని, మతవిశ్వాస మునది జనులలో ఆత్మసంతుషిని పెంపొందించుచుండును. కనుక వారు మత వ్యవస్థనుకూడా నిర్మాణించుటకు ప్రానుకొనిరి. మత విశ్వాసము ప్రజలను ప్రమత్తులనుగా జేసెడి నల్లమందు వంటిదనియు, ప్రాత ఆర్థిక వ్యవస్థ కిదియొక అంగమనియు, వారు నాదించిరి. సర్వసమత్వవాదులు ఆటగుముగా ప్రజలకున్న పారదృశిక చింతను పరిమార్చుటకు ప్రానుకొనిరి. వారి ప్రయత్నము

ఫలప్రదము కాజాలదనియే అని చెబును గాక! మానవ జీవిత వ్యాపారమును స్వార్థరహిత మొనర్చునట్టియు, వ్యక్తిగత స్వలాభలోభముకంటె జోక్రయముననే జీవితప్రవృత్తిని కేంద్రీకరించునట్టియు ఆధ్యాత్మిక చిత్తమును వారు నిర్మాణింప సంకల్పించిరి. జీవితములో సంభవించెడి దుర్వలము కున్నతో భరించుటకు మరలవిధానము (మై) పురుషుల కుడరించుచున్నది. ఉచ్చినిద తారతమ్య వ్యవస్థాపనలను మానవులు మత విశ్వాసమువల్ల చేధరింపగలుగుచున్నారు. మానవులలో స్థాయీభేదవ్యవస్థాపనములు అంతర్భావము కావలెను గనుక, అట్టి తారతమ్యస్థితినిభరించి కేంద్రించుటకు సాయమునైకవిన్నియు అంతరించవలెననిరి. అందువల్ల, మరుమనెడి వ్యవస్థ మాత్రమే కావలెనని వారు నిశ్చయించిరి. ఈపనిని బలప్రయత్నమువల్లనైనను, లేదా, ఇతర మాన్యుతంత్రవాదుల ప్రభుత్వములవల్లనైనను నెరవేర్చవలెననిరి.

ఈ స్వార్థరహిత నూతన ఆర్థిక వ్యవస్థను సమర్పించి దాని చేయుత నొసంగెడి మతవిశ్వాసమును నిర్మాణింప నిశ్చయింపబడినది. కాని ధ్వంసభాషేయ రహితముగా సంపద్యుద్ధి చేయవలెనను నూతన ఆర్థికనిర్మాణమును బలపరచునట్టివలు వంటిది నిజముగా పారదృశిక చింతగల్గిన మతవిశ్వాసమేగాని మరొకటికాదు. ఇట్టి మతవిశ్వాసమును నిర్మాణింపవలెననెడి ఉద్యమము, యీ ఆర్థిక విప్లవములో చేర్చబడిన అనవసర కార్యక్రమముగా నున్నది. ఇట్టి ప్రయత్నము, ఇట్టి ఉద్యమము, కేవలము ఆత్మసంకల్పవిఘాత చర్యయై యున్నది. అట్టి మత విశ్వాస నిర్మాణమువల్ల కలిగెడి దుష్ప్రవృత్తులను వైకి కన్పించినీయుండు, ఆర్థిక విప్లవా వేములోనివి మరుగుపడు నట్లొనర్చుచున్నారు. కాని, ఆ మత విశ్వాసమున కియా వేళము కుశీరమైన ప్రత్యక్షాయము కాజాలదు. ఈవిధమైన విప్లవావేశములో ఒక వర్గము యెదుట మరొకవర్గము స్థిరస్థాయిగా ప్రతికూషి భావమును వహించుటగాని, స్త్రీపురుషు లట్టివీరా వేములో సదా ప్రపరించుటగాని సాగ్యమయ్యెడి పనికాదు. ఆరీతిగా సదా సంచిరించుచుండువలెననెడి సంకల్పముకూడ వారికి లేదు. అందువల్ల కొంతకాలము జరిగినపిమ్మట స్వార్థరహిత సంపద్యుద్ధిని ప్రోత్సహించు నిమిత్తమై, జనులకు ఏవో కొన్ని స్వప్ర

నూజనావకాశములను తాత్కాలిక సమాధానార్థమై కల్పించుట అవసరమగుచున్నది.

నెరుకటి ప్రాచీన ఆర్థికవ్యవస్థకు ఏ స్వల్పకాంతి ఆధారభూతమై యుండెనో, దానినే ప్రచ్ఛన్న సూర్యులలో సాగించుటకు తీరిగి అనుమతించబడుచున్నది. స్వాధీనతత్వమును నిర్బంధవిధిగా అమలుపరచుటకు సాధ్యముకాదు. స్వాధీనత తత్వమును కేవలము ప్రభుత్వవర్గపు మెలకువవల్ల అమలుపరచుటకు సాధ్యముకాదు. అధికారుల అణామాయాశీ, క్రమక్రమముగా తీసివేసి స్వభావముకలది. అట్టి అధికార ప్రభావము అడుగంటుచున్నప్పుడు, ప్రజలకు కొన్ని స్వల్పభాషేతులను గుప్తముగా గూఢముగా కల్పించవలసివచ్చును. మరొక సమాధానపద్ధతి లేదు. ఇదివరకు వ్యక్తిగత బాధప్రయోజనమే లోకవ్యవహారధర్మముత్రముగా బాహులుగా అంగీకరింపబడెను. కాని, యిప్పుడు ఆ పద్ధతిచే ప్రచ్ఛన్నముగా ప్రవర్తించ జేయబడుచును.

క్రియాశక్తి

“సంఘము” అనునది ఏకవచన ప్రయోగముగా నుండినప్పటికి, ప్రత్యేకస్వరూపములోను, మానసిక ప్రవృత్తి విషయములోను, అది బహువచనార్థకమైన సమాహారాద్యము. మానవుల నేతలు చేరినప్పుడు సంఘ మేర్పడుచున్నది. అట్టి సంఘములోని ప్రతి మానవుడు తన ప్రత్యేక విశిష్టవ్యక్తిత్వమును గోల్పోజాలడు. మనము పరార్థించితో సమహితత్వము నెంత సాధకము చేసినప్పటికి, వ్యక్తియొక్క ప్రత్యేకత్వమును ప్రత్యేకతగల్గిన రద్దుచేయజాలము. ఈ మూలసిద్ధాంతమును మన మంగీకరించిన పిమ్మట, సార్వజనిక సమష్టిశ్రేయమున కనువర్తించునట్లుగా, ప్రతి మానవుని వ్యక్తిత్వము, భావములోను బాహ్య ప్రవర్తనలోను, ఏరీతిగా సదా సజీవమైయుండునట్లు చేయగలము? ఉపనిషత్ప్రతిపాదితమైన వేదాంతమార్గము నే అనుసరించినటువంటి భగవద్గీతలో నిర్వచించబడిన జీవితగర్భ ప్రకరణము ప్రైవేట్ కు ప్రత్యుత్తరమిచ్చుచున్నదని నే నీవుడు నిరూపించుచున్నాను. బాహ్య ప్రభుత్వగ్రామీణుల భయము కంటే, ఎక్కువ సమ

గ్రహ, గూఢచారుల రహస్య స్వేషణకంటే హెచ్చుగా “బాగ్రత! బాగ్రత!” యని ప్రబోధించగల్గినవై, వర్తించెడి అంతర్వాణిశాసనమొకటి మతవిశ్వాసము వల్ల ప్రజా హృదయమునాలో వర్తించుచుండును. ప్రభుత్వాధికారుల అణామాయాశీలకు, నిర్బంధ విధానములకు ప్రత్యామ్నాయముగా మత సంబంధమైన ఆత్మ ప్రబోధమును ప్రవర్తించజేయుటలో నీవరకు రహస్యమైన పరమహంసక్రియ యుమియున్నది.

హిందూమతములోనున్న యొక విశిష్ట లక్షణమును వివరింప దలంచితిని. ఇతర మతములం దెందును లేని విశేషలక్షణమిది. అది భగవద్గీతని గురించిన విశిష్ట విశిష్ట సిద్ధాంతము ఆరాధించెడి, తాను ఉపాసనచేసెడి, ఇష్టదైవము యొక్క హృదయము లెట్టిదైనను, యితరులు తదితర దైవముల నారాధించి ఉపాసించకూడదని హిందువైనవాడు నిరసించి నిషేధింప వీలులేదని, హిందూమత సనాతన సంప్రదాయము శాసించుచున్నది: తన యిష్టదైవమును కొంచెమిది కెక్కించవచ్చు. తన యిష్టదైవమును గొంతెక్కి కీర్తించవచ్చు, కాని, పరరూపుల పెరవేరుల బరగ నెవతలయందు సత్యములేదని గాని, దేవాంత లేదని గాని దూషించరాదు. ఇటువంటి సహనము హిందూమత స్ఫుర్తి సంప్రదాయ మగుటవల్ల, యీ సర్వతత్వ సంకలిత స్రవంచుందు, సంఘ సంక్షోభములేకుండు, భక్తి తత్పరుని భక్తి విశ్వాసము అతని ఆత్మనికాసమునకు అంతః సాక్షి ప్రబోధమునకు సాధనభూతియు కాగలదు. హిందూమతము ఎంత పురాతన సనాతనమతమో, అంతటి నవయుగాను కూల వర్తన తత్వము కలదై యున్నది. తిరమ పారాయణ చేయబడెడి భగవద్గీతా ప్రముఖశ్లోకములందు 4, 7, 9 అధ్యాయములలో హిందూమతముయొక్క యీ మహోత్కృష్టతత్వము నొక్కి వక్కానింపబడియున్నది. ఆరాధనవిధానము లెన్నివిధములైనను, అవి యన్నియును భగవంతునిచేంతికే దారి చూపును.

మానవులు భగవంతుని ఏరూపమున గొల్చినప్పటికి, వారిపై భగవంతుడు కృపజూపునని భగవద్గీతలో బాహులుగా నిర్వచింపబడెను. మానవు లేవిధముగా

యాశ్వినోపాసన చేసినప్పటికీ, వారందరూ యాశ్వినునే చేరగలరని గీత యుద్వేషించుచున్నది. గీతా ప్రవచనకాలమున ప్రవర్తించుచున్న బహువిధారాధనవిధానముల కన్నింటికీని పరమావధియొక్క యిది గీతలో. సనానింపబడెను. ద్వైతాన్ని ప్రమాత్రముగా నిర్వచించబడిన యీ మహావాక్యము చేదు నెలసిన ప్రతిమతముయొడలను వర్తించును.

హిందూమతముయొడల అచంచలమైన విశ్వాస మేర్పడుటకు కారణభూతమైన యీ పరమ ధర్మ సూత్రమును పురాతనకాలమున హైందవ మోగి పుంగవు లేరితిగాగ్రహింపగలిగిరి యొక్కంత పరికించి యోచించినయెడల, విస్తృతమైనందుతో భక్తిప్రపత్తితో తనస్థయులము కాక మానము. మన పూర్వుల నుండి మనకు సంక్రమించిన యయూర్వ రత్న మిది యని కొలియాడవలసిన యీ మహాత్మ్యము జీవిత భోగ్యమనలేదు ప్రపంచ కాంక్షిత ప్రజాభ్యుదయ మునకు లోకకల్యాణమునకు ఆత్మవిశ్వాసమునకు అపారమ సాధక ముండును.

నిస్సంగత్వము

దీనిసంతమ ఆహేదిం చేవచ్చు. కాని, నిస్సంగత్వ విషయమేమిటియని సంతయాత్మక ప్రశ్నించవచ్చు. కర్మసిద్ధాంతము మాట విమటికి నిరంతర కృషిని ఎంతెగని పనిపాటులను చేయవలెనియు, పౌంధర్య బాధ్యతా నిర్వహణ మవశ్య కర్తవ్యమనియు చాటించుచున్న యీ నాటి కార్మిక యుగ ధర్మమునకు, కర్మసన్యాసము నుపదేశించెడి మతముగాని, జరుగవలసినది జరుగక మానవలెడి యద్వనిద్యవాదుల నిస్సృహ తత్వబోధాన్విత మతిముగాని, విరితిగా అనుకూలించి అక్కరకురాగలదు? మున్నందుగా ఒక్క నిషయమును నేను మనవిచేయవలసియున్నది. మానవులు తమ జీవితవాదాపరముల నన్నింటిని వివేచనాశూన్యముగాను లే జోగులై ముక్కుమాలికొని కూర్చుండివలెనని హిందూవేదాంతముపదేశించుటలేదు. హిందూమతము నిస్సంగత్వమును బోధించుచున్న మాట నిజమే. కాని, ఆధునిక నవయుగ పౌరధర్మములకు హిందూమతి మనుకూలించదని వాదించెడివారు నూచించెడి, ప్రస్తావించెడి నిస్సంగత్వమును మాత్రము హిందూమతము బోధించుటలేదు. దుర్భుజులను మిథ్యా వ్యామోహములను వివేచనాడవలెనని బోధించుచున్నది. రాగపాశబద్ధులమై యుండరాని వేదాంతము లోకమునకు వెల్లడించుచున్నది.

వేదాంతతత్వము మనకు బోధించునది ఆత్మ వికాసమార్గము. మన ముఖ్య జీవితాభీష్టములయొక్క నిజతత్వమును నిరూపించుచున్నది. నిర్వాణమోహాత్మావస్థకతను నొక్కి వక్కానించుచున్నది. మనకు యీవారూ కలుగుచున్న స్వస్థినిగిరిమూల సవాదే శ్రీకృష్ణునివలె నివేదించబడిన పని వల్లగా భగవద్గీతయందు ఈ విషయములన్నియు విపులముగా వివరింపబడి పలుమారు ప్రస్తావించబడెను. బుద్ధిని లగ్నము చేయవలెననియు అసంగత్వము అవసరమనియు చెప్పబడెను గాని సస్థానింపవలెనని చెప్పబడలేదు. ఏ పని చేసినప్పటికీ, వ్యామోహ రహితముగా నిస్సంగత్వముతో నిర్వర్తించవలెనని భగవద్గీతయందలి ప్రతి యధ్యాయమునందును జపింపబడియున్నది. ఆ స్థానముల నిచట ఉదాహరించవలసిన అగత్యము లేదు. ఈ విషయమై సంభోధనకాశములవలేములేదు. భోగవాంఛలను భోగలాలసత్వమును సరస్వర సమష్టి శ్రేణుభివృద్ధి కృషియెట్లు కాటంకములు నూక, అట్టి అటంకములను అవరోధములను తొలగించవలెనని ఉపనిషత్తులను భగవద్గీతయును ప్రబోధించుచున్నవి. ఈ భోగలాలసత్వమే అనగా కామమే బుద్ధిని భ్రమ ప్రమాదములకు పాల్పడజేసి, ద్రోగమును, చిత్తసంకోభమును, ఆవేదనను, ఆక్రోశమును కల్పించుటకు కారణభూతమగును.

ఆపర్మప్రాణునకు పౌరుష లన విస్మయకర్తవ్యములను విధులను నిస్సంగుడై నిష్క్రాముడై నిర్వర్తించవలెను. అతని జీవితచర్యలన్నియును స్వప్రయోజన స్వలాభమునకు గాక విశ్వశ్రేయమునకై సమర్పితములు. అదియే గీతలలోని మహోపదేశము. అట్టి యుత్సాహస్థాపనకేమువల్ల నే, అది వేదాంత తత్వ సంప్రదాయమున కొంతటి ప్రమాణ గ్రంథమో, నేటి నవనాగరిక యుగములో కూడా అంతటి ప్రసిద్ధిగ్రంథమైయున్నది. సర్వజగదాధారమైన మూల సత్యమును ఉపనిషత్తు లుపదేశించుచున్నవి. అట్టి ఉపనిషద్బోధామృతమునుండి, వర్తమాన కాలపౌరుషులకు అచంచలమైన ఆత్మిధైర్య మొకటి ఆవిర్భవించగలదు. దాని కనుపాసముగా భగవద్గీత ప్రబోధించెడి నిష్క్రామ స్వధర్మాచరణనిష్ఠమనూడి అనుష్ఠించినయెడల ప్రతిపౌరుషును లోకోద్ధారకుడై ధర్మ ప్రతిపాపన కవతరించిన పరమేష్ఠివలె నెలయగలడు.

ఈ వేదాంతతత్వమే, ఇట్టి మతోపదేశమే, గాంధీమహాత్ముని నిర్విరామ జీవితకృషిని లోక

కల్యాణముకను దివ్యనిరాజనమువలె సమర్పించుటకు సాగనభూతమైనది. ఆయన జీవితము నిర్వయముగా, నిశ్చలచిత్తముతో నిరంతర మానవసేవానిమిగ్నమై సాగుట కే నేదాంతసారప్రబోధమే ప్రబల కారణము. ఈ విషయమై ఘంటాపథముగా గంటలకొలది వాదించుటకంటె ఆధునిక లోకచరిత్రయందు కన్పించెడి యీ పరిత్ర చరిత్ర యనెడి ప్రత్యక్ష ప్రబల నిదర్శన మొక్కటియే చాలు.

ఇక కర్మసిద్ధాంత విషయమై విమర్శింపదగినది. కర్మమును తత్ఫలితముననుగుల కార్యకారణసంబంధ మొక ప్రబలపక్షతత్వ నిర్వచనము. ఆ కర్మనూత్రమును అన్యత్విక విషయములకుకూడ వర్తింపజేయుటయే హిందూమతము ప్రతిపాదించెడి కర్మ సిద్ధాంతమై యున్నది. పాండభౌతిక బల ప్రపంచములోగాని మానసిక ప్రపంచములోగాని నీవు చేసిన పనుల ఫలిత పర్యవసానములనుండి నీవు తొలగి మెలగుటకు వలనుపడదు. భౌతిక దేహమే మనకుగల సర్వస్వ మనుటకు వీలులేదు గనుక, యీ దేహములో అసత్వరమైన అక్షయమైన ఆత్మతత్వ మొకటియున్నది గనుక, అదియే మానవున కొక స్థాయిని కల్పించుచున్నది గనుక, ఉపాధు లెన్ని మారినప్పటికి, ఈ జన్మ పారంపర్యమునకు మరణకారణమున కార్యకారణ సంబంధ విరమణ అసంభవము, తన మానసిక దైహికవాగ్దాపార ప్రవర్తనలవల్ల మానవు డెనుచున్నాడు. తన మూర్తిని తానే తీర్చిదిద్దుకొనుచున్నాడు. మరణముతో అతడు హూన్యముగులబేడు. కాని తన జీవిత వ్యాపారకర్మలవల్ల తనకు తానే పరికల్పించుకొన్న మరొక ఉపాధిలోనికి ప్రవేశించును. ఇది హిందూసిద్ధాంతము. దీనిని మీరు అగీకరించవచ్చు; నిరాకరించవచ్చు - లేదా ముగ్ధాంతర సిద్ధాంతముల నశ్వేషించవచ్చు. ఈ కర్మసిద్ధాంతమును అంగీకరించినట్లుంటే, పౌరుడైన ప్రతి మానవున కది కల్పించెడి స్వీయకర్మ నిర్వహణబాధ్యతా పరిజ్ఞానము మహాత్మ్యప్రము.

విశ్వకారణమును గూర్చియు, విశ్వలక్షణమును గూర్చియు తిర్కించి ఎంత తావు వాక్యార్థములు చేసినను, సర్వసహేతుకసంశయ విచ్ఛేదికరమైన సమాధానమునుగాని సిద్ధాంతమునుగాని ప్రతిపాదించుట సాధ్యముకాదు. మన జ్ఞానము విధిగా సంకుచితము స్వల్పము పరిమితము కనుక అపరిమితము అనంతము అయిన దానిని గురించిన అగాధ విషయములను మర్మములను గ్రహించి వివరింపజాలము. మానవ వ్యక్తిత్వమునకు మూలకీలకము ఆత్మీయని అంగీకరించినయెడల

ప్రకృతి చాస్త్ర మాత్రమేలకు హిందూమత కర్మ సిద్ధాంతము సమన్వయమైనదీగా ముగ్ధ మత తత్వమేదియును సమన్వయము కావాలను. జగత్తు నందలి శక్తియంతయును అసత్వమునెడి అక్షయశక్తి మాత్రమును భౌతిక చాస్త్రము ప్రతిపాదించుచున్నది. ఈ అక్షయ శక్తి మూలమునే నైతిక ప్రవృత్తికి గూడ హిందూమత కర్మ సిద్ధాంతము వర్తింపజేయుచున్నది. కర్మ సిద్ధాంతముగాని, అక్షయశక్తి నూత్రముగాని విశ్వవ్యాప్తమైన జగదేకధర్మముయొక్క భిన్నకళలై యున్నవి.

యద్భుతిపూర్వవాదము

స్థిరమైన భైరవీయము ననుసరించి యీ జగత్తు సంభవించుచున్నదనియు, మనకు చేయగల్గిన దేమియు లేదనియు, మన భవిష్యత్తు ఎప్పున్నదో అట్లే జరుగక తప్పనియు వాదించుట యద్భుతిపూర్వవాదము. వచ్చుచుండేములో జలనిస యద్భుతిపూర్వవాదమునకు యీ కర్మసిద్ధాంతము తొమ్మిది భావించుట దుర్భలము. యద్భుతిపూర్వవాదమును విశ్వసించుట వల్ల మానవునకు స్వయంకృషియందు విశ్వాసము మాన్యమగును. ప్రకృతి సర్వనూత్రములకు అట్టి తత్వము అశాస్త్రీయమై అయ్యుక్తియుక్తమగును. కాని, హిందూవేదాంతమునందు భోగింపబడిన విధి నిర్ణయవిధానము అట్టిదేకాదు. ఒక కారణమువల్ల ఒక కార్యము జరుగుచున్నదనెడి, దుస్థిర అచంచల కార్యకారణసిద్ధాంతమే యీకర్మసిద్ధాంతము. భౌతిక జగత్తులోని స్థావరజంగమపదార్థములగూర్చి న్యాయము పండితుడు ఆ సిద్ధాంతమునే సృష్టికరించినాడు. వేదాంతశాస్త్రము ఆ సిద్ధాంతమునే ఆత్మగతిగమనమునకు వర్తింపజేయుచున్నది. ఒక పనిచేసి, దాని ఫలితములనుండి తిప్పించుకొనుటకు సాధ్యమగునా? ఒక ఫలిత పర్యవసానమును అణిచెడివాడు, ఆ ఫలితమును చెకూర్చగ కార్యము నొకటి చేయవలసియుండును. అట్టి కార్యమును చేయనివాడు అట్టి కార్యఫలితము నానింపజాలడు. ఒక తలంపు గాని, చర్చి గాని, సంభవించినప్పుడు, దాని సమాజసిద్ధ ఫలితమునుండి తిప్పించుకొన సాధ్యముకాదు.

ఇదే కర్మనూత్రము. మేజిస్ట్రేటును చూచి భయపడుటవల్ల గాక, ఈ అప్రతిహత న్యాయశాసనమును జ్ఞప్తియందుంచుకొనుటవలన ప్రజలు తమ పౌరధర్మములను విధులను నిర్వర్తించుచు, నిసిద్ధ విష

యశులపల్లె పైగోలంగుడు, యీ కర్మసిద్ధాంతమును శిరసావహించి యనుసరించుట శ్రేయస్కరము కాదా?

కర్మసిద్ధాంతము ఆత్మస్వాతంత్ర్యము లేదని త్రోసివేయుటలేదు. స్వతంత్ర స్వయం ప్రేరణ శక్తి గాని, స్వయంకృషిగాని నిరర్థకమని కర్మసిద్ధాంతము త్రోసివేయుట లేదు. మీగు నిక్కలి స్వాతంత్ర్యమునకు, స్వేచ్ఛాకృషిని సంపూర్ణాభివ్యక్తిగా నిచ్చుచున్నది. నీవు తిరుచు తెలపులు, నీవు పలికెడి పలుకులు, నీవు చేసెడి చేతులు, నీకున్న నిష్ఠమైన వర్తింపజేసికొను నిగ్రహనిరోధములు, ఇవన్నియు ఫలప్రదములు కాక మానవు. వికృషియును శుభమైనా పోదు. ఎవరి కృషిఫలితములను వారే అనుభవించగలరు. ఒకరి కృషిఫలితముల నింకొకరు అనుభవించబారదు. ఇది నిజమైన మన స్వాతంత్ర్యము కాదా?

మానవుల ధర్మద్యుత్తరమును ఆదని చేతులలో నేర్పూర్తిగా యిమిడియున్నది నేటి స్వాతంత్ర్యమునకు మించిన స్వాతంత్ర్యముగారి మింకొకటి యుండజాలదు. “కర్మ” యను మాటకు అర్థము “పని”. కాబట్టి ఈ స్వాతంత్ర్య బోధనెడి వేదాంత తత్వము మాన పని పాటులకు సంబంధించిన ధర్మమాత్రమేగాని, మాన పని స్వయంకృషికి ప్రతికూలమైనది కాదు. “విభి” యనగా విభిక్షణ. అది అప్రతిపక్షమైన యముగాని, విభిలితానామముగాని కాదు.

ఉత్తరజన్మమునకు పక్షిజన్మ మెంతదూరముగానన్ననో, యద్భుతవిద్యుత్సిద్ధాంతమునకును, కర్మ సిద్ధాంతమునకును అంతటి వత్సాసమున్నదని నిరూపించుట కింకను నేను విస్తరించి వివరించవలయునా? మానవుడు తాను తిరుచేడి తెలపులకును చేసెడిచేతులకును క్రమపరిణామవికాసమును పొందగల్గుచున్నాడు. అట్టి నిరంతరవికాసమునకుగాని పరిణామావకాశమునకుగాని, మరణకారణమునకును విరసణలేదు. ఇదే హిందూమతము - కర్మ ప్రవృత్తి మతభిక్షులకును, బ్రహ్మభిక్షులకును యీ సందర్భములో నొక సంశయము కలుగవచ్చు. కర్మఫలము తప్పదనెడియోజనము, చేసిన పాపకార్యముచే గడించుకొనినదాని ననుభవించక తప్పదనెడియోజనము ధర్మవర్క్కులకు హిందూమతములో తావులేదా? యని ప్రశ్నించగలరు. ఉన్నది. తావున్నది - ఆత్మపరితాపము నందినవారిచే ధర్మవర్క్కుల ప్రాప్తించును. పరితాపము, పశ్చాత్తాపము

అనునది మానవుని ఆత్మపరితాపము పోలినదై ఆత్మ మాననకృషి. అది ఆత్మవిజయము. పుష్కలమునది ధర్మవంతుని దయాకర్మఫలము కాదు. ఆత్మపరితాపమునెడి తపస్సువల్ల హృదయపవిత్రము ప్రసన్నమగును. అందుకలిగిన అట్టి అమృతమైన సామ్యము ధర్మవర్క్కులగుమని తపస్వి తెలపాయును. కాని, విద్యార్థులైన తపస్వికి కలిగెడి సందేహభారతరంగములలో నుండుకట్టి అంతమాత్రమున నది కర్మసిద్ధాంతమును తాగునారు చేయుచేరదు.

తపస్సుకూడ తదితర కర్మలకంటే ప్రయత్నమునకు తగిన పరిపూర్ణఫలితములకు కారణములు. సాధకమును గుర్రత్తియును సంహరించుటకై జరిగెడి సమరమే తపస్వర్య అట్టి సమరము నానందము సమయమునందే, సమర విజయసందేహమునందే సాగుచుండు కల్లమంగును. సమరక్షేత్రమును విద్యార్థులైనా సమయమునందు అనందపరవశియగును. పాపాన్నిరీతి దుఃఖతాపమువల్లను, అతడు కష్టముల బ్రోవబడినవల్లను అనుభవించబడిన కర్మ హరించబడినదనియున్నది. కనుక కర్మ సిద్ధాంతమునకును, కృపా సిద్ధాంతమునకును పరస్పర వైరుధ్యము లేదు.

ఈ సందర్భములో నొక ప్రశ్న రావచ్చును. పునర్జన్మ సిద్ధాంతము మానము అంగీకరించినప్పటికి, యీ జన్మలో మనము చేసిన పుణ్యము ధర్మము మరొక ఉత్తర జన్మలో నుండు ప్రాప్తించునని చెప్పినప్పటికి, గత జన్మ జ్ఞానము మానకు లేనిచేతల పూర్వ జన్మకర్మ ఫలితము ననుభవించుచున్నా మనెడి యుపదేశప్రయోజన మేమిటి? అట్టి పూర్వకర్మ జ్ఞానములేని సందర్భములో ఈ కర్మ సిద్ధాంతము మానవులను గూతన స్వయంకృషి కల్లు ప్రేరించి ప్రోత్సహించగలదు? ఉత్తరజన్మలో మరొక గూతమున అవతరించెడి వ్యక్తిని నే నే యని మీరని నిరూపించుచున్నారు. కాని ఆ విషయజ్ఞానము నా కిప్పుడులేదు సరిగదా ఉత్తర జన్మలో నైనను ఉండును. మరొక ఉత్తర జన్మలో నేను సుఖమునుభవించగలను అంతో యీ జన్మలో నేనెందుకు కృషి చేయవలెను? కొన్ని త్యాగముల నేనెందుకు చేయవలెను? ఈ జన్మలోని సౌఖ్యభోగములను కొన్నింటినెందుకు నిగ్రహించవలెను? ధర్మపాపములు యీవిధముగా తన ధర్మసందేహమును బయటపెట్టగలగా. అందుకు సమాధాన మిదిగో.

సన్మార్గానందము

ఒక మంచినీటి చేసినవృక్షం దాని ఫలితపర్యవసానముల మాట ఎట్లున్నప్పటికి, దానివల్ల నీకు ప్రాప్తిం చెడి లాభ ప్రయోజనముల మాట ఎట్లున్నప్పటికి, మిత్రమా! అట్టి సత్కార్య నిర్వహణములో నే నీవు ఆనంద నిమగ్నుడవు కావా? సత్కార్యచరణానందానుభవము సహజ మానవస్వభావము. పిన్నల బిడుములలో నైనను పెద్దలపిడుములలో నైనను, యా మాట నిజమని గ్రంథస్థానుభవజ్ఞానమును, అగ్రంథస్థానుభవజ్ఞానమును ఋజువు చేయుచున్నవి. ఏక గ్రామములోని సహచరనివాసులు గాని, ఏక కుటుంబములోని ఆత్మజనులు గాని సహజాభిలాషతో సహా కిరించి పరస్పరము సాయపడుచుందురు. అట్టి చేదోడు వాదోడు చర్యలయందు స్వలాభ ప్రయోజనము మృగ్యమైనను తాము చేసిన పని మంచినీటి యెంచి మించిన చేతో మోదము నందుచుందురు.

స్వగ్రామ షేము విషయములలో నైనను, స్వదేశ షేము విషయములలో నైనను, ప్రజలు ఆసక్తి ప్రసక్తి లేనివారుకారు. ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞులు గురుత్వాకర్షణ యని పేర్కొనుచున్నట్టి విశ్వవ్యాప్త పరస్పర వస్త్వాకర్షణ శక్తి యొక్కటి యున్నదనుట ఎట్టి నిస్సంశయమైన సత్యమో, పుణ్యకార్యాచారానందమును పరస్పరసహాయ జనిత సంతోషమును అట్టి నిర్వివాదాంశములైన నిత్య సత్యములే. అఖండమైన ఏకైక విశ్వాత్మ అనేకమై వెలసినది. అనేక రూపముల వెలసిన వన్నియు మరల ఏకమగుటకు ప్రాకులాడుచు, పరస్పర మాకర్షింపబడినవగుచున్నవి. బహుముఖముల విలసిల్లిన భూతములన్నియు పెక్కు పరస్పరాకర్షణ శక్తుల మూలమున ఒక్కటియై తొల్లింటి ఏకత్వమునే పునః ప్రతిష్ఠింప గోరుచున్నవి. మానవులు తమ దేశము నకై తమ రాజ్యమునకై త్యాగముల జేయుచున్నారు. పుట్టబోవు పౌరుల చొగ షేములకై త్యాగముల జేయుచున్నారు. భవిష్యత్పురపాలకముల భావిభాగ్యోదయములకై సౌఖ్యసంపదలకై త్యాగముల జేయుచున్నారు. ఇట్టి మహాత్యాగము లొనర్చుటయందు మహదానందమును మానవు లాబాలగోపాలముల హంగులు న్నారు. అట్టి మహాత్యాగముల సవ్యూహితములుగాని భవిష్యత్కాలములగాని గణించక గణించక నిరీక్షింపకయే సహజావ్యాజానందమును పొందుచున్నారు. నేటిరాజ

మార్గములమనము నాటేడి వృక్షరాజముల చల్లని నీడను ప్రాణము లేచివచ్చిన మచ్చున ముస్తండు హాయి కెందగల మానవులెవరో మన మెరుంగ నేరము. అయిన నేమి? చెట్లను మనము నాటుచున్నాము. ఉత్తర జన, నొకటి లక్ష్యమున నిడుకొని, మన జీవితప్రవృత్తి నిష్పక్షాపక్షగా నిగ్రహించుటలో కూడ మనము పై జెప్పిన రాజమార్గమునే యనుసరించుచున్నామని యెరుంగ నగును. భవిష్యత్తులో లోకము సుజనసంభరితమగుట కొరకై మన కిప్పుడు సత్కార్యచరణ మవశ్యక రైత్యమగుచున్నది. హిందూమత నిష్ఠాంతానుసారముగ ఈ పురుషాంతరములోని మనమే మరొక జన్మనిశ్చయనంతర పురుషాంతర సంతాన మగుచుండుము. కనుక, ఉత్తరోత్తర ఉత్తమజాతిని ఉద్ధిగించి పక్షియుట కిప్పుడు మన కలవిధాన సకల సుగుణముల నలరచుకొనవలసి యున్నది. మనము పుణ్యము మాటగట్టుకొని, పాప కర్మలకు పశ్చాత్తాపము నందవలెను. ఈ పుణ్య భూమిపై మన జీవాత్మలకు సత్ప్రీతిప్రద జేసి, సత్పురుషులమై మరల మన మవతరించెదముగాక! పూర్వకర్మ విజ్ఞానవిహీనులమై మరల మేను దాల్చినను మేలుగాని కీడుకాదు. అట్టి పూర్వజన్మస్మృతి మనకు మన మతిని చెరిచెడి మితిమీరిన సత్యమును గాని తిదితరముకాదు.

కనుక, యిప్పటికంటె ఉత్తరజన్మలో మనము మరింత మంచినీటివారమై పుణ్యాత్మలమై యవతరించెదముగాక! మనమందర మట్టి సంకల్పముతోగట్టి కృషి చేసినయెడల, దురితమునగును. ధర శుభ భరితమగును. వేదాంత తత్వసాధనవిధాన మిది. ఇది దివ్యాత్మ పరిణామవాదము. మేలుజాతి మానవవంగడము నొకటి చేకూర్చుట కిది సశాస్త్రీయపద్ధతి. మనము పుంజుల పశువుల వంగడమును బాగు చేయుటకు పాటుపడుట లేదా? అట్టి ప్రయత్నములు మనకు ఫలప్రదములు కాలేదా? మానవజాతినీకూడ దేహసౌష్ఠ్యమునందును ఆత్మజీవమునందును అత్యున్నత స్థాయిలోనికి గొని తెచ్చుటకై మనము ప్రయత్నించెదముగాక! పెట్టలకు పుంజులకు పూర్వజన్మజ్ఞానముకూడదు. అయిన నేమి? గోసంతతిని సంస్కరించి సముదరించుటకు గోపాలకులు సగినపాట్లు గోవులు గ్రహింపలేవు. మన పూర్వజన్మలో మన మేవరో మన కేరుక లేకున్న మన మేమి కొరత? అది మాన కేరుకపడమిడమి కరముగ సుభకరము.

సహకారము

వేదాంతసరణి సమసరించిన సత్కర్మాచరణ ప్రయోజనము లీరు తెరంగులు - అందువలన నరుడు ఆత్మానందము నందగలడు. అంతయు గాక అట్టి సజనుల పునర్జన్మ ఫలితముగా భూతలము పుణ్యపురుషుల కాలవాలమై పుణ్యభూమియగును. గ్రామస్థుల పరస్పర సహకార సహకారమైనను, మాతృజేత భక్తియే వేరమైనను, విగుల వేదాంత మార్గమైనను ఇవియన్నియు ఏకలక్ష్య కేంద్రావిరూపములైన క్రమ విస్తృత బలవలయులు వంటివి. సహకారము వలన స్వగ్రామము చక్కబడును. మాతృజేత భక్తివలన స్వజేతము ముడతలుగును. వేదాంత మార్గానుసరణమువలన బగతి స్థితి నొందును.

ఇంత తిరుపు నేను తరచిన విషయముల నిపుడు సంగ్రహించి గుర్తొకూరు చూపించేదెదను. ప్రకృతి శాస్త్రనూత్రములను తిరస్కరించెడి సత్యములు చిల్లపడ్డిలేని కవట నాటకములై చుక్కబాహ్య పటాటోప మంత్రతంత్ర పరతంత్రములగును. హిందూ వేదాంతము మాత్రము అత్యంతాధునిక శాస్త్రనిజ్ఞానముతో క్రుతి కలిసినదను ప్రశస్తివందినది. ఇది మొదటి విషయము. ఇక రెండవ విషయము. స్వార్థచింతను అంత మొందించుటవల్లనే మానవకోటి శాంతిసౌఖ్యముల

వర్జిగలదని వాదించిన యెలను, గంఘసమష్టి సహకారాధార సంపద్విధానమే లోకాభ్యుదయ సాధనమని వాదించినయెడలను, అట్టి అభినవ ఆర్థిక వ్యవస్థా నిర్మాణమునకు హిందూమత తత్వజ్ఞానము అత్యంతానుకూలమైయున్నది. ప్రజాస్వామ్యప్రభుత్వ పద్ధతయందుగల కాసనాధికారబలము నిది తలచాల్సి బలపరచుచున్నది. ఇక మూడవ విషయము. హిందూ వేదాంతము స్వయంతనిరతిని, పరమరహస్యముగా విభ్యుక్త పరమపవిత్రపురుషులుగా పేర్కొని ప్రశంసించియున్నది. ఈవిధమున హిందూ వేదాంతత్వము మానవసంస్కృతికి విశేషాభ్యున్నతి నొసగునని ప్రశస్తప్రభావముగల ప్రపరించుచున్నది. గౌరవ శాస్త్రవేత్తతోగాని, భూగర్భశాస్త్రవేత్తతోగాని యీ వేదాంతతత్వప్రతిపది వివాదములేదు. అంతయు గాక అభిలప్తపంచ సద్దర్శనరీపాలనకు దివ్యమైన సవ్యమైన భక్తిప్రసక్తి సహిత సహకారివిధానమున కొక ఆధ్యాత్మిక ప్రాణప్రతిష్ఠను ఈ హిందూ వేదాంతము చేయుచున్నది. ఇది మానవుల మధ్య పెట్టి జోకొట్టెడి నల్లమందు మాత్రం గాత్రముకాదు. ఇది ఆల్ఫ నిగ్రహాకర్షణ యంత్రమైన యశుంధాభ్యుదయ చైతన్య లేనట్లు విరాజిల్లగలదు.

(పాట్నా కాలేజిలో చెప్పిన రస్సెల్ మెసారి యలో ఉపన్యాసము)

అనువాదం : దాసు వామనరాజ్

ఉ ప స్సు ష ము

శ్రీ వి. ఆనందాచార్యులు

ఉదయాద్రి శిఖరంపు టూర్పులైనుడిగొంచు
నీలిమబ్బులతోడ మేలమాడి
కమలిసగర్భస్థ తమనంబుఁబోనాడి
తేటతేనియనీట పీర్థమాడి
నునుమంచుపరపువై కనుమూసి జగతిని
దోబూచులాడి సంతోషపరచి

పుపుగుండ చిదిమిన పొంగిపారెడుతేనె
నినుని సప్తాశ్వాల కెరుకఁ జేసి
కనునులిపి మేలుకొన్న జగమ్ము కంటి
కొసల జేగురుచాయతో పెనగులాడి
సుప్తచైతన్య ధార విశుద్ధ దీప్తి
గంపన మొనర్చె నరుణ ప్రాగర్భరుచులు.

వగరుల చిగురొత్తి పొగరెక్కి కొయిల
సగము సగమ్ముగ స్వరములూడు
తీయతేనియఁద్రావి తెనులించు మధుషమ్ము
కునిరాగాలతో కునియుచుండు
పూతపసిండిపుప్పొడిమేసి పవనమ్ము
నడకసాగక వడవడ వడంకు

చిటిపొటితరగల చిన్నారిచేతుల
నోలలాడుచు తమ్ముఁజోలలూగు
అరవిడిన కండ్ల సిగ్గుదొంతరల మలచి
అరుణరేఖలమేలి పయ్యంటకొసల
మనలు క్రొంజిల్లు వెల్లుల పసిడిఁ జిమ్మి
ఉదయ సంధ్యాంగి నటనలు కదలుచేళ

ప్రాద్విశాంగన తపఃపరిపూర్ణమ్మగ్ధ త
తొగరులీనెడు మబ్బుఁ దొలగఁద్రోయ
పసిడివెల్లుల గమిఁ గొనరిపుక్కిటఁబట్టి
గాలి పిల్లులు పడగలను విప్ప
వడివడి సుడియు పుసొడుల దుమారమ్ము
చిరుగాలిగుండెల సురభిలింప

ఉసిగొల్పులేవలపు సెగలకు గరిక
తెలిమించు మేల్మునుగులనుతీయ
ఆ మహోదయవేళ విశ్వాంతరాళ
గర్భగోళమ్ము చీల్చి యాకాశమందు
కాంతు లెగసెను పృథివిని శాంతివెలసె
భాను డుదయించె కన్నుల భ్రాంతితొలగె.

వేవెలుంగులదొర వేచేసినాడని
ప్రాద్విశబంగారు పంటలొదిగె
దినరాజు భవిష్యికి దిగివచ్చినాడని
చిరుగాలి మొనల తుంబురులు మొరసె
ఉదయగిరిస్వామి కదలి కాలకుదుపంగ
మధుపాళి గాననంపదలు పొదలె

జలజాప్తమిత్రుడు చనుదెంచినాడని
సెలయేటి యెద తరగలయిపొంగె
దినకరుని నులివెచ్చ నొ దీప్తబాహు
బంధనోపగూహన మృదుస్పర్శకతన
తనువు పులకింప నటియించి కనులు విచ్చి
తమ్మి తన యెద మెత్తదనమ్ము పలుచె.

ఎవ్వరి నిట్టూర్పు లినుని బాహుపులకు
వెచ్చందనమ్ములు పిండె నిపుడు
ఎవరి చల్లనిగుండె యినుని కన్ తుదలకు
మెత్తందనమ్ముల నొత్తె నిపుడు
ఎవరి కంటియెరుపు లినునిమెయిజిగికి
నరుణారుణత్వమ్ము నెరపెనిపుడు

ఎవరికన్నులజీర లినుని వెలుగులకు
నృత్త విన్యాసమ్ము నేర్చెనిపుడు
ఎవరి కందొవ నిండు గరువపు చూడకు
తెగసి దెనలచెల్లాటలో నినునిమేన
పులకలనుఁ దేర్చి మేల్కొలుపులను దీర్చె
నాయుషస్సుందరి కివె జోహారు లిడుదా.

సాహిత్యంలో సత్యదృష్టి

శ్రీ చిరుమామిళ్ళ శివరామకృష్ణప్రసాద్

మానవుని జీవితచరిత్రమునకు, రాసున్న ప్రతిదినము, ఒక క్రొత్తపుటను సృష్టించుచు నే యున్నది. ఒకదినమునకు, మరియొక దినమునకు జోలిక కానరాదు. సృష్టియందంతటను, ఈ భిన్నత్వ మపారముగ గానుపించుచున్నది. విభిన్నత, యుల్కిం గను సృష్టించును. ఒక మానవునివలె వేరొక మానవుడు, ఒక ప్రదేశమువలె వేరొక ప్రదేశము, సేటివలె శత్రు, రూపమానందును, గుణమునందును, ఒకరీతిగా ముండి నచో, ఈ జగన్నాటక మిన్నినాళ్ళు, నవరసధరి తమై, ఎప్పటికప్పుడు నూతనమై, నవచిగురుండె డెడి కాదు.

రాసున్నదానికై ఎదురుజూదులతోడనే మాన వుడు తన కష్టముల మఱచి, ఆశతో కాలము గడపు చున్నాడు. ఆలోచనమునందు, ఆశయమునందు, ఆచరణమునందు, పేషమునందు, భావయందు, మాన వుడు చూర్చుకు కోరుచు నే యున్నాడు. అట్టి మార్పు లను సంతరించుకొని, వానివలన కలిగిన క్రొత్త యను భవమువలన, వెనుకటి వానిని విస్మరించి, ఎప్పటి కప్పుడు, జీవితము నిస్సారము కాదని తృప్తిని వెలువ రించు కొనుచున్నాడు. ఆశయమునకు, ఆలోచనము నకు, సన్నిహిత సంబంధమున్నది; అవి పరస్పరా శ్రితములని కూడా అనవచ్చును

ఇది యంత్రయుగము. యంత్రము మానవునకు క్రొంగొత్తి యనుభూతిని సంతరించి పెట్టినది. ఈ క్రొత్త యనుభవమువెంట, క్రొత్త యాశయము లీరిక లెత్తినవి, ఆశయముల ననుసరించి యాలోచనములును మార్పునకాలవాలమైనవి. అందులకే నేడు, యథా తీర్థముగ భావమును ప్రకటించుట మానవున కలవాలు లోనికి వచ్చినది; అనగా పూర్వముకన్న నేడు మాన వుడు సత్యమును ప్రకటించుటయందు ముందడుగు వేయుచున్నాడను భావముకాదు; వస్తుసందర్భము వలన కలుగు మనోవికారమును, యథాతీర్థముగ, మానవు డక్షరరూపమున చూడగోరుచున్నాడని

యర్థము. యంత్రయుగ మానవుని చింతకముగ నున్న పెట్టుచున్నది కాని మానసికముగ పరిపూరిత గావించు చున్నది. దాహారక వర్తపరి లుగను, ఆభివృద్ధిని, మానవుడు నేడు కోరుచున్నాడు కాని, ఆంతరంగిక పారలృప్తియునకు, సరికొనిన మనకు క్రొముఖ్య గు నాత డొందుటలేదు. యంత్రయుగానికి హృదయరంధ్ర మండలి, లలితగుళుగు భావముల సంతరింపజేసింది; క్రొత్తదినమున్నట్టివేళే గుళుగులకు సరిగా వించుచున్నది. మనోభావముకన్న గుళుగులే నేడు, యంత్రముమూలమున వించుచున్నవి. ఇప్పుడే పడి నేకరింపవలసిన పెట్టు (యంత్రము) పెట్టుకొని యంత్ర మిటు కొలది విలువ నొనరు. మానవుని కాయరై మొనరించి పెట్టుచున్నది. అందులకే సృష్టి యందున్న ప్రతివిషయము సులభముగ తన కవగాహ నము కౌవలయునని మానవుడు నేడు త్వరపడు చున్నాడు.

ఒక విషయమును జేరికపలుకుటతో స్తవ్యముగ వివరించిన నేగాని, నేటి నాగరకమును మానవు డెద్దానిని చవిజూచి సంతరింపలేకున్నాడు. హృదయవరిత ప్రసమునకు, నేడా పరిశోధన మునకు, అనువకు, లలితములు, సత్యములు, తిరుములు, భావాద్వైపకములకు రచనములు నేడు రాజించుట లేదు. సంగీతమునందు, సాహిత్యమునందు, చిత్రలేఖనమునందును, ఇంతియే! ఒకపాట సంగీత తాన్త్రము నలవరచుకొనక తేలికయై, గాలిలో విలినమై, తాత్కాలికానందమును గూర్చి నను, ఒక గేయము భావబంధురముగాక, సులభముగ నప్పటికప్పుడే వో భావమును స్ఫురింపజేసినను, ఒక రేఖ విమాత్సరముగాక, ఒక యవ్యక్త భావమును రేకెత్తింప సమర్థముగాక, తొలియాపునకు నాత్ర మేదో మోదియునుగూర్చినను, ఆ సంగీతము, ఆ కవి త్యము, ఆ చిత్ర లేఖనము, నేడు నాగరకలోకమున గారవింపబడును. మనసునకు 'శ్రేయ' గూర్చక, సులభముగ కొంతయేని వింతగ తోచినచో, అది

నేడు సంఘమునం దాదరమునకు పాత్రమైనదాస్త్రముగా పరిగణింపబడుచున్నది. ఆలోచించుటకు, అనగాహన మొనరించుటకు, యంత్రము, మానవునకు సాయ మొనరింపలేకపోవుచున్నది. యంత్రముపై ఆధారపడియున్న నేటి మానవ సంఘ మంగులకే లభితకళల కొదరణము మాపలేకపోవుచున్నది.

ఆలోచనమునుగూర్చు పెక్కు అర్థవంతములగు గ్రంథములు నేడు ప్రచారములోనికి వచ్చుటలేదు; వానికి సంఘమునం దాదరము కానరాదు. 'కవులు కేవల మాహాగానమునంగు కాలమును బుచ్చుచు, సారస్వతమువలన, వలయు ప్రయోజనమును సంఘమునకు గూర్చక, కాలమును వమ్మోసరించుచున్నారని కొందరు నేడు నిరుత్సాహమును నెలవరించుచున్నారు. నుతీయోకవర్ణమునకు చెందినవారు, 'కవులు భోగలాభశైల, 'రమణీప్రియ దూతిక తెచ్చి యిచ్చుకన్నరవిడెను, ఆత్మకింపయిన భోజనము'ను వాంఛించుచు, తమ రచనములను ధనికవర్ణము నలరింప నెలువరించుచు, అసహజములగు వర్ణనములతో, కృత్రిమ సంఘమును తమ గ్రంథములందు ప్రతిబింబింపజేయుచున్నారని నిరసించుచున్నారు. నేటి వాగ్ధ్యయునునకేగాదు సకలాంధ్ర వాఙ్మయమునకును, వీరియవపాదును గల్పించి యున్నారు.

సత్యమునకు దూరమై, ఆంధ్రసాహిత్య మిట్లు కృతకమై, తెలుగునాట నిన్నినాళ్ళు వెలుగొందెనని పలుకుట, సాహసము గాకపోదు. విషయవిమర్శనమునందు శ్రద్ధవహించి, గ్రంథాంతర్గత భావసందోహమును, శ్రమ యనక సవ్యముగ నేకరించి, పరిశీలించి, నాటి సాంఘిక, రాజకీయ, మత పరిస్థితుల నాకళింపానరించుకొని, కొంత 'పాటు బడిన'చో నిజము నిలుకడిమిద తెలియకపోదు!

ఆమూలాగ్రముగ నీ విషయమును పరామర్శింప, ఈ కృత్యముగ వ్యాస ముద్దిష్టము కాలేదు. విషయమును స్పృశించి, విపుల విశిష్టరణమునకు బ్రాజ్ఞులను పురిగొల్ప నిది యుద్దేశింపబడినది:

కవులు, 'ప్రకృతికోభావిలాసాలనులు.' వస్తు సందర్శనమువలన నుత్పన్నమైన భావములను, వాడు, లలితములు, అర్థవంతములు, ఆలోచనాసంధాయకములు, అగు శబ్దముల సహాయమున వెలువరింతురు.

'హృదయ' మున్న ప్రతిమానవునియందు, భావము భుత్పన్నమగును. ఆ యుత్పన్నమైన భావముల

వైఖరి, హృదయసంస్కారముపై నాధారపడి యుండును. అందులకే, భావములనుబట్టి మానవుని హృదయమును కనుగొనుట కవతాశము కలదు. కవి హృదయమునకును, సామాన్య మానవుని హృదయమునకును, అంతర మెంతయేని గలదు. ఇటువురును, ఒకే వస్తువును పరిశీలించినను, ఒకే దృశ్యమును తిలకించినను, మానవునకు, కవియైన మానవునకు, అనుభూతీయందు పోలిక కనుపింపదు. సామాన్యన కుద్భవింపిన భావములేగాక, సరికొత్త భావములు కవి హృదయమునందు పోషింపవును.

జగద్విఖ్యాతి గవిన 'తాజమహల్' కట్టజేయునందు ప్రయోగింపబడిన చలువరాతీయందున్న చుక్కలు, సామాన్య మానవునకు 'రాతీయందున్న చుక్కలే!' కాని, కవి వానిని గాంచి యేమనుచున్నాడు?

"ఒక్కొక్క రాతీలో నిమిషి

యున్నది నేటికి, సాజహాను ధూ

భుక్తు నెడెందలో నుడికి

పోయిన నాడులలోని రక్తఘం

నొక్కలు."

అని ఢిల్లీ ముఖ్యమంత్రి తన పట్టపురాణీయందు గల సాంద్రానురాగమును పాఠకున కెఱుకపరచి, గవచ్చిపోయిన యుగములనాటి చరిత్రమునం దొక పుటను దీసి కనులయొగుట బెట్టుచున్నాడు. ఇట్టి యుదాహరణముల నెన్నింటి నేని జూపింపవచ్చును. వీనియందలి భావవిన్యాసమును, శబ్దముల కులుకుండనమును గుర్తించి, యానందము ననుభవించుటకు, పాఠకుడు రసార్థహృదయుడు కావలయును. యంత్రములు, హృదయమునందు రసోద్దీపనమును గావించజాలవు. మానవహృదయ మిట్లు నీరసమై, ఈ యంత్రయుగమున, రసమయములైన రచనముల ననుభవించ నేరక పోవుచున్నది.

"యతి విలుడు గాకపోవుటెట్లన్నదీయ

కావ్య శృంగార వర్ణనాకర్ణనమున

విలుడు యతిగాక పోరాదు వసమదీయ

కావ్య వైరాగ్యవర్ణనా కర్ణనమున?"

అని ప్రబంధయుగమునం దొక కవి ప్రతిజ్ఞ గావించియున్నాడు. తన ప్రతిభా పుష్పక్షుల సహాయమున, రసోదించితములగు శబ్దముల మూలమున, పాఠకుని మనస్తత్వమును, మనస్తత్వము నేగాదు, కీమతి

సర్వస్వమును మార్చుకొని పరిపరచుకొని, కవి ప్రతిపదమును గానించుటలో, ఆనాటి పాతకుని హృదయ మెంత రసమయమై యుండెనో, విశేషమగుచున్నది. ఆనాటి సంఘపరిస్థితిని మాత్రమును మనసునందుకొని కవి గావించిన పై ప్రతిజ్ఞనువని, కలువరింగింపునని చెప్పి తోని వేయుట పాతకా నేరదు.

రాజానుగ్రహమును బహిష్కరించు కవి, సాహిత్యమును, సత్యమునకు దూరమొనరించి, పొగడ్త పొలుమునందే విహరించుకొన్నాడనుట సమంజసము కానేరదు. ఆనాటి సంఘ మానాటి రచనముల యందు గానపరిపక తప్పదు. నిన్న మొన్నటివరకు, రాజ్యము రంగమునందు రాజులే ప్రాముఖ్యమును వహించుకొన్నారు; కవులను, కావ్యములను, రాజులే ఆదరించుకొన్నారు. అందుచే రాజులను గూర్చిన విషయము లా కావ్యములయందు ప్రస్తావనలు పూజనీయము. — ఇది ప్రజాభిమానము, ప్రజలే కవి ముగ్ధులైన నున్నారు. ప్రజాస్వామ్య పరిపాలనా విధానము సాంప్రదాయములు, ఇవ్వి కావ్యములయందు గోచరించును. సజీవముగా భావించును, వాఙ్మయమునందు, కాలముహాపురుషుని వింతిచెందుదు లిట్లు లోచన గోచరము గాక తప్పదు.

ఈనాడు రైలుబండిపై వారణాసికేగి, ఒక ప్యూకు తమ పూర్వజ్ఞులకడు, నడిచి వారణాసి కేగిన కవి మధ్య మరణించెనని, అపహాస్య మొనరింప దొర కొనుటెంతి యసమంజసమో, అట్లే ఆనాటి కవులు కప్పరపు తావులతో కవిత్వమును గుఱుకొనజేసి, ప్రజాసమూహమును విస్మరించినది, ఈనాడు, విసుగు కొనుటయు సజీవమై యున్నది. ఆనాటి సంఘ మగ్రాధి లానాడు, ఈనాటి సంఘ మినాడు, వాఙ్మయమునందు వర్ణింపబడక తప్పదు. అందులకు కవులను నిరసింపవలసిన పనిలేదు. ప్రపంచమునందే వాఙ్మయమును పరిక్షించినను, వాఙ్మయ మెచ్చుటేని, ఆనాటి మానవసంఘ పరిస్థితిని ప్రతిబింబించునది గాకానాపరిపక తప్పదు.

రాజాదరణము గల దినములందును, కవులు సాహిత్యమును కేవలము పొగడ్తతో నింపి, యథా తథముగ విషయములను విశేషమునకు విశేషించుట సత్యదూరము. సంఘమునందు, రాజులయందు, గల లోపములను, సత్యసంఘటన కవి వెలువరింపక విడిచి

వెట్టి యుండలేదు. ఎచ్చట యధికారము దుర్వినియోగము చేయబడుచున్నదో, అచ్చట కవి నిరసనయును పరిపాలకులను విమర్శించి యున్నాడు :

వసుధేశ్వరుడు వెలువేరులుట,
సత్యబంధము గోతరు గాక, రావసుకొనికా?

అని, అధిక సంకముల మూలమున భవము నార్జింప దలచిన భూనాయకుని, కవి నిరసించి యున్నాడు. ఈ పద్యమునందలి యుపమానము విచ్చట వేర్వోనియుండలేదు. వేర్వోనుటకు వీలు లేనంతటి తీవ్రముగా భావనో, దానిని, కవి పొందు బరచియున్నాడు. రాజున కాగ్రహము వచ్చునని, సత్యమును కవి యణచియుంచ దలచినవో నిట్టి గమన మానమునే గాక నిట్టి రసనమునకును, గంపి యుండెడివాడు కాదు.

“కమ్మని గంపం బొక్కటి
యిమ్ముని నే నృపతిచేసి గృతియిచ్చినది
కొమ్మని యాయనె యగ్గం
చిమ్మహి దున్నంగ నేల యిట్టి మహాస్యము.”

అని కేవలము భవమునే గోరి కావ్యములను రాజుల పాలనరించినారా కవులు?

“బాలసాలసాల నవ
పల్లవకోమల కావ్యకన్యకన్,
మాళికిచ్చి యప్పదుపు
మాను భుజించుట కన్న సత్కవుల
హాలివులైన నేమి, గహ
నాంతర సీమల గంధమాల కా
ద్రాలివులైన నేమి, నిజ
దారసులొదరహామకారమె.”

అని కొదా మాధులగు నరపతుల దిక్కుజూచుట కేని వారు నిరాకరించినది? అంతయే గాక, తోటి వారలను :

“అతి కుటుంబ రక్షణాపేక్ష బ్రాహ్మణి
కృతులు మాధుభూమిపతులకిచ్చి
చచ్చి నిరయమునకు జనుకంటె హరిహరా
రణముచేసి సుగతి బహురాణే?”

అని హేచ్చరిక గావించియున్నారు.

రాజనీతి కుంటుబడిన సమయములయందు, కవులద్దానిని సవరించుటకు వెనుకొడి, తమ ధర్మ

కును విస్మరింపలేదు. ఆ భ్రంకమణును ను త్తమపథము వెంట రాగాలు ప్రవర్తింప వలయుననియే, వారు రానించియున్నారు.

“అజ్ఞతేని నృపుకు, సరయ బిత్తర్వభో
నున్నరాణా, జాప నొక్కరూపు
యానద్రోయు నుతునినైనను నండింప
కున్న రాజ్యమేలనందు జెడక?”

అని నిర్మలముగు భాషలో, నీతి నియములను, పక్షపాతింపితిముగ రాజెట్లనుసరింపవలయునో వివరించి,

‘భూపతికి కుటుంబమున్న భూమియెక్కాడె?’ అను పరమసత్యమును జ్ఞప్తి కేలయించుచున్నార. ఇచ్చట ‘భూపతి’యను శబ్దవ్యయమునకు కేవలము, ‘గాజు’ అను ప్రాతి నిర్వచనమునే జోడింపవలసిన పనిలేదు. కాలము ననుసరించి ప్రజలే భూమిపతులైనందున, రాజ్యపాలనాకర్తలైన ప్రజాప్రతినిధులు—రాజులనే, కవులు స్తోత్రమొనరించిన, వారి రచనములవైసికైన పేజీమొగము త్రిప్పక, పాలనాభారము వహించువారలకు కవులేమి చెప్పిరో, చెప్పదున్నారో తెలిసికొన ప్రయత్నించుట యుక్తము.

రాజులనే గాదు, స్వాధ్యక్షులైన రాజాశ్రీతులను కవులు దోసమున్నచోట నిందింపక విడిచిపెట్టనది లేదు.

‘ఎండినయూళ్ళ గోడెరిగింప జెవ్వకు
పండిన యూళ్ళన్న ప్రభువులంత!
మాన్యమృతీయ సమగ్ధ జొక్కడులేడు
మాన్యములో జెరుప సామంతులంత!’

అని, కేవలము తమ యందరపోషణ నిమిత్తము రాజుల గెన్నిధియందు నెలకొని, ప్రజల కష్టనిష్ఠురములను పాటించక, రిత్తవాక్యములతో కాలమును వ్యర్థులుచు వారలను కవులు విమర్శించియే యున్నారు.

రాజుల నిట్లు కవులు దోషమున్న సమయముల యందు దూషించి, ప్రజాసమాహమును ప్రశంసించి యుండలేదు. ప్రజలయందును దోషములన్నచో వారు తీవ్రముగ మందలింపక విడిచిన ఘట్టములేదు. ఒక యజమానికడ సేవజేయుచు, గమయమునకు భ్రష్టతని బడయజాలని సేవకునకు, విప్రహత్తుకముగు

ప్రబోధమును కని యెట్లు గానించుచున్నాడో గమనింపుడు:

‘అడిగిన జీతం బీయని
మిడిమేలపు నొరసుగొలిచి మిగుకుటకం పెన్
వడిగల యెద్దులగట్టుక
నుడిచున్నక బ్రతుకవచ్చు మహిలో నునుతీ.’

అసంతృప్తి కలిగినచోట నిలచియుండి, ఆల్పగౌరవమును వమ్మనరించుకొని యూషిగ మాచరింప మానవుని, కని యెన్నడును ప్రోత్సహించి యుండలేదు.

ధనమునే సర్వస్వముగ నమ్మి, సనగర్వమున పరుల యభ్యున్నతిని పనికింపనొల్లక, తన సుఖమునకు తానైన వలయు సనమును నెచ్చింపనొల్లని లోభిని, పూట బత్తెముతో బ్రతుకుచు, పరులకు వలయు సాయమును గావించి, లోకమున కుపకరింప ముందడుగు వేయు నిరుపేదను, పోల్చి చూచి సంఘమునందు ధనమును గాంచి గాక, గుణమునుగాంచియే వ్యక్తులకు గౌరవము చూపవలయునను పరమసత్యమును, కవి, ఈ క్రింది సద్యమునంజెంత హృద్యముగ బొందుబరచినాడో, గమనింపుడు :

‘కలిమిగల లోభికన్నను
విలసితముగ పేదమేలు వివరింపంగా
జలచెలను మేలుకాదా?
కులనిధి యంబోధికన్న నుత్తలచెన్నా.’

ధనికవర్గము నలరింప కవులు కాలమును వ్యయంబరచినారని పలుకువారంది రొకింత యూషికతో, పై పద్యమునందలి కవిహృదయమును గుర్తింప యత్నించుట యుచితము.

సమయము వచ్చినచో, నొక వ్యక్తి నే కాదు, ఒక సంఘమునే కాదు, గ్రామమునందలి మానవుల నందర కవి విమర్శించుటకు వెనుదీయలేదు.

‘నెమలిపురి యనుపురముగా
యముడాయెను బసివిరెడ్డి, యంతకు మిగుల
యమదూతలైరి కాపులు
గ్రమమెరుగని దున్నతైరి కరణాలెల్లన్’.

అని, యథాతథముగ కవి యొక గ్రామ రాజ కీయజీవితమును వర్ణించి, తన యునికికి ప్రమాదము వచ్చినను :

‘సార్వభౌమని భూభూతంభ మెక్కెనుగదా
సగరివాటినుండు సల్లగుండు’

అని, ‘ఈ’ సనుభవించిన శిక్షలను వర్ణించుచు,
సత్యమునే నిత్యము, ప్రకటించుటకు కవి భయపడి
యుండుట.

‘కేవల మూహోగానమతో, పట్టుల గారడీతో,
పొగడ్తలతో, కవులు కాలమునుబుచ్చి సంఘమునం
దనామకులై యుండుక, చరిత్రయొక్క గమనమునంజే,
మార్పులను కోన్ని సమయములయందు గొనివచ్చి
యున్నారు :

‘రాయరాహులుగండ్లి రాచయెనుగు వచ్చి
ఆరట్లకోట గోరాడునాగు,
సమ్మెలు నరపాల సార్వభౌమనికందు
తిలుపుల కగుల డీకోలుపునాగు,
.....

.....చచ్చితో, యూరజేవో,
తెరచి నిలు కుక్కజొచ్చిన తెరగుగాను
కన్నడంచేల జొచ్చితో, గజపతీంద్ర!...”

ములుకులబోలు పై పలుకులతో, దురాక్రమణ
కాంక్షతో నీతి నియముల బానాశించిన భూనాయ
కునకు బుద్ధిగణపి, రాజ్యమునందు శాంతిని నెలకొల్పి,
శత్రురాజును ముట్టించి, కవి దేశమును రక్షించిన
సమయము లున్నవి. ఆంధ్రవాఙ్మయమును పరిశీలించి
నచో నెన్నియో సంఘటనలు లీటివి కానుపించును.

‘కదలుమిట, మాని, దివిజ గంగాభవాని’

అని, ప్రవహించుచున్న నదియొక్క గమన
మునే, కవి తన యమోఘవదనమువలన మార్చినట్లు
కథలున్నను, అవి నూనవాతీతిములగు విషయములు
గావున, వానిని విస్మరించి, ‘కేవలము చరిత్ర నాధార
పరచుకొనియున్న పై సంఘటనములనే పరిశీలించి,
రాజకీయరంగమునందు, కవి కిట్టి గౌరవ ముండుటకు
కారణము, ఆతని సత్యసంగతి, సద్యవయవిశేష కర
ణముగాక మరొండుకొదవి తెలిసికొనగల్గుచున్నాము.
వాఙ్మయసంజ్ఞమును సామాన్యప్రజలే కాదు, రాజు
లను వినమ్రులై, ఐదియొగ్గరిని పై విషయము విశదము
చేయుచున్నది.

విస్తృతమైన తమ లోకానుభవమును, మానవుల
యభివృద్ధికి వినియోగించ భావించియో గ్రంథములను
వలయుంచి, ‘పెక్కచూడటం, పొడవంబులను
నిర్మలమొనరింప, బ్రావ్య, వ్యవస్థ ప్రకటించుటలు,
చేయుంచి, తమ సంపదలను ప్రకటించుటలు, తగు
కున్నను కవులు తమ సత్యములను సంగ్రహించి
యున్నారు :

‘ఈనమును బ్రాతశ్శాయయు,
వనితాజన యౌవనంబు, వందన యున్నం
బును, గడు మూర్ధిన్నేహం
బును, నిల నివి యల్పకాలభోగ్యము లరచుచు.’

నిత్య జీవితమునందు పనిచేవచ్చు పాడునటును,
విపులముగ, నందర కవ గాహనమును మరల గొంతు
బరచి, సంఘమునందు వలయుండు సార్వభౌమని
వచ్చుటకు కవులు ప్రయత్నించుచున్నారు. ఇంతో
పసమయములయందు తాత్పర్యమును, శాంతి సమయ
ములయందు శాంతిని, సంఘమునకు నాగుతమ చరన
ముల మూలమున గల్గించియున్నారు. తమ బ్రతుకును
భద్ర మొనరించుకొన వారు కావ్యములను సాయించ
లేదు. చంద్రుడెందులకు నెన్నెలను నెలాగ్గుచు
న్నాడో, కుసుమ మెందులకు శౌరభమును గుబాళిం
చుచున్నదో, అవ్యక్త ముగ్ధగీతముల నెందుకు పక్షి
గణము గాన మొనరించుచున్నదో, అందులకే కవి, తన
పద్యముల నక్షరాస్య లోకమున కర్పించుచున్నాడు.
ఇందు సార్వభౌమ లేదు, పరుల నానందింపకువలయు
ననెడి వీరి కోరిక యవ్యాజము.

కాల మహాప్రవాహమునందు మౌక్తిము లేని
ప్రయాణము గావించుచు, స్వాధిపతికొదము నన్నంట,
నంగకారమునందు కన్నుగానక నమోహము మానవుని
మేలుకొల్పి కవి గావించిన యత్న మునల్పము :

“పురుషులందు పుణ్యపురుషులు జెరియూ.”

“తీలు బోడులైన దలపులు బోడుమా?”

“వెఱకు రసముకన్న నెలి మాట తీపురా.”

“ఇంటిలోని పోరు, ఇంతంత గాదుమా.”

“దాదా దినపూర్వ పరభాగజనితమైన
ఛాయాపాతక గుజన సజ్జనుల మైత్రి.”

“చంపదగినయట్టి శత్రువు తన చేత
జిక్క నేని కీడు చేయతిగదు;
పొసగ మేలుచేసి పామ్రముచే చాలు.”

మొదలగు పద్య పాదములు, మానవజాతి నిలచి యుండునంతవరకు, మార్గదర్శకములై నిలిచియుండు గలవు. ఇట్లే స్త్రీని యుదాహరణములను జూపి, మానవసంఘము కవి కెట్లు బుణ్యపడియున్నదో వివరింప వచ్చును.

రాజకీయమునందు, సాంఘికాది విషయముల యందు, కవు గిట్లు మానవుని యున్నతికి దోహదము గావించియుండుగా, ఎందులకు ముఖ్యముగా నీ కాలమున కవు లూరిక యూహాగానమును గావించిరని గావించుచున్నారని, లోకము తలంచుచున్నదియో? ను సరకు విచారించవలసియున్నది :

జీవితమున సమగ్ర విషయములయందు యంగ్రహించు డేదెగ మానవుడు, నేడు, తొలింటి లక్షణములను కొన్నింటిని గోల్పోయి, కవలము వస్తుపరిశోధనమునందు, అభివృద్ధియగు (Material progress) కాలమును, జవనస్థియులను ధారపోయుచు, ఆంతరంగిక, ఆధ్యాత్మికోన్మీలనమునందు (Spiritual development) విముఖుడై యుండుటచే కరమసత్యములగు విషయములను వినుటకు వినుగుచెందుచున్నాడని, యావ్యాసము యొక్క- తొలిభాగమునందే వివరించియున్నాడను. రాజకీయముగ స్వాతంత్ర్యమును మనము సంపాదించినను, మనభావములు, పేషములు, ఇంకను, మన వ్యక్తిత్వమును చాటునవిగా లేవు. అందులక :

‘తనదు బాసకన్నతల్లి యెవ్వారికి

సత్యమనన్యభావ సవతితల్లి,

తనదు పర్యుండు తాను మ్రగ్గుట లగ్న,

అన్యగర్వముది భయానహమ్ము.’

అని, కవి హెచ్చరికచేయుచున్నాడు. ఇట్టి కఠిన సత్యములనే, కవి వివరించుచుండుటచే వాని పలుకులు ములుకులై, నేటి నాగరకుల కులుకు గూర్చుచున్నవి. కాలము గడచినకొలది, కవి గావించు హెచ్చరికలయందలి సత్యము విస్మయము కౌగలుడు.

ఎల్లవేళల మనవలెనే కవి యూహింపవలయును, మనవలెనే లోకప్రవృత్తిని కవి గాంచవలయునని మనము తలంచుట పొడికానెరదు. మన, కవిదితములగు కొన్ని యనుభవములు, కవియగు మానవునకు కలుగుచుండును. అతని యనుభూతియందు, వ్యత్యాసములున్నవి. సామాన్యమానవుని విధమున నొక్కొక్కతరి వాని యాలోచనములు సులభములై, అందరకందు

బాహుసం దుండును. అప్పుడు సకల మానవలోకము నకు, కళ్యాణసంధాయకములై వాని యాలోచనములు గ్రాలుట కవకాశము లిల్లుచున్నది. వేరొక సమయమునందు, అతడు భావబంధురమున రచనములతో, మన కతీతుడై, తన యనుభూతియందు తాను నిమగ్నుడై, తన లోకమును, తానే సృష్టించుకొని, తన యానందమును తానే యనుభవించుచు, భావోన్మాదమున తన రచనముల వెలయించి, తృప్తుడగును. ఆ లోకమునందు, ఆ యనుభవమునందు, మనమును కొంత విహరించి, కొంత యనుభవించుటలంచి నచో, మన మాయంతరమున సెగబొకవలయును.

అందులకు మనముగ్గులమై, సంస్కారరహితములమై, యత్ని మనల్గుముగ, సౌనరీంపవలయునేగాని, కవి, నిర్లక్ష్యముగ యూహాగానముతో కాలమును వమ్మున రించుచున్నాడని పరిహాసించుట సరికాదు ఇచ్చట, మనకు, యంత్రము సాయమొనరింపజాలదు; మన యాశయ విచ్ఛిట, కన్నులకు గానుపించు వస్తునంద యాభివృద్ధికాదు; అనిర్వచనీయము అసంతోషము, అసద్భవము, అగు నొక యనుభవమును సాధించుట యందు, లగ్నము కావలసియున్నది. ఈ యనుభూతియే, మనయందలి ‘పశుత్వమును’ పరిహరింప చేయును. మానవునియందు ‘పశుత్వము’ండుటచేతనే అరిష్టాద్యైగ్గుమునకు దాసుడగుచున్నాడు. నేడు, ‘నాగరికత’యను కృత్రము నామమువలన నాచ్ఛాదితమై, అణగి క్షీణమైపోయి, మానవసంఘము, సర్వనిర్మూలనోన్మూలమై నడచుచున్నది!

కవి రచనములయందు, సౌనరీంపము లున్నవని కనుగొన గలుచున్నారము. ఒక యంతరము, లోకమున కడుపు కన్నము, కట్టుటకు వస్త్రము, గోరుదు, జీవితమును లోకమునందు బాహిరక సుఖమునకు మాత్రమే వినియోగింపదలంచువారికిని, వేరొక యంతరము, జీవితరహస్యము నెఱింగి, మానవత్వమును మొక్కవోనిక, హృదయ శాంతికిని, లోకశాంతికిని, యత్ని మొనరించు, రసార్థిహృదయులగు ప్రాణులకును, నిర్హితములై యున్నవి. ఎవరి యభిరుచియెంట వారు కొవ్వసంజేతను నాలింపవచ్చును. ఇటువర్తములవారికిని కవులందు విభిన్నమందున్నాదు. ఈ యంత్రయుగమున తొలివర్గమునకు చెందినవారు సంఖ్యయందు పెక్కురుండుటచే, సారస్వతమున కీ యవవాడు వచ్చినది.

కాలము సనుసరించి యాంధ్రకవిత్వమునందును కొన్ని మార్పులు వచ్చియున్నవి. ప్రబల యభిరుచిని కవులు పాటించియున్నారు. అయినను మన యాశయా ములకు ప్రకృతము దూరముగ నున్నవని, త్రోసిరిట్టి రచనములను త్రోసివేయుట సరికాదు. కాల మెంత మారినను, సత్యములగు విషయములయందు నరెవరైన మెట్లుండును? వాని విలువను తగ్గించుటకు కాలపురుషు నకును సాధ్యము కానేరదు; అవి మానవజాతియ యావికాసమునకు శాశ్వతముగ సహాయ పూనవలెను :

“కవినమయము” అను నొక విశిష్ట కవితా సంప్రదాయము మన కవుల రచనములయందు గాని పంచుచున్నది. ఇది సామాన్య మానవుని, యనుభూతి కశీతము. అందుచే నది కవిత్వమును, నిరుపయోగ మొనరించి, ఒక యన్యభావిక పరిస్థితిని కలిగించు చున్నదని మనమునుటకు కారణము, మన మా యను భవమునందు వీనమేని చెవిచూడలేని స్థితియందుండుటయే! భావమునందు తానొకడై, సంపూర్ణ గ్రహ గ్రహణ పారీణుడైన పాఠకున కిట్టి రచనము లుద్భవ ములైయున్నవి. హాసము తెల్లనై, క్రోధ మెఱుగనై యుండుననుట, ఒక సుఖమార భావవిన్యాసమును, అక్షరరూపమున వివరించుట యగును :

‘కనీనికల్ వికసితోత్పల పంక్తుల, గ్రు మ్మరింపగా’

అను నొక పద్యపాదము సుదాహరణముగ గైకొని, ‘కనీనిక లెంత; ఉత్పల పంక్తులు, అందును, వికసితోత్పల పంక్తులెంత; కనీనికలనుండి ఇవి గ్రుమ్మరింపబడుటెట్లు సాధ్యపడును? ఇది యన్య భావిక రచన, ఇది మానవున కేవిధముగను, ఉపయోక్తము కానేరదు.’ అని, చెప్పి విజచి, పెడ మొగము త్రిప్పుట, సమంజసముకాదు. ఇందొక భావము, ఒక్కొక్కరముగ నొదిగియున్నది. జవరా లాకర్తుక, విలాసముగ బరచిన చూపునం దొక యపు రూపలాభణ్యము ద్యోతకమైనది; వికసించిన కలువ పూవులను, పంక్తులుగా, గ్రుమ్మరించినచో నెట్టి చిక్కదనము గానుపించునో, అట్టి యందము, చందము, ఆ సమయమునం దావిలాసిన దృక్పథుల యందు స్ఫురించినదని భావము. మనస్సునందొక చిత్రమును నిర్మించుకొని, ఒక యాలోచనమును గావించుకొని, ఒక యనుభూతిని సృష్టించుకొని, ఒక తీరు ఆనందము సనుభవించవలసిన బాధ్యత, పాఠకుని యందు. అతని భావనాబలమునందు నిలిచియున్నది. భావకు, అతీతమైన భావము నెట్లొకవి అక్షర

రూపమునకు గొనివచ్చు, పాఠకునియం దానంద మును పురిగొల్పు పాటుపడుచున్నాడు. “యానం దము సనుభవించుటయో, లేక నిత్యజీవితమున కీ రచన సాయమొనరింపదని త్రోసివేయుటయో, పాఠకుడు తన హృదయ సంస్కారము సనుసరించి నిర్ణయించు కొనును.

“కనులెత్తి చూడనా! కప్రంపు జీవహాని లుప్పని తిగగా చూచినట్లు.”

అని చెప్పి ఆధునికవి, ఒక ప్రాజ్ఞనిగూర్చి వర్ణించు సంక్షిప్తమున పేర్కొనియున్నాడు. ఇందును, ఒక యందమైనభావము దాగియున్నది. ఇట్టి భావయంతిములగు రచనములను, తొలగియోకటో పరీక్షించి, అందు గానుపించు, అనుభూతార్థ సత్వతిని గుర్తించుట లెప్పు.

శబ్దాలంకారముల పరిస్థితి ఎట్లాన్నను, గుణాలంకారములు, కొన్ని స్థలములయందు, కవిత్వమును, నెట్టి ‘నాగరకు’నకు అపహజములు, అప్రయోజనము లగు భావముల కాకరమైనదానిగా, నిర్ణయించుకొనుటకు అనకాశమును గూర్చినవి.

‘అలంకారములు’, సాధారణముగ సమర్థుడగు కవి రచనమునం దలంకారముగ, గానుపించును. ఒక సమయమునం దలంకార ముద్దేశ్యపూర్వకముగ, నొక విషయ విశదీకరణమునకు సహాయకారిగ సమర్థుడగు కవిచే జూపింపబడవచ్చును. మరొకొన్ని సమయముల యందు, కవి భావోన్మీలనమునందే హృదయమును లగ్నమొనరించి, రచనమును సాగించు సమయమున నప్రయత్నముగ నలంకారములు, కవి కెరుకలేకయే రచనమున బ్రవేశించుటయు జరుగుచుండును.

ముఖ్యముగ గుణాలంకారములయందు ఉత్కృష్ట కవియొక్క భావోన్మాదమును బ్రస్ఫుటమొనరింప సమర్థమైయున్నది. భావమెన్ని విధముల కవి డెందమున నుద్భవించి, వింతిద్దృశ్యముల నూహ్యప్రపంచ మున చిత్రించునో ఉత్కృష్ట, అతిశయోక్తి మొదలగు నలంకారములు పాఠకునకు విశేషపరచి, యాతని బుద్ధివికాసమునకు దోహదము గావించును. నిత్య జీవితమున వివిధ, గొప్పపాపకరించునవి ప్రశ్నించుట పాఠకాగు. ‘చివితము; గనమార్పించుట, భుజించుట, వస్త్రధారణ సలంకరించుట, నిద్రించుట, విహరించుట మొదలగు పనుల కూడికమాత్రమే కాదు; ఇవన్నియు

కారీర సంబంధములు; మనస్సునకు చెందిన జీవితము వేరొండుగలదు; గనకాంక్షచే కఠినమై, అసహన దహనముచే కృశించి, స్వార్థపితృచముచే పీడింపబడుచు, తపాతపా లాడుచున్న మానవుని హృదయమున కన్పృతిసేచినమై, ఈ యలంకారములయందు నిండియున్న, శరీరకుసుమసదృశములు, రసార్ధములు, అగు భావములు విలసిల్లును. వీనివలన కలుగు పరివర్తనము కన్నులకు గనుపింపదు, పీనులకు వినుపింపదు, కాని ఉండమున కనుభవైరవేద్యమై యలరారును.

అర్థాంతరన్యాసాలంకార ముదాహరణ పూర్వకముగ నొక విషయమును నిర్దాంతీకరించును. కవి యందుగల లోకానుభవమును విస్తృతమునరించి, కవి సత్యసమృద్ధిములగు విషయముల నెల్లు సలువరింపబ్రయత్నించుచున్నాడో పాతకున కెఱిగించుట కీ యలంకార మన్నివిధముల సమర్థమైయున్నది. ఉత్పేక్షాది యలంకారములును, పాపకునియందు చిత్రవికాసమును గల్గించి, స్తబ్ధమైయున్న మనసుకు కొంత చైతన్యమును సమకూర్చును :

“దనుయంతికేళి ధాత్రిభర శిఖరహరి

ద్రుత్తు భాదర్యసంహో

హ మహం డాసూరి భిగ్న స్వదభవమద

తావస్త లంకావనము

త్వముమై సుత్రన కామ ద్రవ్య మరభవద

నాంతకస్తమై లీల నత్తి

ర్చము గోగాన ప్రదాన వ్రతసుకృతము

తోరంబుగా వీటికిచ్చున్.”

ఇది, శ్రీనాథుని ‘మహాస్థగర.’ ఇందుల్పేక్ష, గమ్యోల్పేక్ష, అతిశయోక్తి రూపకము, ఉదాత్తము, అను నైదు గుణాలంకారము లున్నవి. ఈ వృత్తమునందు, కుండినపురవర్ణనము వస్తువు. దనుయంతియొక్క క్రీడాశైల శిఖరము, మరకతమయ మగుటచే, దాని కిరణసందోహ మతిరయమున నూర్వముఖముగా దిర్ఘవలె ప్రసరించి, బ్రహ్మాండము యొక్క డిప్పుకు తగిలి, వేగము భిగ్నముకాగా లబ్ధాభిరయన తల వంచెను. అదట కామధేనువు తల

క్రిందుగా మేయుచున్నందున, ఈ పద్ధిని కిరణములు కామధేనువున కాహరయూపమున నోటిలోనికి

జొచ్చినవి. — కామధేనువునకు నిత్యకూహార మొసర గుట మహాపుణ్యము, కావున నిట్టి పుణ్యమును, అనగంమున కా క్రీడాశైలమిచ్చుచున్నది; అని ఇందలి తాత్పర్యము.

దర్శకు లజ్జాభర మెట్లు కలును? కిరణము లనెను దర్శకు, కామధేనువు తృప్తిచెందు ఁట్లు? అందుచే కలుగు పుణ్యమేమి? ఇది యనంగతిము; ఇట్టి రచనములు కాలమును వమ్మొనరించునని కొందరపహసించవచ్చును.

ఇది యొక చిత్రమైన భావన. ఒక వింత చిత్రము హృదయ ఫలకమునం దీ వృత్తము మూలమున ముద్రితమైనది. మఱియు, ‘అంశువులే దిర్ఘలై, దిర్ఘలకే లబ్ధియుండి, అది తలవంచినచో, దానిని మేసి కామధేనువు తనిసినచో’ నెంతటి మహాపుణ్యమో అంతటి మహాపుణ్యమువలన ఎంతిగోగమో అంతటి భోగములూ ఆయూరివాగున్నారని, ఒక యాలోచనాతరంగము పాతకుని మనసునం గుత్తిన్న మగుచున్నది. — శరీరమునకువలెనే మనసునకు కొంత యాహరమావశ్యకము. ఈ యాహరమును కవులే సంతరించి పెట్టగలరు. ఒక యనిర్వచనీయమైన సుఖానుభూతి మనసున కిట్టి భావముల మూలమున కలుగుటయు, సహజము.

‘ధ్వని’ ప్రధానమైన రచనము, పాఠకుని అవగాహనాపటిమను పరీక్షించును. ప్రతి విషయమునందును సులభమూత్రమును (Made-easy Method) పెడకుచున్న నేటి నాగరకుడు, ధ్వని ప్రధానమైన కవిత్యమును, ‘అందిక పొందిక లేనికూర్పుతో’ కవులు, ఎవో గాలిమేడలను కట్టుచున్నారని యనుటలో వింత కానరాదు. సారస్వతము సత్యసమృత్తముగ కానరాదని యనుట కీ ధ్వని ప్రధానమైన రచన మొక కారణమై నేటివారలకు గన్పించుచున్నది.

ఒక తన్యంగియొక్క సుకుమార సౌందర్యమును వర్ణింప దొరకొనిన కవి, పెక్కు పుటలు నింపుట కన్న, ఒక్క తేటగీతిలో ధ్వని ప్రధానమైన శబ్దముల మూలమున, నొక యుయ్యారముగు భావమున కొయ్యరము నెట్లాపొందింపజేయుచున్నాడో తిలకింపుడు :

“తెదటి, దిరిగిన పూవుల దండను మొల
నూలుగ ధరించి, కాడలకొదునును ముఱచె;

వాని బరువున కాగ గాలేని యగు
లేన శుభము క్రుంగిపోయె బాలికమ నకుల!”

చెప్పవలసిన యేమో స్పష్టముగ చెప్పినాడు.
ఇక భావనా చిత్రమును తయారొనరించుకొనవలసి
వారము పాఠకునిపై నున్నది.

“చెలియ! నీ నన్నిమారులు
గలసితివే, యింతవరకు గాంతునితోడన్,
కలరూపు జెప్పవని, యొక
నెలదుక, ప్రియమార నొక్క నెలదుక నడిగెన్.”

“భాతాపాత్ర మొకండుగుటి, యిది తె
ల్లలో చాయ బేరారమా?
చేతో నాధుని పేరు నా మనసులో
చేకొన్న యల్లంత నే
నా తల్లి! విను, నన్ను నేనె మరతున్,
నా కెట్లు సిద్ధించు నా
భాతా వ్రాయగ నందు, నాయునిద సం
క్రమై పల్కినన్.”

ఈ సంభాషణయును విన్నాడు, నిత్యము భగ
వంతుని నామమును స్మరించుచు, ‘సంఖ్యాగణనాతి
గర్వమున’, కాలము గడపుచున్న యొక జరత్పన్యాసి
నంట న :

“...త్రిప్పదున్న జనమాలవీదీని సన్యాసి, తా
గంగా గర్భమునందు ప్రవచును, ‘ఇం
కన్ నేను సన్యాసివా?
శృంగారాంగులు నాకు నొజ్జ’లనుదున్,
చేమోడై నన్వారికిన్.”

ఒక చిన్న విషయమును వివరించి, ఒక పెద్ద
పాఠమును చెప్పకయే లోకమున కీపై పద్యముల
యందు హృద్యముగ కవి చెప్పియున్నాడు. కొంచె
మాలోచించి, రసాస్వాదన మొనరించుట చెల్లదు
గాని, విషయమునం దందిక, పొందిక, లేదనుట సరి
కాదు.

నే డాంగ్రె రాజకీయరంగమునం దింకను,
పొగల నెగల నెలయించుచున్న రాజధాని సమస్య
నేనాడో, అజ్ఞరపు పేరయ కవి, తన ఉడియనంది
విలాసమునందు :

“భాను, విను, శ్రీమదాంగ్రె భూభాగమునకు
తారహారమునను గొంగు నెలయించు
యగ్ర మంగిలంపగుట గొంగు నెలయించు
గొంగు విగ్రహంబు బెంగు నెలయించు.”

అని పలికి, యుగయుగముల నాడుకొనెను
తము, ‘జెజవాడ’గ నే వ్యవహరింపబడి, ‘జెగు ‘వాగ
ముల’ వ్యవహారమునం గొక్క కలము పోటుతో,
‘విజయవాసు’ గా మారిన పట్టుమే బాజుగాని కన్న
విధముల వర్తమైనదని, తెలిసి, సత్త్విము నే కవులు తమ
కావ్యములయందు బాసించిరని, నిరూపించినా
న్నాడు.

కథాగమనమునం దొక్కయొక్క కవులస్వాభా
విక వర్ణనములను నెలయించి, పాఠకుని ‘నెరుగ
కము’ను చూడగొనలేకపోయెనంట కత్తిగారాగ;
మన సత్త్వికాస్త్రమును, జ్యోతిషమును, సదాశివబ్రాహ్మ
కాస్త్రమును, అకలింపొనరించుకొని, సన్నిపేదమున
కనుగుణముగ, శబ్దసందోహమును, విషయమును, నిర్గ
యించుకొని వర్ణనముల గాగించి గుండ్నారముట
కసంఖ్యాకములగు సుదాహరణములను జూపింప
వచ్చును.

హనుమంతుడు, సముద్రమును లంఘింపబోవు
తరుణమునందలి, యీ వర్ణన మెంత స్వభావసిద్ధముగ
నున్నదో, గమనింపుడు :

“చువ్వన మేను వంచి రవి
సోకగ దోక విడల్పి పొడముల్
వివ్వగబట్టి, బాహువులు
వీచి, మొంగంబు దిగించి, కొంప నొ
జవ్వన నూగి ముందరికి
జాగి, పిఠిందిగి దూకి, వార్చిపై
జీవ్వన దాటె వాయుగాను,
‘కొక్కలతోడి సురాద్రెయో యనన్.”

శ్రీరాముడు ధర్మదాస్తుడే గావచ్చును; కాని
యాకస్మిక సతీవియోగమునకు గురియైనాడు. లక్ష్మ్య
ణునితో నడచియంతయు నడచినచ్చి, సీతబాని తెలి
యక, బడలి, వియోగభరము దుర్భరము కాగా :

“తపసుడు వేవబొచ్చెనును

దమ్మగిరి, వృక్షము క్రింద బెట్టు; నా
తపసుడు రేయితేడు వసు

భావర, సంద్రుడుగాని, సంద్రునిన్
స్పృశుత, సౌఖ్యింగితిని?

నీవు మృగాంకము చూడనున్ని; హా
చపల మృగాక్షి, చంద్రముని

జానకి, యెక్కడ నున్నదానవే?”

అని పలవించినాడు. మన ప్రత్య మెంత స్వభావ
స్థితియుగ నీ పై పద్యమునందు వర్ణింపబడినదో గమనిం
పుడు! ‘మృగాంకము’ అను శబ్దద్యయము స్ఫురించి
నంతనే, ‘మృగాక్షి’ మనసున బారినది; మృగాక్షి;
అందును, చపలమృగాక్షి యగు జానకి మరల జ్ఞప్తికి
గావేవచ్చినది! అంతకు కొలది నిమిషములకు
పూర్వము, ‘తపసుడు రేయితేడు’ అని కల్లోలముగ
నున్న మనసును సరిచేసుకొనవలసి వచ్చినది గ్రంథ
విస్తర భీతిచే క్లుప్తముగ నీ పద్యమును సరానుర్వింప
వలసి వచ్చినను, మన ప్రత్యమును గట్కగా నెఱిగివ
కవు లస్వభావికములగు పాత్రలను సృష్టించి, సాహి
త్యమును సత్యదూర మొనరింపలేదనట, నీ యుదా
హరణములు చూచుననుకొందును.

ప్రకృతి వర్ణనమునందును, కవులు; అస్వభావిక
మగు రచన జరిపి యుండుతేడు.

“అనుభవబోసపుట్టిక న

హృదయముగాని నోడునోదో, పం

లనునను వేరువిచ్చుకు ను

దమ్ముల జక్కిలిగింత, పుంశ్చలీ

సమితికి చుక్కవాలు, నవ

సారసలక్ష్మి దొలంగు బావ, కో

కములకు గుండె తల్లడము,

తైరక మిత్రుడు తోచె దూర్చునన్.”

అని, సరసముగు భావములతో, సరిశ్రమగు
భాషతో, గావించిన చంద్రోదయవర్ణన మెంత
చతుక సత్యసమ్మతమై, స్వగౌరవస్థితిమై యున్నదో
పై పద్యమే తెలుపుచున్నది.

ఇట్లెన్నేని యుదాహరణముల, సుప్థరించి
చాపవచ్చును. శ్రద్ధతో, నమరక్షితో, కొంత,
‘శ్రమ’ యనుకొనక, యత్నించి గూచినదో,
వాక్యాయనంబేయు, సత్యమై, యుపయుక్తమై
కానుపింపగలదు.

కథాపటి ఎండుకొమ్మ

శ్రీ కవికొండల వెంకటరావు

తనువూ తరువూ ఒకలాగే ఎదిగేని అనుకొనేలా కొన్నాళ్లు కోమలంగానే అగపించేవాడు ఆ చెట్టుక్రింద ఆతగాడు. ఆతగాడి పేరు బహూత్ ఆనందగళ్! ఏ చేశం నుంచివచ్చి యీదేశంలో సర్వటిస్తున్నాడో ఎన్నటికీ తెలియదు. కొందరి మతంలో ఉత్తరాదినిడ్డగా దోచేవాడు. కొందరిమతంలో— అరవబిడ్డగా దోచేవాడు. కొందరిమతంలో ఆనేతు హిమాచలం వ్యాప్తమైయున్న చెప్పన్న రక్తనాశాల రక్తం అతనిలోనే వున్నాయీ అనేవారు. ఇంతకూ రూపం ఏర్పడి గర్భకూపం వెలువడ్డక ఎవరంత వారు వారు. దాన్నే వ్యక్తిత్వం అంటారు. ఆ స్వరూపాన్ని మళ్ళీ ఎంచి, కొంచడంపుండే అది సంకుచితస్వభావం. ఇంతకూ “నీ పేరెవరు?” అని అడిగితే సమాధాన మొచ్చేవి “బహూత్ ఆనందగళ్” అని. ఇంకేం కావాలి మనకు? ఒక మనిషి, ఆ మనిషికోపేరు తయారయ్యే! అని చాలదూ పెద్దకథ అతగాణ్ణిగురించి వ్రాయడానికి?

బహూత్ ఆనందగళ్ లోకానికి తెలియబడసాగింది తాను మునీలివాడయ్యాకే!

అందాకా “ఎక్కడ నీ కాపురం?” అని అడిగితే “ఇక్కడే!” అనేవాడు; కాని “ఇక్కడ!” అని అతడు చూపినచోటున ఒక గున్నమామిడిచెట్టు లేచింది తననిచుట్టూ తోరణం కట్టినట్లు. ఆగువచ్చని కొమ్మలతో, ఒక్కొక్కప్పుడు గుమ్మన పరిమళించే పువ్వులతో, వీలైనప్పుడల్లా కాయతో పండుతో, ఎడతెరిపిలేని చోద్యం చూపే దుతూ, “బహూత్ ఆనందగళ్” తనచాయ నున్నాడని చాటేదేకాదు. బహూత్ ఆనందగళ్ కూడా ఆ చెట్టుయొక్క నిశ్వాసమే తన నిశ్వాసంగా, ఆ చెట్టునీడనుగూరుచుండి, ఆ చెట్టు గాలి పీలుస్తూ చైతన్యం కలిగివుండే వాడు చెట్టుతో సరిసమానంగా నజీవుడై.

కానైతే చెట్టుకూ మనిషికి ఒక తేడవుంది. చెట్టు ఏటా ఆకురాలి, అదో అలవాటన్నట్టు, తోడ్చో చిగురోసుకుంటూ, ఎప్పటికప్పుడు చిగురుచేత చిటుతగా, అప్పటికప్పుడు పుట్టినట్టుగా లేలేతగా అగు పిస్తూనే వైకి మానై లేచిపోతుంది. మనిషి ఆలాకాదు. వాని బాహ్యస్వరూపం బాలయావన కౌమార వార్ధక్యవస్థలన్నీంటిసి

వేణువేణుగా నిరూపించి పారేస్తుంది. చిన్నప్పుడున్న నేవల్లికం యశావనమప్పు డుండదు. యశావనమప్పుడున్న ఉద్రేకం కొమార మప్పు డుండదు. కొమార మప్పు డున్న కార్యసీత వార్ధక్య మప్పు డుండదు. మఱి వార్ధక్య మప్పుడునే నిర్ధక వ్యాపారత్వము మఱెన్నడూ వుండదు. చెట్లో? చెట్టుల్లా కాదు, ఏటేలా చిగురుట్టి, ఏటేలా పూతపూసి, ఏటేలా కాస్తుంది, తాను బ్రతికున్నన్నట్లా మళ్ళి ఎత్తూ ఏపూ ఎక్కణ్ణుంచి వస్తాయో, కొండింత ఎత్తు, కొత్త రూపం ప్రతిపాదిస్తూనూ వుంటుంది.

*

పోనీ కథలో మన మనుకునే చెట్టు ఎదిగి ఎండిపోయిందనే అని అనుకొందాం! మఱిక ఇగిరిపోవడానికి అందులో పస ఏమీలేదని వో నిర్ధారణకు వచ్చాం అని అనుకోండి. — వెలుపల పెరిగే చెట్లమాట? అవి ఒకదానిమీద వొకటి బలిసి, శీగల జొంపాలతో పెనేసుకుపోయి, పురుగు ప్రాక డానికూడా ఎడంలేకుండా, వనం వామనం ఏకరూపమా అన్నట్టు కాబడతాయే!

ఎందుకూ? వ్రాస్తూ వ్రాస్తూ పెరిగి వైపు పరకాయించాను. ఆ పెరిగి మూమిడి చెట్టు, మూమిడిచెట్టును చేరి దబ్బముక్క, దబ్బముక్కమీద కెగబ్రాకి విరజాజితగ,

విరజాజితగ చెంతనే చేతిక్కాయలందేలా కాసిన చెన్నంగి కొబ్బరి చెట్టు! ఇందులో ఏ వొక్కదాన్ని విడచి చూడ్డానికి వల్ల కాదన్నంత పచ్చి పచ్చందనం. చూడ ముచ్చటసింది! నా కాపాళంగా కలం క్రిందనడేసి ఓ నిమేషం అటువైపు చూడ బుద్ధివేసింది —

అంతలో మళ్ళీ ఏదో వ్రాస్తూవున్నా నన్న సంగతి జ్ఞాపకం వచ్చి కథలోని వ్రామానుగురించి, మనిషిని గురించి యోచి సున్నానుగదా — వ్రామాను వ్రామాను నిలు వునా, ఈ లోకాన్ని దిగవిడిచి యేమైందో అన్నట్టు, మాయమై పూరుకుంది. అంత ఎత్తుచెట్టూ వేరునుండి వేరుదాకా ఊహించి అనుకోవలసి వచ్చింది, “ఎక్కడున్నాం మనం? ఏ చెట్టుక్రింద వున్నాం?” అని — అనలు చెట్టే లేదక్కడ! — ఆలాగంటే ఆ మనిషికి కోపం! ఆ మనిషే మాటిపోయే వున్నాడు శతవృద్ధు అయి! కాని అక్కడే కూర్చుని వున్నాడు — వేరడిగి తే, “బహుత్ ఆనందగళ్” అని అంటూ.

బహుత్ ఆనందగళ్ నేనీ కథ వ్రాసే సరికి ముసలీవాడై యుండడమే కాకుండా మౌనంకూడాదాల్చాడు. ఇఖతణ్ణి ఏమడిగినా లాభం లేదని చుట్టూ పరకాయించాను. చెట్టు వుండే పట్టు, పట్టుమీది ఆకాశం అంతా తిఖాళీగా కావడింది. “ఇక్కడ ఓ

చెట్టు వుండేదే?" అన్నాను ముసీలతణ్ణి అడిగినట్టా కాకుండా అడగనట్టా కాకుండా! "ఈ చెట్టా?" అన్నట్టు, ఒక విత్తనం, టెంకలాంటిదాన్ని చూపించాడు ఆ వృద్ధు. ముసీలిమనిషిలో, ఏదో ఒకరకంగా ప్రత్యుత్తరం, ఆదేశపు వైతన్యం వుండికదా అని సంతోషించాను. "టెంక, మామిడి టెంకా?" అన్నాను. అతడు ఆ టెంకను మోసేపాళపు బలం కూడా లేనివాడవున్నాడు. టెంక వైకెత్తి ఆలా సాచినకొద్దీ అతగాడి న్నేళ్లు కొంకర్లు పోసాగాయి. నేను ఆ టెంక నందుకుంటూ "ఇది మామిడి టెంకేను!" అన్నాను. అతగాడు "కాబోలు" అన్నట్టుగాను, చెట్టు అక్కడంటే, ఎందుడున్నా, దాన్ని జేర్లబడేలాగూ జరిగాడు. ఒరిగిన ఆమనిషికి నేలే తగిలింది కాని చెట్టు తగిలేదు. తగలడానికి చెట్టుంటూ వుంటేగా అక్కడ? కథలో అంతాఖాళీ!

* * *

పెట్టల్లో వేటువంకచూస్తే దడి. దడి మీదకో పొట్టి కాకరపాదు, ఇటూ అటూ పాకి, చిక్కగా పాకి, కాయలు కొన్ని పండి ఎట్టగా కనిపిస్తూవుంటే, కొన్ని ఆకు చాటున కాపడకుండా పసరుమయంగా ఇటుక్కు పోసాగాయి. పువ్వులు పసుపుచ్చగా విప్పరి నక్షత్రాల్లా అనంతభ్యాకాలు పొడ గట్టజొచ్చాయి. — "కంటి చూపున కింత

చేటు క్రమ స్వరూపమే కథలో అంతాఖాళీ యేమా?" అని ఒకింత విమర్శించాను. ఆలా విమర్శిస్తూనే కలం మళ్ళీ పోనిచ్చాను కాగితం వెంబడి. కథలో ఈమాటు మనిషి వ్యక్తికూడా అనోచర మయ్యాడు. కథ కంతకూ ఆధారశేషంగా నా అరిచేతిలో ఆ విత్తనపు టెంకమాత్రమే మిగిలి వుంది దానిమీద అడిగాను దాశోపోయే పాళ్ళను, "ఈ టెంక పాత్రే చెట్టవుతుందా?" అని. ఊసుపోక అడుగుతున్నానని బాటపారుల పూహ! సత్యము చెలిసికోవాని నా పూహ! ఒక్కళ్ళూ జవాబుచెప్పిన పాపాన్ని పోలేదు.

"చెట్టయితే కావచ్చునుగాని మతే మనిషిమాత్రం మళ్ళీ కనబడడు." అంది ఆకాశవాణి. ఆకాశవాణిని కూడా సర్దు రించి వెంటనే అన్నాను "మనమమాత్రం ఎందుకు కనబడడు?" అని. అంటూ నే నలాగే వున్నాను నా చేతిలో ఆ టెంక కూడా మాయమై ఊరుకుంది.

*

పెట్టికేసి చూచాను. ఈమాటు పచారుగా మరోప్రక్కకు వెళ్ళి చూచాను. అక్కడ తోటమాలి దొరువు లోంచి నీళ్లు మోస్తూ క్రోటను కుండీల్లో పోస్తున్నాడు. "అయ్యోగారు కథ ఏమాత్రం పొడుగు వ్రాశారు?" అని అన్నాడు ఆ తోటమాలి. నేను కథలో జరిగిన సంగతి

అంతా చెప్పాను వానితో. “ఔంక కూడా మాయమైందిటండీ?” అని ఆశ్చర్యపోసాగాడు.

“ఏమి ఆలా ఆశ్చర్యపోతున్నావు?” అన్నాను. “ఆ ఔంకండీ! బాబూ! పెద్ద అయ్యగారు వెనకటి తరంలో తరిగి పారేసిన పండుతొలూకుదండీ!” అన్నాడు. “మునీలివాడు?” అని ప్రశ్నించాను. “వాడు పెద్దఅయ్యగారి తోటమాలీ అండీ” అన్నాడు. “అక్కడుండే చెట్టు?” అని అడిగాను. “అదే ఎఱుకకు రాకుండా వుంది. ముదిచెట్టు! ముదిచెట్టు!” అని జ్ఞాపకం చేసుకుంటూవున్నట్టుగా అభినయించాడు. “ఔంకగల చెట్టు కాబట్టి మామిడిచెట్టు అయియుండాలి” అని అన్నాను నేను. “మామిడి చెట్టేలేండి. పుల్ల మామిడా? తియ్యమామిడా? అని యోచించేను.” అన్నాడు వాడు గొంతు నవరించుకుంటూ. “ఔంకేది చిన్న బాబులూ!” అని అడిగాడు. “చూచేవా! ఔంక యింకా ఎక్కడుందిరా? అప్పుడే మాయమైపోయింది!” అన్నాను ఏదో నిజంగా నాచేతికి వచ్చినట్టు, అది నిలబడకుండా మాయమైపోయినట్టు. “ఔంకంటూ వుంటేశాన! తిరుగ పారేస్తే తెలిసిపోతది, పండేతలికి, పులుపో తీపో.” అన్నాడు, కానడి బుజాన్ని మార్చుకుంటూ మా నిజం తోటమాలి. కథలో మునీలి తోట

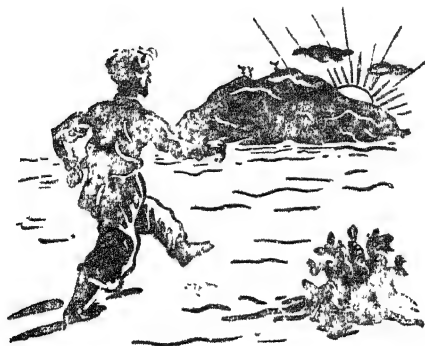
మాలి మఱీ వాటం సెడి మాయమైనట్టు అయిపోయాడు. హారతి కర్పూరం హరించి పోయినట్టు హరించిపోయాడు అని అనుకోండి పాఠకులు! ఒక్క అతడన్నమాటేమిటి? కథలో చెట్టు, ఔంక, అన్నీకూడా మాయమై పోయినాయి, మళ్ళీ కనబడలే!

అయితే కొన్నాళ్ళ కో కోమలరసాలాన్ని రోడ్డు ప్రక్కన చూచాను. నా చేతిలోనే ఔంక మొలిచిందా అని అన్నట్టు ఇట్టే ముట్టుకు చూచాను. లేలేతగా మనస్సుకు తట్టడమే కాకుండా, చిగురు చేతికి తగలడమే కాకుండా, ఎఱుగా కంటికికూడా కనిపించింది. ఇళి దానిమీదకో కోయిల వాలి గానం చేయడమే తిరువాయి అని అనిపించింది.

ఇలా వుండగా ఆ గున్నమామిడి చెట్టు కొమ్మల్లో ఒక కోలాహలం వినిపించింది, గానానికి బదులు. ఏమిటా అని చూస్తున్నదా, ఎండు పుడుకలతో పేర్చిన ఒక కాకిగూడు. ఆ కాకిగూడులో, పగిలీ పగలడంలో “కు! కు! కు!” అని అంటూవున్న ఒక కోయిలగుడ్డు. ఆగుడ్డు కూనను కాలితో తన్ని చెదరగొట్టి పారేస్తూవున్న ఒక కాకి. గమ్మైన తప్పెట కొట్టాను. తల్లి కాకి కోయిలపిల్లా రెండూ కూడా ఎగిరిపోతూ బులబులాగ పేర్చబడ్డ గూడును నేలకు పడగొట్టి పారేశాయి.

ఆ గూడును చూస్తుచుగదా అది అంతా ఎండుపుల్లల్తో నిర్మాణం అయివుంది. ఈ లేలేత మృదుమధుర రసాలమ్మిదకే ఎండుపుల్లలగూడెలా వచ్చిందా? అన్నది వెంటనే పెద్దసమస్య అయిపోయినది నాలో నాకు. పుల్లకుపుల్ల విడదీసి చూచాను. అవి అన్నీ పుల్లలు కావు. అవి మసీ ఎముకలు. మాంసం, నుజ్జు అంతా పోయి అతితేలికగా వున్నాయి. ఆ ఎముకల్తోపాటు ఒక ఎండు రెమ్మ వుంది. అప్పుడనుకున్నాను ఆ ముసీలివాని ఎముకలు ఆ మామిడి చెట్టుయొక్క కడాపటి ఎండుకొమ్మ, అనే అని. ఎముకలు కావు అవీ పుల్లలే అంటారా? అదీ నాకు సమస్యమే! కథలో ఏమంటే ఏమి కాదు?

ఎన్నెనా కానమ్మగాని తిరుగచూచిన ఆ లేలేత రసాలం మాత్రం నా చేతినుండి మాయమైన విత్తసమువల్ల మొలిచిందనడానికి ఒప్పుకున్నాడు కాను, మా నిజం తోటమాలి. అప్పుడన్నాను, “ప్రాత్యేక్షు విత్తసు వేళ్ళి స్వర్గంలో కల్పవృక్షమై” దని. “హాహాహా!” అని నవ్వాడు నాడు స్నేహ మొక్కలకు దాడదాడ పోస్తూ. కాని కడాపటి ఎండుకొమ్మమాత్రం సవ్వ లేకపోయింది. పువ్వు పూయలేకపోయింది. గూడు ఎప్పుడైతే చెడిపోయిందో అప్పుడే విడిపోయింది. ఆదాకా చెట్టునే వున్నా ననుకుంది పాపం!

చలిమంట

శ్రీ పి.

నియమ సమిధలుకాల్చి, నీవలపు చలివేళ
నెచ్చెలీ ! రగిలించె! వెచ్చవెచ్చని కీల,
చలికాచుకొన రమ్మ ! చెలి కాగిలింతలో
వెలలేని పరువ మూర్పుల నెగిరె ధూళిలో !

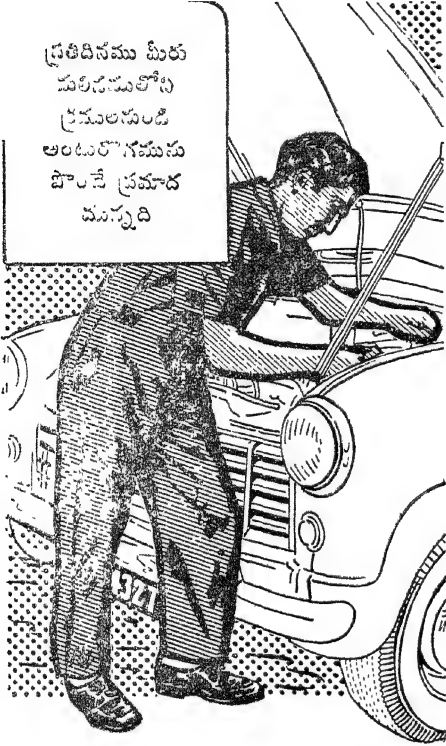
అధరమణిపాత్రయం దరుణశీఘరసమ్మ
మథియించి మహిత జీవధనమొదోచెదము!
ఈ మైక మిది నాకనీమ లేనేలేదు !
హేమంతరాత్రి మనకై మరలి రాబోదు !

వలదు! వలదనువారు కల రెండరో ఘనులు!
వలవంత వేగి, ముదుసలు లైన సోమరులు !
కనలేనివారు పలికినది రేపనుపదము,
వినుము కవిసూక్తి ఈక్షణమొక్కటే నిజము!

వెలలేని పరువ మూర్పుల నెగిరె! ధూళిలో
చలికాచుకొన రమ్మ చెలి కాగిలింతలో
నియమ సమిధలుకాల్చి, నీ వలపు చలివేళ !
నెచ్చెలీ! రగిలించె! వెచ్చవెచ్చని కీల!

ప్రతిదినము మీరు
మలినములోని
క్రిములనుండి
ఆరతురొగమును
పొందే ప్రమాద
చున్నది

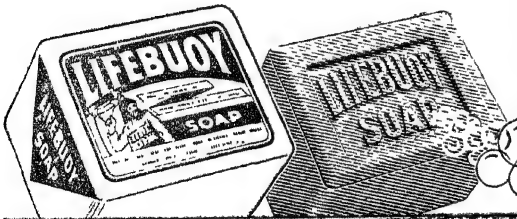
లైఫ్ బాయ్ తో ఈ
క్రిములను రదిగ
వేసి మిమ్ములను
మీరు ప్రతిదినము
కాపాడుకొనండి

లైఫ్ బాయ్
సబ్బు

ప్రతిదిన మలినములోని క్రిములనుండి
మిమ్ములను కాపాడును

లైఫ్ బాయ్ యొక్క
“రక్షక సురగ” మీ
ఆరోగ్యమును
కాపాడును

సి ధ ము గా ను న్న ది.

మనిషిలో మనిషి
DR. JEKYLL AND MR. HYDE
R-L-STEVENSON

మూ అం :

రా బర్ట్ లూ యీ స్టీ వెన్నన్

★

అనువాదం :

డాసు వామనరావు

★

డాక్టర్ జెకిల్ ఎండ్ మిస్టర్ హైడ్ (Dr Jekyll And Mr Hyde)

“మనిషిలో మనిషి” గ్రంథరూపంలో వెలువడినది

ప్రతులు కావలసినవారు తెప్పించుకొనుడు.

ప్రతి వెల రూ. 1-4-0

ఆంధ్ర గంధ మాళ

తంబుచెట్టి వీధి,

: :

మద్రాసు 1.

మధురతంజావూరు నాయకరాజులనాటి

ఆంధ్రవాఙ్మయము

(గత సంచికతరు: యి)

శ్రీ నేలటూరు వేంకటరమణయ్య

యక్షగానము.

యక్షగానమాంధ్రదేశమున గాక తీర్థముల కాలమునుండియు వ్యాప్తియందుండు నాటక విశేషము; ఇంతటి ప్రాచీనమైనదియైనను అప్పకవికి బూర్వము మన లాక్షణికు లెవ్వరును యక్షగాన ప్రస్తావము సేయరు. అటు చెనుక నైకను పండితు లెవ్వరును ఆదరింపకపోవుటవలన యక్షగానము పామర సాహిత్యముగ మన తరచుదాక వరిగణింపబడుచు వచ్చినది. ఇటీవలనే మన విద్యావంతుల దృష్టి దీనిపై బ్రసరించుటవలన నదియు నన్యసాహిత్య శాఖలవలె నాదరపాత్రమును నభిప్రాయము జనాసక్తియునందు ప్రబలినది. కావున యక్షగాన విషయమైన చింతన ఇప్పటిపుడే ప్రారంభమగుట వింతకాదు. యక్షగానోత్పత్తిభృగదయులుగూర్చి యాంధ్రదేశమున నెక్కాక దక్షిణభారతమునంతటను చర్చలు పెరిగినవి. యక్షగాన పరిశోధనలో గొంత శ్రద్ధ వహించి పని చేసిన విద్వాంసులలో శ్రీ వేటూరు ప్రభాకరశాస్త్రి ల వారంగగణ్యులు. వీరి మతానుసారము యక్షగాన మీ క్రిందివిధముగ నుపపత్తిల్లినది.

తొలుత ద్రావిడభాషలలోని దృశ్య రచనలు కుటుంబంజులనబడునవి. కుటుంబజాతివారు నటించునవి కావున వానికాపేరు వచ్చినది. ఆంధ్రదేశమున పుణ్యక్షేత్రయాత్ర—జాత్ర, తిరునాళ్లు—లయం దీ కుటుంబుల నాట్యప్రదర్శనముజేసి ధనమార్జించువారు. మొట్టమొదట ఉత్తయాటగ ప్రారంభమైనది. క్రమక్రమముగ శేయ విశిష్టమైనది. ఆటయు దండ్రము విరచితములైన శేయ రచనలును కుటుంబజియను శేర బ్రసిద్ధి కెక్కినవి. ఈ కురవలు ఆటవిక వస్తువులమృతకు నగరములకును పల్లెలకును వచ్చినప్పుడెట్టి తమ

శేయ నృత్య విశేషముల బ్రదర్శించుటచే నవి నాగరకజీవములందు వ్యాపించెను. ఆ శేయ విశిష్ట నృత్యమును జక్కులవారు—యక్షులు, కళావంతులు—యెరువాత నగరములందు ప్రయోగించుటచే నది యక్షగాన మనబడెను. ఇది ముక్త పరిగ యక్షగానోత్పత్తినిగూర్చి ప్రభాకర శాస్త్రిలవారు ప్రతిపాదించిన సిద్ధాంతము. అతి పునాదులపై నిర్దిష్టపబడిన సాధమువలె నిది నిలువజాలదు. కొఱవంజి యను మాటపై నీ సిద్ధాంత మధారపడి యున్నది. ఇది యరవమాట. ఇరియైన రూపము కొరవంజి. కొరవంజి యనగా నెలుకతే. తమ సిద్ధాంతమున కధారము గల్పించుట కొఱకు కొరవంజి యని దిద్దినారు ప్రభాకర శాస్త్రిలవారు. కొరవంజి అని యక్షగానములందు ఒక తరగతి నాటకము లుండుట వాస్తవమే. నాయిక నాయకులకు గద్దె చెస్వట కందు ప్రవేశపెట్టిన యెలుకతే వలన దాని కాపేరు వచ్చినది. మొట్టమొదట నీ కొరవంజిని ప్రవేశపెట్టినవారు తంజావూరు యక్షగానకర్తలు. ఆంధ్రదేశమున విరచితములైన యక్షగానములందు కొరవంజి ప్రసక్తిలేదు. తంజావూరు నాటకములందు నిది యాంధ్రదేశమునకు దిగుమతియైనది. మఱియు గౌరవ లెప్పుడును నృత్య శేయములచే వాని కెక్కిరనుట కధారములేదు. కావున కొరవల మూలమున యక్షగాన ముత్పత్తియాయె నని తలచుట పొరపాటు.

యక్షగానములు మతప్రచారము కొఱకు బ్రభవించినవి గాని వేడుకకొఱకు కాదు. మతశోధక కొఱకు మన ప్రాచీన లవలంబించిన మార్గములలో బురాణోపాసాదులలోని గాథలను జనసామాన్యమునకు గన్ముల గట్టునట్లు ప్రదర్శించి చూపుట యొకటి. జాద్యమతప్రచారమునకు ఆశోక చక్రవర్తి యీ మార్గము ననుసరించినట్లుతని శాసనమువలన దెలియుచున్నది. మతప్రచారమునకు మిక్కిలి యనుకూల

మైన సమయములు యాత్రలు; వీనిని మనసు జాత్ర లనియు, దిగునాశ్శీనియు జెప్పదుము. ఆ సమయము లందు కూడు వేలకొలది జనులను వినోదపెట్టుచు దహ్మమున భర్తబోధన సేయుటకై ఆ క్షీ ప్రదర్శనము చేర్చినది. ఇట్టి ప్రదర్శనము లాద్యముకొయ్య బొమ్మల మూలమునను తోలుబొమ్మల మూలమునను నాగడివి. నూత్రధారుడు—అనగా బొమ్మలకు గట్టిన దారములను ధరించువాడు—కథను గేయముగ బాడుచు దదనుగుణముగ దారములను లాగి బొమ్మల నాడించువాడు. ఇట్టి చూటల శివరాత్రి మనోత్సవ సమయమున క్రితలమునందు ప్రదర్శించు వారని పాట్యురికి సోమనాథుని పండితారాధ్య చరిత్రయన గలను.

భారతాధి కథల చీరమణుగుల
నారంగ బొమ్మల నాడించువారు
కడునమ్ముతెంబుగ గంబ నూత్రంబు
లడరంగ బొమ్మల నాడించువారు.

ఇందొకటి తోలుబొమ్మలాట. మఱియొకటి కొయ్యబొమ్మలాట. ఈ బొమ్మలాటల పరిణామ మే నున యక్షగానము. కాలక్రమమున బొమ్మలకు బదులు మనుజులే ప్రదర్శించిన సెక్కుడు ప్రయోజనకర మగునను నభిప్రాయము గల్గినది. కథలయందలి పాత్రల కర్త మైన వేదముల ధరించిన వ్రతులు ప్రదర్శింపగలిగిరి. తోలుబొమ్మల నిది బొమ్మలాట సంప్రదాయము ననుసరించి మూక నాట్యముగ బ్రారంభమైనది. నూత్రధారుడును నతని తోడివారును గేయరూపమైనకథను బాడుచుండగా నుచిత వేదధారులైన వ్రతులు తదనుగుణముగ నభినయము సేయుచు నాట్యము నలెప్పడివారు. కేరళదేశమున నేటికిని వాడు కయందుండు కథకళి దీనికి తార్కాణ. వ్రతులు మూక నాట్యముతో జరకాలము తృప్తి నందియుండలేదు. కొయ్య, తోలుబొమ్మలవలె నూత్రధారుని పాట కనుగుణముగ నాడుట వారికి సచ్చలేదు. రెండు కార్యములను దామే నిర్వహించిన స్వారస్యమితోధికముగ నుండునని యొంచి తామే పాడుచు తదనుగుణముగ నభినయము సేయుచు నటింపగడిగిరి. అంతట మూకనాట్యము యక్షగానముగ బరిణామమందినది.

యక్షగాన మనశేమి? పై జెప్పిన నాట్యప్రదర్శనమున కాపేరెట్లు వచ్చినది? అను ప్రశ్నలు సమాధానము గోరుచున్నవి. ఆంధ్రదేశమున జక్కల వారను నాటకప్రదర్శనమే వృత్తిగ గల యొక తెగ

జనులున్నారు. “జక్క” శబ్దము సంస్కృత “యక్ష” శబ్దమునుండి వుట్టినది. కావున జక్కలాడెడి నాటకము యక్షగానముని ప్రసిద్ధి కెక్కినది అని కొందఱు చెప్పుదురు. కాని జక్కలవా రాడుటవలన యక్షగానమున కాపేరు వచ్చెనో లేక యక్షగాన ప్రదర్శనమే బ్రదుకు తెరపుగ గల జనులు, నిజవృత్తి కారణముగ నొక ప్రత్యేక కులముగ నేర్పడి, జక్కలన బరగిలో నిశ్చయించి చెప్పట కష్టము. జక్కలవారి వృత్తి యక్షగానప్రదర్శనమని నిరూపింపగల సాక్ష్యమును లేదు. జక్కలవాండ్లు అను మాటకు *wizards who worship the friend Comesvari, Circe* అని బ్రాహ్మణులు, “జక్కలు” శబ్దమునకు “కామేరిని గొల్పెడి యొక జాతి: యు”, అని శివరత్నాకర కారులును, “కామేశ్వరిని గొలుచు మాంత్రికులగు నొక జాతివా”నని మార్కారాయ ఆంధ్ర నిఘంటుకర్తలును అర్థము నిర్వచించిరే కాని “యక్షగాన ప్రదర్శకుల”ని యెవ్వఁడును జెప్పలేదు. కావున జక్కల వృత్తి యక్షగాన ప్రదర్శనమునకు సంశయోన్నతము; వారిమా లమున దాని కాపేరు వచ్చెనని ప్రబలమైన సాక్ష్యము లేక యంగీకరింపదగిన విషయము గాదు. యక్షగాన మనగా యక్షులచేయు గానమని యర్థము. యక్షులెవ్వరు? యక్షులు దేవమోనులలో నొకరని నామలించునామకాసము దెలుపుచున్నది. వీరి రాజుకుజేరుడు, ఇతనికి వైశ్రవణుడనియు జేరుకలదు. అష్టదిక్పాలకులలో నితి దొక్కడు. ఉత్తర దిశ కధిపతి. యక్షుల వృత్తాంతము మన పురాణేతిహాసములలోను, బౌద్ధ మత గ్రంథములందును విస్తారముగ వర్ణింపబడి యున్నది. దక్షిణాపథమున వీరి కథలు గుణాధ్యుని కాలమునండియు వ్యాప్తియందుండినవి. ఆటపాటలందు వీరి కాసక్తి మెండు. దేవమోనులుగ బరిగణింపబడినను వారు కేవలము మిథ్యాప్రపంచమునకు జెందినవారు కారు. నాగ రాక్షస పిశాచులు వలె వారును మానవజాతికి జెందినవారే. బౌద్ధయుగమున యక్షులు వ్యాప్తినందిరి. బుద్ధుని శిష్యుకొటిలో యక్షులు గొందరుండిరని బౌద్ధగ్రంథములందు కలదు. ఆంధ్రదేశమున యక్షులు బౌద్ధయుగమున ప్రబలి యుండిననుటకు గొంత యాధారము కలదు. గుంటూరు మండలములోని భట్టిప్రోలు స్థూపముందు లభ్యమైన క్రీస్తుకు మూడు శతాబ్దములకుముందు వ్రాయించిన శాసనమున దా ప్రాంతమును బాలించుచుండిన కుజేరకుడను రాజు పెర్మొనబడి యున్నాడు. కుజేరునికి ధనదుడని నామాంతరము. ధనదహలు నిర్మాతకుడైన ధనదు డీకుజేరుడే కావచ్చునని చరిత్రకారుల

యభిప్రాయము. సుస్వయంగమందలి వేంగి దేశ శాసనములలో గోదావరి మండిలాంతర్గతమైన చెరుగొండు యందలి చైత్యుల తాము కుజేరుని వంశము వారమని చెప్పకొనిరి. ఈ యంశములనుబట్టి మాత్రముగా నాంధ్ర దేశమున జాతరయుగమున యక్షజాతివారు కొందఱు వసించుచుండిరనియు యక్షగానమునకు పీఠితో నెద్దియో సంబంధ ముండియుండుననియు దోచుచున్నది.

యక్షగానము శివాటకమని వాఙ్మయ విమర్శకుల యభిప్రాయము. దేశీయనగా సంస్కృత ప్రాకృతములకంటె భిన్నమైనది. ఆంధ్రదేశమునందనవ్య భాషా సంప్రదాయములకు బద్ధులుగాని రచనావిశేషమని చెప్పవచ్చును; కాని యక్షగానము కేవలము దేశీరచన గాదు. ఇందు విస్తారముగ గానవచ్చు ఛందము ద్విపద. ప్రారంభదశయందు యక్షగానము సంపూర్ణ ద్విపద రచనయై యుండవచ్చును. మనవా రనుకొను నట్లు ద్విపద దేశీ ఛందము గాదు. ప్రాకృతమునుండి యెరుపు తెచ్చుకొన్నది. ద్విపద రెండుపాదముల ఋక్కునియు, ప్రాకృత పద్యభేదమనియు సంస్కృత నిఘంటువులలో గలదు. కాళిదాసు విక్రమోర్వశి యందు ద్విపదకమును జేర్చినయిన్నాడు. దీని లక్షణమును భరతముని చెప్పియున్నాడు. ఈ ద్విపదకమే మన ద్విపదయైనది. మఱియు యక్షగానముల వంటి రచనలు సంస్కృతమున లేకపోలేదు. అట పాటలతో గూడిన నాటకముల ప్రస్తావన భరతుని నాట్యశాస్త్రమున గలదు. కాళిదాసుని విక్రమోర్వశి యందలి చతుర్థాంక మిట్టి నాటకమని నాట్య విద్యా వికారదు లభిప్రాయ పడుదున్నారు. ఈ యంశములను వితర్కించి చూచిన యక్షగానము కేవలము దేశీరచన కాదనియు సంస్కృత ప్రాకృత వాఙ్మయములనుండి మనవారు గ్రహించి పెంపొందించిన దృశ్య ప్రబంధవిశేషమనియు దోచెడిని.

దాక్షిణాత్య భాషలందన్నిటిలో యక్షగానములు గలవు. అవి యన్నియు డెలుగు యక్షగానముల బడి వ్రాయబడినవే. తెలుగు యక్షగానములు ప్రాచీనతములు. తమిళ, కన్నడ యక్షగానము లా దేశముల దాంధ్రుల వ్యాసన ముతతయించిన మిమ్ములే రచియింపబడెను. శ్రీ. శ. 17 వ శతాబ్దమున గాని తమిళమున యక్షగానముల పాడే చూపలేదు. ఆంధ్రదేశమున యక్షగానములు పాల్కూరికి సోమని కాలమునుండియు బ్రచారమున నుండెనుట కవకాశము గలదు. శ్రీనాథుని కాలమున యక్షగాన

ప్రవర్తనము సర్వసామాన్యమై యుండెనుట నిస్సంశయము. పిరసరసిం కృష్ణరాయల దివములలో బనా నీకమునకు యక్షగాన ప్రవర్తనములం పట్టించి పోచ్చుగుటవలన భాగవత మేళము లన్ని వర్ణవర్ణమును రాయల సామ్రాజ్యములోని గ్రామములందును పట్టణములందును నాటక ప్రవర్తనము గల్గుటకొఱప సంచరింపగలిగినది. ఈచిత్రాడి పోతవర భాగవత మేళమునా కాలమున వాని రెక్కైనవి. యక్షగాన ప్రవర్తనమున నిపుడాలైన నాటకముల నామములు కొన్ని వాఙ్మయమునను తానగుచుండును పాడుకొనిపోయినవి. భాగవతుల బుచ్చిగూడ, నల్లవ నాగయ్య, పెండెల నాగి, గంగి, నల్లవ తిమ్మయ కుమారిత మున్నగువా రాంధ్రనాటకరంగము నలంకరించినవారిలో బ్రముఖులు. నము లాంధ్రదేశమునందెట్లును జనాదీనమునను ప్రముఖులైనను ప్రాచీన యక్షగానము లన్నియు నానాటి గానరాకపోవుట చిత్రము. 15 వ శతాబ్దాంతమున రచింపబడిన ప్రాంతంట్టి చెక్కుకవియొక్క భరిచరిత్రయు. 16 వ శతాబ్దాంతమున విరచితమైన 'తాయకొండు నాటకము'ను నామమాత్రమే ద్విపదనవి. కృష్ణరాయల యచ్చదిగజులులలో నొక్కడైన కందుకూరి దుద్రకవి కృతి సుగ్రీవవిజయ మొక్కటి మాత్రము మనకు దిక్కినది.

తంజావూరాంధ్రనాటక రాజ్యస్థాపనతో యక్షగానరచనయందొక నూతనయుగము ప్రారంభమాయెను. దీనికి ముఖ్యకారణము రఘునాథ విజయ రాఘవనాయకుల యక్షగానాభిమానమే. మన కెఱుక పడినంతవఱకు రఘునాథుని కాలమున జగవడిన యక్షగాన మొక్కటియే. అతడు రచించిన దుక్కణి పరిణయము యక్షగానమని, "వైదిక్యణికృష్ణ చిహ్నా యక్షగానం ప్రబంధానపి చైకభేదాత్" అను యజ్ఞనారాయణాక్షితుని వాక్యములవలన డెలియుచున్నది. కృష్ణానందరి కృతమైన కల్యాణకొముది కందర్ప నాటకము యక్షగానమే యగు నేని యది రఘునాథుని కాలమున విరచితమైన రెండవ యక్షగానకృతి కావచ్చును. అట్లయినయెడల రఘునాథ నాయకుడు యక్షగాన నాటకకర్తయు భర్తయు నగుచున్నాడు. రఘునాథ కృష్ణానందరిల నాటకములు లభ్యపడలేదు. కాన వాని రచనా విధానాదులగుర్చి యేమియు తెప్పటకు కలపవచ్చును.

విజయరాఘవుడు తండ్రిని మించినాడు. తండ్రి యంతటి కవి గాకపోయినను నతనికంటె నధికుడైన

నాటకకర్త. విజయరాఘవుడు తన కృతుల సేవదీంటిని ప్రహ్లాద చరిత్ర ఖీతికయందు పేర్కొని యున్నాడు. అందు రాజగోపాల విలాస నాటకము, ఉషా పరిణయ నాటకము, రఘునాథాభ్యుదయ నాటకము, సముద్ర మథన నాటకము, మోహినీ విలాస నాటకము, పూతనా హరణనాటకము, మంజరీ ద్విపద ప్రబంధ నాటకము, కృష్ణవిలాస నాటకము, జానకీ కల్యాణ నాటకము, పుణ్యకవిత నాటకము, మున్నగు నీ పదయును యక్ష గానములగుట నిస్సంశయము. ఇవిగాక ప్రహ్లాద చరిత్ర, విప్రనారాయణ చరిత్ర, కాళియ మర్దనమును మూడును నాటకములే. తక్కినవానిలో మఱి యొన్ని గ్రంథములు యక్షగానములో తెలియదు. మనకు దెలియవచ్చునంత వఱకు నితిడు పదమూడు నాటకములు రచించెను. ఇందు రఘునాథాభ్యుదయము, విప్రనారాయణ చరిత్ర, ప్రహ్లాద చరిత్రము, పూతనా సంహరణము, కాళియమర్దనమును నుపలబ్ధ మైనవి. మొదటి రెండును ఇటీవల ముద్రితమైనవి. కడపటి మూడును అముద్రితములు. తక్కిన నాటకము లన్నియు నష్టమైపోయినవి.

విజయరాఘవు డిట్లు యక్షగాన రచనా నిమగ్నుడు కాగా నతని యాస్థాన కవులెల్ల నాటక రచన కారంభించిరి. మొదట పేర్కొనదగినవాడు విజయ రాఘవుని పుత్రుడు మన్నారదేవుడు. ఇతడు విజయ రాఘవాభ్యుదయము, హేమాబ్జ నాయికా స్వయంవరము అను రెండు గ్రంథములను రచించెను. ఇందు రెండవది మాత్రము దొరికినది. ఇది యక్షగానము. ఇందలి యతివృత్తిము తంజావూరు సరస్వతీ మహాల పుస్తక భాండాగారాంధ్ర గ్రంథపట్టికయందు సంగ్రహముగ నిట్లు చెప్పబడియున్నది. “మన్నార కౌలు వుండగా నొకనాడు రేవతలువచ్చి వానితో సముద్ర మథన విషయము వివరించిరి. మన్నారపుడు వెడలి పాలుమున్నీట బుట్టిన యమ్మతియను దేవతలకొనిగి సముద్రుని కవిజయను రక్షింపయను నాహు వివాహ మాడెను.” సీతారామ భట్టాచార్యులవారు. “నాటకము గద్య పద్యభయమయముగా నున్నది. తుదిని కొన్ని పాటలును గలవు. ఈయనకుకూడ సంగీత జ్ఞాన మున్నట్లు నాటకమును జదివిన స్పష్టముగా దెలియ గలదు.” అని వక్కాణించియున్నాడు. ఇతడు రచించిన విజయ రాఘవాభ్యుదయముగూడ యక్షగానమని భట్టాచార్యులవారి యభిప్రాయము, కాని యది యంగీకరింప దగినదికాదు. ఎలనగా మన్నార దేవుడు హేమాబ్జ నాయికా స్వయంవరము కడపటి భరత

వాక్యమున “విజయ రాఘవాభ్యుదయాది ప్రబంధ నిబంధన చాతురీ ధారేయుఁ” ననియు “హేమాబ్జ నాయికా స్వయంవరనాటక” కర్తయనియు జెప్పి యున్నాడు. కావున విజయ రాఘవాభ్యుదయము నాటకము గాదనియు బద్ధి ప్రబంధమనియు దోచు చున్నది ఇది మనకు లభింపలేదు.

రంగాజయ్య మన్నార దాసవిలాసమును నొక యక్షగానము రచించెను. మన్నార దాస విలాస ప్రబంధ కథనే ఇందు నాటకముగ వ్రాసినది. కథా నాయకుడు మన్నార దాసనామాంతరము గల విజయ రాఘవనామకడే. అతడు మన్నార గుడికి రాజగోపాల చెంగమల బ్రహ్మాత్మివమును జరుపుటకు బోయినప్పుడు డిబట రాజచంద్రుని కూతురు కాంతి మతి యతిని గాంచి మోహించి పెండ్లాడిన వృత్తాంతము ఈ నాటకమున వర్ణింపబడినది. ఈ నాటకము విజయరాఘవుని కాలమున వెలవబడిన నాటకములలో సుప్రసిద్ధమైనది. కోనేటి దీక్షితుడు విజయరాఘవ కల్యాణమును రచించెను. ఇందు విజయరాఘవ మదన మంజరుల వివాహము వర్ణింపబడినది. ఇతడు రామా యణమును విజయరాఘవున కుపదేశించి యతనిచే సారాగ్రహారతారహారదులను బడసెనట; భారత భాగవతాదిగ్రంథములను దీక్షితునిజిత్తి వి యధాచార్యుడు. కోనేటి దీక్షితుడు శ్రీ వైష్ణవుడు, రామానుజాచార్యుని పుత్రుడు, శత్రుక్రతు శ్రీనివాస తాతాచార్యుల శిష్యుడు. కామరసు వెంకటపతి సోమయాజి విజయ రాఘవ చంద్రికా విలాసమును వ్రాసెను. ఇతడు విజయరాఘవ పట్టభద్రుని పట్టంపుకవి యట. విజయరాఘవ చంద్రుని చంద్రికావిహార శృంగారవిలాస మిందు వక్కాణింపబడినది; కవి జీహ్వరంగ శృంగాటకంబుల ధాటి సల్పు భారతి ఘోటకంబుగా శృంగారరస వర్షావిర్భావంబునకు గర్భోట్టకంబుగా నతిదీనాటకంబును నిర్వహించబూసెను; నాటక ముద్రితమై దూర దేశిబున నీక్షిప్తమైయుండుటవలన కవి యెంతవఱకు దన పూనికను నెఱవేర్చగలిగెనో కనుగొనుటకు పాధ్య పడదాయె. పురుషోత్తము దీక్షితు డెను మఱియొక కవి తింజాపురాన్నదాన మహా నాటకమును వ్రాసెను. ఈ నాటకమునకు “సత్రమరల్” అను నామాంతరము గలదు. కైవారమునందు తాను రచించిన నాటక స్వభావమును బురుషోత్తము దీక్షితు డిట్లు గూచించి యున్నాడు : “విజయరాఘవ నామధేయుండైన వెలయు నీవును, అనవరతి శతలక్ష విప్రభీషణువు

స్తాన్న ప్రదాతలు గావున సకల జన శాస్త్రాపాత్రం బగు నీరు సత్రయంబు భుజియింప వేంచేసిన..... తదీనూరాధనంబు నతి హర్షంబున పురుషోత్తమ దీక్షితుండు... శృంగార హాస్య రసాద్భుత రసప్రధానంబుగా" తంజావూరాన్నదాన మహానాటకమును హవళించెనట. నాటకాంతమందలి,

"పారు లిరువురు సాని పవతులలో గూడి కూర్చునటించిరి సేరుపుల్ మెఱయ"

యను దనువు ఇతని శృంగార హాస్యరసముల నిందుకంత రుచి చూపుచున్నది. తంజావూరి ఆంధ్ర రాజుల చరిత్రయందు విజయరాఘవుని యన్నదానమును గూర్చిన కథ యొకటి కలదు. సంగ్రహముగా నాకథ ఇది. ఒక యేను ముసురుపట్టి వర్షము సంతత ధారగా బహు దినముల పర్యంతము కురియసాగినది. చుట్టుపక్కల దేశమునుండి రాకపోక లాగిపోయినవి. వంటకెలకు బాత్రిగ లేకపోగా నగరి సత్రమున ప్రతి దినమును భుజియందు పండ్రెండువేల బ్రాహ్మణ్యమునకు వంటసాగకపోయినది. విజయరాఘవునికి డక్కు పోయి సత్రాధికారు లావిషయమును విన్న పముజేసిరి. నగరిలోని ప్రాత కట్టవముల నిడియ గొట్టించి యందలి కలప సామానులతో వంట సాగింపుటని యత డాజ్ఞ జేసెను. ఆ కొయ్య సామాంతయు మాడు దినములలో ముగిసినది. మరల సత్రాధికారులు విజయరాఘవునికి విన్నపముసేయగా నతిడు నగరి బొక్కసంలోని వస్త్రములను బయటవేసి నగరిలోనివి బహులోనివి నూనె నేలికంఠలను దెప్పించి వస్త్రములను దివ్యురన దిడిపి రగులబెట్టి వంటచేయునట్లాజ్ఞాపించెను. వంట ఎంతసేపటికి కాకపోవుటవలన బ్రాహ్మణభోజనమునకు జాల ఆలస్యమాయెను. అంతి దనుక విజయరాఘవుడును నగరి జనయంతయు భోజనము నేయక ఉపవాస ముండిరి. పురుషోత్తమ దీక్షితుడి కథన నాటకముగ రచియించె నెమె. విషయము పరిశోధనీయము.

మధుర సంస్థానమునను యక్షగాన రచన కొంత సాగినది. విజయరంగ చొక్కనాథ నాయకుని యాస్థానాశ్రీతికవులలో నిద్దరు యక్షగాన కర్తలుగలరు. వుండురి పంకటాచలకవి ద్రాక్ష పాకముగ బహు నాటకములను ఘటియించెను. కాని ఇతని నాటకములలో నొక్కటియైన నెడు కానరాదు. బాల సరస్వతిమణి మనుమాడు, పంకటాచల కుమారుడు, తిరుమల కవి చిత్రకూట మాహాత్మ్యమును నాటకమును 'విద్యులరూఢిగన్న కవులెన్న వచన చమ

త్కార చ్చెలిరి మీఱ నరచ హాగ్యముగ? రచనజేసెను. సంగీత సాహిత్య చతురశుని విజయరంగ చొక్కన వని రమణుడు కర్తభూషణములు కర్తభూషణములు స్వర్ణాంబరములు సరి పెణలు తాళియందలము ఆగ్రహారాది ఘన బహుమానములనిచ్చి సత్కరించెనట. చిత్రకూట నాటక మాహాత్మ్యముని వర్ణింపజేసిన కథ తంజావూరు సరస్వతి ప్రస్తవ భండారాల పట్టిక యందెట్లు సంగ్రహింప బడియున్నది. "సర్వేశ్వరుడొక్కనాడు ప్రముఖగణంబుల గూడి కొలువుండి వారిని పార్వతి జూపియనుగ వారలామె చిత్రకూటమున తిలయను సేరునుగాంచి యున్నదినిరి. ఆప్యడేశ్వరుడు పల్లవాగర నిపుడు మాచక సాంపుసంధిపుడు, ఆమె నాట్యమున దిన వస్త్రేవాని ధరణిలో బొగడ నస్త్రేడబాసి యుంటిగా దిల్లవనిని గొండ్. అలవాటు గంటిని తలచుకొంటిని యని పేటాడునెపమున నటకు వెడలి యచట నాల్గు దినంబులుండి పార్వతిని గలసి తమకుండినపు మేడకు" వచ్చెను. చిత్రకూట మాహాత్మ్యమునకు "తిల్లకోవిందరాజ నాటకము"ను నామాంతరమున్నట్లు తోచుచున్నది.

తంజావూరు నాయకరాజ్య స్థాపనతో యక్షగాన చరిత్రయం దొక నూతన యుగము ప్రారంభమాయె ననియుంటిని. బహుళముగ యక్షగానములు నాయక యుగమున వ్రాయబడుటయే కారణముగ పలికిన మాటకాదు ఇది. తంజావూరి నాటకకర్తల మూలమున యక్షగానస్వరూపము చాల మారినది. ఈ మార్పు ద్వివిధములైనది. నూతన రచనముల బ్రవేశ పెట్టుటవలన గల్గిన మార్పు కొంత; నాటకరచనపద్ధతి యందు గల్గిన మార్పు ముఖ్యకొంత. ఈ ద్వివిధములైన మార్పులవలనను యక్షగానము రూపాంతరమందినదని చెప్పవచ్చును.

ఆంధ్రభాషయందుగల యక్షగానములలో నెల్ల సుగ్రీవ విజయము ప్రాచీనతమమైనది; ఈ సుగ్రీవ విజయ రచనబడి వ్రాయబడినవి విష్ణుమాయా విలాస నాటకాదులు కొన్ని కలవు గాని యవి యర్వాచీనములు. సంవిధానము ప్రాచీనమైనను నందు గన్పట్టు నూతన రచనములు వాని యర్వాచీనతను జూటుచున్నవి. కావున వానినిగూర్చిన ప్రసంగమున కిచట తావులేదు. మొదటి మార్పు నిందుక విచారింతము : "యక్షగానమందలి ప్రధాన గేయ రచనములు దేశి రచనలగు రగడలలో గొంత మార్పు జరిపి—త్రిపుట, జంపె, ఏక, అట, అను తాళములు కనుగుణముగా

గల్గింపబడినవిగా గానవచ్చును. అప్పుకవి రగడ రచనములను తాళముల పేర జేర్చొనెను. గాని వానికి పేరులు వేతె తెలుపలేదు. పేర్కొన్న యీ రచనములే కాక యక్షగానములలో నింకను ననేకవిధములైన దేశీరచనలు చేసినవి. ఏలలు, జోలలు, సువ్యాసలు, ఆరతులు, ధవళములు, చందమామ సుద్దులు, వెన్నెల పదములు, విరాళి పదములు, తుమ్మెద పదములు, కోవెలపదములు, చిలుక పదములు అల్లో నేరేళ్లు, సీస కందార్థములు, త్రిభంగులు, ద్విపదలు త్రిపదలు, చౌపదులు, పట్టదులు, మంజరీలు, జక్కురేకులు మొదలగునవి." అని ప్రభాకరశాస్త్రిల వారు వ్రాసిరి. పై జేర్చొనిన రచనముల జాబితాను ఇప్పుడు మనకు లభించిన ముద్రితా ముద్రిత యక్షగాన నాటకముల నన్నిటి పరిశీలించి చూచి తయారు జేసిరో లేక యక్షగానమం దివి యుండునని యాహించి గణాతి పెట్టిరో తెలియదు. పరిశోధించి చూచినగాని నిజమేర్పడుదు. మఱియు యక్షగాన పరిణామమును చారిత్రపద్ధిప్రతి జూచిన నీ రచనము లన్నియు యక్షగానములం దాద్యమునుండియు గానవచ్చునవి యని యెంచుటకు వీలులేదు. ఇందన్ని కాక పోయిన గొన్నియైనను కాలక్రమమున యక్షగానము లందు పొడదూపినవని చెప్పవలసియుండును. ఒక యుదాహరణము. కందార్థము ప్రాచీన యక్షగానము లందు లేదు. ఆధునిక యక్షగాన కర్తల రచనలయందది బహుళముగ గానవచ్చుచున్నది. ప్రభాకర శాస్త్రిలవారు లెక్కపెట్టిన రచనలలో ననేకములు సుగ్రీవ విజయమున లేవు. ఇందు కానవచ్చునవి: ఉత్పలమాల 1. సీసము 2. తేటగీతలు 4, కందము 1. మఱియు రగడ వికారములని యన్న కవి చెప్పవలయు త్రిపుట, జంపె, కుటుబద జంపె, ఆట యేకతాళములును, ఏలవవళార్థ చంద్రికలును ద్విపదలును వచనములును గలవు. ద్విపద యన్నిటికంటె దఱదుగ నాడబడినది. వచనములు చిన్నవి; ముఖ్యముగ పాత్రల ప్రవేశాదులను దెల్పుటకును, నాటక కథలోని సంఘటనల వివరించుటకును ఉపయోగింబడినవి. తాళములు జేర్చొనబడినను రాగముల ప్రస్తావన లేదు.

తంవూరి నాటకములలో నిష్పటివఱకు మూడు ముద్రితములై ప్రచారమునందున్నవి. విజయరాఘవునివి రెండు, దక్షునాథాభ్యుదయము, విప్రసారాయణ చరిత్ర; రంగాజమ్మ మన్నారు దాస విలాసమొకటి.

వీనిని పరిశీలించి చూచిన యప్పటి యక్షగాన రచన విధానము గొంత తెలుసుగాగలదు. విజయరాఘవుని రఘునాథాభ్యుదయ నాటకమునందు గీత సహితసీస మొక్కటియు గందపద్య మొక్కటియు గలవు. సంస్కృత శ్లోక మొకటి ప్రాకృతశ్లోకములు రెండును గన్నట్లుచున్నవి, విప్రసారాయణ చరిత్రయందు సీస పద్యములు రెండును కందములు నాలుగు గానవచ్చుచున్నవి. ఇవిగాక ద్విపద, మంజరి, జతి, అష్టకము చూర్ణిక, యేల మున్నగునవి యీ రెంటియందును వాడబడియుండు అన్యవిధ రచనములు. రంగాజమ్మ మన్నారు దాస విలాసము వీనికింటె బెద్దిది. అందు పద్యసంఖ్య యధికము. మన్నారు దాస విలాసము లన్నామ పద్య ప్రబంధమునకు నాటకీకరణగుట వలన నేమో పద్యము లిం దధికముగ బ్రవేశించినవి. పద్య ప్రబంధమునకును నాటకమునకును సామాన్యములైన పద్యములు గలవేమో పరిశీలించ దగియున్నది. ఇందు పందొమ్మిది సీసపద్యములును, విడి గీతములు రెండును, కందము లాఱును మత్తేథ విక్రీడిత మొక్కటియు, చంపకమాల యొక్కటియు, లయగ్రాహాలు రెండును మొత్తముమీద ముప్పదియొక పద్యము లున్నవి. సంస్కృత శ్లోకములు మూడును, చూర్ణిక, డిండిమ, రూపక, తాళ, వర్ణములును, అపభ్రంశే, ప్రాకృత, పైతాచి, కౌరవేని మాగధి, జేజీ మున్నగు ప్రాకృత శ్లోకములును గానవచ్చుచున్నవి. ద్విపద, మంజరి దిప్రద, దరువు, పదము, చూర్ణిక, సువ్య, జోల, శోభనము, ధవళము మొదలగునవి ఇతర విధ రచనములు. వీనిని సుగ్రీవ విజయముతో బోల్చిచూడ వీనియందు బెక్కింటి కందు తావులేదు. తంజావూరు నాటకములలో ప్రధాన రచనములైన దిరువు పదము మొదలగునవి యందు గానరావు. మఱియు సుగ్రీవ విజయమున పొడగానరాని రాగములు తంజావూరు నాటకములందు గానవచ్చుచున్నవి. ఇందు ఆహరి, ఉనేని, కన్నడ, కళవాణి, కురంజి, (కురవంజి) కాంభోజి (ఎఱుకల) (యదుకుల) గుమ్మకేదార, కేదారగౌళ, కేదారిపంతు, ఖాబి(బాబి) గౌడిపంతు (గౌళిపంతు) ఘంటారవము, తోడి, నటనారాయణి, నాగ గాంధారి, పంతువరాళి, పూరిచి, బిలుహరి, భైరవి, (మధ్యమావతి) (మధ్యమాది) మనోహరి, మారువ దన్యాసి, ముఖారి, మోహన, రేవగుప్తి, లలిత పంచమము, శంకరాభరణము, శుద్ధసావేరి, సామ, సామంత, సారంగ, సావేరి, సాళగసారాష్ట్ర,

సైంధవి, సారాక్షి, మొదలగు రాగములును, ఆట, ఆడి, ఏక, (జంపి), (ఝంప) తివున, రూపక, విజయధూషణ తాళములను వాడబడినవి. వీనిని సుగ్రీవ విజయముదలి రచనముతో బోల్పిచూచిన గానికని తంజావూరు నాటకములకును నెంత వ్యత్యాసము గలదో తెలియగలదు.

మాతన విగ్రహముల బ్రవేశ పెట్టుట యొక్క టియె కాదు తంజావూరివారు చేసిన మార్పు; నాటక రచన విధానమునను మార్పులను దెచ్చి పెట్టి యక్షగానమును గ్రోత్తిదారికి దిప్పిరి. ఈ మార్పులకెల్ల బ్రహ్మ కారకుడు విజయరాఘవ నాయకుడు. అతడు కవి మాత్రుడు గాను. సంస్కృతాంధ్రముల జక్కగ నెఱిగిన విద్వాంసుడు. ముఖ్యముగ సంస్కృత నాటక లక్షణమును అవగాహన జేసికొనిన రసికశిఖామణి. యక్షగాన రచనము సంవత్సరము వాడుక యందుండిన పద్ధతి యతనికి నచ్చలేదు. యక్షగానము నకు బ్రహ్మ లక్షణములగు నృత్యగీతాదులను వర్ణింపక సంస్కృత నాటకముల త్రోవను నడిపిన నది వానికి కుక్కునని తలచెను. కావున నితడు స్వవిరచిత యక్షగానములలో గొన్ని క్రొత్త దారుల ద్రోక్షును. విజయరాఘవుని నాటకము లన్నియు నతని యిష్టదైవ మగు మన్నారచరి రాజగోపాలమూర్తికృతమైన,

“భోజకన్యా ముఖాంభోజ మారాజ సత్యాభిషేక ప్రసంగముల నుపసంహరింప జూపవలె విలీనన చకోర శాంక మిత్రవందా తదిత్యేషురూప భద్రావతావతే భద్రదంతావతే వరసుదంతా మనో వనమృగేంద్ర లక్షణారూప కలాపినీపర్వవర్ణ భాను సుతాలతా పారిజాత యోడతేస్త్రీసహస్ర చక్రః ప్రసారహరసారమసార మోహన -”
విజయరాఘవ ధూపాల భజనలోల కేలుమోడైన రాజగోపాలనీకు.”

అను సీసపద్యముతో నారంభమగును. ఇందు విశేషమైన మార్పుమియులేదు. సుగ్రీవ విజయమును ఇట్లే దేవతా స్తోత్రముతో బ్రారంభమగుచున్నది; కాని యందు కవియొక్క సేరులేదు; ఇందున్నది మఱియు సుగ్రీవ విజయమునందు కవిశృంగారకృతి పతిని కొనియాడి చంద్రులములు జెప్పి తాను రచించిన యక్షగానమునకు గౌరవములు వివరింప గడగ

నాడు. ఇది ప్రబంధసృష్టిగాని నాటకసృష్టి కాదు. విజయరాఘవుని కిది నచ్చలేదు. కావున నతడు దేవతా స్తోత్రమునకు వెనుక కైవారమును బొప్పించెను. కైవారమునగా స్తోత్రము. ఇది సామాన్యముగ గొప్పవారియందు స్తోత్రసాళకులు పశించు విధము గదిగ్గి. దీనికే విరుదాంశమాలికయును నామాంతరము. దినదినమును వందులు తన మ్రొలసెయు కైవారమునకు విజయరాఘవుడు క్రొత్తయొపయోగము గల్పించినాడు. ఈ కైవారమును మేళ గాండ్రసేట జెప్పించి వారి మూలమున స్వవిరచిత నాటక ప్రవర్ణనమును బ్రకటించినాడు. చూడుడు, “రాజగోపాల దరజార వింద భజనానంద సాంద్ర, రఘునాథ నాయక రత్నాకరావతీర్థ సంపూర్ణ పూర్ణిమదండ...నతుస్వికవతి నార్యాహక సార్యశోమ విరుదాంగవిరాజమాన దరశాంభోజ, కవిసమాజభోజ, జనకదరణ రాజీవ సేవా విధాయక విజయరాఘవ నాయక, పరాకు! స్వామి వారుహవళించిన విప్రనారాయణ చరిత్రంబను నిచిత్ర నాటకంబును నటపటిమగనుపించు వినుపించెను. విన నవధరించవయ్యా! పరాకు! స్వామి, పరాకు!” ఈ పద్ధతిని విజయరాఘవుని యాస్థానమున వర్ణింప నాటక కర్తలు బెక్కండ్రును, శివశీల యాస్థానముందలి వారు కొందఱును, విజయరంగ చోక్కనాథుని యాశ్రమమున తిరుమల కవియు నవలంబించిరి; కాని మన్నారు దేవుడు ప్రాతి మార్గమును విడువలేదు. కామర్పు వెంకటాద్రి ప్రాచీన నదీన మార్గముల రెండింటిని సమ్మేళనము గావించినాడు. నాటకాంతమున గొన్నియెడల విజయరాఘవుడు భరతవాక్యమును జేర్చెను. ఈ ప్రహ్లాద చరిత్ర తుద నీ వాక్యము చూడుడు: “ఇవిష్టంబున ప్రహ్లాదునకు త్రైలోక్య సింహాసనము పాలించిన నృసింహస్వామి అచ్యుతి విజయరాఘవ భూపాలునకు ఆయురారోగ్య అయి శ్వేత్యాభి వృద్ధిని భవనక వస్తువాహన సమృద్ధిని అఖండ భూమండలాధి పత్యమును గలుగజేసి రక్షించు గాత!” తంజావూరి నాటక కర్తలందఱును విజయరాఘవుని మార్గమును బహుశముగ ననుసరించి తన కృతులను భరతవాక్యముతో ముగించిరి.

కైవారము సంస్కృత నాటకములలోని నాంది ప్రస్తావనలకు సరియైనది. విజయరాఘవుని యనంతరము దంజనగరమున యక్షగాన రచనాపరాయణులైన మహారాష్ట్రీరాజు లతడు తీసిన దారి పోవు గమ్యస్థానము గుర్తించి కైవారమును విసర్జించి బహి

రంగముగ దానికిబదులు సంస్కృత నాటకములందు వలెనాంది ప్రస్తావనలను జేర్చిరి. నట్టి మాత్రధార పారిపార్శ్వకులను రంగస్థలము కెక్కించి ఋతువర్ణ సలతో గూడ సంస్కృత నాటక సంప్రదాయమును సంపూర్ణముగ నవలంబించిరి. మఱికొందఱు అంక విధ జనముగూడ గావించిరి.

కైవార భరతవాక్యములు మాత్రముగావు. యక్ష గాన రచనయందు విజయరాఘవుడు తెచ్చి పెట్టిన మార్పులు. త్రిపుటాది తాళములు శేయములతోగూడ పూర్వమువలె జోడింపబడుచు వచ్చినను రంగును సంపూర్ణముగ విస్మరించి దాని స్థానమున దరువు పడదు మున్నగు నూతన రచనముల బ్రవేశపెట్టెను. ఈ రచనములు, అందును ప్రధానముగ దరువు, తిరువాతి యక్ష గాన రసనలలో నెంత ప్రాముఖ్యముండెనో కనుగొంటిమేని ఈ మార్పుయొక్క ఆధిక్యము విశేషము కాగలదు.

విజయరాఘవు డొచ్చిన మార్పులలో నెల్ల గడు ముఖ్యమైనది సంభాషణ. నాటక పాత్ర లొండొరులతో భాషించుట సంభాషణ యనబడుచున్నది. పాటకు బదులు పాటయు గీతమునకు బదులు గీతమును వాడుటయు సంభాషణ కావచ్చును. విప్రనారాయణ చరిత్రయందు దేవదేవికిని దాని యక్కడును ఈగీత సంభాషణ నడచినది :

చెల్లె : పండెము జెల్లగదే, ఓ యక్క, పండెము జెల్లగదే.

అక్క : వీని కందుమాటల కరగించినపడే నీ పండెము జెల్ల నే బంగారుచెల్లె

చెల్లె : వలపించరా దింటివే, ఓ యక్క, వల పించరాదంటివే

అక్క : (ఆ) వలరాజునైనను వలపింప వేరువే, చెలి కలియుగరంధ్రపు కావా నీవు

చెల్లె : నీ చిత్రము వచ్చునా, ఓ యక్కా, నీ చిత్రము వచ్చునా

అక్క : నీ చెల్వ దూచిన నిలుపున కరగిరె ఓ చెల్లె, ధూచర భేదరులైనా.”

ఇట్టి సంభాషణ సుగ్రీవ విజయమున లేకపో లేదు. కాని యీ రెంటిలోని సంభాషణకును కొంత భేదము కలదు. విప్రనారాయణ చరిత్రలో నీచరణ మీ పాత్ర పాడినదని కవి ప్రత్యక్షముగ జెప్పక నేర్పుతో అక్క, చెల్లె యను పదముల ప్రయోగ

ములవలన దెలియజఱచినాడు. సుగ్రీవ విజయమునం దటు కాదు. ముందు ఈ పాత్ర యాగీతము పాడుచు న్నదని వివరించు వచనములేక అందు సంభాషణ నడపదు. మామడు :

“అని పలికి వగవ సమయంబిది కాదు. జాన కిని సాధించుటకు మున్ను వీని పగ తీర్చునని తలంచి సుగ్రీవునితో రామచంద్రుం డిట్లుచున్నాడు.

‘నమ్ము సుగ్రీవ యింద్రదనందను వధించి

నిఖిల వానరరాజ్యంబు నీకు నిచ్చు

నాక మీలోన మీకును చైర మైన

కారణం బేమి యనబల్కె కపివరుండు’

“అటుగల్గెనుండు మామూవి యనియెడు నాడు

రఘువంశీతిలక యొక్క రక్క సుడు గలడు...”

ఇత్యాది.

ఇది ప్రాచీన యక్ష గాన పద్ధతి. కావ్యముల నుండి యెరువు తెచ్చుకొన్నది. పాత్రల కొండొరులతో వివరణాత్మక లేని సంభాషణయే లేదు. నాటక ప్రదర్శనమును జూచు ప్రేక్షకులకు అంగడునకు నాటకకర్తకాని ప్రదర్శకులలో నొకడుగాని ముందుకువచ్చి కథను వివరింపవలసి యుండెను. విజయరాఘవున కిది గిట్టలేదు. ఈ ద్రావిడ ప్రాణా యామమును విస్మరించి వైజ్ఞానిక పాత్రల నొండొం టితో ముఖములు సంభాషింపజేసినాడు. పాటకు బదులు పాటను, పద్యములందును గీతములందును చరణమునకు బదులు చరణమును జెప్పటను సామాన్యముగ సంవాదమందురు. అత్తకోడిండ్ల సంవాదము, సనకుల కొట్టాట మున్నగునవి యక్ష గాన మెఱిగినవారి కందఱకు సుపరిచితిములే. కాని సాధారణముగ సంభాషణ యనునది ఇట్టిదికాదు. పాత్రలు వాడుకగ జను లాడునట్లు పరస్పరము వచనమున భాషించు మాటల సంభాషణ యనబడుచున్నది. ఇట్టి సంభాషణ విజయరాఘవుని నాటకములందును రంగాజమ్మ మన్నారుదాస విలాసమునను గానవచ్చుచున్నది. విప్రనారాయణ చరిత్రయందు విప్రులముగ వాడబడి నది. ఈ సంభాషణయందు దింకొక విశేషము గలదు; అందు ప్రయోగింపబడిన భాష పాత్రోచితమైనది. పాత్రల యంతిములకుదగిన భాష నే వారిచే బల్కించి నాడు నాటకకర్త. మఱియు బాత్రోచిత భాష నెవ మున నాటక పాత్రలచే సంస్కృతాంధ్ర కర్ణాటక భాషల సంభాషింపజేసినాడు. విప్రనారాయణ చరిత్రనుండి—సంస్కృత సంభాషణ కొక్క యుదాహరణము :

విప్ర. హేతరుణి! కిమేర చిత్రాగమనం? నివ-
వాసస్థానం? కిం నివసీయం నామధేయం? కామ-
యాంకుకాది విశేష వేషధారణం కిం కారణం?
కిమేతాదృశ దీనతయా? మయా యాదవ శృంగ కిం
కరణ తవ కింకరణీయం? తావశీవం కథయా వృత్తాంత
మఖిలమ్.

దేవదే: ఆకర్షయ మాని జనవరేణ్య. దేవదేహి
నామృత్యహం దేవదాసీ. లోభాది దుష్టణ సమేతాం
మాతరం విహాయ వైరాశ్యేణ సమాగత్య నివృత్తివ్యంబ
ర్యనం లభ్యవ్యాప్యమనాం నిరణాకవిందసేవాం కరోమి.
కరుణాకటాక్ష విత్తదేవ పరిరక్షణం కర్తవ్యమ్.

—ఆంధ్ర సంభాషణ:

తలారి: సామీ! యీ తూర్పు ఛేరిదాంక హల
కులిశ రేఖలు గల యడుగుల బాని కన్పించుచున్నది.
గాని మానుషులు నడిచిన అడుగులు కానిరాదుయ్య!

అధికారి: అట్లుంటి యడుగులు గోపాలునికిని
విజయ రాఘవ భూపాలునికే గాని యితరులకు లేవు
గదరా! చోరుని యడుగులెత్తమంటే నవనీతచోరుని
యడుగులున్న యతని కుమారుని యడుగులున్న కంటి
నంటావచ్చేవు. మాకన్న నీవే భాగ్యశాలివిరా!

కర్ణాటసంభాషణ(రఘునాథాభ్యుదయమునుండి):

కన్తూరి మాట: నినయ్య రంగయ్య సర్వాధిప
మొదలొదలెక్కె సముఖిల్లి హేళిలైల్ల రాణువెలి. అవ
రవరు మీడిదిలంపు, పరిధావహహేళ తేడాయందు
నిసగ అవరవరు ప్రియ హేళిగ్గు నానరియనే?

అట్టవణ రంగయ్య: నీనేను బల్లెయయ్య!
అంధాద్దు ఉంటాదరె రూపిను, యేను బళుగు తిష్టియ?

-అరవ సంభాషణ—విప్రనారాయణ చరిత్ర
నుండి:

పూజారి: ఓహోహో! యిడెన్నాడా! యిడె
న్నాడా! పంచపాత్రంగిలే వొరు పాన్నుక్కియై
కాణోం. మోశం వందుదే, అడకురత్తావ్వాక!

కూర: అడియేన్.

పూజారి: అడ యెంతెరుమానే!

ఎంతె: అడియేన్.

పూజారి: అడపరాంకుతా!

పరాం: అడియేన్.

పూజారి: కన్పియి! వొరు పాన్నుక్కిం
యేకా కాణోం? యిడెన్నాడా?

పరాం: యిడెన్ను ముగ్ధ్య, నమ్మెక్కెక్కరే?
నాంగ శ్లోక దేవదేహి కిరీఘ అక్కెవంహం?

ఈ సంభాషణ సంపర్కానుసారముగ పాత్రల
మాతృభాషల కనుగుణముగ నాంధ్ర, కర్ణాట ద్రావిడ,
భాషలయందు కలసిపోవ నుండుచున్నది. రఘునాథా
భ్యుదయముందును, విప్రనారాయణ చరిత్రయందును
ఇట్టి పట్టులు కొన్ని కలవు. కాని పాత్రోచిత
సంభాషణను చాతుర్యముతో నెఱపుటలో విజయ
రాఘవునకు రంగాజమ్మ యంతటి సామర్థ్యములేదు.
ఆమె సంభాషణలందు పాత్రోచిత భాషను వేచిన
చతుర్త్వ రహితోడను హాస్యరహితోడను మేర
విందినది. చినుకు ముత్యపుల నూటలను:—

రంగావొయుల తిమ్మక్క: యేమో ప్రోలు కట్టి
యల్లిమ్మ, నగరింటి పెండ్లివాడయినా వొక వక్క
బ్రహ్మ వేసుకొని నమలరాదవనో.

యల్లిమ్మ: అవుననే రంగావొయుల తిమ్మక్క.
నాకు వక్క బ్రహ్మ వొక్కటి కొదవా? చాలుచాలు.
నిన్న మావారు నుక్కరారం ఎంతలో పిండికూర
కంచున్న గానుగపిండి తొప్పిరి. పెండ్లిపండ్లిలో
నోరు మెదిలించవలెనందున్న యింత డెద్దుక
తించున్నా నింజే.

తిమ్మక్క: జా! పొరుగింటి తిమ్మకదాసుల
పెండ్లాం పిరమ్మ పాటలు బాడుచున్నది. అంటు
కొని నీవు పాడవనో.

యల్లిమ్మ: యిడెందో నీవు నాగపసానిస్తే పెద్ద
తనం చేసుక వుండేదానవున్నా, కడుమవారు పాటలు
బాడేవారానా?

విద్వాంసుల వివాదము నింతకంటే బసందుగ
వర్తించినది:

మల్లుభట్టు: అవునోయి యెప్పుడుంటి భ్రాంతం
డయినా యిప్పువలె భ్రమనుకొనునా? భుజిధాతువుకు
అనుభవ మర్థమని యెప్పువలె చెప్పదున్నావోయి?

ఇంకొక పండితుడు: మజశంక మల్లుభట్టి
గాండు యేమోయి అనే అట్లు ఆయనా నాబ్రతుకు?

మల్లు: యిప్పుంటి బ్రహ్మభోబ్రహ్మకొడు
కును యేమోయి అనవచ్చునా!

ఇంకాక : వోరి! నీవలె ప్రభయతో బట్టి ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకోక వుంటినవరా?

ముల్లు : వోరి! నీవు ప్రట్టి మాం డాయిత్తురాలు లే నిన్నటి సుకుపవపు. నావంట్టి యోగ్యుణ్ణి జూచి యేమి వదలేవురా సునకవలె. పాదరక్షలు తీసి రెండు ప్రహరింట్టుమో.

ఇంకాక : వోరి వృద్ధ గార్థభమా! నోరుగలదం చున్ను నెత్తినోరు బెట్టుక ఖాయవచ్చినాండవు. కబాలతాపనం శేతునో. త్వమేవ గార్థభిః, త్వమేవ సునకః, త్వమేవ సూకరః.

వాకిటి గొల్లల సంభాషణయందు హాస్య మింత కంటె బహిరంగముగ వ్యక్తమగుచున్నది.

ఒక గొల్ల : వార! వార! చిన్నబొమ్మ యీడ యేంటిరా గుంప్ప?

మఱొకడు : వార! పిండ్ల విద్యానస్తలురా.

మునుపటివాడు : వార! నిత్యావస్త్రాలా, అయితే నావిదా వొక పదం విండ్రా,

“కూనలమ్మ పెద్దకొడుకు గొల్లమల్లం గాండు, బోనపుటిక యిరుచక తిసెరా పోతురాజు వలెను.”

ఒక గొల్ల : వార! చిన మల్లుగ! అల్లవాండె మదైల కొరుకుతా వుండాండె తమ అబ్బది తరమా!

మఱియొకడు : వార! వార! అల్లవాండు నాగ సరం మింగుతా వుండాండు గొంత్తున బడెనేమో చూడర!

సంభాషణవలన యక్ష గానమందలి జడిమిపోయి చైతన్యమవ్వినది, వాస్తవికత యేర్పడినది. నాట్య, గేయ ప్రధానమైన యక్షగానము నాటకముగ పరిణామమందినది, సంగీత నాట్య శాస్త్రవేత్తలకేగాక జనసామాన్యమునకుగూడ గ్రాహ్యమగుటవలన నెల్ల వారి యాదరాభిమానములకును పాత్రమైనది. ఇదియే విజయరాఘవుని సంస్కారములకు ఫలితముగ యక్షగానమునకు గలిగిన మేలు.

రంగాజమ్మనాటకమందు ఒక క్రొత్తవిశేషము గన్పట్టుచున్నది. రాజవంధ్రుని పుత్రికకు, మన్నారు దాసునిజూచి వలవంతచే గుండుచుండిన కాంతిమతికి సోదె చెప్పట్లకు ఎటుకత నగరు ప్రవేశించినది. ఇదియే యక్షగాన రంగస్థలమునకు యోజితయొక్క ప్రథమాగమనము. తరువాతి యక్షగాన రచనలందీ యోజితయెంత ప్రసిద్ధికెక్కునో మహారాష్ట్ర

రాజులనాటి నాటకములను దిలకించిన తెల్లము కాగలదు. తన్నులమున నె కొరవంజి యను నూతన విగమైన యక్షగాన రచనము బయలు వెడలినది.

యక్షగాన రచయిత తవ్వరును కథాసంవిధానమున నేర్పు జూపలేడు. విపురాణగాఢనో స్థలమాహాత్మ్యమునో యనుసరించి నాటక రచన గావించిరి. ఒక వేళ యెండేనియు నూతన కల్పన గానవచ్చినను, నందు నవీనత యుండదు. రఘునాథాభ్యుదయమునను మన్నారుదాస విలాసమునను నాయికల యుదంతములు కవికల్పితములే. కాని యవి పూర్వ గ్రంథములనుండి సంగ్రహించినవే కాని క్రొత్తవి కావు. చక్కగ వితర్కించిమాచితి మేని రఘునాథాభ్యుదయ నాయిక చిత్రలేఖకును మన్నారు దాసవిలాస నాయిక కాంతిమతికిని సన్నిహిత జ్ఞాతిత్వము గలదు.

సేరులు వేటుగాని కథ యొకటియే. ఇద్దఱును పురపీఠల నూరేగు నాయకునిగాంచి మోహింతురు; తమ వలపును దెలుపుచు వర్తమాన మంపుదురు; నాయకుడు వారి ప్రార్థన సంగీకరించును; తరువాత నిద్దరును దమ నాయకుల గలియుగురు. ఇది చిరపరిచితమైన కథయే కాని క్రొత్తది కాదు. విప్రనారాయణ చరిత్రయు బుర్రాతన గాథయే, కాని విజయరాఘవుడం దొక మార్పును సాహసించి చేసినాడు. వైష్ణవ గ్రంథముల ప్రకారము విప్రనారాయణముని వర్ణింపని చోళ రాజుల కాలమున శ్రీరంగమునందు, ఈ నాటకమునందు విప్రనారాయణుని దన కాలమున దన యేలుబడియందలి మన్నారు గుడి యందు రాజగోపాలస్వామి సన్నిధియందుండి నట్లును బంగారు గిన్నెకథ యచటనే నడచినట్లును దానా విషయమును విచారించి వైష్ణవసచార భయముచే నతని శిక్షించుటకు సంజేహించుచుండగా శ్రీరాజగోపాలదేవుడు ప్రత్యక్షమై నిజ మెఱింగించి విప్రనారాయణుని గారవించి, “ఈ యుపచార యోగ్యునివల్ల నవచార పడక నైరణ బూనితివి గనుక నీవు మా దయకు పాత్రుండవైతివి” అని యానతిచ్చి నట్లును వక్కాణించినాడు. విప్రనారాయణ చరిత్ర పరిష్కర్తలు చెప్పినట్లు, “కవియొక్క స్వాతంత్ర్యము హద్దుమీఁత నడచిన దనుటలో సంజేహము లేదు.” కాని, “కవులు నిరంకుశులుగదా” యని యబ్బురపడుటకంటె విజయరాఘవు డీమార్పు నేల చేసెనో విచారించుట యుక్తము. విజయరాఘవుడు పరమ వైష్ణవుడు. తాను “వైష్ణవ పక్షపాతము”గలాడ

నని యాతడే వక్కాణించియున్నాడు. నైష్ఠవాప
చారము సహింపడు. నైష్ఠవ గాథలందు చోళరాజు
విప్రనారాయణుని నిక్షింప నాజ్ఞాపించినాడు.

“.....యప్పుడా రంగవిభ్రని
తీర్వరిం బిలిచి చేతికినిచ్చినవరి
యీ చోరునకు నాజ్ఞ యేది శాస్త్రంబు
మాచి నేయింపు డెచ్చుగ మీ రటందు
ఁబియ విద్వాంసుల దిక్కు విక్షించి
పలికిన.....”

ఆ చోళరాజు స్థానమున దానె యుండిన నట్టి
నైష్ఠవాపచారము జరుగనిచ్చి యుండి నని తెల్పుట
తీమార్పును జేసియుండవచ్చును. సరి, శ్రీరంగముననే
పైకథ నడిచిన క్షేట్ర చెప్పరాదు? అను ప్రశ్న కలుగ
వచ్చును, కాని దీనికి సమాధానము నులభము. శ్రీరంగము
విజయరాఘవుని యేలుబడిలో లేదు; అది యప్పుడు
యైన మధుర నాయకరాజులను జెల్లుదుండినది.
నైష్ఠవ గాథలలో నున్నట్లు శ్రీరంగమునందే విప్ర
నారాయణ చరిత్ర నడచినట్లు రచించిన విప్రనారా
యణుని తప్పిదమును దాను విచారించి తీర్పునేయుట
పొసగదు; తత్కారణమున శ్రీరంగమునండి విప్ర
నారాయణుని కథారంగమును మన్నారు గుడికి
మార్చెను; కావున విజయరాఘవుని నైష్ఠవమతాభి
మానమే ఈ మార్పునకు కారణము.

కథాకల్పన యెట్లున్నను తంజావూరు నాటక
కరలు పాత్రపోషణయందు గొంత శ్రద్ధ చూపి
యున్నారు. ఇందును ప్రధానపాత్రలకంటె తుద
పాత్రలయందు జీవకళ యధికతరముగ తొలకాడు
చున్నది. రఘునాథ నాయక మన్నారదాను పాత్రల
కంటె నత్తవణ రంగయ కన్నూరులును మల్లభట్టు గొల్ల
మల్లుగాడును, చిత్రలేఖ కాంతిమతుల కంటె పోరో
హిత ముత్తైదువులును నెక్కుడు చైతన్యము గలవారై
పాత్రకుల హృదయసీమల స్థిరముగ నెక్కును
చున్నారు. దీనికి కారణము లేకపోలేదు. ప్రధాన
పాత్రల నిర్మించునపుడు కవులు అలంకార శాస్త్రోక్తా
దర్శనాయక నాయకా చిత్రముల ముందుంచుకొని
తదనుగుణముగ వారిని దిద్ది తీర్చినారు; తుద పాత్ర
లను సమకాలిక మానవ సమాహమునుండి గ్రహించి
నారు. ఈ త్రైమాధను పాత్రలకుగల తారతమ్యమున
కిదియే ముఖ్య కారణము.

8

గీ త ము

యక్షగానము నాట్యగీత ప్రధానము గదా;
కావున యక్షగానముతోపాటు నాయక యుగమున
గీతమభివృద్ధి నందుట వింతకాదు. విజయరాఘవుడు,

“గోపాలునకు వేగుకోలు విన్న పగులు

దరువులొనర్చు నాదార్శగుర్య

యేలలు విడి పదాల్ హెచ్చు సంకిర్తన

లధ్యాత్మ లానరించు నతులచర్య

వాల్మీచి గుజ్జరి విల్వేశు దండు

లాస్యము కందుకక్రీడ యల్లికయు

కొఱవంజి శుభలీల గుజరాలి డేళి

చౌపదము జక్కిణి గురుపదము మదన

పద దూత్యమును జోగి పదచాలి

కారదాసామ్రాజ్యమును చిందు మొద

రంబులు నాట్యకదంబులు మొదలైన

నాట్యముల్ హవణించు నవరసజ్జ.”

యని ప్రహసన నాటకకైవారమున సంబోధింప
బడినాడు. విజయరాఘవుడు నైశ్చేక్కినిన రచన
ముల నేర్పరియైనను వానిలో తెక్కింటి స్వరూప మిట్టి
దని కనుగొనుటకు సాధ్యముగాదు. వేండుకోలు విన్నప
ములు వచన రచనములు కావచ్చును. విన్నపము
విప్రనారాయణ చరిత్రయం యొక చోట గలదు.
“రుక్మిణీ ప్రాణవల్లభ! చౌపదభగివాన రక్షక!
గజేంద్రవరద! అహల్యా శాపవిమోచన! కాళియ ఘణి
ఘణారంగ నాట్యలీలావినోద!...” ఇత్యాది. దరు
వులు యేలలు, పదములు, సంకిర్తనలు, అధ్యాత్మి
క్తిర్తనలు మున్నగునవి మన గీతా సారస్వతము నెఱి
గినవారికి నుపరిచితములే. తక్కిన వాల్మీచి, గుజ్జరి,
విల్వేశు, దండు, లాస్యము, కందుకక్రీడ, అల్లిక,
కొఱవంజి, శుభ (? క) లీల, గుజరాలి, డేళి,
చౌపదము, జక్కిణి, గురుపదము, మదనపదదూత్యము,
జోగి, పదచాలి, కారదాసామ్రాజ్యము, చిందు మొద
లగునవి నాట్యభేదములు. నాట్య భేదముల ప్రస్తావన
సాహిత్య విచారమునందే జలయన, నొక్కొకవిధమైన
నాట్యమును బ్రదర్శించునప్పుడు నొక విధమైన
పాటను నాట్యమున కనుగుణముగ నర్తకులు బాడు
వారు; ఈ యంత విక్రింది యుదాహరణమువలన
తెల్లమగుచున్నది. కొఱవంజి నాట్య మన్నాడు విజ
యరాఘవుడు; క్రింది పద్యమునందు ఈ నాట్యము

భారతి

సేయునప్పుడు పాడు పాటలుగూడ జేర్చొనబడి నవి :

ఎఱుకో ఎఱుక యటంచుం
గొఱవంజి నటించె నొక్క గురుకుచ చంకన్
బురకడు బంగరు బుట్టియ
సారిదిం గొల్లాపురమ్మగుడ్డులు నెలయన్.

తరకట బురకటగాదే
తరుణీ నామాట నీకు దాంక్కణగు నే
బురకనికి బువ్వ జేవే
యెఱుకడగనె యంచు నొక్కయింతి నటించెన్

రంగాజమ్మ మన్నారుదాసవిలాసనాటకమున
గొఱవంజి నృత్యము సేయునపుడు పాడు వచన
మొక్కటి కలదు.

“యెరుఖాడు గెరుఖాడు గెరుఖాడు గేదుండి
నీవుతలంసిన తలంపు నీవుతలంసిన తలంపు
నిజముగా చెప్పినే చెప్పేనే, నిక్కముగా చెప్పేనే
తార్కాణగా చెప్పేనే,
తార్కాణగా చెప్పేనే, దుండి
అమాయమ్మ అమాయమ్మ యీ బురుకని
యీ బురుకని బువ్వజేవే, బువ్వజేవే
అవ్వగురినూడ మొరింపెలో ముత్యాలు జేవేదుం”

ఇత్యాది.

త్వర కవరామకృష్ణయ్యగారి వీరభద్ర నాటకము
నుండి కొరవంజిపాట :

రాశీ! నాయెఱుకవినిపోర చెలియలార చెలియలార
వారిజాక్షులార చెలువారాచెప్పెగాని చెప్పెగాని,
రాజాధిరాజులకు రాజయోగులకు
తేజోల్లసదైవగులాకు తేటపరచేగాని పరచేగాని”

ఇత్యాది.

దేశీయనగా నాయాదేశజనులకు హృదయ రంజ
కముగానుండు ప్రత్యేక సంగీతము—సంగీతములో
వేటొక భేదమార్గము—అని సూర్యారాయంధ్ర
నిఘంటుకర్త లర్థముజెప్పి శబ్ద కల్పద్రుమమునుండి

“తత్తద్దేశస్వయాంత్యా య తస్యైహ కానురంజనం
దేశదేశేతు సంగీతం తద్దేశీత్వభిధీయతే”

యను శ్లోకము నుదాహరించినారు. దీనిని
నాట్యము నల్ప పాత్ర యిట్లు వర్ణింపబడినది.
“అజనంబు చెఱుగుగా నభినయించుదు దేశపాత్రయై
యొకపేత పాత్రలాడు”

రంగాజమ్మచేరికొక యుదాహరణము నిచ్చి
యున్నది. తీహువణ కర్తారతుంగుజే సుదాతారుగాణ
బయకారు సురహాశబ్ద్యుడు సేదాగు మహాదారు
మన్నారు

చౌపదమునగా గిలకల పద్యమని యర్థము చెప్పి
నారు సూర్యారాయ నిఘంటు కర్తలు; దాని రూప
మెట్టిదో వివరింపజైరి. ఈ నాట్యుని మీ క్రింది
సీసపాదములన కొంత తెలియవచ్చుచున్నది:

“చంతివంతిమృలాళముగ ద్రిప్పు చు నాడు
చౌపదంబులకు తాదమొకటి, అనగా జౌపద నర్త
కుడు చత మంగుచుండు కొఱినిని త్రిప్పుచు నృత్యము
సేయువాడని తోచుచున్నది. ఈ నాట్యము సేయు
నపుడు పాడుపాటయే చౌపది.

చౌపదమునకు ఉదాహరణము:—

1. సతత భక్తియుత సమ్మతి జాలా
కృతిమనులను రాగిలు పృథుశీలా
కృతియుగమునను సుకృతముయి లీలా
క్షుతివృగిరి యనజెలంగుచు జాలా
2. తావరదూర్జితముగఁ జేరుకొ
3. అనిన బారినిబొల్పారు
దేవునుమారిని ధరించిన చారు
ఖ్యాతిని గరుడనగంబున మీఱున |
3. నలయు జవ్వనపు వ్రేలిలపొందుఁ
గలిగిన్కృష్ణునికత లెంచుదు
చిశము కొనఁగ నగు దావపరమందు,
నలశేషచలచున జేలవొందు ||
4. కలియుగమునఁ జేకొన్నల నలరుఁ
గొలిచి యిచ్చు నక్కొలదిని నిరులు
బలు విడినొనఁగెడు బహుశ్రుతులు
నలుపుగ వెంకటనగ మనవలలు ||

జక్కిణి యన నాట్యభేదమని సూర్యారాయ
నిఘంటుకర్త లర్థము జెప్పిరి. ఆ భేదస్వరూప మెట్టిదో
తెలియదు; “అగుమై నీరియు బల్లటియు గత్రియు,
బెఱ్ఱును” దీని ముఖ్యమైన యంగములు; కాని
తంజావూరు సరస్వతీ మహాలు గ్రంథాలయ లిఖిత
పుస్తక పట్టికయందు “సురతాణి జక్కిణి”యను నొక
పుస్తకము జేర్చినది. అంగు,

చంగలప్పురి నిలయశ్రీతముని హృదయ
రంగమున నిలచి తా రనికతి మీఱ
కవి పుంగవులు కిరక కంపంబు సేయ

మరతాణి జక్కిణి సొంపుమీఱగను
ఒరపుగా నటియించు నొసలుగా నిపున.

అను గంగారంధరుండు ద్విపదలవలన మర
తాణి జక్కిణి యనునది జక్కిణి నాట్యరూపలి ధేను
మని తెలియుచున్నది. ఆ నాట్యనాడు పాడు మహా
రాష్ట్రకూటునికంటె యం దుదాహరింపబడి యున్నది.

“ఈను బాణ పురమేరున, ఆకదిని మేరటి
మేరున” ఇత్యది.

జక్కిణియ నాట్యశాస్త్రములలో బేర్కొన
బడినజక్కిరీ యని శ్రీ మానవల్లి రాగవల్లి కవిగారు
చెప్పినారు. జక్కిరీ నృత్యమును పును ధరించుకొనమున
నిట్లు వివరించుచున్నారు.

జక్కిరీ-జీవనర్తన—

యవన్యాభిషయాం కం యత్రగీతం సునిర్విలమ్
కాలాదిగ జరాయుక్తం మహాశైవ విభూషితమ్||
విదధ్యాన్నరసం నానాలయత్రయ విచిత్రితమ్
కోమలాంగైర్యదానాత్మ్యం భవార్యాదివిరాజితమ్||
సజ్జాది క్రియాత్రయ గ్రంథక్షున్నదిభేదతః
యత్రచేష్టావిగహితం సన్నుత్రం జక్కిరీయతమ్||
పారశక్తిః పశ్చిమైశ్చ ఉద్గాహాః స్వస్వభాషయా
యదీతం జర్మిరింజం యవనానామతీప్రియం||

“అణునిభమగ్ధ్యక్రియలు నా పరిభాషలు నొప్పు
జందు జక్కిణి కొరవంజి మోక్షముల జీవనర్తన,”

అనుట వలన నీయగుటలతోకూడ పాటలు పాడుట
సంప్రదాయమని తెలియచుచున్నది. ఇట్లే పదచాలి
యందును నాట్యముతోపాటు గీతమును వినిపింప
వలయును.

“నెలకొని చక్కగా నిలిచిన నిలుకం

మహిమంచినపుబొమ్మ మహిని నిలువ

జిక్కికోపులు కమ్మచేక శ్రీవాస్తీని

చిఱివారి పొదిలిక జెలుపుగులుక

నభినయించుచును బద్ధమూల జెలుపుచో

రతిమగురాచిల్లరమీవసంప

తీవిగా దిరువుగట్టి తటాన దిరుగుచో

గొలకరి మెలుగులు రులకరింప

గొసరు జూపుల బెరుకు బేడిసలునిగుం

సాగనుమత్వలదనుకట్టు బిగువుసూప

* తెలుగు భాషాసమితిపక్షమున ముద్రాప
గవర్నమెంట్ ఆర్డుస్ కాతేజీలో ఉపన్యసిండుటపై
రచించిన వ్యాసము.

పశువు చెంగుని కానె చిత్తము కాతల

“అగి సవచాలి వినిపించి తెలువరెంక తె.”

మహిమను నీ నాట్యరూపములకు ఒగిచరించిన పేణు
గానము నేనుబయలు గలదు :—

“గీతంబు దగువు జక్కిణి చించు ముదలుగా

నొక్కొక్క వర్ణంబు న్నగించి

సప్తపాదగ సంప్రాప్త కోశిలములు

ప్రయులు నేమరంజి చెపులకు గొగ్గిగులుక

నేమనాడుంబు తెలురుంబు రాణమెలకు

మమన గోపాల ముగా ప్రయోగ్యులంబు.”

ఇట్లు నృత్యగీతములు గలవను అన్యోన్యశ్రయము
లగుటవలన సమముగ నభివృద్ధిపందినవి. గాంధర్వ
విద్య స్వరంబ్రమైనదికాదు; కవిత్యముపై నాధారపడి
యున్నది; గాయకుడు పాడును, అలడు పాడు పాట
లను రచించువాడు కవి. ఈ కారణములచే నాట్య
సంగీతములు తమరతింపరగ బెంపొందిన కాలమున
కవులెల్లను సంగీతశాస్త్ర విభాగములై గీత రచయితలైరి.
ఆ కాలమున నుత్పత్తిగల గాంధర్వ సాహిత్యమున
జాల భాగము నశించిపోయినది. శేషించిన యల్ప
భాగమునందు త్రేత్రయ పదములు ముఖ్యమైనవి.
దాక్షిణాత్య నాయకులపై బదములు చెప్పి వారిచే
సత్కృతుడైనను, త్రేత్రయ దాక్షిణాత్యుడుగాడు.
దాక్షిణాత్య నాయ రచయితలలో నగ్రగణ్యుడు
విజయరాఘవుడు; పదిరిదనయందు త్రేత్రయకు దీని
పోడు. ఇతని విడి గేయరచనములు కొన్ని లంబా
వూరు సరస్వతీ మహలు పుస్తకాలయమందు భద్ర
పఱచబడియున్నవి; కాని యవి బహుశః సతని
యక్షగానకృతులందు ప్రకటితమైయున్నవి. తరు
వాతి నెన్నదగిన గేయకర్తలు రంగారామ్య మొదలగు
యక్షగాన కవులు. గాంధర్వ వాఙ్మయ పరిశోధన
విషయ ప్రారంభమగుచున్నది. దీని విస్తార మెంత
కలదో ఊహించుట ఇష్టమే సాధ్యమగుదు. ఈ పరి
శోధన ములభమగ సాగునదికాదు. బేరసంచారము
దానియందు మొదటి ఘట్టము. ద్రావిడదేశములో
నాంగ్రులు నివసించుచుండు గ్రామములను సంచ
రించి నిట్టి ప్రయోగంబు గ్రంథముల నేకొక యవతీ
జన మంబులమున నింకను జలమణివగుండుండు
పాటలు పదములు కీర్తనలను నేకరించినగాని మన
సంగీతి సాహిత్య స్వరూపమును నిర్ణయించుటకు
పాలుకాదు.*

భావభాగీరథి

శ్రీ బెళ్లూరి శ్రీనివాసమూర్తి

పరిపూర్ణంబయి శోభలన్ జిలుకుచున్ పర్యెత్తు నీమూర్తి, ఆం
తరమాలిన్యము దోచె నీమధురవిన్యాసంబు; లోనొక్క సుం
దర స్వర్గంబు లభింపజేసితి, భవతాన్నిధ్య మాశించినా
చరమాధ్యాయములన్ ముగించెదను స్వేచ్ఛన్ భావభాగీరథి!

హిమవత్పర్వతమున్నతోన్నతము తల్లి, నీదు జన్మప్రదే
శము, విస్తారపుభూములందు బడి సంచారంబు గావించు వీ
రములున్ కంటకపాళినీ గమనమార్గం బాపగాలేవు, సం
యము లీలోతుల మున్కలెత్తగలరంబా! భావభాగీరథి.

శివునైనన్ తలదన్ని పోయెదవు నీచే బండులోకమ్ము నీ
వ్యవసాయంబది సర్వసమ్మతము నీయాలింగనంబద్భుతం
బవు, నే యుత్తమలోక దర్శనమొ యాపాదించు నెంతేని సం
స్తవనీయంబులు నీచరిత్రములు మాతా! భావభాగీరథి.

తమలోనన్ దొరకొన్న భక్తి బుధు లంతా నిన్ను పాసించురా
గమసూక్తుల్ ప్రకటించు నీయలలుమ్రోగున్ హృదయమై, సంస్మ
త్రమలో నీసహవాససౌఖ్యము సుధాసారంబుగానెతు, గో
ప్యము లెన్నేనివచించు వర్ధితుల కంబా! భావ భాగీరథి!

నీ పైర్మల్యముజూచి స్వీయహృది నెంతే పూతమున్ జేసి, స
ద్యోనిర్మాణమొనర్చె ప్రేమరస సందోహంబు, యాత్రార్థి యొ
నానావైవలినున్ గమించి యొక తృప్తాబాధితండంబ! ఓ
జ్ఞానానంద రసస్వరూప సమభూషా, భావభాగీరథి !

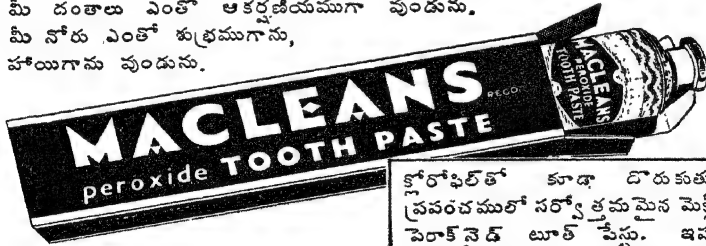

మీకు 14 రోజులలో ఆరోగ్యవంతమైన

మెక్లేన్ తెల్ల దంతాలు

అందమైన మెక్లేన్ తెల్ల దంతాలు కలిగియున్నామనే సంతృప్తిని, సంతోషాన్ని పొందండి. అంతేకాక ఆరోగ్యవంతమైన దంతాలనుకూడా పొందేమని సంతుష్టిచెందండి. 14 రోజులు, ఉదయము, రాత్రి సమయములలో మెక్లేన్స్ పెరాక్సైడ్ టూత్ పేస్టుతో బాగాపళ్లుతోముకొనండి. తక్కువలిశంగా కలిగినమాంపు చూసి మీలో మీరే ఆశ్చర్య పొగలరు. మెక్లేన్స్లో కలసిన ఒక ప్రత్యేక పదార్థం, పళ్లమీద గారను తొలగించి, దంతాలను, సహజమైన తెల్లదనముతో మెరయునట్లు చేయును. మీ దంతాలు ఎంతో ఆకర్షణీయముగా వుండును. మీ నోరు ఎంతో శుభ్రముగాను, హాయిగాను వుండును.

క్లోరోఫార్మ్ కూడా దొరుకుతుంది. ప్రపంచములో సర్వోత్తమమైన మెక్లేన్స్ పెరాక్సైడ్ టూత్ పేస్టు. ఇప్పుడు ప్రకృతి సిద్ధమైన దుర్గంధ నివారిణియగు క్లోరోఫార్మ్ చేర్చబడి లభించుచున్నది.

మెక్లేన్స్ పెరాక్సైడ్ టూత్ పేస్టు

కామేశ్వర వేద్యం

ఇది రక్తవృద్ధిని చేయు విలువ గల వస్తువులచే
తయారు చేయబడినది. మేహములు, నిక్కాక
నిస్సక్తువ, శుక్లనష్టము, అతిమాత్రము మొదలగు
వాటిని ఖండించి, మంచి బలమును పీర్వపటుత్వ
మును కలిగించుటలో అద్భుతమయినది. అనేక
సర్దిఫీకెట్లు గలవు. 2 డబ్బీలు చాలును.

20 తులముల డబ్బీ రు. 2/-

పోస్టేజి ప్రత్యేకము

వి. సి. ఏ. అండ్ కంపెని

ఆయుర్వేదసమాజము
పె 8 డే పి, (సెల్లూరు జిల్లా)

కుమ్మ ★ బొల్లి

వగైరా మేహము చ్చులు, సెగ,
నవాయి వ్యాధులకు గ్యారంటీ చికిత్స.
క్యాటలాగు ఉచితము.

జి వి. రెడ్డి అండ్ కో

(8 జి ప్లత్)

“భాస్కరా శ్రమము”

గోపాలపురం, తూ. గో. జిల్లా

ఆర్షరసాయనశాల ముక్త్యాల, కృష్ణా

స్థాపితము 1925.

ప్రశస్తాయుర్వేదోషధములకు
నిలయము. ఏమందుకావల
సినను మాకు వ్రాయుడు.
నమ్మకమైనవి లభింపగలవు

ఆయుర్వేదభూషణ

వేటూరి శంకరశాస్త్రి,

ఎ. ఎం. ఏ. సి.

Consulting Physician

ప్రాణసుధ

క్షీణించిన వీర్యశక్తిని పెంపొందిం
చును. నరములకు పటుత్వమును, కండ
పుష్టి నిచ్చును.

మెదడుతోపని చేయువారికి అత్యుత్తము.

పక్షవాతమునకు అమోఘమయిన
ఔషధము.

క్రీరబల (101 సార్లు ఆపరితము)

అయవీరము

వాడిచూడుడు, తృప్తిచెందుడు.

మలఖార్ ఆయుర్వేదిక్ స్టోర్సు
నెం. 107-108, బ్రాహ్మీ, మదరాసు.

గో ప మ్మ త ల్లి

శ్రీ వేమూరి వెంకటరామనాథం

రామయ్య రంగయ్య కొయ్యబారి నిల్చున్నారు. గోపమ్మ తల్లి తన జబ్బుకళ్ళతో వారిని దగ్గటను పిలిచింది. నవవలెని కాళ్ళు ఈడ్చుకుంటూ మంచం ప్రక్కకు చేరారు.

“నాయనలారా, మీబుణం నాకు తీరింది—” అంటూ ఏదో చెప్పబోయి, పెదవులరక వారివైచేతులు నిమరుతూ కదిలలేని కనుబొమలతో విసవ కాన్యాలిల్లుతూ పెనుగులాడుతున్నది గోపమ్మ.

రామయ్య వెక్కిరి వెక్కిరి ఏప్రయ మెదలు పెట్టాడు. రంగయ్య కొంచెం ధైర్యం చేసుకు అన్నాడు, “నన్ను చిన్ననాటినుంచి పెంచావు పిన్నీ, తల్లి తండ్రిలేని నాకు నీవే తల్లిగా, నీవే తండ్రిగా—” అంటూ మొగం వేలచేసి అతడు బోరున ఏడ్చాడు.

రంగయ్య గోపమ్మ కొడుకుకాదు, కాని తెలియనివారు కొడుకని అనుకోవచ్చు. అతడు పదేళ్ళ బాలుడై ఉండగా అతని తండ్రి చనిపోయానాడు. అప్పటికే తల్లిలేని బిడ్డ. దానితో ఏకాకి అయిపోయినాడు. ఇంత ఆస్తిఅయినా యిచ్చిపోలేదు రంగయ్య తండ్రి. అతడు పొలం పుట్ట లేనివాడు. ఆకులు, ఆలములు, మూలికలు, ఏదో ప్రోస చేసి వైద్యం చేస్తూ పొట్టపోసుకొనేవాడా ఊరిలో. రంగయ్యకు వాని ఆస్తిగా వాని జ్ఞాపకంగా మిగిలిన వా మందు దినుసులు కొన్ని మాత్రమే. నాటినుండి గోపమ్మ తల్లి ముద్దుమరి పెంతో పెరుగుతూ వచ్చాడు. నిజానికి రంగయ్య పూరికొంపలో తన ముసలి అత్తయ్య ఉండనే ఉంది, తుది అండగా. కాని గోపమ్మ అంటే వానికి తల్లిరూపు అయిపోయింది.

ఆమె నిట్టూర్పుతూ అన్నది, “అబ్బాయి, ఏవేళకేమో, బ్రాద్దు నే కరణం గారిని పిలిపించి విల్లు వ్రాయించాను.”

రామయ్యకున్న ఆస్తిఅంతా తల్లి పేరనే ఉంది. తల్లిమాటలువింటూ బావుగుమని ఏడ్చాడు రామయ్య.

“అప్పుడే విల్లా! ఈ విల్లుతో నా కిక తల్లిలే అంటూ తలగవదిండు పైకెత్తాడు.

గోపమ్మ విల్లు కాగితం పైకి తీసుండగా రంగయ్య అన్నాడు, “తొందరలేదు పిన్నీ; నీముఖం చూస్తే ఏదో తేటగా నే అనుపడుతోంది.

గోపమ్మ అతని బుగ్గలు నిమరుతూ “నీ ఊహ కేంనాయనా, నా స్థితి నాకు తెలుసు,” అంటూ నిట్టూర్చి, “మీ నాన్న వాసన నీ కింకా పోలేదు. ఆయన అన్నది వేదవాక్యంలా నిలిచేదిరా” అంటూ మెచ్చుకొన్నది.

చిక్క మొగం పెట్టి రంగయ్య గొణుగుకొన్నాడు, “మా నాన్న వైద్యమైనా నాకు పూర్తిగా అంటలేదు.”

“ఆయువుంటే అదెంత నాయనా” అంటూ రామయ్యకు విల్లు కాగితం అందించింది గోపమ్మ. రామయ్య అంతా ఎగాదిగా చూశాడు. మొగం చిటిచుకొన్నాడు. ఇందాకటి విచారమంతా ఎగిరి పోయి, ముఖంలో కోపం తాండవించింది. త్రోచు పొయిలా బుసలుకొడుతూ కాగితం తల్లి కాళ్ళపైకి విసిరాడు గోపమ్మ మెల్లగా అన్నది, “నాయనా, నా పదమూడుఎకరాలలో పన్నెండు నీకే; ఒక్కటి మాత్రం రంగయ్యకు వ్రాశాను. పాపం, పేదవాడు. చిన్ననాటినుంచి నాదగ్గతే పెరిగాడు. నాకు వాడంటే—” అంటూ రామయ్యను దగ్గటను తీసుకోజూచింది.

రామయ్య విదిలించుకొని అంతియారంపోయి నిల్చాన్నాడు. “నీయిష్టం, పొలం నీదిగదా” అని మ్రోగాడు. రెండుమూడు నిమసాలుండి, “ఇందుకే త్రోవేర ఆస్తి ఉండకూడదన్నారు,” అనుకుంటూ గది బైటకు వెళ్ళాడు.

రంగయ్య గోపమ్మతో అన్నాడు, “ఎందుకు పిన్నీ, నాకొక ఎకరమిచ్చి వాడిని బాధించటం?”

గోపమ్మ చిటకొపంతో అన్నది, “ఛా, కుఱ్ఱ పెదవ, మా రాముడిమాటకే యింత ఇది అవుతావా?”

అనాటినుండి రామయ్యతీరు మారింది. తన ఖండంలో ఒక్క ఎకరం పోయిందని తన చిన్ననాటి రంగయ్యపై కొరు వహించాడు. గోపమ్మమాత్రం ఎన్ని సార్లూ నచ్చచెప్ప మాచింది, కాని వ్యవహారంలో రామయ్య స్వార్థం విడువలేకపోయాడు.

రామయ్య అదృష్టమో దురదృష్టమోకాని, గోపమ్మ తాను భయపడ్డట్లు నెంటునే చావలేదు. రంగయ్యనోటిచలవ సేమో ఆమె మొగం తేటపడి, కన్నులు మఱల తెల్లవడి, ఒడలంతా తిరిగి బలం చేకూరజొచ్చింది. ఆ జబ్బుకు గోపమ్మ బ్రదకటం ఊరేపారందరికీ ఆశ్చర్యంగా ఉంది.

రోజూ వచ్చిపోతున్నట్లే రంగయ్య గోపమ్మ యింటికి వెళ్లాడు. ఆమెకు పూర్తిగా స్వస్థత చెక్కింది. విల్లువ్రాసి ఇరువది దినాలయింది. కాని అది రిజిస్టరు చేయలేదు. గోపమ్మ అన్నది, “రంగయ్యా, విల్లు రిజిస్టరి చేయించాలి. కర్తవ్యచాలక బ్రదికొనుగాని!”

రామయ్య అప్పుడే గదిలోకి వచ్చాడు, “ఏం రంగయ్యా, అప్పుడే మంచమెక్కి కూర్చున్నావు. ఆ ఎకరం పొలం రిజిస్ట్రీ చేయించుకో, పో” అన్నాడు.

లేవపోతే రంగయ్యను కూర్చుండబెట్టి గోపమ్మ అన్నది, “పోదాం రా రామయ్యా” అది కాస్తా చేయించుకువస్తే నా మనస్సు కుదుట పడుతుంది.”

“నేను రాను, ఈరోజు ఎండ మండిపోతోంది, చాపమీద కూర్చుండి రామయ్య విసనకట్టతో విసరు కొంటున్నాడు.

“పోదలచుకుంటే మీ అమ్మను నడిపించుకునే తీసుకుపోవాలా రామయ్యా? మన రెండెబండికట్టించుకు పోరాదా” అన్నాడు రంగయ్య.

విసనకట్ట నేలకొడుకూ రామయ్య అరిచాడు, “మన రెండెబండి! మనదిట మనది! అదికూడా వ్రాయించుకోన్నావా? హు...అది కొన్నది నేను, ఈమె ఎవరు వ్రాసేందుకు?”

రంగయ్య తెల్లపోయి “ఎందు కలా లేనిపోని అర్థాలు తీస్తావు?” అన్నాడు.

“నీ అర్థాలు నాకు తెలుసులేవోయి. నాకూ బుజ్జి యిచ్చాడు దేవుడు” అంటూ చటుక్కున లేచాడు, వెళ్ళిపోవాలని.

తల్లి అన్నది, “ఒరే రామా, ఎందుకురా అంత

మటమట లాడుతావు? బండి కట్టుపోదాం. రంగడు చెప్పేది బాగానే ఉంది.”

“నేను రాను, నాకు పొలంలో పనిఉంది, అడుగో నాడినే తీసుకుపో, రిజిస్ట్రీ చేయించుకు వస్తాడు. హు...బోడి రిజిస్ట్రీ, పొలం , అయితే పైరు తన దయనల్లే!” అంటూ రామయ్య చరచరా బెటకు పోయినాడు ఎవను తోలుకొని.

గోపమ్మ నిట్టార్చి అన్నది, “రంగా, రాము డింకొ కుట్టినాడు. ఏమీ ఇదికాదు. అన్నం తినిరా. ఇంతలో వాడు ఎదు ఇంటికివస్తాడు. త్వరగా రానాయనా, పొరుగుూరుకూడ పోవాలి, పెందలక... ఎండపడుకుండా తిరిగివతాం.”

ఒక జాము సేపటిలో రంగయ్య తిరిగివచ్చాడు. అప్పటికే రామయ్య ఎడ్లను త్రొక్కుకున్నాడు, అన్నింటిని వసారాలో వకుం వాల్చాడు. గోపమ్మ వాకిలి గుమ్మందగ్గల రంగయ్యకోసం ఎదురుమాస్తా నిల్చుంది. రంగయ్య అలా దూరాన ఉండగానే బండి దగ్గరకు నడిచింది. వస్తూనే రంగయ్య ఎడ్ల జతను విప్పి బండికట్టాడు. అంతా సిద్ధమయింది. ఆమె బండి ఎక్కబోతున్నది. రంగయ్య ఎడ్లమూపురం దువ్వుతూ మువ్వలు మోగించాడు.

పడుకుని ఉన్న రామయ్య చీర్రునలేచాడు, ఒక్కగంతున బండి దగ్గర కెగిరాడు. ఎడ్లజతను తలాలన విప్పాడు. ఎక్కబోతూ ఉన్న గోపమ్మ కాలి జారి పడినంతగా అదురుతిన్నది. ఎడ్ల మువ్వలు మ్రోగినూ, “నీ అబ్బగాడి సాములూ కట్టావే, ఇప్పుడేగా పొలంలో చచ్చిపోయి వచ్చివాయి! నీకేం, ఇంత తిని వచ్చావు! గొడ్డకన్నంకూడా మాడాలిరా రంగయ్యా, మనకో ఎకరం వస్తే సరికాదు.” అంటూ చావడిలోకి పోయాడు.

పడకొండుగంట లయింది. నూర్యు డంత తీక్షణంగా లేడు. వచ్చేవి సంక్రాంతిరోజులు. ఆకాశ మంతా లేతమబ్బులు లేలుతూ చల్లగా తెల్లగా ఉన్నది. రోజులు జరిగినకొలది పండుగపనులువచ్చి పడతాయి; తీరిక అన్నమూలే ఉండదు గోపమ్మకు. కొడుకుతరహానూనే ఇలా ఉన్నది. ఏమనుకున్నాడో అనుకొన్నది, ఆనాడేపోయి రిజిస్ట్రీ చేయించుకు వస్తానని కాలినడకను ప్రయాణమయింది.

మైలున్నర నడవాలి. కాయకష్టంతో ముడుసలి యైన గోపమ్మకు అదొక లెక్కకాదు. వైగా ఎక్కడ

లేని పట్టుదల లోపల దహించుకు పోతోంది, పాదాలను పురిగొల్పుతోంది త్వరితంగా.

రంగయ్య ఆమెనెంట్ పోలేడు. పోరాడనుకొన్నాడు. ఒంటరితల్లిని అలా పంపటమేలాఉన్నారామయ్యకు నెఱచి నెంట్ పోలేడు. పోరి వ్రాయించుకొని, నెంట్ బోయి రిజిష్టరు చేయించుకొన్నాడన్న అపవాదు వేస్తాడని భయపడ్డాడు. ఆసలు తాను కోరాడా, ఇమ్మన్నాడా యీ ఎకరం పాలం! చావు భయంతో ఇచ్చిన గోపమ్మ బ్రతికి బాగానే ఉంది; పుచ్చుకొన్న తనకుమాత్రం చావుగా ఉంది

అలాగే అబోచనగా తన పూరి కొంపలో కూర్చున్నాడు రంగయ్య. తల వైకెత్తాడు. వసారా మారులో ఏదో ప్రాతకట్ట కనపడింది. తటాలున అది తెఱచి విప్పాడు. ఒక్కసారిగా పేడి కన్నీరు వఱదలుగా కార్చాడు. ఎన్నడో పోయిన తండ్రి గుర్తు వచ్చాడు. అవి తన తండ్రి నైద్యపత్రాలు. అందులో ఏవో మందుల పేర్లు, అవి చేసే పద్ధతులు, మూలికలు, ఆకులు, కాయలు... ఏవేవో వ్రాసి ఉన్నాయి. రంగయ్య నైద్యంలో అజ్ఞాని కాదు. చదివి అర్థం చేసికో గల శక్తి ఉన్నది అతని కెనో మూలికలు తెలుసు. అతి డెన్నో ఆకుమందులు నూరాడు. ఎన్నో దినుసులు, వానితీర్పుం, ఎఱిగి ఉన్నాడు.

ఆ కౌగిటలు దీక్షగా త్రిప్పాడు. గాఢంగా ఒక్కనిట్టార్చు విడిచాడు. మనసులోనే దేవుడికి దణ్ణం పెట్టుకొన్నాడు. తన తండ్రివిద్యలో తానూ కృషిచేయ నిశ్చయించుకొన్నాడు. గబగబా గదిలోని ప్రాతబీరువా తెఱచాడు, అందులో మందు పదార్థాలెన్నో పాట్టాలుకట్టి ఉన్నాయి. ఆ పేర్లన్నీ చదువుకొన్నాడు. ఆనాడే తనకు నైద్యం కరతీలానులకం అయినట్లు విజ్ఞప్తిగాడు. ఆక్షణంలోనే తాను ధన్యం తీరి అయినంత త్వరిత పొంగిపోయినాడు.

ఇలా ఎంతకాలం వెళ్లి బుచ్చాడో కాని, తటాలున గోపమ్మ తల్లి కేక వినబడింది. “అప్పుడే వచ్చావా పిన్నీ? అసలు వెళ్ళలేదాయేం?” అంటూ బైటకు గంతువేశాడు రంగయ్య.

“అదేమీ రంగయ్యా, వెళ్ళివచ్చానురా, ప్రాద్దు తిరిగింది. రా” అంటూ నడిచింది, ఆమెమందు; అతడు వెనుక.

మెల్లగా తన నడక కలుపు, త్రోవలో చాచా మయినదని, ఆఫీసులో ఎంతసేపూ కూర్చున్నానని,

తిరిగి వచ్చేటప్పుడు కొంతదూరం ప్రక్కచీరి ఆసాను బండిలో వచ్చానని, అన్ని చెప్పుకూ ఇచ్చేసింది. రంగయ్య వాకిలి గడపలమీద కూర్చున్నాడు. గోపమ్మ “శా” అనుకుంటూ వసారాలో నుంజనానుకు కూర్చున్నది.

రామయ్య చావడిలో ఉన్నాడు. ఈ ఆరికి విన్నాడు. వికటంగా నవ్వుతూ నాక్కిలోకి వచ్చాడు. రంగయ్య గడపలపైన లేచి ప్రక్కగా అరుగుమీదకు జరిగాడు.

“ఏం మళ్ళీ తరహాయనావు... రిజిష్ట్ర అయిందిలే, మహా నెంట్ పెట్టుకు వచ్చావు పిన్నీని. ఇక పాలం నీది! హు... పాలం నిండు పంటబడి ఉంది. కోతలలోజులు వచ్చాయి.” రామయ్య పక్కా పిగించి కలుపుగా పలికాడు, “చెబుతున్నా నీను రంగయ్యా, సంక్రాంతి నాడే నీ ఎకరం పైరు రోయిస్తాను. మాతంగా ఈవివచ్చి కోసి పెగురుండేమా నీరు! వ్రాతలేగాని, కోతలుకూడా చేయగలవా యీ లెల్లి? సంక్రాంతినాడు పాలం పొలిమేరలోకి రావోయి, నీ మగతనం చూసాను.”

రంగయ్యకు కోపం వచ్చింది. తాను కోరని ఎకరం తాను కాదనరాని గోపమ్మతల్లి తన ప్రాణాని కంటకట్టింది. రామయ్య బాస యిలా ఎంతకాలం సహిస్తాడు, మారుమాటాడుకుండా? దైర్యం చేసుకు అన్నాడు, “సరే రామయ్యా, దేవుకు నాకూ మగతనం ఇచ్చాడు. చూతాంలే.”

రంగయ్య ఈ జవాబు ఈయగలసని రామయ్య అనుకోలేదు. కోపంతో అదరిపోయినాడు, “పడి చావు లేవోయి, ఎదురు వాగుడుకూడాను. నగు నగు గడపలమీద చతికిలపడి కూర్చున్నావు. ఈ రోజు నుంచి నా గడప త్రొక్కకు.”

రంగయ్య మారుమాటాడలేదు. గోపమ్మవంక చాచి తలవంచుకొన్నాడు. ఆవంచుకొన్న తల తన యింటిలోనికి పోయి పైకెత్తాడు.

ఆనాటి నుండి రంగయ్య రామయ్య గడప త్రొక్కలేదు. గోపమ్మ తల్లియే ఎప్పుడైనా అటు పోయివచ్చేది. ఈ త్రొక్కి అనుభవం రంగయ్యకు దుర్భరంగా ఉండేదేకాని, అది మఱువజేసే మఱొక పట్టుదలలో మునిగి పోయినాడు. నైద్యగ్రంథాలు పఠించటం, ఊరిలోనివారికి తనకు తోచిన మూలికలు, దినుసులు, మందులు, ఈయటం. దీనితో అతినికి దినుసు దినమే కాస్తగా

కనపడేది. చేతి చలనమంచిదేమో ఇతని మందులు పనిచేస్తూనే ఉన్నాయి చిన్న చిన్న వ్యాధులకు.

వారం సదిరోజులు గడిచినాయి. నాడు సంక్రాంతి. పండుగవసులతో గోపమ్మ రెండుమూడు రోజులనుంచి రంగయ్యయింటికి రాలేదు. సంక్రాంతి ఉదయం లేవగానే రంగయ్యకు గోపమ్మను చూడాలనిపించింది. ఈ పదిన్నాళ్లకతా మరచిన మైపొంగులో రామయ్య ఇంటిమందు ఆగి “పిన్నీ” అన్నాడు. చూడలేదు. వంగి చూచాడు, గొల్లెం పెట్టిఉంది తలుపు. చావడి చూచాడు, ఎక్లులేవు. వసారామూలలు చూచాడు కొడవళ్ళులేవు. ఒక్క త్రుటిలో ఆతనికి వచ్చింది, సంక్రాంతినాడే తనపైరు రామయ్య కోయించుకొంటాడని. గబగబా అలాగే పరుగెత్తాడుపొలంపైపు.

ఆనాటి ఉదయం ఆరు గంటలకే రామయ్య లేచి పదిమంది మాలవాళ్ళతో బయలుదేరి కొడవళ్ళు తీసుకు కోరమీసాలు దూసుకుంటూ పొలానికి పోయినాడు.

సంజ వెలుతురు తళుక్కుమనే ముందే మాలవాళ్ళందరు పొలంగట్టుకు చేరారు. కొడవళ్ళు దింపుతూ, శూలాలలాంటి కట్టలు పైకెత్తి రంగయ్య పొలం కాపరులతో అన్నారు, “బతికాలంటే పరుగెత్తండి. చంపేస్తాం, పొండి.”

రంగయ్య కూలీలు గ్రుడ్లు వప్పచెప్పి నిల్చున్నారు. మాలవాళ్ళు కొడవళ్ళు చేతిపట్టుకొని రెండుగురు పొలంపైపు వేరారు. ఆ సస్యలక్ష్మి పైటచేంగులలో ఎక్కడ దాగున్నదో యంతదాకా, గోపమ్మ తల్లి ప్రత్యిక్షమయింది వారిముందు.

పైటచేంగు బిగించి, “ముందు నన్ను చంపి, తరువాత పైరుకోయండి” అన్నది.

మాలవాళ్ళు తెల్లపోయినారు, ఒకరి మొగలాకరు చూసుకున్నారు. “మఱి రామయ్యగోరు—”

గోపమ్మ నవ్వుతూ అన్నది, “పిచ్చివాళ్ళల్లా, మీకు రామయ్య మాల కావాలా, నా మాటరా? నేనున్నాళ్ళూ ఏదో యిలా పోనీయండిరా.”

మాలవాళ్ళు చల్లపడ్డారు. కట్టలు అక్కడ పారవేసి కొడవళ్ళు బుజాలను తగిలించుకు వెనుదిరిగారు. గోపమ్మ వాళ్ళను పిలిచింది; అందరు ఒక్క

సారి ఆమె ముందుకువచ్చి నిలబడ్డారు. “ఒరేయి, వచ్చిన వాళ్ళలాగో వచ్చారు. రంగయ్య వేదవాడురా, ఈ ఒక్క ఎకరం కోసిపెట్టండిరా.”

మాలవాళ్ళు మఱుక్షణంలో పొలంలో పడ్డారు. అదేక్షణంలో రంగయ్య ఒక్కప్రక్కనుండి రామయ్య మఱొక్కప్రక్కనుండి వచ్చారు. రంగయ్య భయపడ్డాడు, రామయ్య అన్నంతపని చేశాడని. రామయ్యవిజ్ఞాపిగాడు రంగయ్యను సాధించానని. ఇద్దరు ప్రక్కకుమాతారు. ఒకేసారి గోపమ్మతల్లి కనపడ్డది. “ఇక్కడకు వచ్చావా” అని యిద్దరు అన్నారు.

“అవునురా నాయనారా, రంగయ్యపంట రామయ్య కోసుకోకుండా వచ్చానురా. పంటి యింటికి.”

* * *

రోజులు గిరుగు తిరుగు తున్నాయి పైరంలో రోజులు జరిగే వేగంతూ హెచ్చుతుంది. రోహిణి కారి చల్లపడ్డది. నివ్వెగలతో బుసలుకొట్టే నేల గాళ్ళన్నీ నీటి కాలువలతో నిగనిగలాడినాయి. మండువేసంగిలో తేగలబడి అదిరిపడ్డ ప్రపంచమంతా వానకారులతో తిడిసి పచ్చ పచ్చనయింది.

అవి ఆకు మళ్ళిరోజులు. రంగయ్యకూడ తన ఒక్క ఎకరానికి ఆకుమళ్ళు పెట్టుకున్నాడు. రామయ్య ప్రక్కచేలలోనుండి ఈడ్చుల్లింకారుపగతో లేకి యీసుతో దూసి నీరయిపోయినాడు. నిలిచి కాలు తన్ను తన కత్త ఒక్కసారి చుమరుతానెట్లు భిగ్గు మన్నది.

కోపంతో తొట్టుపడుతూ యింటికి వచ్చాడు. బిధికి మన్యగా లంకమాలవాడు గొంతు కూర్చోని ఉన్నాడు. రామయ్యను చూస్తూనే లేచి ఎదురుపోయి, అంతదూరాన నిలబడి బిగ్గుగా అన్నాడు, “మీ కేదెమూడెలు తీసుకోచ్చా రామయ్యగారూ. దియ్యించాల. ఏంకాలం బాబయ్యా ఏంకాలం... మేత వేసేసరికి తాడుతేగిది.”

ప్రక్కన నిలబెట్టిన అరుగేదలను తేరవారి చూశాడు. అందులో నాలుగు తనవి, రెండురంగయ్యది, కలసిమెలసి ఉన్న వెనుకటిరోజులలో అవి లంకకు తోలారు బాగా బలిసినప్రాయని. కాని అందులో మూడుగేదెలు మాత్రం దిట్టంగా ఉన్నాయి. మిగత మూడు కొంచెం నదరుగానే ఉన్నాయి. రామయ్య చరచరా ఆమూడింటినీ, నదరువానిలో ఒకటి, తోలుకుపోయి చావడిలో కట్టివేశాడు.

మాలవాడు తెలిపోయినాడు. “రామయ్య గారూ, అయినీ తమయేనండీ? ఆమచ్చలగేదె, అబోడికొమ్మ రంగయ్యగోరియండి—”

అవి రెండూ బాగా బలిసినవే. అవి వడలలేక పోయినాడు రామయ్య, అందులో రంగయ్యకోసం. “ఛ, మఱచిపోయావురా, ఇవే మావి.” అంటూ గవమాయించాడు రామయ్య.

“నామాట యినండి బాబయ్యా, ఇయ్యండి మనయ్య,” అంటూ మాలవాడు మిగత రెండు బక్క గేదెలను చావడిలోనికి తోలుకువచ్చాడు.

రామయ్య గ్రుడ్లు పెట్టించేసి, “ఎంరా, మీదకు త్రోసుకువస్తావు” అన్నాడు.

మాలవాడు ఆమాట వినిపించుకొనక రంగయ్య గెండు గేదెల పంపులు ఊడదీశాడు. రామయ్య మండి పోయినాడు, తనమాట పిడు పాటించలేదని. “ఓరి దున్నపోతా, నీ సొంతంలాగ ఇవ్వకున్నా వేందోయి మా గేదెలనీ. నడుముంగు చావడి బైటకు” అంటూ రామయ్య గర్జించాడు, చావడిలో నుండి తన మాల పాలేరొకడు కఱ త్రిప్పకుంటూ బైటకు వచ్చాడు.

“నడుతూలండి బాబయ్యా, రంగయ్య గోరి గేదెలు తోలుకే నడుతూ” అంటూ మాలవాడు గేదెలను బైటకు తోలాడు.

రామయ్య “నీకు మాటలతో కుదరదురా” అంటూ దిరిచేరాడు. అతని పాలేరు “నిన్ను పోటు పొడవాలిరా” అంటూ కఱ వాని బుట్టమీదకు విసిరాడు. పొరం మాలవాడి తల పగిలి నెత్తురు వణివలయింది. లంక మాలవాడు కుంకయై వీధిలో సామ్రు సిల్లాడు. రామయ్య పాలేరు రంయమని ఆ రెండు గేదెలను చావడిలోనికి లాక్కొని వచ్చాడు.

దొడ్లో ఏదో పనిచేసికొంటున్న గోపమృత్యు యీ గల్లంతు విని చావడిలోకి వచ్చింది. “మన గేదెలు వచ్చాయిరా రామదూ, ఇవాళ ప్రార్థునే లేచి ఎవరి మొగం చూశానో...వచ్చానూ, మా బంగారు తల్లులు. ఎన్నార్యయిందే, పిల్లులులాగా పోయారు లంకమేతకు,” అంటూ గేదెల నంటి పొంగిపోయింది.

గేదెలు నాలుగంటిని పరిశీలించింది తన మనలి కన్నులతో, వణుకు చేతులతో. నెమ్మదిగా పెదవి విరుస్తూ, “నాయనా, ఇక్కడేడిరా, ఈ మచ్చల గొడ్డు మనదికొదురా, ఇది వాడిదిరా” అంది.

రామయ్య కిసిసి నిల్చాడు. “ఇది మనది కొదురా, బోడికొమ్మలది. ఇది రంగడిదేరా. మన గేదె కంటిలో సిరి ఉందిరా” అంటూ రామయ్యవంక చూసింది.

రామయ్య కోపంతో గొణిగాడు, “కొదు నీ కంటిలో పొర ఉంది, అంతే.”

“పొర పడలేదురా రామయ్యా. ఇవి వాడి వేరా, నా చూసింకా పోడ్చి పెట్టుకు పోలేదురా.”

“అవునులే వడ, ఆ మాపుతో నే మా చావు దగ్గరకు వస్తోంది” అంటూ రామయ్య గేదెలను కట్టి బైటకు నడిచాడు.

గోపమృతాడ వంట నడుస్తూ, “అయితే అది మిరా అబ్బాయీ, వాడిని ఎందుకు కొట్టారురా? రామయ్య రంగయ్య గేదెల తగాదాలో లంక మాల వాడికి దేహపట్! బాగానే ఉంది.” అంటూ నిట్టూర్చింది.

రామయ్య వేగంగా వీధిలోకి నడుస్తూ, “అవునులే, అనలవాడికే అంటించాలి గాని, మృగ మాల వాడి కొదుకు,” అనుకొంటూ పొలంపైపు పోయినాడు.

* * * *

వేసంగి రోషం వెనుకపడ్డది. వానల వయ్యారమా వెలిసిపోయింది. కొలదిగా చలివేస్తున్నదప్పుడే. ఆయెడు శీతాకాలం కొంచెం ముందుగానే వచ్చి నట్లుంది.

రాత్రి పదిగంటలయింది. మాలవాళ్ళను పంపి వేసి రామయ్య ఇంటిలోనికి వచ్చాడు. గోపమృతల్లి యింకా నిద్రపోలేదు. కళ్లు నలుపుకొంటూ లేచి కూర్చుండి, “ఎంరా నాయనా, ఇంత రాతిరికూడ నిద్రపోలేదు” అన్నది.

రామయ్య అన్నాడు, “మామకు కబురు పంపానే నీవు వస్తున్నావని. మన సీతీ గాగు వెళ్ళి వచ్చాడు.”

వాకిటి వసారాలోనుండి సీతీగాడు కేక వేశాడు, “తేవు పార్థున్నే గోపమృతల్లిగో రాత్తుం డారని నెప్పొచ్చును తల్లీ!”

గోపమృత ముఖం ఇంతయింది. ఎన్నార్యకీ జల్లబోతున్నది తన తోబుట్టువు యింటికి! ఎప్పుడూ పెళ్లవలె ననుకోటం, ఏదో అడ్డురావటం! కాని యీమారు శ్రమించుకొన్నది కరాలని. వెను

కటి సంక్రాంతికి వెళ్లకపోతేనే తమ్ముడికి ఇంత కోపం వచ్చింది.

రామయ్య మళ్ళీ అన్నాడు, “అమ్మా, తేపు పేకువ జాముకే లేచి, పోవే; చల్లగా ఉంటుంది.”

“తేపే? పేకువనే?” అంటూ గోపమ్మ సందిగ్ధ పడ్డది. కనుమృగ్గులు బరువుగా ఆడిస్తూ, కన్నులు లోతుగా త్రిప్పుతూ, మెల్లగా అన్నది “ఉహూ... వెంటాలేరా... తేపే యేం తొందరరా—”

తిగాడు తిరిగి కేకవేశాడు, “నే నెప్పొచ్చా దొరసానీ” అని.

గోపమ్మ కిటికీవద్ద నిల్చుని, “ఒకే సీతిగా, అరరాత్రి అయింది ఇంటికి పోరా” అన్నది. వాడు తుర్రున ఇంటిదారి పట్టాడు.

గోపమ్మ కొడుకు బుజం తట్టుతూ “నాకేమీ తోచటం లేదురా. ఈ అర్ధరాత్రివేళ, ఇందరు మాల మళ్ళీను పిలిపించి యేం మంత్రాంగం జరుపు తున్నావో అని భయంపెస్తున్నది. వాళ్ళను దేనికి పురికొల్పుతున్నావో యేం కర్మమో.”

రామయ్య ముఖం చిటిచుకొన్నాడు. తల్లి చేయి విడిచిస్తూ, “నీ వెవ్వడూ ఇంతేనే. నేను ఏంచేసినా, అనుమానం, భయం! నీ కొడుకు ముఖంగా ఉండడం నీకు గిట్టుదు!”

రామయ్యపోయి మంచమీద వ్రాలాడు. ఇక అతనిని కవ్వించరాదనుకొని గోపమ్మ తన మంచం మీద తాను పడుకుంది. ఇరువురికి బాగానే నిద్రపట్టి నట్లుంది, తెలతెల వారే వెళదాకా ఎవ్వరూ నల్లి కుట్టి నట్లుకూడా కదలలేదు. తొలి పక్షుల కూతలకు రామయ్య ఇటు దొడ్లుతూ, “అమ్మా అమ్మా... మఱి లేచి వెళ్ళుచున్నా” అన్నాడు. గోపమ్మ నిద్ర కన్నులు తెరిచిందానే, “శీతాకాలపు ఎండలేగా, ఇంత చచ్చితే నే వెడతాలే” అన్నది.

ఉదయం తొమ్మిది గంటలయ్యేసరికి రామయ్య అన్నం తిన్నాడు. గోపమ్మకూడా భోజనం పూర్తి చేసి, గిన్నెలు తోముకు ఇల్లంతా సద్దుకుంటూ తన ప్రాతబట్టలు రెండుమాడు కలిపి చిన్నమూటగా కట్టు కొన్నది. మేనకోడళ్ళకోసం చాచిఉంచిన రెండు చుక్కల రెచికల గుడ్డలు భద్రంచేసికొన్నది. మరదలి ముచ్చటకోసం కొన్ని విత్తనాలు పొట్టం కట్టి ఉంచింది. మేనల్లళ్ళకు తేగ లిడ్డమని అయిదారు

తేగలు, మాటలో వేసికొన్నది. హడావుడిగానే ప్రయాణ ప్రయత్నం చేసింది గోపమ్మ.

రామయ్య పాలానికిపోతూ, “మధ్యాహ్నం వచ్చి నే పెట్టుకుంటారే. నీవు వెళ్ళవే,” అన్నాడు.

రామయ్య వెళ్ళాడు. కాని గోపమ్మకు రామయ్యను విడిచి వెళ్ళాలన్న దుర్గ మధ్యమధ్య మనసులో తగుకుంటున్నది. తను లేకపోతే ఒంటరిగాడు, చిన్న వెళ్ళవ, దుడుకుమనిషి, విసువెక్కువ... ఎలా ఉండగలదో ఆమెకు తోచలేదు. ఈ వెట్టి ఆలోచనలతో మంచమీద నడుం వాల్చింది. ప్రయాణపు ఉడుకు కాస్త చల్లపడ్డది. పోనీ, రామయ్యకు మధ్యాహ్నంకూడా అన్నం పెట్టి సాయంత్రం వేళనే పోవచ్చును, పైగా అవ్వకు వ్రాలే పొద్దుకూడా, అంత ఆయాసం అనిపించదు ప్రయాణం. గోపమ్మకు చల్లగా నిద్రపట్టింది.

ఒంటిగంట అయింది. ఈలలు వేసికొంటూ రామయ్య తిరిగివచ్చాడు. మధ్యమధ్య విపే పదాలు కూడా అంటున్నాడు. గోపమ్మ తన గాఢనిద్రలో ఈరామయ్య ఈలలు పాటలు వినపడ్డాయి, అదేం చిత్రమో. తటాలున మంచం దిగి తూపు తెరిచింది.

రామయ్య తెల్లపోయినాడు. “నీవు వెళ్ళనే లేదా?” అన్నాడు. ఆ ఉత్సాహమంతా నీరసించింది. “వెళ్లావనుకున్నానే,” అన్నాడు. ముఖమంతా మబ్బులు క్రమిల్చిపోయింది.

“కాదురా నాయనా, నీకు ఆన్నంపెట్టి మరీ పోదామని—” అంటూ దీర్ఘాలు తీయబోయింది, చెక్కిళ్ళు చేటలంత చేసికొని. “సరే పద. అన్నం పెట్టి పంపించి, నీవు వెళ్ళవే” అంటూ రామయ్య వంట యింటిలో ఒక్క గంతువేశాడు.

గోపమ్మ తల్లి మురిపెంతో మ్రోగింది. “మేనమామ పోలికరా నాయనా. వాడంటే ఎంత ఆపే తూరా నీకు! వారి యింటికి నేను పోయి చూసిరావాలని కాదూ నీ మనసు!”

క్షణంలో భోజనం పూర్తి చేశాడు రామయ్య. ముఠుక్షణంలో ముఠల పొగానికని బయలుదేరాడు. పోతూపోతూ, “నీవు మాత్రం ఇప్పుడే బయలుదేరి వెళ్లు, ఏం” అన్నాడు బిగ్గటగా.

గోపమ్మ యింట్లో పని పూర్తిచేసికొని ఒక క్షణం విశ్రమించి బయలుదేరింది. తన తమ్ముడిది

నాలుగుమైళ్ళ దూరంలో ఉన్న చిన్నలంక, వారులో నీరు బొగా ఉన్నందువల్ల పడవలు వెళతాయి. ఆ దొంగదారులలో నడిచి ఎన్నో వ్యయిండ్!

పది గజాలు నడిచిందోలేవో, రంగయ్య యిల్లు సమాపించింది. “రంగయ్య ఈసభ్య కనపడలేదేను” అనుకొంటూ ఇంటి బైట ఆగి పిలిచింది. అతని ముసలి అత్త లోనుండి సమాధానమిచ్చింది, “వైద్యునికో పాలా నికో వెళ్లా” పని, “ఇప్పుడు పాలంలో ఎంపలి వైద్యా నికే” అనుకొంటూ ముందుకు సాగింది. ఏనాటికైనా రంగయ్య తన అయ్యలాగా వైద్యునిని పిలుచుకొంటే చాలునని మురిసింది.

ఊరి బయటకు వచ్చింది. ఇక పొలాలగుండా పోవాలి. ఏవేసంగిలోనో అయితే పొలాలయ్య ప్రయాణం ఎడారి ప్రయాణంగానే ఉంటుంది. కాని యీరోజులలో అసీ, పచ్చిరచ్చిని పండు ముతైనువులూ ఉన్నాయి. రత్నగర్భ అన్న పేరు సార్థకం చేసికొంటున్నది ధూడేవి. సస్యలక్ష్య నీలి పైటలవాలుగో ముత్యాలకోవలగా ధాన్యరాసి దాగిని ఉంది ఆపైరుగాలుల జోలపాటలతో ప్రకృతి మాత వయ్యారంగా ఉయ్యాల లాగుతున్నది.

గోపమ్మ తిల్లికి పొలాలన్నా పెగులన్నా ఏవో సహజానందం పొంగిపోతుంది. తెలుచిన కన్నులు తెలుచినట్లే పంటవంక చూస్తూ సవలులు కదిలిస్తోంది. ఇంకా రెండు నెలలలో ఈ పైరులన్నీ కోతికు వస్తాయి. పైరుకోతికోని అందదందాలు గోపమ్మ తిల్లికి తెలుసు. ఇరవై అయిదేండ్లనాడు తానూ తోడి వారితో కలిసి పొలంగట్లపై దుసురుతూ, వరికాడల గుబురులలో దారుసూ వాడుతూ, కోడవర్స తల్లి తల్లిలో పొంగుతూ వంగుతూ, పెరుకోతిల బహిలకలో తూలుతూ సోలుతూ, సస్యలక్ష్యకి హారతు లెత్తిన మధురస్వృతులు వెల్లి విరిసినాయి గోపమ్మ హృదయంలో. గోపమ్మ గుండెలలో, గోపమ్మ దేహంలో ఇరవైయేళ్ల నాటి యౌవనం తుణికంగా తొంగివీలక రించింది.

కాని అది తుణికం... కనుకొప్పలు తిరిగి తెరి చేసరికి జారిపోయింది, అకస్మాత్తుగా ఆమె గుండె లదిరినాయి, కన్నులు వణికినాయి, ఒకలే కూలపడి నట్లయింది. తన కన్నులు తానే నమ్మలేకపోయింది. పది గజాల దూరంలో రంగయ్య! రంగయ్య కనిపించిన ముద్దుకాదు, రంగయ్య స్థితికి ఆమె గుండెలు దహించుకుపోయినాయి. ఆ ఒంటరిగాడి చుట్టు పది

మంది నూలవాళ్ళు మూగారు, నిరుడుకరలు చేతిపట్టు కొని.

గోపమ్మ ఒక్క పనురున రంగయ్యను పిలి చేరింది. మాలవాళ్ళు అవరిపోయినారు. పిరుగుపట్ట తాటితో పులా విగిసిపోయినారు.

గోపమ్మ ఏవో అనబోతున్నది. మాలవాళ్ళు ధైర్యం చేసుకు అరిచారు, “గోపమ్మ రెల్లి గోరూ, మీ కాన్కాకి నయ్య దండాల. మా పని ఏవో చేయ నివ్వండి మీదారిని మీరు పాండి” అంటూ రంగయ్య మీదకు దూకారు.

రంగయ్యను పిలిచేరే మాలవాళ్ళు తన కెన్నుగు నాకొలను ఒత్తుకున్నట్లనిపించింది గోపమ్మకు. తన ఊపిరితిత్తులు పిగుసున్నట్లు అనిపించింది గోపమ్మకు. తన మూట క్రింద పెట్టి పిగువుగా చిల్చాని పట్టింది గోపమ్మకు, “రండి. మీ పని ఏవో కానీయండి. కాని నన్ను చంపి మరి మా రంగడిపూస చెయ్యి చెయ్యండి”

గోపమ్మ కొంగు పెగించింది చేతులు దృఢంగా రొమ్ములకు కట్టుకుంది. పొంగిపోలే న్నబలతో, విచారాన్ని మింగి వేసిన దీక్షతో, ఆమె రొమ్ములు, రొమ్ములతో పాలు చేతుల బిగింపులు, పక్షి తేక్కులలా రెపరెపలాడినాయి

మాలవాళ్ళు మందమత్తులైనారు. చేతులు కాసు ఆడనట్లు కొయ్యబారినారు. కజ్జలు అవే బారినాయి క్రిందకు. కొందరి తలపాగాలు ఊడి సెగిలిన చిన్న మొగాలను కస్పి వేసినాయి కూడ, “గోపమ్మ తల్లి గోరూ” అంటూ అందరు నెలమీద పడి దండాలు పెట్టారు.

దూరాన ఉన్న రామయ్య ఇదంతా చూస్తూనే ఉన్నాడు. రోషంతో రుసరుసలాడుతూ త్రోసుకు వచ్చాడు తల్లి ముందుకు.

గోపమ్మ అప్రమత్తంగా అన్నది “నీ వుండేనా రామయ్యా, రంగయ్య కిలా చేయిస్తున్నావు!”

రామయ్య బొబ్బలు పెట్టాడు, “ఇందుకేనా తల్లీ నీవు ఇంతవఱకు ఊరు దాటిపోలేదు?”

“ఎందుకురా అంత కారు రంగయ్య అంటే. వాడు నీ తమ్ముడు కాదురా? రామయ్యా, నే నున్నంతవఱకు వాడిమీద ఈగవాలనీయను,” అంటూ గోపమ్మ వెనుకదారి పట్టింది.

రామయ్య అన్నాడు, “అవును లే, నీవు బ్రదికి నన్ను శ్రేష్ఠవాడి అయ్యవును.”

అమాటలు వినలేక గోపమ్మ వేగంగా నడుస్తోంది. రంగయ్య వెంటనే వెడుతున్నాడు. రామయ్య అరిచాడు, “ఏం మళ్ళీ ఇంటిదారి పట్టావు! ఇంత చేశావు... ఇక... మఱి మామయింటికి పోవూ?”

“ఉహు...” అంటూ గోపమ్మ గబగబా తిరిగి తన యింటికి పోయింది. వాకిటి వసారాలోనే మూట విప్పి, అందులోని తేగలు నాలుగూ రంగయ్య కిచ్చి దీవించింది. రంగయ్యవారి గడప త్రొక్కకుండానే తేగలందుకొని తిరిగిపోయినాడు.

మఱునాడు ఉదయం గోపమ్మ నిద్రలేచేసరికి తనతోబుట్టువు ప్రత్యక్షమయినాడు, “నిన్న రాత్రేదేం అక్కా” అనుకొంటూ.

“అఁ... ఏదో ఒంట ఉబ్బరంచేసి. అన్నది గోపమ్మ.

“అలాగా, మన రంగయ్య ఇప్పుడు నైదులిడయినాడటగా! పోనీ పిలుచుకురానా అక్కా” అన్నాడు.

రామయ్య ఛత్రునలేచి, “ఏడిశాడులే వాడి నైద్యం వాడూను—” అని కనిపిస్తాడు. గోపమ్మ మాత్రం “ఏమోనాయనా, ఎప్పుడైనా ఏదో కషాయం, మూలిక ఇన్నానే ఉంటాడు. మఱి ఆ రోగం ఉద్భవతమూ తగుతుంది... సరే నా రోగానికేం, యిది జన్మ రోగం కానీ, పిల్లలు బాగున్నారా?” అంటూ కుశల ప్రశ్నలు చేయసాగింది.

“అఁ. బాగానే ఉన్నారే, పసిపిల్లలు ఎప్పుడూ కలవరిస్తూ ఉంటారు, అత్యయ్య అత్యయ్య అని. నీవు మాత్రం ఒక్కరోజైనా వచ్చి ఉండవు.”

“నేనేం చేయను రా నాయనా..... వాడి నడుగు—”

“పోనీ, ఈమాటు సంక్రాంతికైనా రావే అక్కా!”

రామయ్య ముఖం వికసించింది. “అవునే అమ్మా, పాపం మామయ్య ఎంత ముచ్చటపడుతున్నాడో తోడబుట్టు పడుచును తీసుకుపోవాలని. పోనీ వెళ్ళి రాకూడదులే? అఁ..... అయినా రాతి గుండెనే నీవు—”

గోపమ్మ నిట్టూర్పుతూ, “రాతిగుండెనయితే ఎన్నునే వెళ్లేదాన్నిరా” అన్నది. సంక్రాంతిపండుగ

అనగానే గోపమ్మకు గుండె లవిసినాయి. సంక్రాంతి అంటే నిజంగా ఆడువారి కొక సంక్రాంతి. పండుగలో బొమ్మలు, గొబ్బెమ్మలు, మ్రుగ్గులు, గంగిరెద్దులు, మేకాలు, తాళాలు, ఎంతో ముచ్చటగా ఉంటుంది సంక్రాంతి రోజులలో చుట్టాలు పక్కాలు, ప్రాత నేస్తాలు, క్రొత్త ఆపేక్షలు... ఎన్నో...

పైగా సంక్రాంతి రోజులలోనే భూదేవి ప్రసవిస్తుంది, వరిపైరును కంటుంది. ఈ ఆలోచన తట్టగానే గోపమ్మ అప్రయత్నంగా చలించింది, తనకు తెలియని కుదుపుతో గుండెలు కొట్టుకున్నా మెల్లగా తలయెత్తి, “తమ్మదూ, ఈపండుగకు రాను లేరా, సంవత్సరానికి వస్తానులే తప్పకుండా” అన్నది.

అతడు చిన్నబుచ్చుకు లేచాడు, “ఏమోలేవే.. ఎప్పుటి కలా ఉంటుందో! ఈ దేహాలు శాశ్వతాలా? నలుగురూ మచ్చటగా కలుసుకోటం నీకు పడదు.” అంటూ తన లంకకు తాను పోయినాడు.

రామయ్యకు కోపం వచ్చింది తన తల్లి మొండి పట్టుకు, మంచందగ్గరగా వచ్చి, “నాకు తెలుసులే నీవు సంక్రాంతికి పోని దెంగుకో. కాని యీమారు మానుకో—” అంటూ మీసం త్రిప్పాడు.

“నా ఒంట్లో ఇంతమాత్రంగా ఉంటే—” అంటూనే గోపమ్మ “అబ్బ, ఏం నొప్పిరా, తలంతా పగిలిపోతోంది” అనుకుంటూ మళ్ళీ మంచమీద వారింది.

ఆ పడక పడక ఒకటే “ఏక పడక” అయిపోయింది. ముసలితనంలో ముదిరిన వ్యాధి వానకాలము మబ్బులాగా మధ్య మధ్య సగ్గుకొంటుండే కాని సాంతం పోవటం అసహజం. అందులో రంగయ్యకు తాను పాలమిచ్చి వాని నెత్తికి ఇడుములు పులిమిన మనోవ్యసన కూడా గోపమ్మకు లేకపోలేదు.

రంగయ్యకు తెలిసింది గోపమ్మ స్థితి యేమీ బాగుండలేదని. పది పదునైదు రోజులు ఒకటి పట్టి ఉన్నాడు. కాని పిన్నిని చూడకుండా ఇక ఉండా లేక పోయినాడు.

ఒకనాడు ఉదయం తొమ్మిదిగంటలవేళ రామయ్య ఇంటికివెళ్లి, బైట నిల్చున్నాడు. మిరి చూస్తూ ఎదురుకుండా రామయ్య ప్రత్యక్షమైనాడు. అతడు పొలానికివెళ్ళి ఉంటాడని నమ్మవచ్చాడు

రంగయ్య. అతనినిగూసి తప్పుచేసిన వాడిలా తల వంచుకున్నాడు రామయ్య ఎగతాళిగా చేక పోరాడు, “ఏమోయి రంగయ్యా, ఆవిడకు మళ్ళీ జబ్బు చేసింది. ఏం, ఇంకొక ఎకరం వ్రాయించుకో వచ్చానా? ఆ ఎకరం పైరు నిల్పుకోపోయి చూతాం.”

రంగయ్యకు తల పగిలిపట్లయింది. గిర్రున తిరిగి యింటికిపోయినాడు. వారం రోజులు గడిచాయి. ఎంత వద్దనుకొన్నా రంగయ్యకు గోపమ్మ పిన్ని యింటి గాలి తిరగనేలేదు. తన్ను ఇన్ని పిట్లగా పెంచినతల్లికి జబ్బుచేస్తే తాను చూడబోవడా? తన్ను అడ్డగించేందుకు రామయ్య ఎవడు? గోపమ్మతల్లి రెగు వాత రామయ్యగాని, రామయ్యచూడే రాజ్య పేట దుగా! అనుకుంటూ సాగివచ్చాడు.

ఈనాడూ రామయ్య ఇంటిలోనే ఉన్నాడు. ఇటడిని చూడగానే, గభోలున లేచి నిల్చున్నాడు. “ఏమోయి, నేను లేకుండా చూసి చేరతారాడుతున్నావే! ఇది పాముతోపగ అనుకో, ననుమలు విరుగుతాయి గడపల్లోకిలే, పెగవకరానికి ఇంత నిబ్బరమా? మనోవల్లి ఎకరం!”

రంగయ్య మానంగా నిల్చొనలేక మెల్లగా “రామయ్య” అని పిలిచాడు.

“ఏం రంగయ్యా” అంటూ రామయ్య వికటంగా వాని పిలుపు అనుకరించాడు. “ఈనాడు సంక్రాంతి వైదు కోసుకోవోయి, చూతాం నీమగ తనం. గోపమ్మతల్లి గూట్లు కదిలిపడుతుంది, నిన్ను వచ్చి యిక రక్షించలేదు. సంక్రాంతి ఉడుగూన బాటలలో కాలుపెట్టావా, మా పోలేరు మాలవాళ్ళ పలుకు పోట్లకు గురిఅవుతావు.”

రంగయ్యవెంట తనపోలేరు సుబ్బిగాడు ఉన్నాడు. రంగయ్యను మించిన పొరువంతో సుబ్బిగాడి కళ్ళు ఉబ్బిపోయినాయి. రంగయ్య వెనుదిరిగి యింటిదారి పట్టాడుగాని, లేకపోతే సుబ్బిగాడు సుద్దులు చెప్పేవాడే రామయ్యకు.

మెల్లగా నడిచే రంగయ్యకు ముందుగా నిల్చొని సుబ్బిగాడు బొబ్బలు పెట్టాడు, “ఏంటయ్యా రంగయ్య దొరా, ఆరే మరాజులా, ఆరే మనుషులా? ఏంటా వశంగా ఊరుకుంటారు?”

రంగయ్య నెమ్మదిగా అన్నాడు, “ఒకేసుబ్బిగా, రామయ్య డబ్బుగలవాడురా, ఇంత ఉన్న ఆసామి!”

“అయితే గూరికయ్యా? ఈడ డబ్బేంటి నేనాటి? చినం నిలుస్తుందా చాటుగోదూ. పలుకు నిలుస్తుంది, పనులు నిలుస్తాయి మీ పలుకు చలవ, మీ చేసే చలవ మీకు తెలివైన మరాజా. రమ్మనండి, ఏంనేత్తాలో సంపరాత్రికి, ఈనకే వత్తా రా నూటాళ్ళు, మీకు రాయా? నేం నేత్తానుండికి—” అంటూ ఉబ్బిపోయినాడు సుబ్బిగాడు.

సంక్రాంతి పండుగ సమీపిస్తోంది. ఊరు ఊరంతా పండుగ పనులతో రోజులుగాగా ఉంది. ఎటుచూచినా క్రొత్త డున్నలు, క్రొత్త సున్నాలు, క్రొత్త రంగులు. రామయ్య రంగయ్యల ఇల్లుమాత్రం మార్పులేని ఎప్పటికీ కొంపలుగానే ఉన్నాయి. వారి వైరం మాత్రం క్రొత్త క్రొత్త కుదులంతో క్రొత్త క్రొత్త రోషంగొయిపలుకుల్లే నాగుపాడులా విడు నుంగా పెరిగిపోతోంది.

రామయ్య పదిమంది చాలవార్లను తయారుచేసి ఉంచాడు. రంగయ్యకూ పదిమంది చాలవార్లను అంప నిల్చాడు. రామయ్య కర్రలకు పెండిపన్నులు వేయించాడు. రంగయ్య చాలవార్లను తమ కారుకోరలే పన్నులుగా మిడితారు. రామయ్య కొడవల్లకు పదును పెడుతున్నాడు. రంగయ్య చాలవార్లను తామే కొడి వల్లే సొదుగుచూస్తున్నారని కోతకు.

ఇది వారి వైరం కథ. కాని గోపమ్మ రోగం కథ వేరు. రంగయ్య హృదయం కథ వేరు. ఆమెకు రోగం పోవ్చినట్లే గాని తగ్గినట్లు రంగయ్య విన లేదు. అతని హృదయం క్రుంగిస్తే గాని పొంగినట్లు అతనికి తోచలేదు. గోపమ్మ తనకోసం ఎంత కలవ రిస్తున్నదో! గోపమ్మ ఒడిలో తాను చిన్ని గంతులు వేశాడు, గోపమ్మదగ్గఱ పాలుత్రాగాడు, గోపమ్మ చేతిలో చిద్దిపెరుగు తిన్నాడు, గోపమ్మ ముద్దులో పెద్దవాడయినాడు. నేటికీ తాను ఆమెను చూడరాదు, ఆమె తనయొద్దకు రాలేదు! ఆమె రోగిసి! తాను మాత్రం వైద్యుడు.

గంటలు గంటలు ఆలోచన తెగక అటమటలాడి పోయినాడు, జాములు జాములు గుచ్చినాయి. పవళు రాత్రులు పరుగుతుకుపోయినాయి. ఇక తేల్చే సంక్రాంతి. సంక్రాంతిగాడు తా నెన్నడు గోపమ్మ పిన్నిని చూడకుండా ఉండలేదు. క్రిందటి సంక్రాంతి గురువచ్చింది... అప్పుడూ గోపమ్మ సితి జబ్బే! అపం రంగయ్య

గుటి తాను నైద్యుడే నేడు. తన నైద్యం తన తల్లికి కాకపోతే యింకెవరికి?

భోగిపండుగ నాడలా ఆలోచించాడు. పండుగ నిండు లేనేలేదు వానిలో. ఆలోచనతో, దుఃఖంతో, తాపంతో, అర్థంకాని వేగంతో, హృదయం నిద్రా చేసి పైటకొంగులలో ఊగులాడించే కాని, గాఢంగా కాగిలిండుకోలేకపోయింది. అతనికా రేయిఅంతా ఒకటే దృష్టి, ఎపుడు తెల్లవారుతుందా, అని.

లొలికోడి కూసింది. తూర్పు కొండకు వెళ్లవేసి నట్లు తెల్లవారింది. కొండకోనలలో ఎర్ర రంగులు తోచాయి. తుణుకులో మంటిపందిరి సర్వం వజ్రవర్ణ మయింది.

వేలు ఆలోచనలు లేని మనస్సుతో రంగయ్య సరాసరి గోపమృత్యు యింటికి బయలుదేరాడు. వారిలో సుబ్బిగాడు ఎవరైనాడు కట్టి కొడవళ్లతో. “మంచి శకునంరా సుబ్బిగా” అంటూ అగమండా సాగిపోయి నాడు రంగయ్య.

రంగయ్య చెంటపడి, “మఱి రండి బాబయ్యా అస్పిడే మనోన్లీంతా యెల్లారు,” అన్నాడు.

రంగయ్య తటాలున అన్నాడు, “అఁ...సమ యానికి వచ్చావురా చేపుడిలాగా. గోపమృత్యునిన్నీకి మందు వెళ్ళాలి. అందులో కెన్నో అడివి ఆకులు, పూవులు కావాలిరా. మన మాలవాళ్లనందరినీ పిలవరా, మీరంతా ఏటిగట్టుకుపోయి యివి రావాలి, అరగంటలో రావాలిరోయి” అంటూ కొన్ని ఆకులు పూవులు పేర్కొన్నాడు. సుబ్బి గాగు కట్టి నేలను కొడుగూ బుర్ర గోకుకొంటూ, “మనీ కోత మాచేంటి దొరా” అన్నాడు.

“నామాట వినరా” అంటూ రంగయ్య గోపమృత్యు యింటికి వెళ్ళాడు. బైట గదిలోనే పడుకుంది గోపమృత్యు. రంగయ్యను మాస్తానే ఆమె ప్రాణాలు లేచివచ్చాయి. “లేవవద్దు పిన్నీ, హైరాన పడకు” అంటూ వచ్చి మంచంమీద కూర్చోన్నాడు. నాడి చూశాడు, నిరాశగా పెదవి విశచాడు. “పిన్నీ, రోగం స్థితి—”

గోపమృత్యు వాని పెదవులు నిమరుతూ “ఇంకా రోగంస్థితి యేముంది? ఇక మీ స్థితి చూసుకోండి. ఈ గోపమృత్యుకిక—” అంటూ కళ్ళనీళ్లు పెట్టుకొంది.

రంగయ్య అన్నాడు, “కన్నీరు వద్దు పిన్నీ.

కన్నులలో ఆనాటి తేట అంతగా కనపడదే! అనుకున్నంతా అయింది.”

రంగయ్య ధైర్యంగా లేచాడు. దీక్షగా కిటికీ యొద్దకు పోయి నిల్చున్నాడు. “కాని పిన్నీ భయం లేదు. కావలసిన మూలికలు తెప్పిస్తున్నాను. పది నిమిషాలలో మాలవాళ్లు తీసుకవస్తారు. రోగం ఎందుకు కుదరదో చూస్తా” అంటూ బెంగ మింగు కొంటూ పలికాడు.

“ఇటురా రంగా” అంటూ గోపమృత్యు అతనిని కాగిలిండుకొన్నది. ఆకాగిలి మురిపెలో తాను చని పోతే బాగుండు ననిపించింది రంగయ్యకు. అంత వేడిగా, ముద్దుగా, స్వర్గంగా ఉన్నదా కాగిలి!

ఇంతలో మాలవాళ్లు వచ్చిపడ్డారు మూలైడు మూలికలతో, రంగయ్య ఆతెలివో అవన్నీ అందు కొన్నాడు. వాకిలి తిలుపు వేశాడు. గిచ్చునేలను దినుసులు, ఆకులు, పూవులు పోసి నూరటం మొదలు పెట్టాడు. మాలవాళ్లు తిరిగి పొలంవైపు కాబోలు వెళ్ళారు.

పొలంలో ఉన్నది సంక్రాంతి పొలంపంతా! మావికొమ్మలలో కోకిలమృత్యు కూశాయి. పూలపొదు పులో చివురు రెమ్మలు విరిశాయి. పైరు గాలలలో తీపితేనేలు రాలాయి. పంటకొండలలో గుబురుగింజలు వ్రాలాయి. పొలంగట్లు కొడవళ్ల వరవళ్లతో కలగి పోయినాయి. పొలంపైరు కొడవళ్లవడులలో, కొడవళ్ళ నడలలో, కొడవళ్ళ వంపులలోసురిగి నేల కొరిగింది.

రామయ్యతాలూకు మాలవాళ్లు యమభటులలా పనిచేశారు, రంగయ్య ఎకరంపైరు ఒక్క జామునేప టిలో కోసి రాసివేశారు. నిండుకుండి పగిలి నీళ్లు చిందినట్లు, నిండుపైరు నేలపై పండుకొన్నది. భూదేవి పూర్ణగర్భంమండి ధాన్యలక్ష్మి బైటపడి తల్లి పాత్రికడుపులో ఒత్తుకు పోయింది.

వస్తానే దూరాన రంగయ్యపాలేడ్డు చూశారీ విపత్తు. పొలానికి పరుగులెత్తటం వ్యర్థమని తిరిగి గోపమృత్యు యింటికి పరువెత్తారు.

రంగయ్యదృష్టి గోపమృత్యుదినే ఉన్నది. మనసు మందు మీదనే ఉన్నది. వాక్కు ధన్యంతరీ స్తోత్రంలో ఉన్నది. శరీరం తిరిగి దక్కని ప్రియపరి సరాలలో ఉన్నది.

కిటికీపైట సుబ్బిగాడు. “రంగయ్యగారూ” అని కేక వేశాడు. తదేంద్రితతోవున్న రంగయ్యకు ఆ పిలుపు విసబడలేదు. సుబ్బిగాడు గండుపింఛం. అదేపనిగా పిలువసాగాడు. రంగయ్య ఉండిఉండి “...కొ...” అన్నాడు. కాని కదిలలేదు, మెదలలేదు.

సుబ్బిగాడు అరిచాడు, “అరుగో బాబూ, రామయ్యగోరు తిరిగే వత్తుండారు పైరంతా కోసు గుండి.”

రంగయ్య మారుపలుకలేదు. మందు నూరుతున్నాడు. స్లోకాలేవో పతిస్తున్నాడు. నవ్వుతూ తలుపు తీసుకు లోనికి వచ్చి తనకు వెన్నగా నిల్చున్న రామయ్యనుకూడా గమనించలేదు.

సుబ్బిగాడు భయపడుతూ, పారువంతో కిటికీపైటనుంచి అంటూనే ఉన్నాడు, “ఏం దొరయ్య రంగయ్యగోరూ—”

రంగయ్య కోపంతో తలయెత్తి “కొ...” అన్నాడు కటువుగా.

“ఏం ఇస్తులు బాబూ, నిండు పైరు కాతా కొట్టుకు పోయారు. ఇక్కండేబో నూరుతుండారు మీరు.”

“కొ...గోపమృతల్లికన్న నాకాపైరు ఎక్కువ కాదు,” అంటూ లేచి కిటికీ మూసివచ్చాడు. ఇప్పటికీ రామయ్యను గమనించనేలేదు, తన కన్నులు మాత్రం తెలుచుకునే ఉన్నాయి.

ఆ ఒక్కనూటకు రామయ్య గుండెలు తలుక్కునిపోయినాయి. తాను గోపమృతకన్నకొడుకు. రంగయ్య గోపమృతకు ప్రక్కయింటివారి అబ్బాయి. పరాయివాడి ఎకరం పైరుకోసం తాను పరుగెత్తాడు, తల్లి చావుబ్రదుకుల మధ్య ప్రేటుతుంటే. రంగయ్య, పరాయివాడి తల్లిని బ్రతికింప పరువురెత్తివచ్చాడు, తన ఎకరం పైరుకొరు దొంగలపాలుచేసి. తన కన్నుల

ముందు కనపడేది అనుక్షణము ఆ ఎకరంపైలే. రంగయ్యకు ప్రతి నిమిషం కనిపించి గుండెలు తిరిగేదే తన తల్లిరూపు!

గోపమృత రంగయ్యకెందుకు ఎకరమిచ్చిందో, గోపమృత రంగయ్య పైరు ఎందుకు లోయించి యిప్పించిందో, గోపమృత రంగయ్య పైరు పెండుకు ఇచ్చి వేయమన్నదో, గోపమృత రంగయ్య కిరీరాన్ని ఎందుకు కాపాడి రక్షించిందో, గోపమృత రంగయ్య మందుకై ఎందుకు ఆశించిందో, కనులు కప్పిన రామయ్యకు నేటివాకా తెలియనేలేదు. ఆ నిమిషంలో, రంగయ్య ముఖంలోని ఏకాగ్రతలో, గోపమృతల్లి ముఖంలోని పుత్రానురాగంలో, ఆ గదిలో ఆనాడు తాండవించే స్వర్లోక సౌందర్యంలో, ఇవన్నీ రామయ్యకు తల్లితల్లి మెలుపులా స్ఫూరించినాయి. తల్లిల్లెక కన్న పటుతరయంతో పోయి కాగిలిచుకొన్నాడు రంగయ్యను.

రంగయ్య ఉలిక్కిపడి నెనక్కు చూశాడు. “తమ్ముడూ” అంటూ రామయ్య కన్నీరు కాల్యలుగా నిల్చియున్నాడు.

రంగయ్య కన్నులుకూడ చెమ్మరించినాయి. కిందనూరే మందులో కన్నీరు చిందుతుంచని ఏడుపు దిగమింగుకొన్నాడు.

రామయ్య ఏడుపుగొంతుతో అన్నట్లుంగా, కాని నిర్మలంగా, అన్నాడు “తమ్ముడూ, నీ ఎకరం నీవు తీసికో; నీ పైరు నీవుతీసికో, నీ శరలు నీవు తీసికో. రంగయ్య, ఆ పూరికొంపలో ఏముంటావు, వానకు తడుస్తూ ఎండ కెండుతూ. రా, మాయింటి లోనే ఉండు. నేనూ ఒంటరిగాడిని—”

ఇక మాటాడలేకపోయినాడు. ఇద్దరూ గోపమృతల్లివంక చూశారు. గోపమృతల్లి కన్నులతో నవ్వింది. అది తుది నవ్వు. ఆరే దివ్యేలా భగ్గున వెల్లింది. దివ్య జ్యోతిలిలా అవతరిస్తూనే అంతర్ధానమయింది.

నేల తల్లి

శ్రీ వేముగంటి నరసింహాచార్యులు

నీగుండెలో కోటి నాగళ్లు నడిపించి రైతులు మధురాన్న రాసులెత్త
నీ శిరమ్మునలక్ష నీలనీరధములు చినుకు ముత్యాలు వర్షించిపోవ
నీ మోవిలో వాహినీ సహస్రముజారి అమృతపూరమ్ముల సందడేయ
నీ కన్నులందనం తాకాక తారకల్ వెలుతురు తోరణమ్ములు రచింప

యుగయుగమ్ముల భారమ్ము నోర్చుకొనుచు, విశ్వజీవన రథము నడిపించుకొరకు
బ్రతుకు సర్వము పంచిపెట్టెదవుగాదె ? నీకు జోహారు నేమూరు నేలతల్లి !

వచ్చిన మబ్బుదొంతరల వద్ద సుధామధురాంబుధారిలకై
బిచ్చము పట్టి బువ్వదినిపించి కుచు రుల బెంచుచున్న ఓ
పచ్చని తల్లి! పున్నములు పండిన నీ చరణమ్ము గొల్వగా
తెచ్చితి తెల్లకానుకలు తీయని కావ్యకళా ప్రసూనమూల్.

అనలకణములు చెరుగు మాత్రాండచండ, కిరణ గణములు సోకి శుష్కించిపోవ
నిన్నుగని కొండరేని గుండెలు ద్రవించి, వాగులై పారి నీదు తాపమును మాన్చె

నీవు వెచ్చవెచ్చగా విహ్వలించిన, కండగలుగు నరుల గుండెలెండు!
నీవు పచ్చపచ్చగా వెల్లనప్పుడు, కడవుపోయి పనుల కడుపునిండు!

త్రావణ మేఘమాలికల చక్కని చిక్కని నీలిసిగ్గరి
వై విహరించి వచ్చి నవవర్షకణమ్ములు చల్లి నీమెయికై
ప్లావన మాచరింపగ హలమ్మున నీ ముఖమందు భాగ్యరే
ఖా వినరమ్ము దిద్దుదురు కాదె? కృపివలు లింపుమిరగక.

కొలతకందని నీ గర్భగోళనీమ, త్రవ్వించిన మాకు దర్శన మొసంగు
జగత్కళా నిగమరాశి.

వలపుదోయిలివట్టి పడుచుకన్నెలవోలె పూలతోటలు చెల్వూపోహళింప
నమ్రభావమ్మునకై దనరి సాధుల తీరు పండ్లతోటలు సుఖప్రదముగాగ

నిలువెల్ల మాధుర్యమొలికి కైతలరీతి చెరుకుతోటలు సుధార్మురులు గురియ
పసుపువన్నెలపెండ్లి పందిళ్లమాదిరి వరిచేలు నేత్ర పర్యమ్మునేయ
జలముసోకిన తనువెల్లి పుకరించి, హలముదాకిన పంటల పలకరించి
కణకణమ్మునబంగారు కణికలెత్తు, వసుమతీ! నీవు సార్థకాహ్వయపు నిజము.

బ్రాహ్మదొరజీవిత విశేషములు - భాషాసేవ

(1798—1884)

(గత సంచిక తరువాయి)

శ్రీ కొత్తపల్లి వీరభద్రరావు

తెలుగు కావ్యములకు చేసిన సేవ:—

బ్రాహ్మదొర చేసిన కృషులలో ఉత్తమోత్తమ మయినది, ఆతని నామమును ఆంధ్రసాహిత్య గరిత్ర యందు శాశ్వతముచేసినది, ఆతడు తెలుగు కావ్యములకు చేసిన సేవ. ఆనాడుతనకు మేరుధ్వజుడై నిలిచి, ఆంధ్రకావ్యముల నుద్ధరింప బూనకుండినచో, నేడు మహాకావ్యములని ప్రఖ్యాతిపొందిన చాల కావ్యములు మనకు లేకపోయేడివే. విస్మృతమై కొన్ని, అజ్ఞాతముగ కొన్ని, బహుశ ప్రచారములేక కొన్ని, ఆంధ్రకావ్యములు మ్రగ్గుచుండగా, బ్రాహ్మదొర ఆ “పురామికానుపు పద్ధతులకు ఇనకరముద్ర మాపి వెలయించెను” ఇందులకు ఆయన అధికారముద్రకూడ చాల సాయముచేసెను. ఆ కాలమందు ఏ తెలుగు వాడును, అంతటి ఘనకార్యము—అధికార ముద్ర లేదు గనుక—చేయలేదు. నాడు ఇంగ్లీషువారికే సాఫ్యము. ఇది గుర్తించియు బ్రాహ్మదొర తన పలుకుబడిని వినియోగించి, తెలుగుకావ్యముల నుద్ధరించెను. సాహిత్య స్థాపకులకు, ఉద్ధారకులకు మన మిచ్చు గౌరవమునకు బ్రాహ్మదొర పూర్వముగ అర్హుడు.

1. “....Indeed there were always from ten to twenty Brahmans and Sudras in my pay; employed in transcribing native authors, in preparing correct editions, in framing indexes and commentaries.”

“Were we to submit entirely to their guidance we should learn little that is profitable. They exhort us to learn by rote long vocabularies framed in metre; but I rejected these, preferring the European method of study.”

తెలుగు కావ్యములను, సాహిత్యములను పరిశీలించి, నిర్ణయ పట్టించి, వ్యాఖ్యలతో సజ్జము చేయుటను ప్రారంభించినట్టివాడు బ్రాహ్మదొరయే అనవచ్చును. పండితులను బోధించి, వివిధ ప్రాంతములనుండి వ్రాతప్రతులను తెప్పించి, వానిలోని పరస్పర భేదములను తొలగించి, పద్య సంస్కరణ, అన్వయ విధి జనలను నిర్ణయించి, పద విధిల ప్రతులను నాకు బ్రాహ్మదొర సిద్ధము చేయించినచో, నేడు మనకు వ్రాచిన సాహిత్యములో చాలభాగము నామమాత్రా వశద్దముగ నుండేడిది. రాజరాజ, శ్రీకృష్ణరాయలు, రఘునాథ నాయకులు కావ్యస్ఫుష్టివిషయమున బోషకులుకాగా, బ్రాహ్మదొర యిగుండుకొనిలిచి కావ్య రక్షణమున బాధ్యతవహించినాడు. ఇది సామాన్యమైనది కాదు. ఈవిషయమును మనము జ్ఞప్తియందుంచుకొని నచో, బ్రాహ్మదొర మన కృతజ్ఞతకు ఎంతగా పాత్రుడు కావలెనో వ్యక్తమగును. అతడు పరిష్కరింపించిన గ్రంథములే—మనచరిత్రాదులు—మనకు లేకుండునచో మన సాహిత్య మెక్కడ?

తస్యలులేకుండు, పాతకథలు నన్నింటిని గుర్తించి, శోధించి లిఖితప్రతిని సిద్ధముచేయు పద్ధతిలో బ్రాహ్మదొర, పాశ్చాత్యవిధానమును అవలంబించెను. తన కాలమునాటి పండితులు చదువు చెప్పేడి పద్ధతిని, గ్రంథములను పరిశీలించు పద్ధతిని గూర్చి, బ్రాహ్మదొర వ్రాసినది మనకు గుర్తించవలెను. నాటి పండితులనే పూర్తిగ నమ్మి చదివినచో, మనకుపయోగించునది చాల తక్కువగా తెలియుననియు ధందోబద్ధమైన పదజాలమును (విఘంటువు) కంఠస్థము చేయ, మనలను ప్రోత్సహించురనియు, దానివలన విశేషముగ ఉపయోగము లేనట్లు తోచినందున, తాను పాశ్చాత్యవిధానమునే అవలంబించినట్లు బ్రాహ్మదొర వ్రాసెను.²

ఈ విధముగ, పాశ్చాత్య విమర్శన పద్ధతులకు మన దేశములో బ్రాహ్మదొర పునాదులుపేసెను. ఈ విధానమును, అతడు తాను తెలుగు నేర్పుకొనుటలో

ఉపయోగించుటయేగాక, తాను ముద్రించిన గ్రంథముల సంస్కరణ విషయమున, వ్యాఖ్యలు రచించుట యందు, లిఖితప్రతులు—వివిధపాఠభేదములు గుర్తించుచు—నిర్ణయచేయుటయందును కూడ ఉపయోగించెను.

ఇంక వ్యాఖ్యాతలనుగూర్చి వ్రాయుచు, వారికి, తమ పాండిత్యమును ప్రకర్షించుకొనుటయందు వచ్చు ఎక్కువ అనియు, మూలమును పాఠకులకు అర్థమగునట్లు చేయుటకు పుక్కితది వ్యాఖ్యానమును భావము తిక్కవ అనియు వ్రాసెను. అనాటికి ఉన్న వ్యాఖ్యానముల లో చాలవరకు, వ్యాఖ్యాతలు తమ పాండిత్యప్రకర్షన వ్రాసినవేగాని, ప్రారంభకవన ఉపయోగించునవి కావనియు వ్రాసుకొర ఊహ. ఈ సందర్భమున 'రామ ప్రభ రాజమ'ను గ్రంథమును సంస్కరించునప్పుడు వ్రాసుకొరకు కలిగిన అనుభవము గుర్తించవలసినది. ఆ పుస్తకములోని ఒక భాగము, వ్రాసుకొరకును, వ్యాఖ్యానము వ్రాయుచున్న పండితునకును గూడ 'కొరుకువడిని కొయ్య

3. "They were written more to glorify the acumen of the critic and less to aid the learner."

4. "రామ ప్రభరాజం a poem in three books; by మల్లపాఠ్య teaching mysticism."

5. ".....I read it and observed that it was ingenious, but readers would complain that it had nothing to do with the text. He laughed and said "I shall leave them to find it out"...."

6. "I discovered some excellent scholars, poets grammarians and critics, half of whose learning I never attained, living in poverty, mere mendicants; and they were glad to be thus employed on wages as moderate as those we pay to our menial servants."

7. Essay on Telugu Literature, by C. P. Brown; Madras, Journal of Literature and Science, July 1839.

కాగా, దానిని విడువవలసినదని వ్రాసుకొర సలహా ఇచ్చెను. కాని పండితులగు వ్యాఖ్యాత అట్లు విడువక, కొన్నిదినములు పోయినపిదప, దానికొక వింత అర్థము, అతిప్రయత్న పూర్వకముగ చెప్పినట్ట! అప్పుడు వ్రాసుకొర. ఆ అర్థమునకును గ్రంథస్థ విషయమునకును సంబంధములేదని నిరూపింపగా, ఆ వ్యాఖ్యాత, "ఆ సంబంధము లేనిసంగతి పాఠకులు గ్రహించుటకే దీని నిట్లు 5 ఉంచెదను" అని పలికెనట్ట!

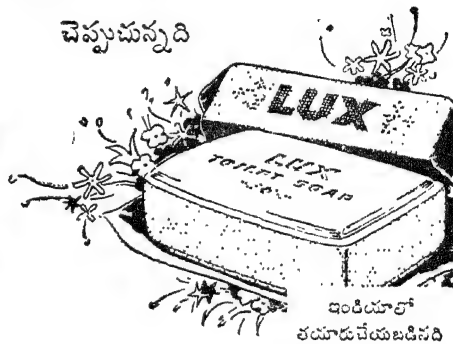
ఇట్లు వ్రాసినను వ్రాసుకొరకు మన పండితుల పాండిత్యమును గౌరవము లేకపోలేదు. సహజమైన తన నిష్కపట దృష్టితో, వారు పాండిత్యమున తనకంటె అన్ని విధముల అధికులని వ్రాసెను. ఈ సత్యనిష్ఠయే అతిని మనము గౌరవించునట్లు చేసినది. పండితుల ఆర్థికదుస్థితికి మిక్కిలి వగచెను వారు దారిద్ర్యమందు మునిగిఉన్నారనియు, సామాన్య సేవకునకిచ్చు జీతమునకే వారు సంతోషించు రనియు వ్రాసెను. 6 నాటికి నేటికీకూడ విద్వాంసుల—ముఖ్యముగా జేజిభాషా పండితుల—స్థితి మారినట్లు తోచదు ఈ సందర్భమున వ్రాసుకొర, శ్రీరావిపాటి గురుమూర్తికాశ్రమిగారి (1770—1836) పాండిత్యమునుగూర్చి వ్రాసిన చూటలను పరిక్షించినచో, అతిదైంత పండితపక్షపాతము కలవాడో తెలియును.

"That distinguished scholar, the late Head Telugu Examiner of the Collage, Gurumurthy Sastry, who died about three years ago fully Concurred in the opinions given in the present essay. (Essay on Telugu Literature) I mention his name because, his talents, learning and good sense always entitled his judgement and respect."

ఈవిధముగ పండితులను గౌరవించుచు, లోపములను ఎత్తిచూపుచు, అసన్య సామాన్యమైన కార్యదీక్షతో కృషిచేసి తెలుగుభాషకు వ్రాసుకొర మహోపకారము చేసెను. నాడు తెలుగుభాష మిక్కిలి హిసస్థితిలో నుండెను. అది సంధియుగము. రాజుల పోషణము లేక భాషా సాహిత్యములు వచ్చెదరిగియుండెను. వర్తకమునకు వచ్చినవారు పాలకులైరి. తెలుగుజాతి ప్రబలత వహించియుండెను.

“లక్స్ టాయ్లెట్ సబ్బు
ఎంతో తెల్లనైనది, ఎంతో శుద్ధమైనది మరియు దాని శుద్ధిగ
ఎంతో మెత్తగాను సువాసనగాను ముంటుంది..”
అని నిరుపాశాయ్

చెప్పుచున్నది

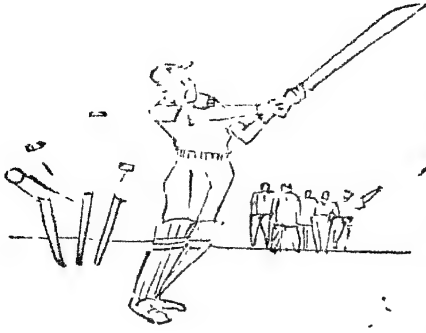
ఇండియాలో
తయారుచేయబడినది

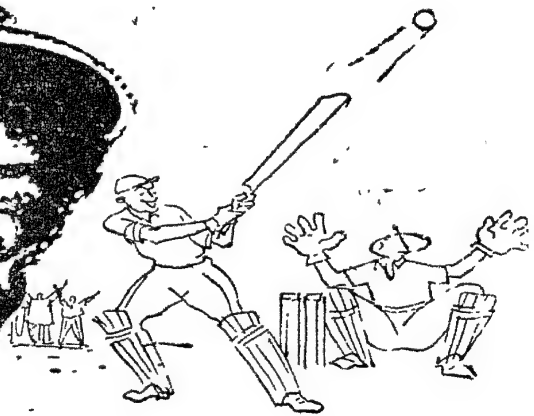
నిరుపాశాయ్ ఇంకా ఈలాగిన చెప్పుచున్నది: శుద్ధమైనటు
వంటియు, తెల్లనైనటువంటియునైన లక్స్ టాయ్లెట్ సబ్బు
మాత్రమే నా చర్మమును పూర్తిగా శుద్ధముచేయుచున్నది.
అది ఎందుచేతనంటే దాని సమృద్ధిమైన మిగకవంటి సురగ
చర్మ రంధ్రములలో తోతుగా పెళ్లి చర్మముయొక్క
ప్యాథవిక సౌందర్యమును దెలిపి చర్మమునకు అద్భుతమైన
ప్రకాశశక్తియును దెచ్చుచు మరియు శుద్ధమైనటువంటియు,
తెల్లనైనటువంటియునైన ఈ సబ్బు నా శరీరముమీద
చదిలిపెట్ట సువాసనంటే నాకు మిక్కిలి ఇష్టము.”

“...అందువలననే నేను నా చర్మ సౌందర్యమునకు
లక్స్ టాయ్లెట్ సబ్బును ఎన్నుకొంటాను.”

స న ర థ త ర ల కు సౌ ం ద ర్య ము ని చ్చు స బ్బు ★

ఆటలలో
టో
జీవం పోస్తుంది

టో సే పుంధి
వాడిచూడండి
సెంట్రల్ టో బోర్డుచే జారీ చేయబడి

‘మహానా కాలేని బోధు’ కొన్ని పుస్తకములను అందుకును ముద్రించినను అది జయము అందుకొనును. అందుకు సుబ్బకారణము బోధు అధికములు గావుత్త విద్వాంసుల పరిశోధనపద్ధతులు యేయవలెననియే. పండ్పరము విశోధకుగనున్న నాధ్యక్షునిమధ్య జ్యోతిశ్రి (Decree)ని తయారు చేయునపుడు ఇటుగి, జుమ్మనీ దేశములోని విద్వాంసులు, అశ్వశాస్త్రము మైన గ్రీకు పుస్తకములనుండి సరియైన పాఠములు సంపాదించెడివారనియు, ఈపద్ధతి ‘కాశ్యప బోధు’వారికి తెలియనియు బ్రానుదొర 12 ను.14

బ్రానుదొరకు చిన్ననాటినుండి సాహిత్య సంపాదనకు వృద్ధియు, వివిధ భాషలయందును, సాహిత్యములయందును రి కియు కలను గనుక నే, అతడు తనప్రతి సాహిత్య పునరుద్ధరణ కార్యమున నిమగ్నము పొందును. నల్లవారిని వలయు పరిపాలించుటకు మాత్రము వచ్చిన చాలచుండి తెల్లవారినిలె ప్రానుదొర సంస్కృతికి లేనివాడే అయినచో ఈ కాశ్యపుల లెల పెట్టయేయుండును. తలపెట్టినను, దానిని చుడగనిగొంపవారిని పూనిక గాని, పాండిత్యము గాని లేక, అంగభించి సగములో విడిచిపెట్టెడివారి తెగకు చెందినవాడు. కాని బ్రానుదొర, నాటి తెల్లవారిలో లెప్పబుట్టినవాడైనవచ్చును. ఇట్టివారు, ప్రతిచేయందును, ప్రతికాలయందును కొందరుందురు గనక నే బాతులు పరస్పరము ఆరముచేసికొనుట కొంతవరకైన గురునున్నది. తేనిచో, మానవ సంస్కృతి స్రవంతి నివాడో ఇంకిపోయెడిది!

పరస్పరము ఖండిక లేని వివిధ లిఖిత ప్రతుల నుండి ఒప్పప్రతిని తయారుచేయుటకై బ్రానుదొర చేనిక వృత్తి ఆతని నోటివెంటనే వినుట మంచిది.

“I first had a copy made from any manuscript of tolerable accuracy the alternate pages being left blank,

14. “The members were not aware of the methods whereby the learned in Italy and Germany had elicited a pure Greek text out of defective manuscripts; just a judge frames a decree out of conflicting evidence.”

and the verses duly numbered; then the volume was bound. I collected twelve or fifteen other manuscripts (few of them complete) lent me by various natives. A clerk sat with the newly written copy ready; and before him were two, each having charge of five or six manuscripts, the oldest I could discover. Three professors sat by, masters of Grammar and prosody, both Sanskrit and Telugu; but the others knew only their mother-tongue. Each assistant in turn read a stanza, which thus was recited ten or twelve times; the scribe recorded every deviation, the pandits formed their judgements on each line, and then one of them taking the blotted copy, selected the pure text, and dictated it to reader.”

ఈ వాక్యములు చదివిన ప్రతి సాహిత్యపిపాసు పునకును, కంటి ఎదుట ఆ గంభీర దృశ్యము గోచరమును. బ్రానుదొరయందు భక్తి, గౌరవములు కలుగును. ఏ తెలుగురాజు ఆస్థానమో జ్యోతికి వచ్చును వెంటనే బ్రానుదొర పాశ్చాత్యుడైన జ్యోతికి వచ్చినచో, ఆశ్చర్యచకితుడగును. ఏ జననా తిర సాహృదయువలన బ్రానుదొర ఈ సేవకు గడంగెను, అని భావనమాధిలోపడును.

ఆంధ్రభాషా సాహిత్యములయందు విశేషాభిమానమున్న వ్యక్తుడైన బ్రానుదొర చేసినసేవ చేయలేదేమో అనిపించును. బ్రానుదొర వెచ్చించిన ధనము మాట చెప్పనే అక్కరలేదుగాదా! దొరికినన్ని ప్రాతప్రతులు! పాఠ భేదములను పరిక్షించి పొందినదయమును గావించుటకు ముగ్గురు మహావిద్వాంసులు! వివిధ ప్రతులనుండి సాకములను చదివి వినిపించుటకు ఇద్దరు! బ్రానుదొరకు ఒకడు!—ఈ పరిషత్తునకు అధ్యక్షుడు బ్రానుదొర. ఈ కృషికి బ్రానుదొర ఆశించిన ఫలితము—ఆంధ్రభాషా సాహిత్యముల అభివృద్ధి. ఇంతి కన్న నిష్కామ కర్మాచరణమున్నదా! బ్రాసిన పుస్తకములుగాని, అవృత్తించిన కావ్యములుగాని ఆతనిని ధనికుని చేయలేదు. ఇతరులెందరో

అతని కృషివలన సునికులైరి. 15 కొన్నింటవలన పత్తిని
వచ్చించిన సమయము నష్టమయ్యెనుట! కాని సాక్షి
తాళిబొద్ది జరిగెను.

ఈ విషయము శ్రమపడి అన్వేషించిన నంకి
ఉద్గ్రోహములను గూర్చి మాత్రము కొంత వివరము
ప్రాయమును. అవి—మనచరిత్ర, వగచరిత్ర
వీనిలో మనచరిత్ర 1851 లో మొదటిసారిగా
చేయబడినది. దీనిని జూబారి అప్పయ్య నండి
వ్యాఖ్యానము ప్రచురించారు. దాని ముద్ర
స్పష్టము.

Swarochisha
Manu - Charitra
A Celebrated Poem in the
Telugu Language
Written About The Year A.D. 1550,
By
Allasani Peddanna

with a Commentary written in
Telugu, at the Desire of
Charles Philip Brown
By
Zuluri Appayya

Published By Bhuvanagiri
Chinn Rangaya Setti
Madras
1851

ఇంక, “శ్రీవట్టోజకురంగనాభమెచ్చనైఁ జేన్మొంద” అను మొదటి పద్యమునకు వ్రాయబడిన తాత్పర్యము ఇది.

15. "My books may prove valuable to some publishers, but I was never a penny the richer for any of them, and by some I lost the sum I expended; but I looked for this result and was satisfied."

16. ఆర్. వేంకటేశ్వర్ అంగ్ కంపెనీవారిచే
1936 లో ప్రకటితమైన ప్రతి.

“ఇదిగా మహామూర్తి నే నులంకరించి పరిపూర్ణమైన కన్యకా అందినట్లే నన్ను గ్రహకాంతిగా గూర్చిపెరిగినాడా అన్నట్లేనే నరసాని నిష్ఠా-కా యేమిట అనే బట్టాగా నవంపనాడులకు తోచబడినది అట్లుగా”

ఇది మూలార్థి ఆశ్రయము నుండి భవ. వ్యాకరణమును, ఆశ్రయమును—“మొదటి—ఆశ్రయం; రెండో—ఆశ్రయం; మూడో—ఆశ్రయం; మూడో—ఆశ్రయం; అయినో—ఆశ్రయము; అది ఏమిచినాడు. *Canto* అను...మును...
అను.

ఇంక ప్రతి కంప్యూటర్ కివరకు —
 లూరు ఆప్టు (ప్రొ) ముగిసి
 బ్లూ బిడ్డెనోర గారైన వ
 గారు యిందునుసరించి
 1892 సంవత్సరములో జరిగించినాడు
 1892 నాటికే ఏక నాయించి 1891
 ఓనిసి ఆహ్వానించినాడు, రెన సహాను ప్రియం,
 ఆగ్జులలో ఇట్టి మహాకృష్టి గావించిన వ్యక్త నానగా
 న్నదా! అతనికి అంబ్రాబాతి ఎంప యింపకున్నాను!
 అరవ ఆహ్వానము చివరకు గ్రంథు ఇట్లున్నది—
 “మరెనామ సంవత్సర మానవేరి బుగిది పుట్టినానెం
 ఆన 1891 సంవత్సరం కేంబరునెల 29 నెలమనెం
 మహారాజ్యం చాట్లీయ సెలెస్ట్రా గ్రామంలో గారి సెలెస్ట్రా
 ప్రకారం జూలూరి ఆప్టుయ్య యా న్యాకోచిమ మను
 సంభవమునకు ఆనగా మనుగడిత్రపు ఏక కెయ్యిది
 మొనది.”

ఇప్పుడు, తృతీయశాస్త్రము సూక్తిని 12వ పద్యమును 16 "మనసు కక్కుఁజేరి మెల్లన లేచి చేతుల గాంతుని జబ్బుగా నొగిరించు" అను పద్యము "గ్రామనార వారి పుష్కరములోలేడు." ఈవిషయముపై పట్టు న్రాయబడి యున్నది. "మూలము ఆర్యాసమంబో 15వ పద్యములయిన తేర్కాటి గర్విణిలడలు చుట్టేటప్పుడు కొన్ని ప్రతులలో యీ పద్యము నెప్పి యున్నది. నారవారి పుష్కరములోలేడు. దీనిపై పద్యము అంత వియచ్చితుడు అని" గ్రంథము చివర "1851" సంవత్సరము—మహారాష్ట్ర—సీ—కా—రాజానారవారి అనుమతిప్రకారము మనసుగిరి శివ సంగయ్యచేర్చిగాదు గ్యుర్రాచార్యచాలనంగు అన్న పేయించినాడు" అని ఉన్నది.

వగ చరిత్ర పూత్రము మనచరిత్రకంటె, ఎంతో
అచ్యుతించబడినది. దాని ముగిసె మిట్లున్నది—

వసుచరిత్ర
ప్రతిపద టీక
చార్లీసు ఫిలిప్ బ్రాక్ దొరవారి అనుమతిని
జూలూరి అప్పయ్య పంతులవారితోట వ్రాయబడిది.

The
Vasu Charitra
A Celebrated poem in the Telugu
Language written by Bhattu Murti
About A. D. 1450 (?)
With Commentary written in
the same Language
By Zuluri Appaya

Madras
Printed by R. W. Thorpe. At the
Christian Knowledge Society's Press
1844

ఈ గ్రంథమునకు బ్రానుదొర అంబుమున
వ్రాసిన కీర్తిక ఉండుట పరిశీలించవలసిన విశేషము. ఆ
నోటికను ఇచ్చుచున్నాను

Notice

The Vasu Charitra, written by
Bhattu-Murti (about the year A. D.

17. "A corrected edition was prepared at my expense in the year 1827. The Telugu Bhagavat was printed in quarto at Madras "in the year Kilaca, 1770" that is, A. D. 1848." (Telugu-English Dictionary 1852-page VIII)

18. "A Telugu Commentary was written, at my desire, explaining it. The work is well worthy publication." (Page X) T-E-Dictionary.

19. "The work was carefully edited, under my directions (in the year 1827) and the text is corrected from six manuscripts. I employed three learned men to frame a commentary, explaining each word; and a verbal index has also been prepared." (page XI) T-E-Dictionary.

1450) is esteemed the most perfect poem in the Telugu Language. Three Commentaries have been framed to explain it and of these the third, (in familiar Telugu) written at my desire by a learned Brahmin in my employ, (in the year 1833) is now printed. The former annotators have chiefly criticized the peculiarities of rhetoric, rhyme, or orthography; but the present notes have a very different object: being intended to explain the text, word by word, in the clearest manner, so as to do away the necessity of oral instruction. Similar Commentaries have been prepared, explaining the Manu Charitra, the Vijaya Vilasm, the Tara sasanra Vijayam, the Cavi Carna Rasayanam, the Sarangadhara Charitra, the Dasavatara Charitra and several other Telugu poems of celebrity.

Madras, Feb. 1844. C. P. Brown.

గ్రంథాంతమున ఇట్లున్నది—

"ఆ న 1834 సంవత్సరం యేప్రిల్ నెల 5 ది.
చార్లీస్, ఫిలిప్ బ్రాక్ దొరవారి ఉత్తర్య
చొప్పన వసుచరిత్ర ఆరు ఆశ్వాసములకున్న జూలూరి
అప్పయ్య పండితులు యీ ప్రతిపద టీక వ్రాయడ
మైనది."

పోతరాజు వ్రాసిన భాగవతమునుగూడ చక్క గ
పరిష్కరించి, 1827 లో బ్రానుదొర నిద్దము
చేయించెను. అది క్వార్టో సయిజులో 1770 కేలక
నామ సంవత్సరములో, అనగా A. D. 1848 లో
అచ్చయినది. దీనికయిన వ్యయమును బ్రానుదొరయే
భరించెను. 17

మింగళి నూరనార్యుని కళాపూర్ణోదయమునకు
గూడ ప్రాసుగదొర వ్యాఖ్యానము వ్రాయించి దాని
సంకరించెను. అది వినిమిది ఆశ్వాసముల గ్రంథ
మనియు దానిని గౌరవించి ప్రచురింపవలెననియు
కూడ వ్రాసెను. 18

భానుదొర పంచతంత్రమును బాగయాకతతో పరిష్కరింపించి పుష్పప్రతిని, తన క్రి. అభ్యర్థమున 1827 లో సిద్ధము చేయించెను. దీనిని 'సిద్ధముచేయుటకు ఆరు లిఖితప్రతులను పరిక్షింపవలసి వచ్చెనట. ఈ ప్రతి సిద్ధమయిన తరువాత ముగ్గురు పండితులచే, దానికి ప్రతిపదానికి వ్రాయించి, గ్రంథాంతమున 'మాటల పట్టిక' నిచ్చించెనట. 19

ఆంధ్రులకు అతి ప్రేయమైనదియు, తెలుగు జాతి హాస్తి యుడునుగులలోని జీవితమును మనలకు చూపజాలినదియు నగు 'పల్నాటి సేవచరిత్ర, ద్వితీయ పాను భానుదొర మిక్కిలి ఆదరించి, దానిని పండితులచే తన పర్యవేక్షణమున, పరిష్కరింపించి పుష్పప్రతిని సిద్ధము చేయించెను. ఈ గ్రంథమును కొనియెరు నిరసించినను, ప్రారంభకులకు ఇది పనికివచ్చునని వ్రాసెను. 20

తారాశాంక విజయము, విజయవిలాసము, వైజయంతీవిలాసము మొదలగు పుస్తకగులన్నియు కూడ సంస్కరింపబడినవి. వీనిపై న్యాఖ్యానములు రచింపబడినవి. న్యాఖ్యానముతో కలిసిన 'వైజయంతీ విలాసము' 1849 లో అచ్చుత్తింపబడినది. రాఘవుడు వ్రాసిన 'నల - ద్వీపద' 1841 లో మదరాసులో ముద్రింపబడినది. ఇంకను ఎన్నియో కావ్యము లిట్లు ముద్రింపబడినవి.

20. "The volume is despised by the learned but is of value to the student....An edition of this has been prepared." T-E-Dictionary(page XI)

21. "When any doubt arose about the meaning of a word or verse I directed that the result of the consultations should be at once recorded in Telugu; thus opening the way to the preparation of a verbal commentary."

22. "The New Commentaries thus framed have been greeted with much applause, as illustrating and perpetuating Telugu Literature."

23. "Vexatious failures."

24. "...balled by the dishonesty of the Englishman I employed."

ఈ విషయం ఈ సమకాలికులగు చిన్నంటకొండకలు వ్రాయించి నిని ఆ ద్వివేదించి, ఆంధ్ర కావ్యములు 'చేసి' ఈ కావ్యం వ్రాసినట్లు రక్షించెను. ఏ శిష్యులుగాను, సహాధ్యాయిగాను గల భుయగా కుదురనిచో, ఆ విషయమున జరిగిన ప్రతివాదములను వ్రాయించి, పల్నాటి కావ్యములను రచించియుండు 'పల్నాటి మహాకవి' శ్రీమతిలగుగా, ఇరువది సంవత్సరములలో మైన తెలుగు కావ్యం కన్నంటకొండ కావ్యములకు బయలు పడినట్లు. 21

"...in twenty years, notes were appended to all the leading Telugu poems."

ఈ విషయం స్వయంయ తెలుగు కావ్యములను గూచి వాటి తెలుగువారు మిక్కిలి ఆనందించిరట! తెలుగు సాహిత్యము రాష్ట్రతమం ఈంకవని సంతోషించిరట! న్యాఖ్యానములను అభ్యుత్సాహంతో ఆదరించిరట. 22

ఈ సందర్భముననే వ్రాయుచు, లనకు వచ్చునవి అన్నీ జయములే కావనియు, చిరకు పుట్టించే అపజయము తెన్నో వచ్చినవనియు భానుదొర వ్రాసెను. 23 ఈ సత్యకథమంటే అతని ఘనత కలదు. అతడు ఈ కార్యమును చేబట్టుటకు పూర్వము, మనభేషములో పండితులు లేకపోలేదు. వారికి మన భాషాసాహిత్యములయందు ప్రేమ లేక పోలేదు. కాని, వారి మహాకృషిని చేయలేకపోయిరి. దానికి ముఖ్యకారణము, వారికి వివిధశిక్షలను సంఘటితపరిచి, వానిని సమీకరించెడి ప్రజ్ఞలేకపోవుటయే. భానుదొరకున్న అధికారము లేకుండుట, సాహిత్యము కూడ కారణములగు చెప్పవచ్చును. ఈపనికి తానే తగినవానిని ప్రానుదొర గ్రహించెను.

గ్రంథములను పరిష్కరించి పుష్పప్రతులను సిద్ధముచేయు విషయమునందీ గాక, వాని ముద్రణ విషయమునను భానుదొర తన ప్రభావమును చూపి ఎన్నియో మార్పులను తెచ్చెను. అతనికిముందే తెలుగులో ముద్రణమున్నను, దానిని ఆంగ్లేయమున విశేష ప్రచారమునకు వచ్చి, ప్రార్థనగా ఈ పనియొగిండు కొనినవాడు భానుదొర. 1822 లో ఆరకు, మచిలీపట్టణమున సుక తెలుగు ముద్రణయలమున స్థాపింప నున్నించినను, అది పూర్వము కావిన. ఆరకు నియమించిన ఇంగ్లీషువాని, అయ్యాగ్యుతి భానుదొరను ఆశ్చర్యపరిచుచు పునెనట. 24

వసుచరిత్ర
ప్రతిపద టీక
చార్లీసు ఫీలిప్ బ్రాక్ దొరవారి అనుమతిని
జూలూరి అప్పయ్య పంతులవారిచేత వ్రాయబడిది.

The
Vasu Charitra
A Celebrated poem in the Telugu
Language written by Bhattu Murti
About A. D. 1450 (?)
With Commentary written in
the same Language
By Zuluri Appaya

Madras

Printed by R. W. Thorpe. At the
Christian Knowledge Society's Press
1844

ఈ గ్రంథమునకు బ్రాహ్మదొర అంగమున
వ్రాసిన టీక ఉండుట పరిశీలించదగిన విశేషము. ఆ
'నోటి'ను ఇచ్చుచున్నాను.

Notice

The Vasu Charitra, written by
Bhattu-Murti (about the year A. D.

17. "A corrected edition was
prepared at my expense in the year
1827. The Telugu Bhagavat was
printed in quarto at Madras "in the
yaer Kilaca, 1770" that is, A. D.
1848." (Telugu-English Dictionary
1852-page VII)

18. "A Telugu Commentary
was written, at my desire, explaining
it. The work is well worthy publica-
tion." (Page X) T-E-Dictionary.

19. "The work was carefully
edited, under my directions (in the
year 1827) and the text is corrected
from six manuscripts. I employed
three learned men to frame a com-
mentary, explaining each word; and
a verbal index has also been pre-
pared." (page XI) T-E-Dictionary.

1450) is esteemed the most perfect
poem in the Telugu Language.
Three Commentaries have been fram-
ed to explain it and of these the
third, (in familiar Telugu) written at
my desire by a learned Brahmin in
my employ, (in the year 1833) is
now printed. The former annotators
have chiefly criticized the peculia-
rities of rhetoric, rhyme, or ortho-
graphy; but the present notes have
a very different object: being
intended to explain the text, word
by word, in the clearest manner, so
as to do away the necessity of oral
instruction. Similar Commentaries
have been prepared, explaining the
Manu Charitra, the Vijaya Vilasm,
the Tara sasanca Vijayam, the Cavi
Carna Rasayanam, the Sarangadhara
Charitra, the Dasavatara Charitra
and several other Telugu poems of
celebrity.

Madras, Feb. 1844. C. P. Brown.

గ్రంథాంతమున ఇట్లున్నది—

"ఆ న 1834 సంవత్సరం యేప్రిల్ 5 ర ది.
చార్లీస్, ఫీలిప్ బ్రాక్ దొరవారి ఉత్తర్య
చొప్పున వసుచరిత్ర ఆరు ఆశ్వాసములకున్న జూలూరి
అప్పయ్య పండితులు యీ ప్రతిపద టీక వ్రాయడ
మైనది."

పోతరాజు వ్రాసిన భాగవతమునుగూడ చక గ
పరిష్కరించి, 1827 లో బ్రాహ్మదొర సిద్ధము
చేయించెను. అది క్వాడ్రో సయిజులో 1770 కీలక
నామ సంవత్సరములో, అనగా A. D. 1848 లో
అచ్చయినది. దీనికయిన వ్యయమును బ్రాహ్మదొరయే
భరించెను. 17

పింగళి సూరనార్యుని కభాష్టాంగోదయమునకు
గూడ బ్రాహ్మదొర వ్యాఖ్యానము వ్రాయించి దాని
నుద్ధరించెను. అది ఎనిమిది ఆశ్వాసముల గ్రంథ
మనియు దానిని గౌరవించి ప్రచురింపవలెననియు
కూడ వ్రాసెను. 18

బ్రాహ్మదొర పంచతంత్రమును జాగరూకతతో పఠింపించి పుష్పరతిని, తన ఆప్యర్థమున 1827 లో సిద్ధము చేయించెను. దీనిని 'సిద్ధముచేయుటకు ఆరు లిఖితప్రతులను పరిక్షింపవలసి వచ్చెనట. ఈ ప్రతి సిద్ధమయిన తరువాత ముగ్గురు పండితులచే, దానికి ప్రతిపదటిక వ్రాయించి, గ్రంథాంతమున

అంభులకు 3 ప్రయమైనదియు, తెలుగు జాతి హోలీ యుషస్సులలోని జీవితమును మనలకు చూపజాలినదియు నగు 'పల్నాటి సీరచరిత్ర, ద్విపద'ను బ్రాహ్మదొర మిక్కిలి ఆదరించి, దానిని పంపించుచే తన పర్యవేక్షణమున, పరిష్కరింపించి ప్రతిని సిద్ధము చేయించెను. ఈ గ్రంథమును కొంపిరు నిరసించినను, ప్రారంభకులకు ఇది పనికివచ్చునని వ్రాసెను. 20

తారాశాంక విజయము, విజయవిలాసము, వైజయంతీవిలాసము మొదలగు పుస్తకములన్నియు కూడ సంస్కరింపబడినవి. వీనిపై వ్యాఖ్యానములు రచియింపబడినవి. వ్యాఖ్యానముతో కలిసిన 'వైజయంతీ విలాసము' 1849 లో అచ్చొద్దింపబడినది. రాఘవుడు వ్రాసిన 'నల - ద్విపద' 1841 లో మదరాసులో ముద్రింపబడినది. ఇంకను ఎన్నియో కావ్యము లిట్లు ముద్రింపబడినవి.

20. "The volume is despised by the learned but is of value to the student....An edition of this has been prepared." T-E-Dictionary(page XI)

21. "When any doubt arose about the meaning of a word or verse I directed that the result of the consultations should be at once recorded in Telugu; thus opening the way to the preparation of a verbal commentary."

22. "The New Commentaries thus framed have been greeted with much applause, as illustrating and perpetuating Telugu Literature."

23. "Vexatious failures."

24. "...baffled by the dishonesty of the Englishman I employed."

ఈ విషయం ఉత్తమకావ్యముల కన్నింటికీ ఒకట వ్రాయించి, వానిని అచ్చొద్దింపించి, అంభులకావ్యములు 'చెదలవారు' కావలసి బ్రాహ్మదొర రక్షించెను. ఏ శబ్దార్థముగా పద్యానుగాని మలభయంగా కుదురనిచో, ఆ విషయమున జరిగిన ప్రతివాదములను అంభులకు తెలియించి, ఉత్తమకావ్యములకు వ్యాఖ్యలు రచించుటయందు సూక్ష్మము గావెను. ఈ ప్రసిద్ధిలభముగా, ఇరువది సంవత్సరములలో ముప్పై మైన తెలుగు కావ్యముల కన్నింటికి వ్యాఖ్యలు బయలుపడెనని. 21

"...in twenty years, notes were appended to all the leading Telugu poems."

ఈ విషయం సిద్ధమయిన తెలుగు కావ్యములను చూచి వాటి తెలుగువారు మిక్కిలి ఆనందించిరట! తెలుగు సాహిత్యము శాస్త్రీయంగా ఉండునని సంతోషించిరట! వ్యాఖ్యానములను అశ్రుత్యాహముతో ఆదరించిరట. 22

ఈ సందర్భముననే వ్రాయుచు, తనకు వచ్చినవి అన్నీ జయములే కావనియు, చిరాకు పుట్టించే అపజయము లెన్నో వచ్చినవనియు బ్రాహ్మదొర వ్రాసెను. 23 ఈ సత్యకథనమండే అతని ఘనత కలదు. అతడు ఈ కార్యమును చేజిట్టుటకు పూర్వము, మనదేశములో పండితులు లేకపోలేదు. వారికి మన భాషాసాహిత్యములయందు ప్రేమ లేక పోలేదు. కాని, వారి మహాకృషిని చేయలేకపోయిరి. దానికి ముఖ్యకారణము, వారికి వివిధశక్తులను సంఘటితపరిచి, వానిని సమీకరించెడి ప్రజ్ఞ లేకపోవుటయే. బ్రాహ్మదొరకున్న అధికారము లేకుండుట, సాహిత్యము కూడ కారణములుగ చెప్పవచ్చును. ఈపనికి తానే తగినవాడని బ్రాహ్మదొర గ్రహించెను.

గ్రంథములను పరిష్కరించి పుస్తకములను సిద్ధముచేయు విషయమునందే గాక, వాని ముద్రణ విషయమునను బ్రాహ్మదొర తన ప్రభావమును చూపి ఎన్నియో మార్పులను తెచ్చెను. అతనికిముందే తెలుగులో ముద్రణమున్నను, దానిని ఆంగ్లదేశమున విశేష ప్రచారమునకు వచ్చి, పూర్వముగ ఉపయోగించుకొనినవాడు బ్రాహ్మదొర. 1822 లో అతడు, మచిలీపట్టణమున ఒక తెలుగు ముద్రణాలయమును స్థాపించుకొనినను, అది సఫలము కాలేదు. అతడు నియమించిన ఇంగ్లీషువాని, అయోగ్యుతి బ్రాహ్మదొరను ఆశ్చర్యచకితుని చేసెనట. 24

ముద్రణమును ప్రచారమునకు తెచ్చుటయే గాక, తెలుగు అక్షరముల నిర్మాణవిషయమున కూడ బ్రాహ్మదొర కృషిచేసి, నా దుపయోగింపబడుచున్న తెలుగు అక్షరముల ఆకారములో కొన్ని మార్పులు తెచ్చెను. కొన్ని స్వనులకు క్రొత్తగురుతులు ఏర్పాటు చేసెను. వీనిలో ముఖ్యమైనది శేషమునకు సంబంధించినది. ఇప్పడు 'రా షడి'కి చిహ్నముగ నుపయోగింపబడుచున్నది, నాటి చిహ్నముయొక్క సంకేతమే. ఈవిషయమున బ్రాహ్మదొర చేసిన మార్పులనుగూర్చి, ఆతడు వ్రాసినది పూర్తిగా ఉదాహరింతును—

On some Telugu Types.²⁵

"The letter R as in క్ర ప్ర వ్ర cra pra, vra, was formerly a semicircle placed under another letter. Thus క్ర, ప్ర. The Compositors complained that this gave continual trouble and delayed the work. I therefore substituted the forms ీ and ు as క్ర ప్ర వ్ర or కృ & c. This improvement was copied from the shape seen in some ancient inscriptions. It has removed the difficulty, and Telugu can now be printed as rapidly as English. The type ీ is now called the బ్రాహ్మరకారము.

As the letter ప Pa may easily be mistaken for వ Va; and as స Sa resembles న Na, I have substituted the Karnataka types ప Pa and స Sa.

This improvement removes doubts in many places.

The small Telugu type used in this Dictionary is the best that has appeared. But the large letters used as Capitals are not always well shaped.

Two letters found in the ancient Telugu alphabet are now obsolete. One is [౅] the అర్ధకాలిందుపు ardha

binduvu or Semi circle: also called అర్ధానుస్వారము the 'half N'. In some words, as అతడు, తమ్ముడు atadu, tam-mudu, the (semicircle being inserted అతడు, తమ్ముడు (atandu, tammundu) is the spelling used in elder ages. This was sounded as the N in the French words facon, son, ton, sans. But this letter, or nasal accent has for atleast four hundred years been disused. Occasionally the circle is used, as అతడు, తమ్ముడు, or else a mere dot, as అతడు, తమ్ముడు. But the semicircle "౅" has long since disappeared in writing: though the nasal sound is still used in speaking.

The other obsolete letter is ఱ R, called బండిశేష or శిశురేష "The car, or chariot." The words వెరపు మరచి, ఎరుగు, గుర్రము, కర్ర, and a few others were written వెఱపు, మఱచి, ఎఱుపు, గుఱ్ఱము, కఱ్ఱ, Veravu, marachi, erupu, gurramu, carra. This character is still used in Cannadi: but we cannot often find it even in ancient Telugu manuscripts or inscriptions upon marble."

ఈ సందర్భముననే వ్రాయుచు బ్రాహ్మదొర, ఈ రెండు చిహ్నములనుగూర్చి కొంత వివరము చెప్పెను. ఆ చర్చ, నాటి అభిప్రాయములను తెలిసికొనుటకు పనికివచ్చును గనుక. పూర్తిగా ఉదాహరించుచున్నాను.

"Some grammarians who wrote about the year A.D. 1500 attempted to bring these two characters again into use: and in modern days some natives are again striving to revive these obsolete forms: which are absurdly used in Telugu newspapers: and some teachers carefully instruct their pupils in these idle elegancies.

25. Telugu-English Dictionary (1852) page-XV

But the nation having for five centuries laid aside these antiquated

characters, the attempt to revive them will be of no avail. These refinements are disregarded by sound scholars among brahmans; who have been my guides. And I mention these matters because some pretenders to learning have disapproved the national method, which I follow" 26

అర్జునస్వామి శకటరేఖలకు గల స్థానమును గూర్చి నేటికిని చర్చలు సాగుచు నె యున్నవి. కాని,

26. Telugu-English Dictionary (1852) Page-XVI

27. "Numerals of pages, runnings titles, printers' stops, divisions of Chapters, and (in a slight degree) spaces between words; all these and other innovations are coming more into vogue; as I perceive in the Telugu volumes printed in 1860, and 1870."

28. "The Hindus read their national poems with delight; yet the printing of their authors was regarded as a profanation."

29. "These (Telugu poems) have been printed; and to these are added many Sanscrit volumes in the Telugu character."

30. "I have done what I could to awaken the Telugus to the advantages of printing and after more than twenty years exhortation they are following my leading."

31. "I now see my advice is followed, and in 1865 the Telugu printing trade is as fairly established as the Bengali was eighty years before, and the Tamil earlier still."

"I knew that this literature would never flourish until the book-sellers took it up as a profitable business."

ఇచ్చట మనము గుర్తించవలసినవిషయము—ఆ గ్రంథికి బ్రాహ్మదొర నాటికే చాలవఱకు పుష్కలముగా లభించినది. బ్రాహ్మదొర వానిని గౌరవించలేదు. అతనికి మార్గ దర్శకుడైన పండితప్రకాంతులు వానినించిగా సాటింపినట్లులేదు. నాటి పండితులకు, వ్యవహార సంబంధమైన భౌతిక విషయమున; శాస్త్రవారికిని ఎంతవఱకు సమమున్నది.

అయితే, కావలసినచోటలందు వ్యావహారిక భాష నుకయోగించుటకు, నేటి వారివలె జంకలేదు. నాటి పండితులు బ్రాహ్మదొరకు వ్రాసిన ఉత్తరములను, వారు వ్రాసిన వ్యాఖ్యానములను, పరిశీలించినచో ఈ విషయము సువ్యక్తమగును.

ఈ విషయముగా, ముద్రణమును ప్రారంభించిన తేద్యమును తెలిపిన కృష్ణుల ఫలితముగా 1860, 1870 నాటికి చేబీలకు అంకెలు, విరామ చిహ్నములు, పూర్వ విధానములను ప్రకరణవిభజనలు మొనలను నవికన్పించునట్లు వచ్చెను. ఆ దినములలో ముద్రణ విషయమున పండితుల కింకను నాంధ్రమున వలెలేదనియు, హిందువులు వారి జాతీయ కవుల రచనలను చదువుటకు సంకోచించినను, ఆ రచనలను అచ్చువేయుట అనిన ఆ గ్రంథములను, ఆ కవులను అపవిత్రము చేసినట్లునని ఎంచెడివారనియు, బ్రాహ్మదొర వ్రాసెను. 28

కాని కాలక్రమమున ఈ మానస్త్యము పోయినది. ప్రజలును, ప్రచురణకర్తలను గూడ ముద్రణముయొక్క ప్రతిష్ఠయు గుర్తించిరి. ప్రజల ఆదరణాభివృద్ధితో బాటు, ముద్రణాలయముల సంఖ్యయు, ముద్రితగ్రంథముల సంఖ్యయు, విశేషముగ పెరిగినది. ఎన్నో తెలుగు గ్రంథములు, తెలుగు లిపిలో ఎన్నో సంస్కృత గ్రంథములు ముద్రింపబడినవి. 29 ఈ అభివృద్ధికి, బ్రాహ్మదొర విరామ మెరుగని కృషి విశేష వోహదము చేసినది. ఈ అభివృద్ధినిచూచి, బ్రాహ్మదొర మిక్కిలి సంతోషించెను. తాను తలపెట్టిన కార్యము, ఇంక నిర్విఘ్నముగ, దినది నాభివృద్ధి నొందుచు జరుగునని గ్రహించి ఆనందించి నాడె. ఈ ఆనంద వ్యక్తీకరణమందే అతని హృదయ చైకాల్య వ్యక్తీకరణము జరిగినది. 30

బ్రాహ్మదొర, ఇరువది సంవత్సరములు, 'చెవి నిల్లు కట్టుకొని పోరిన' ఫలితముగ, తెలుగు లిపియలో 1866 నాటికి ముద్రణము బాగుగా స్థిరపడినది. ఈ ముద్రణమే అభివృద్ధి పొందినచో తెలుగు సాహిత్యమునకు భవిష్యమే లేదనియు, పుస్తక విక్రేతలకు, అచ్చువేయుటను వ్యాపారదృష్టితో అభివృద్ధి చేసినగాని సాహిత్యవికాసము కలుగదనియు బ్రాహ్మదొర వ్రాసెను. 31 తెలుగులో ముద్రణము బాగుగా స్థిర

పడుటకుముందే బెంగాలులోను, అంతకుముందే తమిళములోను ముద్రణము స్థిరపడినది.

ఇంత దోహదము, తెలుగు సాహిత్యాభివృద్ధికి చేసిన ప్రానుదొరకూచే, తాను విశేషముడ ననియు, తా నెంత చేసినను పూర్తిగా ఒకభాషయొక్క సాహిత్యమును ఉద్ధరించుట సులభసాధ్యము కాదనియు వ్రాసి తన వినయమును ప్రకటించెను.³² ఇంత జగినతరువాత, ముద్రణము లాభదాయకమని హిందువులు గుర్తించినారని కూడ ప్రానుదొర వ్రాసెను.³³ ఈ పరమరహస్యమును గుర్తించినచెట్ట నే దేశములో ముద్రాలయములు చక్కచక్క స్థాపింపబడినవి. గ్రంథముద్రణము అధికమైనది. ప్రానుదొర తన తెలుగు—ఇంగ్లీషు నిఘంటువు కూర్చునాటికి (1852) హిందువులే అధిపతులుగా నున్న ఏన్నో ముద్రాలయములు, పాశ్చాత్యులు నడపుచున్న ముద్రాలయములు, వార్తాపత్రికలు బయలుదేరినవి కాని, ఈ వార్తాపత్రికలలో కులనిండలు, మతనిండలు.³³ ఉన్నగాని ప్రజాదరణమును అవి సొందలేవని ప్రానుదొర వ్రాసెను. తెలుగులో ముద్రణమున కింత దోహదముచేసిన, కావ్య

32. "To revive the literature of a language was an arduous task for one man, and he a foreigner"

33. "The Hindoos have at last discovered that printing is lucrative"

* దీనిలో ఉదాహృతిములైన ఇంగ్లీషు భాగములు (వేరుగా చెప్పబడి) ప్రానుదొర స్వయముగా వ్రాసిన వ్యాసములోనివి.

ముల కింత నేవచేసిన ప్రానుదొర మనకు చిరస్మరణీయుడు.

"At present many volumes continually issue from Telugu presses managed by Hindus alone. There are at least eight such presses, at work, besides those which are under the management of Englishmen. Native newspapers, both Telugu and Tamil, exist; but are ill supported unless they deal in vituperation regarding points of religion or caste." (page-VI) T-E-Dictionary.

కాని, నేడు తెలుగు కావ్యములను అచ్చువేసి లాభమును పొందుచున్న ప్రచురణకర్తలు, ప్రానుదొర శ్రమకు ఫలితమును పొందుచు, ఆతనిని ఎచ్చటను స్మరింపకుండుట శోచనీయము. ఇవ్వుడచ్చునచున్న ఏ తెలుగుకావ్యమునందును—దానిని మొదట సంస్కరించి, అచ్చు వేయించిన ప్రానుదొర పేరుగాని, దాని మొదటి ముద్రణ సంతృప్తముగాని—కానరాదు. ఈ పద్ధతి, ప్రథమ సంస్కర్తలను తృణీకరించుటయే గాక, పరిశోధకులకు కావలసిన విషయములను తెలియజేయకుండుటనుకూడ ప్రోత్సహించుచున్నది. సాహిత్యవేత్త 'లీ విషయమును గుర్తింపవలెను.

చీటికి మాటికి ముద్రాలయములను ఉపయోగించుకొను మనము, అవి లేకుండుటను ఊహింపలేని మనము, ప్రానుదొర కృషియొక్క విలువను గుర్తింపవలెనని, విశేష భావనాశక్తిని వినియోగింపవలెనేమో! విద్యా సేవ వివానాతి విద్యజ్ఞున పరిశ్రమమ్ *

అరణ్యంలో మానవయంత్రం

(శ్రీ) గునివర్ధనాం

బంగారయ్య కోయపల్లె జేరి వరదలనాటె రెండేళ్ళు దాటింది. అసలు బంగారయ్య కోయపాలెం జేరటమే పెడకథ.

ఖమ్మం మెట్టలలో ఎరువుల వ్యాపారం జేయబోయి బురదలో కొలుబెట్టాడు. కులంవాళ్ళంతా బంగారయ్యను చీవాట్లు పెట్టారు. “అరే, బంగారూ, మన కులంలలో చేరి యాపారాజేయిరా? నాకు చెలియ కనుగుతాను! పెపంటకం గొడ్డోయిందంటరా—ఎరువులు ఎరువులు పరుగులు దీప్తివి. ఆటి మంచీ, చెబ్బరా చెల్విన గటం ఆయితే మనీ ఆటి జోలికి బోడా” అని అందరిముంగు అబ్బుడి కూకలేశాడు.

బంగారయ్యకు ఎరువుల వ్యాపారం జేయమని జెప్పింది వాళ్ళ పినబాబు రాగవయ్య. (అప్పుటికి ఎరువుల ధరలకు కంట్రోలు వుండిలేం.) రాగవయ్య ముఖం తప్పించితప్పించి ఒకరోజున తిప్పనిసరిగా—ఎరువైనప్పుడు కొన్ని హితివాక్యాల పలికాడు—“అదేందిరా, బంగారం! తేమాసివాళ్ళందరూ ఆరు మొగ్గులు దొడిగి, మూడు పువ్వులేసి మెరిసిపోతుంటే నువ్వుట్లా జేరావేందిరా బంగారం? ఒరే, ఆ ఆంజ్జె లెక్కలు మనకు అబ్బవురా. అచ్చిరాంది బంగారం బట్టినా మట్టవుద్దిరా. ఉప్పు, మెరపకాయ అమ్మకు నేవాళ్ళం. కంట్రోలు లెక్కలకి, ఇంకంటే పుల్లకు అతకలేమురా అంటే యిన్నా వంటరా—పెససరం? ఇప్పుడు పదిమందిలో నాకు తలబోయిందంటావా, నీకు బోయిందంటావా?”

ఆకులు మాడ్చుకొని చేతులు గాల్చుకొన్న బంగారయ్య పినబాబు వంకజూని నోరెత్తిబోయినాడు; అతను అప్పు సంగతి హెచ్చరించకముందే, రాగవయ్య సిద్ధిమలుపు దిరిగి మాయమైపోయాడు.

ఉన్నపూళ్ళో బంగారయ్యకు అప్పుపుట్టలేదు. పిల్లనిచ్చిన మామగూడా పెదవి విరిచాడు. బంగారయ్య కొలిబురద ఎవ్వరూ కడగలేదు.

ఇక కొంజోకంటికి వెలియమండ రాజమండ్రులో అరెళ్ళు నానుతారు తాకట్టుపెట్టి—బస్తావుప్పు, అరబస్తా చప్పు, పిగురు అగ్గిపెట్టెలు (కోరకం ఒంటెమాడ్కు), మానుపిల్లు లంకపాగాళ్ళ బుట్ట బెల్లం (అనకాపల్లి కుక్కలు), గొడ్డో ఆగ రూపాయల చిల్లర వేసుకొని) పనివోలో వేసి, గోదావరి దాటి బంగారయ్య కోయపాలెం వీరారు. అక్కడ రెన్నగిసి కోయనారలు పూసం గుడ్డలలో బంగారయ్యకు యిగు గట్టాడు. ఇంటి సంచెపూసలో ఆ పూనికి మొట్టమొదటిసారిగా గుకాణం చెలిసింది.

బంగారయ్య కోయపాలెం వీరి వరదలనాటి రెండేళ్ళు దాటింది

* * * *

బంగారయ్య ఈ రెండేళ్ళుగా ఎవ్వరినీ వుత్తరం రాయలేదు. జ్ఞాతులందరూ కీడా వదిలిపోయిందని అతనివారు పుక్కా వుచ్చించారు. “మనంలూ చలిపొరం వొచ్చి చచ్చిపోయాం” అని అతని పాలిబాకీదార్లకు గుర్తుగం పని గల్పించుకొని చెప్పాడు. “కోయాళ్ళు అల్లగా మెలకారు గదండీ. ఆడి బుద్ధి మంచవులేనా, కోయాళ్ళయినా, కోసం గాళ్ళయినా ఆదరించేదుకు. అయ్యా, నోరు మంచయితే పూరు మంచం. వట్టి ఆశపోతునుడికండీ” అని కర్తంగారితో ఆకుల సినపుల్లయ్య మనవి చెబుకొన్నాడు. అన్నీ గాలి కబుర్లు.

కోయపల్లె జేరితరవాత బంగారయ్య గడ్డి బొద్దు అయినాడు. అరెళ్ళకు మనస్సం నీళ్ళు సడలి మూర్ఖులు పోయినాయి. పెద్దాడు పెంకటరత్నం కాలికి చేతికి అక్కరకు వచ్చాడు.

బంగారయ్య కోళ్ళో కూచంటాడు. ఆడెమ్మ పొయ్యిదగ్గర వడలు పకోడీలు వండుతుంది—పుల్లి పాయ లేసి. పెద్దాడు పెంకటరత్నం అడవిలో గుల్ల చింతకాయలు కొట్టించి, గింజ దీయించి అందరికన్నా అతా తక్కువ జేసుకొని, చింతపండు బస్తాలు

పోలవరంమీదుగా రాజమండ్రికి వడవలో వేస్తాడు. అందువల్లనే బంగారయ్య గడ్డి బొద్దులనాడు. యొక్కటత్నానికి బట్టలెల వచ్చింది. ఆయన మృత్యు మెల్లీ పాతనాన్నాడుకు తోడు, గట్టి కంటే, కాసులడం అమరిచింది. సచ్చి పులుసు గుర్మాణం, ఆకుల నీనపుగయ్య ఎంత చంకలు గొట్టుకున్నా బంగారయ్యకు చలి జ్వరం వచ్చి చచ్చి పోలేదు; కోయవాళ్ళు తలగొట్టి మొలెయ్యనూ లేదు.

బంగారయ్య కొట్టువెలిసింతర్వాత కోయదొరలు వుప్పుకూ, పప్పుకూ గోదావరిదాటి పోలవరం పోవాల్సిన అవసరం తప్పింది. వర్షాలు దబాటుగా కురిసి నప్పుడు గుబులుగా, దిగులుగా వత్తిలకుండా బంగారయ్య లంక పొగాకు లభిస్తున్నది. ముల్లుదొర చిన్న కొడుకు పెళ్ళికి ఆరవైగూహాయలు బాన్గూడాయెచ్చాడు బంగారయ్య. పోలుమల్లు అడివిగొట్టి చదిరంజేసుకొన్న కొత్తమడిలో జల్లే విత్తినాలకు వేలుముద్దర వేయించుకొని అప్పుగూడాయెచ్చాడు. అయితే పెళ్ళిజేసుకొన్న ముల్లుదొర చిన్న కొడుకు, విత్తినాలుజల్లిన పోలుమల్లు వచ్చే యేడాదంతా అడవిలో వాళ్ళు గొట్టిన చింతపండు బంగారయ్యకే తోలుతామన్నారని, అదునులో అడ్డుపడ్డందుకు. అప్పుడు బంగారయ్య తనకు పోలిగా చింతపండు కొంటున్న పాత రాజమండ్రి వ్యాపారి యొన్న పూస గురవయ్యవంక జూళాడు. యెన్న పూస గురవయ్య పడవదిగి కోయపల్లెకు మళ్ళి తిరిగి రాలేదు. ఇప్పుడు యొక్కటత్నం (పెద్దాడు) అందరికన్నా బే: ఎక్కువజేసుకొని పోలవరం మీదగా పట్నానికి చింతపండు ఎగుమతి చేస్తున్నాడు. బంగారయ్య రొండు గడ్డిబొద్దులయినాడు.

2

భద్రాచలం యాత్ర జేసుకొని తిరిగిపోతూ కోయపాలేనికి బాలహరిదాసు వచ్చాడు. బాల హరిదాసుంటే బాలకుడినిగాడు. “నాపేరే బాలదాసు” అని హరిదాసన్నాడు. కోయదొరలంతా తలకాయలు జేర్చి కళ్ళ జెప్పించాల్సిందేనని తేల్చారు.

“ఎందుకొచ్చిన యాసాలు జెప్పండి యీ కరువుకాలంలో, కూటికొమ్మనా? గుడ్డకొచ్చేనా ముల్లుదొరా?” అని బంగారయ్య అన్నాడు.

ఆ మాటలకు ఆదెమ్మకు బాగా కోపంవచ్చింది. “ఇక బలే మడిసివేలే. రామా కృష్ణా అనుకోకుండా

యంతెండుకుంట గంటాలు? ఏం యేలీయ్యాలా, లచ్చు లియ్యాలా హరిదాసుకు?”

బంగారయ్య యిక మాట్లాడలేదు. ఆరాత్రికి హరిదాసుకు భోజనం బెట్టుటానికి వప్పవల అయినాగా, మొలెడు భోజనండా ఆగవచ్చు కోయదొరలకు భూసాయ సుండా యిచ్చింది. బంగారయ్య యింటినుంచే హరిక.

పాతాని హరిదాసు అసలు కనకన్నా పిట్టకథలే ఎక్కువ చెప్పాడు. అందులో పెరాళికువోయి పేల విండి పిలిచి పగలగొట్టుకొన్న బ్రాహ్మణిడిక, ఊరికే కొబ్బరికాయ సంపాదించాలని చెప్పింది నదిగో బడ్డ పినాని పావుకారుకథ ఒకటి ఉన్నాయి. అసలుకథకలియుగాంతం.” హరిదాసు దాగానే వీరనలుపాడేడు. చెవుల్లో పూలుబెట్టుకొని, బంగారయ్య అడవి మానుతో కొతగా జేయించిన పెద్దబులి విరిగేటట్లుగా నృత్యం చేశాడు. నాటిమాటికీ, వీరభోగవసంత రాయలనే కలియుగ పురుషుడు, సుబానిచోట వుడ్ల పించి పెరుగుతున్నాడని, తెల్లగుట్టియొక్క, పదును ఖంం ధరించి కలియుగ నాశనానికి బయలుదేరుతున్నాడని, పుణ్యంజేసుకొన్న పది కుటుంబాల్ని మినహాయించి యీ లోకాన్నంతా సేలమటుంజేసి, అగ్నిప్రళయం, జలప్రళయం మొదలైన ప్రళయాలను సృష్టిస్తాడని, బంగారయ్య వంకకే తిరిగి రాగాలత్తెనూ చెప్పాడు.

“అన్నాగ్ని, దూపండి, మహాజనులారా! ప్రపంచంలో భర్తృదేవత నాలుగుకాళ్ళమీద సంచారం చెయ్యటంలేదని చెప్పటానికి ఒక్కటే నిదర్శనం చాలును. ఈ పాలెంలో ఈరాత్రికి నాఒక్క పొట్ట కోసం, యీ బీడ హరిదాసుడు జానెడు పొట్టకోసం గడప గడపా తిరగాల్సివచ్చిందంటే, అన్నపూర్ణ అయిన మన భారతావనిలో.”

హరిదాసు కళ్ళమాడలేక బంగారయ్య ఆదెమ్మ వంకగా తిరిగాడు. ఆదెమ్మ సేత్రాలనిండా నీళ్ళు నిలిచి వున్నాయి. వీరభోగ వసంతరాయలవారు నిలపబోయే పదియళ్ళలో తనదిగూడా ఒకటని ఆదెమ్మ అత్యంతప్రీతితో ఆనంద బాష్పాలు రాల్చినది.

* * *

బంగారయ్యకు ఒడలు జలదించింది. చుట్టకాడ పాకేని యింటికి బయలుదేరబోతున్న మల్లుదొరను ఆసి—“ముల్లుదొరా, యివ్వాలి ఎట్లాగోవుంది

నావంటి. ఇద్దరు రోయల్స్ బంపిలివా, బయట బతుకుంటూ వాళ్ళింట్లో అని అడిగినాగా,

మల్లుదొర కి ఓహో అర్థం కాలేదు. “ఏం ఏదో చెప్తి దొరా! పెద్దరంగులమెకాన్ని మొన్న నేం గా మట్ట పెట్టింది. మేకానాన నే నే కోయగొర్రకు కుసుకుంటావా కంటిమీద?”

“కాదులే మల్లుదొరా. మా పెద్దాడు వట్టి పప్పు చుట్ట. చుట్టపేరయ్యం లే నము. ఆడు కన్నులూ నే మట్టి పెరిచేదానికి తెమ్మంతాయన దిగి రాలాల్సి.”

కోయదొర యిద్దరు మనుషుల్ని సంపినాడు. వాళ్ళతోపాటు బాల హరిదాసుగూడా అక్కడే పడుకొన్నాడు. బంగారయ్య తెల్లనాడుగూము దాకా హరిదాసుతో మాట్లాడుతూనే గడిపాడు.

హరిదాసు వెళ్ళిన దుఃఖంనుంచి బంగారయ్య దిగులు యినుమడించింది. గల్లాపెట్టెదగ్గర మతిమిదు పుగా ఎక్కువ చిల్లర యిచ్చాడు. త్రాసులో సవా శేరు రాయికి బీర రాయి, కీచెరాయికి అర్ధశేరు నవ టాకురాయి వేశాడు. మల్లుదొర మనుషురాలికి అణాకు అయిదు కొనులు యిచ్చాడు. కంచంనుండర కూచోని దిగులు కళ్ళతో, లోతు పొట్టితో లేచిపోయాడు. పెద్దాడు యెంకట్రాన్ను జూనినప్పట్లా కర్లనీళ్ళు దిరిగినవి అరిగిసి.

ఆచెమ్మకు యీ పెన్నెనుకలేని మానవుల్ని మార్గానె కోపం వచ్చింది. “అయ్యో, యిద్దరూ రనూ, యిద్దరూకా! ఏం ముకిశంబు మాయదారి మడికి. పెంచకమంతా గొడ్డబోయి అయికి మనిలే దోరుకుద్దంటా? అయితే తెలి కడుగుతాను, ఆ హరి దాసుమాత్రం ఏం జెప్పాడు. అన్నాయం వేసినాళ్ళకు పెళ్ళయంలో సిద్ధున్నాడు గాని మనకేం దింట— మేకలంటి మడుసులం, అన్నెం పున్నెం యెరగ నోళ్ళం. లెను. లెను. మా బాగావుందిలే నీ యిద్దె”

మాడు రోజులకుగాని ఆయల్లు తిరిగి నిండు కంచాలు కడగలేదు. పెద్దాడు యెంకట్రత్తుం జబ్బు బడ్డప్పడు ముడుపు కడతానన్న అర్ధరూపాయ బంగారయ్య గబగబా పసుపునడ్డలో మూట గట్టినాడు.

మప్పడు మొక్కకొన్న నిలుపువ్వాడి మురుగులు దుసవర్ల వెరళి బంగారం) రంగుకాయ తంట్లో గల్లాపెట్టెపై అరలో దాచింది ఆచెమ్మ అడపాడడపా కొడతామని మొక్కకొన్న అరడజను కొబ్బరికాయలు అంజనేయస్వాములవారి పేరున పగల

గొట్టాడు బంగారయ్య. పెద్దాడు ప్రసాదాన్ని కోయ గొర్రకు సంబిచ్చాడు. (రుగిలివ కొబ్బరి చెక్కలు గురిమి అమ్మకి శంకరహాసీ చేసింది.) ఇక కాగా బోగా పెద్దబాక—చింతపండు న్యాపారంలో కలి సా నే చేసుకొంటామని పైని అన్నమాట, సత్రన్నారా యణువరం పెక్కటి మిగిలి పున్నది.

బంగారయ్య పెద్దాన్ని తొందర పెట్టాడు. ఆ ముగి అన్నది. “లేవు నామికి బ్యామ్మిడి పిలి పించు.” మల్లుదొర పొంగుకరంయి బ్రాహ్మడికి చెప్పి వచ్చాడు. పెద్దాడు యెంకట్రత్తుం చింతకండు ఎగు మతుల సాలెబాకల బాపం వచ్చాడు గాజమండ్రీ ఎట్లా గూబారున్నాడు పనిలో పని బ్రాహ్మడికి చదివించే పంచలదాపు, ఆ ముక్కు చదివించుల కింద గొల్లప్రోలు సేపిగిరి, బంగారయ్యకు నాపకానికి గూడా పనికొచ్చేట్లుగా నల్లకమ్మ గోవరులు తీసుకు రానాలని నిర్ణయం జరిగింది. పెద్దాకి బోటుఖర్చు కింద బంగారయ్య గూసాయిన్ను రిచ్చాడు. “అరి పెద్దాడా. చెప్పినప్పటి చక్కంగా యను. అదిలే మతిమిదుపు కొనుకుమి. బోటుకింద ఆరణాలు. పూట కూలు తొమ్మిడణాలు. బోలే సత్రానికి పావలా. ఇంకెంతుంటి?” అన్నాడు.

పెద్దాడు యెంకట్రత్తుం తాతకింద లెక్కల్లో రియాగెనాడు.

“యంకెంతేం చే అయడణాలు గాదంటే”

“అవునా పెద్దాడా. ఎటు బోయి ఎటు చ్చువ్వు. కాలం నమ్మరాందయింది దాని తన్నా దయ్యో. ఆ అయిడణాలు జేబులో దాసుకో. మట్టలు తాగొచ్చి కచ్చితంగా జేబుకున్నా. బాకలు చువ్వాగా వనాలు జెయ్యి. ఇదుగో, పంచెలూ, సీరేకూలు యెంకట్రాయ్య కొట్టేనే చేరంజెయ్యి. ఆం. సాకలో అన్నాడిని జెప్ప మా అయ్యో. బాకలు వదిలి శాశ్త్రేవుగనక ఆటకాయ తినానికిబోయి. పేగారిది పెద్ద పడ్డు. కాగర్ల. ఆరి...నీ పిల్లాడు దొంగలు బోలా. మా లావుచిక్కే వచ్చిందే నీతో. పెద్దాడా...నీ కెన్ని సార్లు చూపురా వై. బాడో గట్టుకో మని.

పెద్దాడు యెంకట్రత్తుం పూర్వరహస్యంగా దాసుకొన్న చుట్టలలోయి తెప్పించి, పక్కగా దోపు కొన్నాడు రూపాయిన్నర లొక్కం.

3

మంగళవారానికి తిరిగి రావాల్సిన వెంకట్రత్నం బుగ్గవారం వుడయానికి గూడా పత్రాలేడు. ఆపాడుటి లంఖణాల బోటులో శేవులోదిగి మల్లుదొరతోపాటు సుబ్బావధాన్లుగారు వచ్చారు. అప్పటికప్పుడే పూజంతా పూర్తయింది ఆయన అధ్యాయాలు తిప్పకుండా, ఇక సుబ్బావధాన్లుగారు కథను గూడా ప్రారంభించారు. వ్రతంకథ అయిపోగానే కట్నాలు, ముబదార అంటి మొగలో డొంకచారిదాకా ఎదురు బోయినాడు పెద్దాడు యెంకట్రత్నం చారి మాస్తూ.

రొండుపూములు దాటింట్లవ్వగాని వెంకట్రత్నం వూడినపడలేదు. పాడెడలం పూరిత పూరి పడలేదు. బంగారయ్య బాడతాయుచ్చిన కొత్త గుళిలోపాటు ఒక పెద్ద అట్టల పెట్టెగూడా మోసుకు వచ్చాడు. అట్టల పెద్ద పెట్టెలో ఏమి వచ్చిందీ—త్రావ్వుడుపెట్టి, ప్రసాదం పంచటం అయిన తర్వాత గాని—పెద్దాడు యెంకట్రత్నం బయట బెట్టలేదు. యెంకట్రత్నానికి చిన్నప్పట్నంచీ నాయనంపే అంతిథయం. అసలు పెద్దాడు సుబ్బారాయణ్ణి పన్ని నాడు పుట్టాడు. పెద్దాడంటే దేవుడి సమానం ఆడమ్మకు. అందుకు ఆడమ్మకు అట్టల పెద్ద పెట్టె దిరిచి మోపించినాడు వెంకట్రత్నం.

ఆడమ్మ ఒక్కతనం తనకళ్ళు తాను నమ్మలేదు. అట్టల పెద్ద పెట్టెలో రేడియో వుంది, మిగిలిన మరెనిపోతున్న కొత్తరేడియో ఆడమ్మకు మొదట్లో అర్థం కాలేదు. కాని తర్వాత గుర్తుకు తెచ్చుకొన్నది. ఖమ్మంపెట్టులోను విజయవాడలోను వీధుల నడిచే పాయలకు శాంతిలేకుండా, తాడోన్నీకర్లతో హోటల్ల నుండి మోగే రేడియో యిదేనిని గ్రహించింది. తన కొడుకు యింత ప్రయోజనం ఉని ఆడమ్మ యిదివరకు తెలుసుకోలేదు. పెద్దాడు యెంకట్రత్నం అమ్మ పెట్టెవి రొండు తప్పినవని పట్టికిలింపాడు. అసలే యెంకట్రత్నంపైపట్టి కొద్దిగా ఎత్తు.

ఆ రాత్రిదాకా బంగారయ్యకు యీ సంగతి తెలియనే తెలియదు. చివరకు వంటగదిలోకి వచ్చి చూశాడు.

“అతే పెద్దాడా—వచ్చి నేకనుంచి వంటింట్లో అమ్మతో నునగలాడతావుగాని తెచ్చిన పద్దులైక్కలైపుమంటే అంత తప్పించుకు తిరిగివేరా. పోతే నీకాడ అయిదజాలుండాటి. ఆడ్మించి జెప్పకురా... ఆరి నీయల్లు... నీ తిన్న...యిదేదిరా...లేడియో... ఆరి”

బంగారయ్య గుండెలు బాదుకున్నాడు.

“ఇక నెత్తిన చెంగేసుకొని అవ్వయం పాత్ర బట్టి పోదాం పదరా పెద్దాడా, దేశంమీద. మనం గూడా ఆ బైరాగాళ్ళలో గలవాల్సిందేలే. ఇంకెం వుందితే మల్లుదొరా—కొంప గుండమైబోతే.”

ఆడమ్మ కొడుకును చెనకేసుకొచ్చింది.

“ఆడుమాత్రం యేం తెలివితక్కువ జేశాంటట. పుట్టులో గలిచే అవ్వకింద కట్టుకోచ్చాడు అంత మడిగివి నువ్వే బోయి వసూలు జేసుకోలేకపోయినా. అయ్యెక్కడో—పీడా బోయిన పురుసుడే—ఒక్కగా నొక్క బిడ్డ. ఆర్థి రంపాన రాస్తానంటావ్. అహో!”

* * * *

ఏవేళ నొచ్చిందో యేమో రేడియో అచ్చిరా లేదు—బంగారయ్య వ్యాపారానికి. సాయంత్రాని కల్లా కోయదొరలంతా ఆకలి మరిచిపోయి, యెంకట్రత్నం తీగ వర్షాపడినన చెట్టుకింద జేరుతారు వెంకట్రత్నం తిప్పలుబడి ముల్లుదిప్పి విజయవాడ కేంద్రం తెచ్చేసరికి గ్రామస్థుల కార్యక్రమమో, సినిమా పాటలో మోత మోగునూ వచ్చేవి. కోయదొరలు చప్పట్లుగొట్టి గమ్మన కూచుంటారు. ఇక రాత్రి పదియే నేకదిలేది.

బంగారయ్య “వ్యాపారం పడిపోయింది.” అని అందరితో చెప్పకొన్నాడు. ఆ మాటగూడా నిజం. వెంకట్రత్నం గట్టి చింతకాయలు కొట్టిందలం మరి రేడియోమీద పడ్డాడు. నెల దిరక్కముందే “బ్యాట్లీ” అంటూ రాజమండ్రి పోయి చచ్చాడు.

కాని పీడ అంతటితో ఆగలేదు. మన్యం తానీట్టారు పూల్లో క్యాంపువేసి బంగారయ్య యింటి ముందు ఆకాశం తీగలు చూశాడు.

“ఏం బంగారయ్యా, మాంచి జోరులోవుండే నీ వ్యాపారం. ఎంతకొన్నా నేమిటి రేడియో?” అని యింటిముందు నిలిచి అడిగాడు.

“నీ త్తం. మా పెద్దాడు యెంకట్రత్నందండీ. నీ త్తం. యాపారం పడిపోయిందండీ.”

“బ్రహ్మా! నీ కొడుకు మాంచి ఘటికుడన్న మాట. అయితే కొండం వైసెన్ను కాగితం యిట్లా చూపించు.”

బంగారయ్య తెల్ల మొగం వేశాడు.

జైలుకే. మన్యలో మళ్ళీ మజలీ వుండుడు” అని తానీట్లా రన్నాడు.

బంగారయ్య పకకు వచ్చింది. తనెన్ను సంగతి యెంకట్రత్తుం (పెద్దాడు) చెప్పలేదు. చివరకు కాళ్లు గడ్డాలు పట్టుకొంగా, తానీట్లా రుద్దపోవు మాష్టరున్న పోలవరం బోయి, అక్కడ గాకుంటే రాజమండ్రు పోయి తనెన్ను తెచ్చుకో మన్నాడు. రేడియోకోసం. ఈమాట పెద్దాడు యెంకట్రత్తుంతో పాటు బంగారయ్య గూడా ప్రయాణమై వచ్చాడు.

4

ఆకాశం రోపగించినట్లు వారం రోజులనుండి కురుస్తున్న కుంభపోత వానలకు తెలిపలేదు. కొత్త చీర కట్టుకుని అడవంతా పచ్చ సోయగంతో లజ్జతో తల వంచుకొని వుంది. కోయపాలెనుంచి గోదావరి శేవుడాకా పరచుకొన్న మన్యపు డొంక బంగారయ్య మెదడువలె చిత్తడి చిత్తడి అయినది. దేవర చెట్లమీదుగా దూరాన్నుండి పొడికొండలు తెల్లమబ్బుల్లో నీలీనీల గా నిక్కినిక్కి చూస్తున్నవి.

వానల్లోనే ఆడెమ్మకు చలి జ్వరం వచ్చింది. బంగారయ్యకు భయం వేసింది. హరిదాసు చెప్పిన పీర్ ఘోగ వసంతరాయలవారి ఆగమ చిహ్న ప్రశ్నయి మేమో యిడి మల్లుదొరను పిలిపించాడు. మల్లుదొర వచ్చి ఆకు పసరుతో ఆడెమ్మకు మందు యిచ్చాడు. బంగారయ్య పాత ముడుపులన్నీ పోగుజేసి ఆడెమ్మ తలగడకింది పెట్టాడు. ఆడెమ్మకుగూడా భయపడే హాలు వేసినవి. తనమెళ్ళో బైరాగి యిచ్చిన రాగి తాయెత్తుతీసి బంగారయ్య జబ్బకు కట్టింది. గల్లా పెట్రలో మూలదాగివున్న జపమీధూదినిగురించి అతనికి జపి చేసింది.

బంగారయ్య తాయెత్తు కట్టుకొన్న మధ్యాహ్నమే వాన కొంచెం తెలిపి యిచ్చింది. అప్పటి దాకా రేడియోములు దిప్పి “గర్ గర్ గర్ గర్” వింటున్న పెద్దాడు యెంకట్రత్తునికి దెజవాడ మళ్ళీ అందింది. అందటమే, పెద్దాడు ప్రాణంబోయినట్లుగా ఆరిచాడు.

“అయ్యా, ఓ అయ్యా! రాజమండ్రంతా కొట్టుక పోయినదట”

కొడుకు మాటలకు బంగారయ్య కోయ్యబారి పోయాడు.

“ఆరి యెక్రిపేరయ్యా, మల్లీ బోయి యిగ్రా. సింగారంగారిని గూడా కొట్టుకపోయిందో వుందో”

పెద్దాడు గబగదా రేడియోషర రెక్కాడు. గల్లా పెట్రలో తెక్కబెట్టు చిల్లరంతా మాన బంగారయ్యగూడా వణుకుటా కొడుకు ఒక నే నిల బడాడు — పరుగునపోయి.

వాడ్రలు మరొక క్షణంలో ముగిసినవి. గోదావరి వరదలు యింకా పుస్త్రులంగానే వస్తున్నవి. గండ్ల పశుతునే వున్నవి.

బంగారయ్యకు మతి చలించి పెద్దాడేమోని ఇన్ఫోషం వచ్చింది.

“ఆరి నష్టకాలం దరిస్తరుడా — యిప్పు” సింగారం కొంపగూడా బోతే ఏంగావాలిం మన అప్పు? నానూట గమనం లేకపోయె తాడు దిగి నాడికి. — అప్పుడేదెల్లి గుమ్మంకాడ గూహని యిస్తావా సస్తావా సింగారయ్యా? యియ్యకపాతే యింతటి తోనే నెల్లు నాపాణం అని పీకమీద కూసుంటే యాడికి బరిగెత్తేవాడా? ఇప్పుడు నీతాత ఎవడు గడతాడా?”

పెద్దాడు నిబానికి తెలివిగల ఘటమే. ప్రాణం మీదికి వచ్చేట్లుగావుంది యీ పరిస్థితి. పంటనే నిబం చెబితేనేగాని పరువు దక్కదు

“ఇట్లు గొట్టుకుపోయినై యిని ఎవడే అంది. గోదావరమ్మ పొంగి పట్నంలోకి వరద లాచ్చి నయ్యంటనే. అంతేలే.”

* * * *

ఒక్క క్షణంలో కోయపాలెనుంతా బంగారయ్య కొట్టుముందే నిలిచివున్నది. పోలుమల్లును దేవర చెట్టెక్కించి డొంకమీదుగా దూకుమని మల్లుదొర ఆదేశిస్తున్నాడు.

వరద వచ్చింది. వరద వచ్చింది. గోదావరమ్మ పరవళ్లు తొక్కి పొంగింది.

ఆ సాయంత్రానికి దినవలో వరదలకు మునిగిన కోయగూడాల్లోని నిర్భాగ్యులందరూ పాలెంచేరటం ప్రారంభించారు. నెల్లిమీద గంపల్లో యిల్లంతా నద్దుకొని మగవాళ్లు, పిల్లల్ని పీపులకు గట్టుకొని అడె వాళ్లూ, బురదలో కావిసి మోస్తూ కోయ యువ కులూ, అడవిలో కొత్త లోకం యానినట్లుగా, వారం రోజుల వానలకు ప్రతి పచ్చ చెట్టు మానవు

పెద్దలుగా భారత కీర్తి కాంచినంతలో నిండి పోయింది. అంతటి అంకిత ప్రాణాలూ అరచేరు పోయింది కనుకనున్నది.

మల్లదొరగూ బిల్లు బిల్లుగా కోయవారల్ని కూర్చోబెట్టి కష్టము. అదివి తడి బిల్లు చిరుమట్టనే దివిలో కాగడాలూ కట్టించాడు. గోదావరమ్మ దిమ్మగా జట్టును కాపలా వాడారు. దివిలో ఆరిపోయినా, కోయపాలెం గూడా గోదావరి బరిగోరినట్లే. దివిలో వెలిగినంత నేత్రానుంగుల్లా ఆరెలా వెలుగుతాయి. ఆరాత్రి అదే విలీనమవుతున్నట్లేదు. మనుషులు ఉచ్చాసన నిత్యసాల మరదలులు దివిలోమీద బృష్టినిల్చి ఆ రాత్రింతా బాగవం చేశారు. అహంబలు వీవుకు కట్టిన బిల్లు రీయకనే మదికిపట్టిన పడ్డారు.

ఉదయమిది నిద్రలేచాల్సి తిరిగి వచ్చారు. వరసలు తీస్తున్నవి. నీళ్లు నిలిచివున్నా, వున్నవగా ముందుకు సాగమంటేను. కోయనారలు చిరకాలాల నుండి సంకోపం పొంగినవ్రదు, మానవుడిని ప్రకృతి రక్షించినవ్రదు లీణంలో, ఆప్రయత్నంగా పొంగి పరవసునోక్కే ఆదినవ్రదు చేశారు. బాలహరిదాసు కూట బూటకమయిందని బంగారయ్య సంతోషించాడు. వానలు సాగకముందే బంగారయ్య పరుగుల పడవ వచ్చింది. అందువల్లదు కాణం సంకాంతి నాటికానవ్రదువులిగా వుంది.

బంగారయ్యకు తిండి తింటున్నాడూ తీరిక చిక్కటం లేదు. దీరిమీద పదివ్రాళ్ళనాళ్ళు వచ్చిపడ్డారు. కోయలు కడుపు నింపుకొంటున్నది ఎదురుదయ్యం గంజయినా ఉప్పుక్కలేం దవరికి? కోయయినా, కలెక్టరయినా వుప్పులేనిదే పూట గడవదు.

బంగారయ్య పెద్దాణ్ణి బిలిచి కేక వేశాడు.

“లేడియో లేడియో అని లేడిన పోతానేరా నాపసన్నానీ. ఎప్పటికైనా తిండిగట్టేది తరాజే నమకో యెగ్గినాగమూ. వేరం నేర్చుకోరా అంటే లింకం పోతావ? అదనుబట్టి పదును వేరంరా పప్పు చుద్దకానా...అంతాడే కాపేసి, లోనికెళ్ళి వుప్పు బస్తా లెన్నా లెక్కెట్టాచ్చి జెప్ప.”

గొంకట్రత్తం లోపల్లించే కేకేసి నాడు.

“నాలుగనే అయ్యో.”

“అరి నీగొంతుగయ్యో. అరి నీపీక యములాడు నొక్క. ఏం పోగాలం వచ్చిందిరా పెద్దాడా!

వేరమునొన్నావా, అట్లాటప్పా అనుకొన్నావా పెద్దాడా?”

మనొక్క ఊణంలో కోయపాలెంలో ఉప్పు గిర హతాత్తుగా లేచింది.

5

రేడియో వచ్చింతరాత్రి బంగారయ్యకు ఒక ఆత్మప్రస్తి వచ్చింది. సాయంత్రం సాయంత్రం వేళంలో పప్పుకు, నూనెకూ, మిర్చికీ, పసుపుకూ తావామార్పెట్టు ధరలు తెలుస్తూంటవి. బంగారయ్య తన ధరలన్నీ మనసులో గుణించుకొని పెద్ద మార్పెట్టు ధరలతో పోల్చుకుంటాడు. ఇదివరకూ వ్యాపారం చేసేవాడు యింత తెలివితక్కువ వార్షిని ఆరెనికి గట్టి నమ్మకం కలగలేదు. ధరలు హెచ్చటం చేతుల్లో బెట్టుకొని యింకా చచ్చు ధరలకు కట్టుబడి, పై చెప్పు రేడియోలోగూడా చెప్పకొనేవాళ్ళు తెలివితేనివాళ్ళు గాక మరేమిటి?

ఏమయితేనేం కానీకీ, అరణాకు వుప్పువర్షం దుర్లభమైంది. అణాకు చారేడిచ్చినా యిచ్చినట్లే— కోయపాలెంలో. ఇక పప్పు కొత్త పెళ్ళికూతురై కూచున్నది. మిర్చి వేపుడి వరమైంది. అదివిలో దొరికే నల్లలింత తప్పితే మిగతా దినుసులన్నీ మింటి కెక్కిపోయినవి.

మల్లదొరగూడా చివరకు వుప్పు దొరక లేదు.

“ఏం శెట్టిదొరా, ఉప్పు బొత్తిగా అన్నాయ మయిపోయింది” అని అడిగాడు.

“నువ్వు జూస్తానేవుంటివిగదా మల్లదొరా. పడవలో ఎనుకొచ్చిందే అరబస్తా. దానిమీద వరదలాస్తే యింకా చచ్చినాళ్ళకు దెలుసో యెమో, బంగారం దూచినట్టు గొలిచి బుడ్డోణ్ణి అన్నాయం చేసినారు రాజమండ్రీలో. ఎందుకైనా మంచిదని మా పెద్దోడు యింటివాడకానీకీ నాలుగుచిప్పలు తెలుపుడెచ్చినాడే. కావాలంటే నీకు గాదంటామా మల్లదొరా, పొద్దునాలలేస్తే మొగాలు మొగాలు జూసుకుంటం? పిల్లాచ్చి అడిగినాక మల్లీ వేళ్ళబులికి కూస్తంటే వచ్చిందని అంటారే అని వుప్పులేదమ్మా అని తాతకు జెప్పమన్నా. అంతేలే. గావాలంటే వేపప్పునాటాం గట్టియ్యరా పెద్దాడా” అని బంగారయ్య గల్లొపెట్టే ముందునుంచి లేచి లోపలికిపోయి, పెద్దాడు యెంకట్రత్తం వేళ్ళమీద ఒక్కడెట్టేసి ఉప్పురాల్పించి,

చిన్న పాట్లాం బయటికి బంసి వేళ్ళతో ప్రేమలసంజ్ఞ చేశాడు.

మట్టుకొరన్నాడు. “రాసుగోళైన్దోగా. పాత పానుకింప రాయంను.”

“అటాగేలే. ఏగాదంతానా. నిలకడచేసి మా చెళ్ళాడు ప్రేమడిగింకులే”

సాయంత్రం గాకముందే బంగారయ్య ముందు కొట్టుకట్టేశాడు. బేరం జోరుగా సాగటంజూసి ఆరోజు నుంచి ఆడెమ్మగూడా లేచి తిరిగి బంగారయ్య చెయ్యికింద నిలిచింది. ఆడెమ్మ ఖాళీచేసిన మంచంలో బంగారయ్య పడుకొని “చిల్లారం అని శివరా పెళ్ళాడా—” అన్నాడు. ఆడెమ్మ పెద్దాడు దొంకట్రుత్తం చెనకనుండి బంగారయ్య జెప్పిన ధరలు పలికి లేచే ప్రవృత్తువున్నాడు. పాతధరలకు ఉప్పులేదు. అసలు లేదు, నల్లపువ్వుగాని తెల్లపువ్వుగాని. బంగారగృహమునుగదిన్నయింకా నెలదాకా పడవలు నడవకపోతే బాగుంటుందిని కళ్ళు మూసుకొన్నాడు.

* * * *

బాహ్యప్రపంచంతో సంబంధాలు తెగిపోయిన కోయపాలెం ముసుగులో నిద్రిస్తున్న మానవుడివలె గోచరించింది. ముసుగులో మనిషికి ఏ స్వప్న సందర్భన మవుతున్నదో ఎవరికీ తెలియదు. అన్ని దృక్కోణాలకు శైతన్య రహితంగా కనిపిస్తున్న కోయపాలెం గూడా ఏ అంతర్యామినులవల్ల కదింపబడుతున్నదో బాహ్యదృష్టితో తెలుసుకొనటం అసంభవం. స్వప్న దశలోని మానవుడిని స్వప్న దశ వాతాత్మక మేల్కొలిపినట్లే తరతరాలనుండి చేతి మూలలో, అంగుళేం అంగుళములలోనూ పొంచిదూచే నృత్యపుతో పోరాటం సల్పుతూ శాంతియంతంగా జీవయాత్ర గడుపుతూన్న కోయపాలాన్ని గూడా ప్రస్తుత నిస్సహాయ వాతావరణంనుండి రెండు జ్ఞాన చతువులు మేలుకొలుపు పాటను వినమని నిర్దేశించినాయి. ఈ జ్ఞానచతువులు గోదావరి పాలబడకుండా నిర్వాసులుగా వచ్చిన యిద్దరు యువకులు బాలదొర, గంగుదొర.

బాలదొర, గంగుదొర అన్నదమ్ములు. ఆటవిక జాతుల్లో యుగయుగాలుగా నెలకొన్న వీరోచిత సాంప్రదాయాలకు వాళ్ళే కుటుంబం పెట్టింది పేరు. ప్రతితరంలోనూ స్వాతంత్ర్యరక్షణార్థం కత్తిచేపట్టి బాణం సంధించిన కుటుంబరక్తం వాళ్ళనాళ్ళాల్లా

ప్రవహిస్తూవుంది. మహావీరుడు అల్లూరి సీతారామ రాజు మరణం విశూలీలో బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యవాద సేనలను ముప్పుజెల్లిన రోజునైతే గూర్జరాధిపతి కిరోచిత నురణం సాంబాడు. ఆతరువాత ముసుంబం భద్రాచలం చాటి వైఖాంబాకి వలసగోయింది. గూర్జర, గంగుదొర పనివాళ్ళగా స్త్రీలకొరకున్న వ్యక్తుల తల్లిని అవమానించగోయిన ముష్టింబాగిరీ గుండా లతో బోట్లాడుతూ తండ్రిగూడా దుర్మణం పాలయినాడు. అయితే నలుగురు ధీరకర్తాడిలను మట్టుజెట్టి గాని అతను సూమికొరకేదు. ఆతిరవాతలను వంటే వచ్చింది. ఏ స్వాతంత్ర్యసంగ్రామమూ తమకు తానై అది శిలా శాశ్వతమై, సంపూర్ణమై సరిపూర్ణతపొంది దరిద్ర పుటలలో మాత్రమే నిలిచిందేదు. తండ్రిలు జయించినామనుకొన్న స్వాతంత్ర్యం చిట్టలు తిరిగి గడ్డ మోడ్చి నిలబెట్టుకోవాలి. నిజాపాగాటాన్ని ఆరగిస్తూ తరంవాసుల కొనసాగించకపోతే, బానిసత్వం, తాడన, పీడన కొత్తరూపంలో కొల్లనిరంకుల ద్వారా, కొత్త యుద్ధస్థానలద్వారా, కొత్త మత దురహంకారులద్వారా వచ్చి వాణిలియుండు నిలుస్తాయి. స్వేచ్ఛావృత్తినికీ తరతరములలోనూ నిరంకుశులదో, యుద్ధరాక్షసులదో రక్తం ఎరువుగా కావాలి. మొగ్గనడిగి, పూలుబూసి, పింఛెపిసి, కాయకాచి, పండునిచ్చే ఆవృత్తిని కట్టే నీరు.

బాలదొర, గంగుదొర తండ్రి తరవాతి పిలుపు సందుకొన్నారు — మాతృదేశపు ఆర్థనాదంతో. వైఖాంబా యిస్త్రేహాస్ ముగ్ధినివా నరహంతకులు, రజాకారుల పచ్చిరక్తంతాగే గుండాలు కోయగూడేల మిడపడి, తెలుగుకోయ వనితలను చాటిచి, పురుషుల్ని చంపి, హిందువన్నవాడి ఆస్తిసంత దోచుకొని లోకానికి పీడ జెట్టినవ్వకు ఈ చదువురాని అడవి కోయలు తిరిగి బాణాలు లంకించుకొన్నారు. అడవిలో మెకాల్ని చంపేబదులు వాళ్ళు ఈటెలు, బాణాలు నిరంకుశ మతి దురహంకారులను వెతికి చంపినవి. ఆ బాలదొర గంగుదొర తిరిగి వరదలో ప్రాణాలు దక్కించుకొని ఆశ్చర్యకరంగా చుట్టూ నీళ్ళలో లంకగా తేలుతున్న కోయపాలెం చేరుకున్నారు.

బంగారయ్య కొట్టుముందు జనంమూగి తిరిగి పోతున్నారు. ఆ జనంలో మొదటిరోజునే బాలదొరకు పువ్వుదొరకలేదు. తరవాత గంగుదొర వెనకగా వెళ్ళితే ఆడెమ్మ చేడకు చూడెడు పువ్వు పాట్లాం

భా ర తి

గొట్టి యిచ్చింది. గంగ బాగుట వున్నాకేం వేచి వున్నప్పుడు, పెద్దాడు యెంతటైతే, బంగారయ్యి గొట్టియోగో మాక్కో ఆ గ్రుంతు బింటున్నారే. ఉప్పు పీక కోని యావలకు వచ్చి గంగ నాలనోరకు చేతు వికాసుంచి బంగారయ్య యింటికినానాకా పట్టాడు. మన్న పీకెత్తి చూపించాడు. ఆ సరవాల నితిలో ఉప్పును పైకెత్తి చూపాడు.

ఆ యిద్దరూ ఆక్కడే నుంచున్నారు. వచ్చిన కోయల కంపరమా పైన తీగెలా, చెతిలో వున్న చూపించసాగాడు. తీకటిబట్టడాకా అజీ పని. మల్లు దొకవచ్చి “ఏందిరా, భద్రాచలం బాలా?” అని వాళ్ళ గుంట్లో నిలిచాడు. చాలు పైన తీగెలు చూపాడు. గంగనోర చేతిలో వున్న పాట్లం దూరనాడు. మల్లు దొర కన్ను ఒక్కసారి మోసినవి.

* * * *

అగ్గ గాత్రి యింట్లో చప్పడుకు బంగారయ్యకు మెళకువ వచ్చింది. దీపం పెట్టిచేసి లేచి చూచాడు. పెద్దాడు, యెంతటైతే నిద్రపోతున్నాడు. ఆడమ్మ చిన్న నరకలో మార్చేమీలేదు. బంగారయ్య దీపాన్ని పైకెత్తి చూచాడు. ఎదురుగా నలుగురు ముసుగు మనుషులున్నారు. వాళ్ళకు ముఖాలనుండి కాళ్ళదాకా ముసుగే వున్నది. బంగారయ్య కాళ్ళ గజగజ వణకి నవి. చెయ్యి చలిజ్వరంనాడులాగా కదలిపోయి దీపం జారనయ్యగొయ్యారు. ఒక ముసుగు కుందుకొచ్చి అతని చేతిలో దీపం తీసుకొన్నది. బంగారయ్యకు నోరు పెగిలిరాలేదు. ఆ ముసుగువంక చూపలేక ప్రాణభయంతో తలవంచుకొన్నాడు. పారిపోదా మన్న పాదాలు కదలవు. బంగారయ్య తలవంచు

కొన్నప్పుడు యెదుటి ముసుగు పాగాలు కనబడ్డవి. ఆ పాదాలు మల్లునోర పాదాలకువలె మున్నగావున్నాయి. ముసుగు కదలలేదు. లాంతరు తగ్గించి అతనినుంటే పాగుకు నింగొన్నది.

మిగతా మాడు ముసుగులూ కదలినవి. ఆ కదలి కలా నొంపరలేదు. భయం అనలే కానరాదు. ఒక ముసుగు పెద్దాడు ఎంకటరత్నాన్ని చాటి రేడియోవున్న కావీరి పెట్టెదాకా వదిలి, రేడియో నందుకుని మల్లి పెద్దాడిమీదగానే యింకో ముసుగుకు అందించి. ఆ ముసుగు మరొక ముసుగుకు. చివరకది దీపం పట్టు కొన్న ముసుగువద్ద కొచ్చింది. బంగారయ్య కూలబడి చూచాడు. తనను వాసన చూపెనున్నట్లు ముసుగు వంగి పెగ్గాడి “రేడియోను” అతని ముక్కుకు దగ్గర గా వేచ్చినది. మరుక్షణంలో నాలుగు ముసుగులూ నాయమైపోయినవి— రేడియోతో సహా.

-

మల్లుడు మల్లునోర నెల్లినప్పుడు ఆడమ్మగ్గో పెట్టెముందు వున్నది.

“రేడియోరం వచ్చిందిగా” అన్నది.

“ఆ! యేంలేదులే. రేడియోరం కేపులోకి పహె! లెప్పుడో ప్రయ్యా రేడియోమీద అడిగి జెపతనన్నజే అని మల్లునోర అన్నాడు. “మరి పహెలో నీ నే గద వున్నబస్తాలు”

మల్లునోర కదలిపోతుంటే బంగారయ్య లే వచ్చాడు. “ఉప్పుగేంలే మల్లునోరా! మా పెద్దో? మాడుజస్తాలు పప్పుకింద గట్టాడు. తీచికెళ్ళు. తీ కెళ్ళు. పాతదరేతే!”

స్వాతంత్ర్యము - సాంఘిక క్రైమము

శ్రీ పారనంది జగన్మోహనం

స్వాతంత్ర్యవిచారణలో సంక్రమించే పదా
గూలలో సంఘము అనే పదాన్ని
అసందిగ్ధ నిర్వచనము లేనందున సంఘ
క్షేమము అనే దానివిషయమై భిన్నమతాలకు ఆవ
కాశము ఎక్కువైనది. సంఘము అంటూ ఒక నిర్ణ
వస్తువు లేకపోవడము ఇందుకు ముఖ్యకారణము.
వ్యక్తుల సమూహానికి సంఘము అనే వ్యవహారము
కాస్త్రీయముకాదు. మానవజాతి సంతతి ఒక సంఘ
ముగా భావించిగాని లేక అల్పవ్యాప్తిగల నాలుక
సంఘము, వర్తకసంఘము మొదలైన వ్యవహారము
లోని పదార్థముగాగాని సంఘక్షేమము అనే వాడుక
కుదరదు. సంఘక్షేమాగ్రములోని సంఘము అనే
పదాన్ని ప్రత్యేకదేశముతోగాని లేదా ప్ర
మంతటతోగాని సమాన వ్యాప్తిగలదానిగా భావించ
వచ్చును. అలాగని దేశ ప్రపంచాల విస్తృతిరిగాక,
అందలి ప్రజాసామాన్యాన్ని గ్రహించవలసి వస్తుంది.
సాధారణముగా మాత్రము ప్రత్యేక ప్రత్యేకదేశాలనే
గ్రహించూ ఆయాదేశాల ప్రజాసామాన్యముతో సమాన
వ్యాప్తిగలదానిగానే భావిస్తున్నారు. దేశముందున్న
ప్రజను ఏకవస్తువుగా గ్రహించే పదము జనత అనేది;
దాని విధానానికి సంఘరచన అనేది నిర్వచనము. ఆ
విధానాలలో ప్రప్రధానమైనది దేశపరిపాలన సంస్థ.
ఈ సంబంధాన్ని అపేక్షించి కొందరు విమర్శకులు
పరిపాలన విధానానికిన్ని సంఘమున్నదానికిన్నీ
తాదాత్మ్యాన్ని నిరూపిస్తున్నారు.

ఈ తాదాత్మ్యాన్ని ఆమోదించిన రాజకీయ
తత్వశాస్త్ర పండితులు ఈ పరిపాలన సంస్థను సంఘ
ప్రతినిధి అని వర్ణించి సంఘానికి వ్యక్తిత్వే గల అధ
ికారమంతా పరిపాలన సంస్థకు సంక్రమించినదని ప్రతి
పాదిస్తారు. సంఘానికి వ్యక్తిత్వే ఉన్నదన్ని సర్వ
విధ నిరంకుశాధికారాన్ని పరిపాలన వినియోగించే
టవ్వదు, వ్యక్తికి ధిక్కరించే హక్కు ఏమాత్రము
లేదని వారి నిర్ణయము. ఈ అభిప్రాయాన్ని దృఢ
పరుస్తూ ప్రాచీనులైన ప్లేటో మొదలైనవారు,
ఆధునికులైన స్పెన్సరు మొదలైనవారు ఒక
ఉపమానాన్ని ఆధారముగా చేసుకొని తీర్చించారు.

పరిపాలన సంస్థను శరీరమునో పోలిస్తే, శరీరము
వలెనే పరిపాలనసంస్థ కూడా ఏకవ్యక్తిగలది అనిన్నీ
ప్రాజేవంటిది అనిన్నీ వారు తీర్చించారు. ప్రాజేకి
అంగములవంటివారు వ్యక్తులు, వ్యక్తుల సమాహారము,
వ్యక్తుల కూడికలుకాదు. శరీరములోని అంగాలకు
ఎట్టి ప్రత్యేకతలేదో, అలాగే వ్యక్తులకు ప్రత్యేకత
లేదు. అంగాలవ్యాపారాన్ని ప్రత్యేకములైనట్లు ఎంత
కనబడినా, అవిన్నీ అంగమైన శరీరాన్ని పోల్చి
నిలబెట్టడానికి ఉపయోగపట్టు, వ్యక్తులంగము పరి
పాలనను నడిపించే అంగాలుగాని మరి యేవిగలవ
ప్రత్యేక ప్రయోజనము కలవాడు కాదు. పరిపాలన
సాగ్రము, వ్యక్తుల సాగ్రములు. సంఘము అంగికాబట్టి
దాని అంగాలు దానికొరకే ఏర్పడి ఉంటవి.
సంఘమే అంతా. వ్యక్తిత్వము అంటూ ఏదీ లేదు.
ఏ అంగమునైనా శరీరాంగ్యముకొరకు ప్రస్తావించు
పూచేదందుకో, అలాగ సంఘముకొరకు ఏ వ్యక్తి నైనా
నిరూపించవచ్చును. నిర్ణీత వ్యాపారాన్ని అంగాలు
నెరవేర్చునట్లు వ్యక్తులకూడా వివ్యాపారము ఎవరికి
నిర్ణయింపబడునో దానిని నిరపేక్షగా నెరవేర్చవలెను.
శంక, ప్రశ్న, సమాధానము, చర్చ, వివి విమోక్షము
వలనపడును.

మరియొకతిర్మాన్ని ఉపయోగించి హేగెలు
పండితుడు, ఆధ్యాత్మిక తత్వ విచారణలో ఉద్బంధు
డని పరిగణింపబడిన విడుదలను, ఈ సారాంశాన్నే
సాధించాడు. వ్యక్తి జనతా ప్రతిబింబము, వ్యక్తి
యొక్క పరిపూర్ణత జనతావిధ్యానాన్ని పండితము.
దానిని సాధించడానికి మార్గము జనతాదాల్చే రూప
ముతో వ్యక్తి వికృతము పొందవలెను. అనగా జనతా
క్షేమము వ్యక్తి పురుషార్థము. జనతయొక్క రూపము
పరిపాలనసంస్థగా నిష్పన్నమగును. జనతలన్నా పరి
పాలనసంస్థ అన్నా దేశములన్నా సంఘములన్నా
ఒక్కటే. వీటి ప్రతిఫలమే వ్యక్తికావడమువలన వీటి
కొరకు వ్యక్తి పాలుపడడమే వాని ముఖ్యగర్భము.
ఈ వికతాత్మకాన్ని హేగెలు పండితుడు తనకు
ప్రధానమైన ఆధ్యాత్మిక తత్వవిచారణలో ఉపపాదించాడు.
అతనికి రాజకీయ - ఆర్థిక - శాస్త్ర విచారణ

ప్రధానముగాను కాదు. ఉంగుచేత నుపేక్ష
 తానును తానుగొనినవలె గ్రహించుటనందే
 అనునది, ముగ్ధులగునట్లుగా చిత్తునగు సంఘ
 తాత్పర్యమునకును కేవలము తమ వాదాలకు నిజముగా
 నుపేక్షించుటగాను. అట్లుగారిని తలచునట్లుదానికా
 నున్నను, ముఖతమలంబున అని పేరుగలదు మార్గ
 తాత్పర్యమునకు అధ్యాత్మికము అనేదానిని గురించి
 ముగ్ధులగునట్లుగా, తమనును అప్పుడే వాస్తవముని
 గానించుటగాను, ఈ మార్గము లెక్కని అను
 విక ప్రాప్తిలకు సరిపడునట్లు వచ్చుచున్నది. ఇతరు
 వ్యక్తిని గానిని గావించునది. వ్యక్తి ఇష్టానిష్టములు
 అనినది నున్నచేత. మరల, నుచు, సరిపాలన
 అనునది ముఖ్యము. దాని సేవయు అన్నగో
 తర్యము. ఇతరులకు ప్రసాదము సమర్థము కల
 దున్నది, అది ప్రబలముకలదు. వ్యక్తి కలుగ
 దున్నది, అది నిలిచిఉన్నప్పుడే వ్యక్తి కేవలచిదానికి
 అనకాగము ఉండుననినది, అంగుచేత దానికి సరి
 పడునట్లుగా గలగించునది సంఘమున అనగా జే
 నునది ఉంచుదానికి అనుననినది ఆ ముఖతాదానికి
 చివరకును. మానవుని స్వరూపము కేవలము అత్తి
 కము; ఆధ్యాత్మికము అన్నది విభక్తి. జీవనానికి అన
 త్యక్తమైనది కూడు నున్న ఇల్లుగాని ఆధ్యాత్మిక గృహం
 దేవాలయకావు. ఈ అలంబనాన్ని సామాన్య ప్రజ
 లుగూడ నిలబెట్టి, పరిపాలన ప్రాముఖ్యము
 వ్యక్తిని నిరసనాన్ని అతిథి సంపాదించుగలిగినాడు.

ఈ మానాన్న స్థానిక యల్పి నూ చేసి వ
తరగతి నుండి కలిసి వచ్చింది. వ్యక్తిగత కార్యక్రమము చేసి
నట్లు సంఘానికి సాంఘిక కార్యక్రమము స్థాపించియు ఆ విషయ
రహితము అయినది. ఒకటి ఒకటి ఒకటి ఇట్లు నయ్యి
వచ్చునట్లు ఒక వ్యక్తి ఒక వ్యక్తి అని నయ్యి
మంచి కలిసి పనిచేస్తే, వచ్చే ఫలము శేలమనూ కల
పడెనువలన వచ్చినట్లుగా ఉంది. పదిమంది కలిసి నష్టము
పదివ్యక్తుల శత్రువుల కలిసి ఒక శత్రుగా పనిచేస్తే, ఆ కల
సి పని శత్రు పదివ్యక్తుల మాటల ప్రకారమే వేరైన విశే
షము ఉంటుంది. నూరుమంది కలిసి వ్యవసాయించే
టప్పుడు ఆ నూరుగురు శత్రు పదిమంది శత్రు పదింతలే
కాకుండా ఎక్కువ శత్రు పదిమంది అవుతుంది. ఒక వ్యక్తి
శత్రు "వ్యక్తి" గురుతు అంటే, పదిమంది కలిసి నష్టము
అయ్యే శత్రు 10 వ్యక్తి + శత్రు అవుతుంది. కలసి
కలియకవలన సంక్రమించే విశేషము. నూరుమంది
అయితే 100 వ్యక్తి + 10 క్తి + గ అవుతుంది. అలాగు
క్రమశః ఎక్కువ విశేషము సంక్రమిస్తూ ఉంటుంది.

ఆ ఎక్కడ న కావలయును? (కొత్త కొత్త గుణాలు కూడా ఆవిష్కరిస్తవి. వ్యక్తుల కలయికకు ఒక ప్రత్యేకత ఉన్నందున, దానిని కేవలము సమానముగా భావింపరాదు. రాజ్య సముదాయగుణంతో సమదాయముకాదు వ్యక్తులకలయిక అందుచేత సంఘము అనే వ్యక్తుల కూడికలో ఒక విశేషము భావరూపంగా ప్రాదుర్భవించి, ఆ కలయికకు ఒకవిశిష్టమైన విశేషమును ప్రసాదిస్తుంది. ఇదే సాంఘికత్వము. ఇది కేవల వ్యక్తిత్వానికి భిన్నమైన పదార్థము. కాబట్టి వ్యక్తివలన సంఘమును ఒక పదార్థముగా భావించాలని వారి వాదము.

సంఘక్షేమము అనేదికూడా ప్రత్యేక పదార్థముగా భావించవచ్చునని ఈ తర్కముల ఈ మతముల సారాంశము. కాని ఇది చెప్పినంత నిర్వివాదమైన అంశము కాదు. మీదను మాంచిని అన్నిటిలోను సారము వ్యక్తిని వ్యక్తిత్వాన్ని నిరసించడము. ఎన్ని తర్కాలచేసినా వ్యక్తి గోచరమైనట్లు సంఘము ఒక ప్రత్యేక వస్తువుగా వివేచపడదు. సంఘక్షేమము అనేదానిని ఇట్టి సంఘమునుండి ఊహించి కల్పిస్తే నిర్వివాదములూ చాలా అపవాదాలు బయలుదేరుతవి. సంఘములోని వ్యక్తుల ప్రత్యేకక్షేమానికి సంఘక్షేమానికి సంబంధము ఎట్టిది అనే ప్రశ్న పుట్టుతుంది. వ్యక్తుల ప్రత్యేకక్షేమాలి కూడికా? ప్రత్యేక వస్తువద్దావము లేనిదానికి క్షేమము అంటే ఎట్టిది? క్షేమము భావనకాదుగదా. క్షేమాలకు కూడిక ఉండదుగదా. కూటానికి వచ్చే వస్తువులు కావు క్షేమాలు. వ్యక్తులక్షేమాలు అన్నవి పరస్పరము విరోధించనివి కావు. ఈ అనాచిత్యాన్ని దాటడానికి సంఘములోని ఎక్కుమంది క్షేమము సంఘక్షేమము అని అందామన్నా తర్కము కుదరదు. ఆ ఎక్కుమందిమాత్రము పరస్పరభేదాలు లేనివారా? ఆ ఎక్కుమందికైనా ఒకే క్షేమము ఉండదు.

ఇట్లు తర్కబలముద్వారా సంఘక్షేమపద నిర్వ
చనము కుదరకుండా విమర్శించగలిగా, అనుభవ
ములో మాత్రము ప్రజాభిప్రాయము అన్నట్లు సంఘ
క్షేమము అన్నది ఒక పదార్థముగా వివక్షణల
బుద్ధిలో స్ఫురిస్తూ ఉంటున్నది. వ్యక్తి వేరుగను
సంఘము వేరుగను స్ఫురణ కలదు. ఇందుకు కారణము
సంఘత్వము వాస్తవమైనది కాబట్టి. సంఘమునుండి
సంఘత్వము సంకమించలేదు అన్ని భావనాధారాలలో

వలెనే; సంఘత్వమునుండికల్పించబడినది సంఘము. ఈ సంఘత్వము మానవపరిణామములో సంక్రమించిన సుఖము. కాని క్రమశిక్ష దీనిరూపాలు అయినవికొన్ని - దేశము, జనత మొదలైనవి. మానవచరిత్రలో అత్యంత ప్రాముఖ్యానికి రావడమువల్ల, ఈ సమస్య క్లిష్టపడినది. జనతవంటిది దేశము కాకపోవడమువలన, దేశము ఒక ప్రత్యేక పదార్థముగా గోచరింపకావడమువలన వ్యక్తి సంఘ సమస్యరూపము దాల్చినది. దేశాలు యుద్ధాలలో ప్రవేశించినకొలది వ్యక్తి దేశానికి వశముకావడము ప్రసక్తమైనది. ఇట్టి పరిస్థితులలో దేశతైముము, దానినుండి సంఘతైముము అనేది ప్రత్యేకత వహించింది. వ్యక్తితైముమానికి సంఘతైముమానికి వైరుధ్యము అన్నట్లు నిద్రపన్నమైనది. అట్టి వైరుధ్యము కలదన్న భావనవలన దీనికి విడి లాంగవలెను అనే సమస్య, ఆ సమస్య పరిష్కారముకొరకు భిన్నమతాలు వ్యాపించినవి.

వ్యక్తి వేరు సంఘము వేరు అనే భావము ఈ వైరుధ్యవాదానికి బీజము. వ్యక్తులు ఆనెకులు, సంఘము అన్నది ఒకటి. వ్యక్తుల కోరికలు ఆనెక రీతులగా రూపించగానే, ఎటుచూచినా భేదమేగాని ఐకమత్యము లేనందున, సంఘతైముము అన్నవానికి భంగము తటస్థించినట్లు కనబడుతుండెను. సంఘరూపమైన పరిపాలనసంస్థ వ్యక్తులకు అతీతమై ఈశ్వరుని వలెనే ఆమోఘమై, వివాదాలకు అవకాశ మివ్వని అధికారబలము కలది కావలసివచ్చింది. వ్యక్తులను లాంగదీసి దేశములో శాంతి, దేశానికి విజయూదిబలములు కల్పించే బాధ్యత హక్కులు ఆ సంస్థకు సంక్రమించినవి. క్రమంగా ప్రభుత్వాధికారము వ్యక్తులకు కూడా ఉపదరించవలెను అనే న్యాయ్యముకంటే సంఘతైముముకొరకే అనే దృష్టి ప్రబలింపడము తటస్థించింది. వ్యక్తులకు నోరుఉండి, వారి తైముముల కొరకు వారు ఘోషించగలరు. సంఘము నేది విదీ ఘోష పెట్టడానికి లేదు; కాబట్టి పరిపాలనసంస్థ దృష్టిలో సంఘస్థైర్యము అనే ఘోష విజృంభిస్తూ ఉంటుంది. ఈ దృష్టిలో ఒక దురభిప్రాయము సంక్రమించింది. వ్యక్తులు వికీర్ణబంధు కాబట్టి వ్యక్తులకు స్వాతంత్ర్యముంటే పరిపాలనసంస్థ నడవదు అనేది ఆ దురభిప్రాయము. సాంఘిక ప్రయోజనాలను దేశమంతా కలిసి సాధించవలెను కాబట్టి, సంఘరూపమైన పరిపాలన సంస్థ

ఆ ప్రయోజనాలకు ప్రత్యేకంగా శక్తి ప్రయోగం అవలసి ఆ దురభిప్రాయము.

సంఘము స్థిరముగాను క్రమంగాను ఉండి దానికి నియమాలు ఆపశ్యేకములు. ఆ నియమాలను ఆనుసరిస్తూ వ్యక్తులు ప్రవర్తించుచుంటేనే సంఘము చక్కగా నడవగలదు. ఇలాగు పరిచయితవరకే వ్యక్తులస్థానముకూడా శాంతిగాను స్థిరముగాను తైముంగాను ఉంటుంది. అట్టి పరిస్థితులకు సర్వభంగమైనా వాటిల్లినప్పుడు సంఘాంతిరూపులమైన వ్యక్తుల వ్యక్తిగతములను సంఘమునుండికొరకు వ్యక్తిగతములను కొరకు న్యాయపరిమళము ఆపరము కలుగును. ఈ ఘటము సంపాదించుటకొరకు, సంఘనియమాల ఆనుసరికొరకు పరిపాలనసంస్థ నిర్బంధాన్ని ఉపయోగించవచ్చును. సహాయము విడిచి దింపవలెను చాలింకవచ్చును. పరిపాలన బలమును కనబరచవచ్చును. ఇలా నాదించినవారిలో ప్రస్థితకెక్కినవారు హిట్లర్ లాంటివని నీచే మొదలైనవారు. నిరు సంఘమునే విడికలక్ష్యముగా ఉపపాదించి రాజ్యాంగ అత్యంత్రములో ఒక ప్రత్యేకముతాన్ని స్థిరపరచ గలిగినారు. ఈమధ్య జరిగిన ప్రపంచ ఘోరసంగ్రామానికి మూలకారణము ఈమతావిర్భావమే. సమిలననిరంతర నియంత్రిత్యపరిపాలనసంస్థలు బయలుపడెలినవి. దేశమే సర్వము; వ్యక్తుల దేశముకొరకు ధారపోయాలి; వ్యక్తి అనే రూపమే దేశములో ఉండుకూడదు. అనే ప్రచారము చేశారు. పరిపాలనసంస్థ సర్వము. పరిపాలక నియంత్ర సర్వము, అని స్థాపించారు. ఈ నిరంతరత్వాన్ని ప్రతిఘటిస్తారేమో అని అనుమానించిన వ్యక్తులను అణచివేసి, నిర్బంధించి దంపిచేసి పరిపాలనను సేనా బల సాహాయ్యముతో సాగించారు. సర్వదా యుద్ధప్రసక్తితప్ప మరొక ఘోష లేదు. ఈ ప్రయోగించలన వ్యక్తిని రూపుమాపుచేసి, స్రవలనందరిని ఒక ఘోషరీగా పనిచేయించి, ఒకే ప్రమాజనం ఒకే ఫలం నిర్వహించాలని ఆ పరిపాలకుల ఆశయము. ఒకేశత్యూణ, ఒకేబాధ్యత ఒకే జవాబుదారీ. పరిపాలన ప్రార్థికా కేంద్రీకృతము; కార్యాలన్నీ అక్కడనుండి తయారై దేశముకొనకు ప్రసరిస్తాయి. “ఒకబంకశాలలో తయారయే నాణాళాలగు ప్రజలు తయారుకావాలి” నియంత్రముకలిసి మాట్లాడి సంప్రతిస్తే ప్రజలనందరిని కలిపి మాట్లాడినట్లే; ఒకేమాట ఒకే ఆలోచన, ఒకే ఆదర్శము, ఒకే ఉత్సాహము, ఒకే ప్రయత్నము. ఈ

విధానాన్ని తమరమ దేశాలలోనే కాకుండా ప్రపంచమంతా విస్తరింపజేయడానికి యుద్ధము ఆవశ్యకమైంది అని వారి ప్రచారము. యుద్ధము సాగనమే అయినా ఈ ప్రజాశాసకవలన సంఘానికి దేశానికి ప్రపంచానికి మేము కలిగిందా, కలుగుతుందా అనే విషయమై భేదాభిప్రాయాలు ఉండును. సంఘమేమని దేశకర్తావ్యయమునే మెట్టి జరిగించిన ఈ విధానాన్ని ఈ సరితాపేక్షయూపైవా విచక్షణలు ఆమోదించలేదు. వీరి విధానంలో శాలయస్య యుద్ధాల వలన ప్రపంచాన్ని పరిపాలించాలని సంకల్పము ఎట్లా, ఆలంకారశాంతియులో బోలెడు బలమును కూడా ఉపయోగించాలని ప్రతి యుద్ధబలమువలన దేశాలు చిన్నచిన్నవి ఎట్లు భయమోహితులై వశపడునో, ఆలాగే అట్టి భయంకరమైన బోలెడు బలము ద్వారా ప్రపంచము వశపడుచుకొనాలని ఆ నియంతృత్వం విస్తరింపడు.

ఈ మతానికి విరుద్ధమయిన వ్యక్తిత్వ ప్రాముఖ్యవాదము. కీరిలో తీర్మానాలు సంఘాన్ని పూర్తిగా నిరసిస్తారు, వ్యక్తిత్వాన్ని పూర్తిగా ఆరాధిస్తారు. వ్యక్తీకరము; వ్యక్తీకరసాగనకారకు నిర్మింపబడిన సామగ్రిలో సంఘమునేది ఒకటి; సంఘమనగా పరిపాలనసంస్థ; సంఘము అనేది ప్రత్యేకముగా ఏదీలేదు; వ్యక్తులుకలిసి నిర్మించిన పరిపాలన సంస్థకే ఈ నామకరణం వచ్చింది; ఈ నిర్మాణ ప్రయోజనమంతా వ్యక్తిత్వము, వ్యక్తిత్వ పూర్తి ప్రకాశము.

ఈ మతాన్ని సమర్థించడానికి వారిముఖ్యమైన ఉపపత్తి మనవుని తిత్వముపై ఆధారపడినది. మనవుని స్వరూపము ఆధ్యాత్మికముగాని కేవలనూ శాంతి కముకాదనిన్నీ, ప్రతిపక్షాలు ఉపపాదించే అర్థమూ ద్రవ్యమూ పురుషార్థ సాగనముగాని పురుషార్థ ఫలము కాదనిన్నీ మానవజీవితానికి మూలము బుద్ధికార్యముగాని బాహ్యకార్యముకాదనిన్నీ వారి వాదబీజము. ఆర్థికవాదము భ్రమాత్మకమైనది; మానవుని ధాన్య త్యమునుండి ఆభోజనానికి పక్షద్రోయనది ఈ బుద్ధి బలము ఎప్పుడైనా వ్యక్తిగతముగాని సమాజజన్యము కాదు. మానవుని ఆత్మత్వము అపరిహార్యమైన స్వతంత్ర వస్తువు. ఈ మూలనూత్రాన్ని ఒంట పటించుకొంటే ఈ వ్యక్తిత్వప్రసంగానికి తాపే ఉండదు. దీనిని లెస్సగా గ్రహించని వాదము లోపభూయిష్టము. ఈతత్వాన్ని గ్రహించినపుడు పరిపాలకసంస్థయొక్క వాస్తవస్థానము విశదపడుతుంది. పరిపాలన సాధనము

గాని సాధ్యముకాదని నిస్సందేహముగ స్థిరపడుతుంది. వ్యక్తులమధ్యనుండే భేదాలలో కొన్ని సమాజమనిన్నీ అనివార్యమనిన్నీ గ్రహింపబడగానే పరిపాలన యొక్క ఆవశ్యకత వ్యక్తులను కలుబాటులగా తయారుచేసే నిరంకుశత్వము కాదని బోధపడుతుంది. వ్యక్తులకూ వ్యక్తులకూగల భిన్నతవైరుధ్యముకాదనిన్నీ పరిపాలనయొక్క బాధ్యత ఆ భిన్నతను మాపుచేయడము కాదనిన్నీ, ఎంత నియంతృ నిరంకుశత్వము విజృంభించినా వ్యక్తులు యంత్రాగారభాగాలుగా రియారుకావడము సంభవముకాదనిన్నీ నిశ్చయమవుతుంది.

వ్యక్తి సాంఘికజీవి, విజమే. సంఘాన్ని విడిచి వ్యక్తి ఉండుము అనిష్టము. అదివిలో ఏకైకంగా ఒక వ్యక్తి ఉండినా, ఆ వ్యక్తియొక్క జీవనవ్యాపారాలలో, మానసికవృత్తులలో, హృదయంగతిభావాలలో సాంఘికత్వము ప్రతిబింబిస్తూ ఉంటుంది. అజీవింగా వ్యక్తులవినాగా సంఘమునేదానిని గ్రహించడము అసంభవము అసాధ్యమున్ను. రెండింటిమధ్య వ్యక్తిని గమనించగలిగినట్లు సంఘమునేదానిని గమనించడము అసంభవము. ఇంద్రియగోచరమునేకాకుండా వ్యక్తిని పదార్థముగా నిరూపించగలిగినట్లు సంఘమునేదానిని నిరూపించలేము. ప్రత్యేక వ్యక్తికంటే సంఘము ఒక ప్రత్యేకవస్తువు కాదు. వ్యక్తులకూడిక అయిన సంఘదాయ నామవాచకమునూత్రముగనే కాకుండా, అందరి వ్యక్తులకు సంబంధించిన భావ వాచకముగా సంఘమునే పదాన్ని గ్రహించవలెను. భావ వాచకముల అర్థమునకు ప్రత్యేకసత్యము నిరూపించరాదుగా.

ఇట్లు సమన్వయించేటప్పుడు సంఘంకంటే వ్యక్తి ప్రధానమగును. వ్యక్తులు సమాజాలైనవాటిలో గుంపు, ప్రజ, జనత, దేశం అనేవి వస్తాయి. వీటిలో ఏదో ఒకటి వ్యక్తికి తప్పదు. ఆలాగని ఆ సమాజాన్ని విడవ వీలు లేదని నియమంలేదు. ఒక దేశాన్ని విడిచి మరొక దేశానికి వెళ్ళవచ్చును; అప్పుడు ఆ జన్మనిధ్యమైన కొన్ని గణసంప్రదాయాలు పూర్వ వృత్తాంతి జ్ఞాపకములుగా ప్రవర్తించినా పరంపర గతమైన సాంఘికత్వము మానసికముగా, తప్పనిది అయినా రాజకీయాది విషయకమైన జనత మారిపోవును గదా. అంతేవరకు, సంఘమేమి సంబంధించిన బాధ్యతకూడా మారిపోతుంది. సంఘము తప్పదు వ్యక్తికి అనే ఉపపత్తి ఆభాసికవాదము అవుతుంది గదా అట్టి పరిస్థితిలో, వ్యక్తి వ్యక్తిత్వము అట్టిది

కాదు. వ్యక్తి సంఘాలమధ్య ఉన్న లక్షణభేదమును పూర్వ పక్షముతావలంబకులు బాగా గ్రహించాలి. ఈ భేదాన్ని పట్టే వ్యక్తి సంఘ సంబంధ విచారణలో సంఘముకంటే వ్యక్తికి ఎక్కువ ప్రాముఖ్యము కలదని సిద్ధాంతీకరింపబడవలసి వచ్చింది.

ఈ సిద్ధాంతము ప్రకారము వ్యక్తిజైత్రము సంఘజైత్రము విరుద్ధములుకొననిన్నీ వ్యక్తిజైత్రాన్ని నిరసించకుండా సంఘజైత్రానికి వ్యాపారం రాకుండా సామరస్యము కుదర్చవచ్చునని సూచితమవుతుంది. వ్యక్తి, సంఘం అన్యోన్య సంబంధాలు అవసరమేనైతే, వారి జైత్రముల పరస్పరము ఆధారపడిఉండును. సంఘములోని వ్యక్తులందరి మధ్య అన్యోన్యము కల్పితాలయే సంబంధాలవలన, ఎయిక్ వ్యక్తియొక్క జైత్రము - ఆపదలు ఆ ఒక వ్యక్తికి చేంది విరమింపవు. సముద్రములో లేచే ఎంత చిన్న అలయినా సముద్రముంటికి సంబంధించినది ఎట్లు అవుతుందో, గాలిలో ఉద్భవించే చిన్న కలత ప్రపంచ వాతావరణానికి సంబంధించినది ఎట్లు కాగల్గునో, అట్లే వ్యక్తి మానసిక వ్యాపారముండలములో, - సముద్రజలాలికి, అంతరిక్ష వాయువుకుగల స్థూలత ఏమాత్రములేని మానవుని చైతన్యములో, ఉద్భవించే ఒక జ్ఞాన సంఘముంతటా వ్యాపించి అందరి వ్యక్తుల హృదయాలలోనూ, ఆ వ్యక్తికి వ్యక్తమైనంత తీవ్రంగాను స్పష్టంగాను గాక పోయినా, ప్రతిస్పందించవలసిందే. సంఘముయొక్క ఐక్యవలన ఇతరులకు ఆ కార్యఫలములో పాలు ఉండక తీరదుగదా. ఆ ఫలము ఎట్లు వారి హృదయాలను మార్చునో విశదపడెంత మాత్రాన వారిపై ఎట్టి ప్రభావము ఉండదని వాదించకూడదు. ఇట్లు భావించినప్పుడే వ్యక్తి సంఘాలకు గల అన్యోన్య సంబంధ సిద్ధాంతము స్థిరపడినట్లు అవుతుంది. వ్యక్తిని సంఘము నుండి విడదీయ వీలుకాదు. కాబట్టి సంఘజైత్రము వ్యక్తిజైత్రము భిన్నపదార్థాలు కావు అని స్పష్టపడుతుంది. పరిణామములో వ్యక్తియందు మిలితములై ఉన్న రెండుగుణాల అపేక్షనూ సిద్ధమైన వ్యక్తి జైత్రము సంఘజైత్రము పరస్పరాన్యోన్యతలో సామరస్యము పొందును. జన్మాది మరణపర్యంతము వ్యక్తికిని మానవసృష్ట్యాదినుండి అంతమువరకు (అంతము ఉంటే)

సంఘానికి ఈ అవిభాభావము తప్పదు. ఒకటి వస్తువు రెండోది గుణముగా విలసిల్లనవి వ్యక్తిసంఘములు రెండున్నూ.

వ్యక్తుల పరస్పర సహకారము అన్యోన్య సహనము సంఘజైత్రానికి కాకుండా వ్యక్తియొక్క అభివృద్ధికికూడా ముఖ్యావసరములు. ఈ సహకారము కేవల జీవన వ్యాపారాలకేగాక వ్యక్తిత్వ పరిపూర్ణతకు కూడా అవశ్యకము; సాంఘికాన్యోన్యత అనేది వ్యక్తి జీవిత పరిణతిలోను సంఘాభ్యుదయనేవలెను నివృత్తము అవుతుంది. ఇది ఈ సిద్ధాంత వివక్ష. ఈ దృష్టిలో విచారిత్రే సంఘపరిపాలన తాదాత్మ్యము రూపాను అవుతుంది. వ్యక్తుల పరస్పర భేదాలు, తారతమ్యాలు వ్యక్తుల క్రేయోభివృద్ధికి లాభకారకములని స్పష్టము కాలదు. వ్యక్తులు అందరూ మేకలవలె యంత్రవత్తుగా ఒకేమార్గాన నడచుటకంటే, వివిధ బుద్ధులను గరచి, భిన్నప్రయోగాలను అవలంబించి అన్యోన్య సహకారములో ప్రవర్తించుట ఎక్కువ ఉపయోగకరము. జడప్రాయమైన ఏకత్వముకంటే, భిన్నవ్యాపారశీలము గల ప్రాణి అవుతుంది మానవ సంఘము. వ్యాపారము చేయువలసినవాడు వ్యక్తి. సేవచేయడానికి శరీరము ఎంత దృఢముగా ఉండాలో అంతకంటే అధికంగా ఆత్మసంబంధమైన శక్తులన్నీ పిర్వవంతములై ప్రసరించవలెను. వ్యక్తులు స్వతంత్రులై స్వబుద్ధి ప్రేరణననుసరించి సుమార్గముల దూరస్పృహ అను వర్తులైనప్పుడే సాంఘిక జీవులుగా ప్రవర్తించారు. నూతనభావాలను కల్పిస్తూ, క్రొత్తసృష్టిచేస్తూ, అరుభవయోగ్యమైన అభివృద్ధిని కొంతమీదూ వ్యవహరించే వారు వ్యక్తులుగాని గుంపులు కావు. మానవాభ్యుదయానికి అవశ్యకమైన త్యాగశీలము, పరాధసేవ, సహృదయము, ఇవన్నీ వ్యక్తిగత ధర్మాలుగాని సమాజమునకు చెందినవి కావు. ఆత్మ, బుద్ధి, భావన అను భవము, జ్ఞాన్ త్యాగానికి తీసుకు వెళ్ళవలసిన గుణాలు. అవి వ్యక్తిని ఆశ్రయించుకొని వ్యక్తిని ప్రజ్వలించునో సేవి.

ఇట్లు పరిశీలించినపుడు ఉజ్వలమైన ఆశయాలు విశదపడును. స్వాతంత్ర్యము వ్యక్తిహక్కు అని

కాకుండా సంఘానికి అవసరమని నిర్వచనము స్ఫురి
పెంది. ఇరుగుపొరుగువారికి అల్లరి ఉండకుండని
కాదు; ఇరుగుపొరుగువారు అచ్చలు గల మానవులు
కాబట్టి వారివారి హక్కులను గౌరవించుట తనను
గౌరవించుకొనుటే అని బోధపడుతుంది. స్వాతంత్ర్యము
అనగా సేవా బాధ్యతగాని కేవలము హక్కు
కాదు. స్వాతంత్ర్యము షేమము వ్యక్తిత్వము సమాన
వ్యాప్తిగలవి అవుతవి; ఇవన్నీ వ్యక్తిని ఆశ్రయించు
కొని ఉండే స్థానాలు.

ఇదే సిద్ధాంతమైనా రాజకీయ వ్యవహారాలలో
సర్వసాధారణంగా వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యానికిన్నీ సాంఘిక
షేమానికిన్నీ చైతన్యమును కల్పించే ప్రచారము కను
పిస్తూ ఉంటుంది. ఈ కల్పనకు ముఖ్యకారణము అధి
కారము చెలాయించే పరిపాలకవర్గము ఒకటి ఉం
డము. అది అధికారము చెలాయించడము ఒక విధమైన
మానసిక బాధ్యము. ఇది ప్రబలులైనవారిని ఆక్ర
మించుకొని ఉంటుంది. పగువు కేవలము బలముపై
ఆధారపడి తనకు దొరికిన జంతువులను హింసిస్తుంది.
కొన్ని జంతువులు తోడేళ్లు మొదలైనవి సంపులుగా
నివసించడానికి ఆలవాటుపడిగానే వాటిలో బల
మైనది బలహీనమైన వాటిపై అధికారము వనియో
గించడము సేర్పకొంటుంది. ఇదే అనాగరక జాతు
లలో స్పష్టము. ఇదే క్రమేణ రాజ్య ప్రభువు నాయ
కులు అనే సంజ్ఞలతో మానవచరిత్రలో రూపాలు
పొందింది. ఈ భావమే ఈ అధికార వాంఛకు
మూలము. అధికారులు తమ అధికారాన్ని నిలిపి
ఉంచుకోవడానికి చేసేవత్కము—తర్కము కావ
లసిరాగానే—బలహీనులను బలముగలవారు అణచ
కుండా ఉండడానికి రాజ్య, ప్రభుత్వము నాయకుల
అధికారము పరిపాలనసంస్థ పరిపాలకవర్గము అనే
పేర్లతో విధానాలు సిద్ధమైనవి. వీటి అన్నిటికీ ఒకటే
మూలసామ్యము; అధికారవాంఛ. అల్పులను
రక్షించడము అనే దానికి నామాంతరము సాంఘిక
తిత్వవిచారణ రాష్ట్రవాదకాలలో సంఘషేమము.
ఈ దాన్ని ఇంగ్లండు దండెనువలె ప్రభుత్వాధి
కారులు త్రిప్పటాడుంటారు తమ అధికారానికి

విచ్ఛేదము రాకుండా ఉండాలని. ఇది ప్రచారముగా
నడుస్తూ ఉంటుంది. ఒకమారు అధికార రుచికలగ
గానే రక్తమాంస రుచివరిగిన వేటకుక్కవలె ఆరుచి
కొరకు యావత్తు కేంద్రీ వినియోగిస్తూ ఉంటారు అధి
కారులు. ఏ కక్షవారైనా సరే అధికారానికి రాగానే
స్వాధీనపరచుకోవాలనే వాంఛను వివనాడలేకు
న్నారు. అందుకు ఉపయోగించే తంత్రాలను వ్యాపా
రాలను ఉపయోగిస్తారు. వాటిలో ప్రాముఖ్యము
కలిది సంఘ షేమభూష.

సంఘ షేమము అనగా సంఘనియమాల స్థైర్యము
అనే నిర్వచనము వారి ప్రచారములోనిది. ప్రజ
సంఘ నియమాలను అనుసరించనియెడల సంఘానికి
విచ్ఛేదము వాటిల్లును అని వారి ప్రచారము. ఆ
స్థైర్యాన్ని నిలిపి ఉంచడానికి మార్పులను అంగీక
రించరు. ఏమార్పులైనాచేస్తే అధికారవర్గమువారే
చెయ్యాలి. తాము సంకల్పించని మార్పులు నియమ
విరుద్ధమని ప్రకటిస్తారు. ఎందుకు? తమ అధికారా
నికి న్యాయత కలగరాదని. మార్పులు కావాలని కోరే
వారిని సంఘస్థైర్య భంగకరులని నిందిస్తారు వారు.
మార్పులు రాకతీరమునరేకదా, మార్పులు ఎప్పుడూ
క్రొత్తజ్ఞానానికి క్రొత్త అనుభవానికి సూచనలు.
ముఖ్యముగా జ్ఞానాభివృద్ధికి మార్పు, నింటంక చిరస్థ,
బుద్ధిస్వాతంత్ర్యము ఆవశ్యకములు. అధికార మట్ట
తలో ఉన్నవారికి ఇవి అంతగా పట్టవు. అందుకే
తాము నిశ్చయించినవాటిపై విమర్శ రూపకములే
అయినప్పడు, అధికారాహంకారానికి అధిష్టపము
కలిగినట్లు మార్పులను సహించలేరు. బుద్ధికి ఎప్పు
డైనా విలువ ఇచ్చి తీరవలసిందే అందరూ. ప్రతి
పక్షబుద్ధి తమబుద్ధికంటే తక్కువైనట్లు తలచ
డము అహంకార చిహ్నము. ఒక అభిప్రాయము,
ఒక మార్పు సంఘషేమానికా సంఘహానికా అనే
మార్కానికి తగిన ఉపపత్తులకొరకు విచారించాలి
గదా. షేమముగాని హానిగాని ఆ మార్పుకాలంలో
వ్యక్తమయ్యేవికావు; ముందుముందుగా వ్యక్తము
కావాలి. ఆలాగు ఘటము వ్యక్తమైనదాకా ఆగక ఆ
ప్రాయము నెడలగానే తొందరపడితారు. కాబట్టి

బలము తమ కున్నంత మాత్రాన తమ పరిస్థితులను న్యాయముని భావించరాదు. అధికార వర్ణమువారు. తర్కానికి ఉచితమైన ప్రత్యుత్తరము బలముకాదు, అని వారు గ్రహించాలి. అలాగు విచారించకుండా శౌండర్యశాస్త్రాన్ని ప్రభుత్వానికి అర్పించరాదు. తాము అలవడిన విధానమే క్షేమంకరమని ప్రచారముచేస్తూ, తాము ఒనరించు కొనవలసిన చిన్నచిన్న తాత్కాలిక లాభాలను పురస్కరించుకొనే వాడుకలను ఉపపాదిస్తూ తమ విమర్శకులను తమ ప్రతిపక్షులను విప్లవకారులని దూషించే పరిపాలకులు ఈ సంఘమును సేవకులను పట్టుకొని ఈ దుష్ప్రయత్నిస్తారు.

పరిపాలకుల అధికారానికి కంటకమువలె వారి హృదయాలను గ్రుచ్చేది వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము. అధికారకాండలలో మున్నులైనవారు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యాన్ని సంఘక్షేమవిరోధిగా నిలబెట్టుతారు. కాని పరిపాలనకు సంఘక్షేమము అనేది ఎంత కర్తవ్యమో వ్యక్తిశ్రేయస్సుకూడా అట్టిదే. ప్రభుత్వాధికారాన్ని ఏకీకరించేవ్యక్తులు ఎంత స్వాతంత్ర్యప్రియులైతే అంత శరీరశ్రేయము మనోవ్యగ్రహణధరించ సంసిద్ధులై ఉంటారు. ఏకీకరించడమే వారి ఆశయమై ఉంటుంది; వారిని ప్రోత్సహించే బలమైన కారణము ఒకటి ఉండాలి. సాంఘిక విన్యాసములో ప్రమాదకరమైన ఒక పెద్ద లోపాన్ని వారు గమనించి, దానిని సరిచేయవలసిన బాధ్యతను వహించి, సాధారణ పద్ధతులద్వారా దానిని చక్కజేయ సాగ్యసంకల్పంగా వారు వారి తిరిస్కారపథాన్ని అవలంబిస్తారు. తిరుగుబాటు వారికి రిబాగ్నత నిర్వహణోత్సాహములో ఒక సాధనము. ఈ వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యముయొక్క పరమార్థాన్ని గ్రహించి ఆ వ్యక్తుల పూనిక ఉత్సాహాలను గౌరవించి, వారి ప్రచారాన్ని గమనించవలసిన పూచీ ప్రభుత్వాధికారులపై ఉంటుంది. అలాగు చేయక ఆ వ్యక్తులను అణచివేయాలని పోలీసువారిని పురికొల్పడము, లాఠీలను ప్రయోగించడము, తుపాకీ కాల్పులను జారీ చేయడము సంఘక్షేమానికా సంఘహానికా? ఈ ప్రతికూల వ్యక్తులు సంఘాంగములే గదా. వారికి అంగ నైకల్యము, ప్రాణహాని, మనః

పీడ కలుగజేసే ప్రయోగాలు సంఘక్షేమానికా అవుతున్నవి? చరిత్ర చదివిన ప్రతీవారికి సులభముగా తెలిసిన తత్వమును ఈ అధికారులు ఎందుకు మరచిపోతారో తెలియదు. జీసస్ క్రైస్తవుడు మొదలయిన పీటలు వ్యక్తులుగా అనాటి ప్రభుత్వముచే సంఘభంగకులు చేసేవారు క్రింద బాసకల వారే గదా. స్వాతంత్ర్యము, ప్రాత్యుత్తము, సమానత్వము, అనే సర్వాంగీకృత నూతనాలు పూర్వము వాటి ప్రచారారంభముందు విప్లవ చిహ్నాలుగా బహిష్కరము పొందినవేగదా. ఒకనాడు తీవ్ర నిరసన క్రింద తృణీకరించబడిన పరిణామము ఇప్పుడు సుస్థిర సిద్ధాంతమైనదిగదా. అని అన్నీ వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యముయొక్క రూపాలు, సంఘక్షేమ భంగకులు చేసే బాధను ఓర్చి నవీనీ గదా. కాబట్టి సంఘక్షేమమునే ఆ భాసకల వ్యక్తి స్వాతంత్ర్య నిరసన ఎప్పుడూ కళ్యాణవాదముగాను. ఇట్టి వ్యక్తులను పోషించి వారి క్షేమముకూడా తమ బాధ్యత అని పరిపాలించినదే చక్కని ప్రభుత్వము. స్వాతంత్ర్యము కోరే వ్యక్తి అట్టి పరిపాలన సుస్థిరంగా నడిచేటట్లు వ్యవహరిస్తాడు.

ఈ స్వాతంత్ర్యము వ్యక్తిగతముగాని, దేశానికి సంఘానికి చెందదు. స్వాతంత్ర్యము మానవుని జీవితవిలువను కొలిచే కొలబడి. వ్యక్తి అప్పుడు పరిపూర్ణతను సాధించి పీటలుగుతుంది. వ్యక్తి క్షేమానికి స్వాతంత్ర్యము ఎట్లు ప్రధాన బీజనూత్రికా, అట్లే సంఘక్షేమమునే వానికికూడా, వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యానికి గాని వ్యక్తిక్షేమానికిగాని ఎట్టి హానికూడా ఉండే రచన అనగా రాజకీయ - ఆర్థిక - నైతిక రచనను నిర్వహించే ప్రభుత్వమే సఫలము కాగలదు. జాతిగాని దేశంగాని అభివృద్ధికి రావాలంటే వ్యక్తి ఇట్టి బొన్నత్వం కల్పించే విధానాలను పరిపాలన సంస్థ కల్పించాలి; అప్పుడే ఆ జాతి అభ్యున్నతిని పొందగలిగి “జాజ్యల్యమానంగా చైభో! ఘేతంగా సర్వాంగ సుందరంగా ఆకర్షణీయంగా గౌరవప్రదంగా అర్జిల్లగలదు.” ఇట్టి రచన దుస్సాధ్యముకాదు. మానవుడు ఆత్మవంతుడు, పశువుకాదు అని పూర్తిగా గ్రహించి ఆ దృష్టితోనే అన్ని సంఘ

రచనలుగావిస్తే ఈ ఆదర్శము ఆచరణ ప్రాయము కాగలదు. వాస్తవమైన స్వాతంత్ర్యప్రియులు ఇతరుల స్వాతంత్ర్యాన్ని పోగొట్టే ఏర్పాటుకు సమ్మతించరు. "ర్యమ, ఆహంభావము, అధికారభావము, సంబంధమైనవి; ఇవి మానవప్రభుత్వములలో ఎప్పుడు వినియోగముకావలె" అప్పుడే ఈ ఆదర్శము - ఆచరణ సాధ్యమవుతుంది. ప్రజలు ధర్మయుక్తముగా ప్రవర్తించలేదని నిందించడముకంటే తమ ప్రభుత్వము ధర్మయుక్తముగా ఉన్నదా అనే విమర్శనకూ పర్యటలోచనకూ ప్రభుత్వాధికారులు దిగితే ఈ ఆదర్శము ఆచరణకు వస్తుంది. పరిపాలితలకంటే పరిపాలకులు అన్ని విధాలు ఉత్కృష్టులుగదా. ధర్మానికి అదర్శానికి వారు ముందంజ వేస్తుఉండాలి. మానవజీవితము బాహ్యకృతములైన నియమావసరములకు అనగా, సంఘముక్కు ఆర్థిక నైతిక రాజకీయ వ్యవహారములకు అతీతమైన స్థానాన్ని ఆక్రమించిన వ్యక్తి ధర్మము. సాంఘికరచనలకంటే తేలిక సాంఘికసంస్థలు అన్నీ చేకూర్చిన ప్రయోజనాలకు మూలాధారమైన ప్రత్యేక విశేషము మానవాత్మపదార్థము. వ్యక్తి కల్పించిన సంస్థలైన సాంఘికవిధానాలు వాటి సృష్టికర్తయైన వ్యక్తికంటే ఎక్కువ ప్రతిష్ఠగలవి కాగలవా? సంఘము పురుషార్థ సాధనము. వ్యక్తిని మానవునిగా భావిస్తూ వాని ధర్మాన్ని, వాని సర్వశక్తులనూ, వాని ఆర్థికాది ప్రయోజనాలనూ, వాని చొరవనూ, వాని కార్యప్రారంభక సామర్థ్యాన్ని వ్యక్త

బరచగలిగే సాధనము పరిపాలనావిధానము. సాంఘిక ప్రవాహములో ఈదుతూ మంచువాడు అనే పేరును సంపాదించడమూ చేక తన ఆత్మప్రేరణను అనుసరించి నూరన కల్పవలను సృష్టించిన ప్రయత్నించడమూ అనే సమస్య ఈ చర్చలో ఇమిడియున్నది. ఇట్టి వ్యక్తిత్వాన్ని సంపాదించినవాడే తనకు గాని సంఘానికి గాని, ప్రపంచానికి గాని తేజము చేయగలిగినవాడు. ఈతథ్యాన్ని పురస్కరించుకొని ప్రభుత్వనాయకులు తమ ధర్మాన్ని నిర్వహిస్తే సంఘతేజమునున్న ఆభాస లోపడక వ్యక్తిత్వాదర్శాన్ని పాలిస్తారు.

ఈ చర్చలో వ్యక్తుల బాధ్యత విశేషమింది. వ్యక్తిలో ఇమిడియున్న వ్యక్తిత్వ సాంఘికత్వాలను సమరసవరిచే సంస్కృతిని వ్యక్తులు గలిగియుండాలి. సాంఘికత్వాన్ని వ్యక్తిత్వముచేత సహృదయంగా రాణింపజేసే ఆత్మదీక్షగల సంస్కృతి అది అయి ఉండాలి. ఈ సంస్కృతి వ్యక్తిలో లీనావస్థలో ఉంటుంది. దీనిని ప్రయత్నపూర్వకముగా వ్యక్త బరచవలెను ప్రతీ వ్యక్తిన్నీ. అందుకు ముఖ్యము బాధ్యతాయుత జీవనవ్యవహారము. బుద్ధి తర్కములచే నియోగింపబడిన బాధ్యత కావలెను. మనవలెనే అందరు వ్యక్తులు అనే అత్యుపన్యముపై ఆధారపడిన బుద్ధిసంకల్ప భావములచే నాన పెట్టబడిన ప్రవర్తన ద్వారా పూర్వవ్యక్తిత్వసంపాదన జరిగినప్పుడు వ్యక్తిత్వ - సాంఘికత్వము మౌనములోను బాహ్యముగాను సామరస్యము పొందును.

జానకి నివేదనము

శ్రీ చేబ్రోలు సుబ్రహ్మణ్యశర్మ

ఓయీ ! లక్ష్మణ! నాతమాపణము న
 య్యురీశు మ్రొలన్ దయా
 చ్చాయాభాసుర వర్ణనాదముల
 స్వచ్ఛంబైన మార్గంబులో
 నాయాసం భాకయింతి లేనితరి నా
 యాధార్థ్య సంప్రార్థనన్
 దీయంగీయని తీయనైన సరణిన్
 చెల్పందగున్ భక్తిమై !

ఏమది కారణంబనుచు నేమియు
 జెడ్డగ నామనస్సు తా
 దామనమంది ప్రశ్నల వితాకు
 జనింపగ జేయలేదటం
 చామనుజాధి నాధునకు
 సంజలితో వచియించి చెప్ప, “మీ
 సేమమె నాదు సేమ” మని
 చెప్పక భాగ్యశ్రుతిగాగ లక్ష్మణా !

ధర్మ మధర్మమంచు నొకదారి
 విధింపగ నుండబోదు; స
 త్కర్మమె ధర్మమాననుచు
 దత్త్యవిదుల్ వచియింత్రుగాని, దు
 స్కర్మము గూడ ధర్మమయి
 శాంతి నొసంగుట గానవచ్చు నీ
 మర్మ మెరుంగ లేరుగద !
 మార్భ్యమె యడ్డుగనిల్పియుండుటన్.

సర్వసర్వం సహాననికి జన్మించిన
 నన్ను రాముండు లో నెన్నునతిగ
 వసుమతిదేవి గర్భంబు వెలువడిన
 నన్ను లక్ష్మీగ హరి యెన్నుచుండు
 గోత్రామహాదేవి మైత్రీ జనించిన
 నన్ను జ్ఞానినిగ దా నెన్నుచుండు
 త్మోదేవి కడుపారగన్న కామపునైన
 నన్ను నోరుగ హరియెన్నుచుండు!

సతికి, లక్ష్మికి, జ్ఞానినీ శ్యామకును, స
 హాసమునకును రామునిదృష్టియందుకొనగ
 సాగి, సాగుమనోవల్ల రీగతులకు
 మన్మథస్తరుతలి బెంతు మరగి రుచుల.

పూవులసౌరభంబుల న
 పూర్వ కథాశ్రుతులుల్లసిల్లిగా
 నా విహితంబులన్ విధుల నన్నిటి
 భక్తి నొనర్చుచుండి, నా
 పూవుల గంధసీరముల
 బూర్ణమనోరథసిద్ధి నిచ్చు నా
 దేవవిభున్ మదిన్ గొలుతు
 దివ్యజగతుల సృష్టి సేయుచున్
 ఆర్యపుత్రుండు నాకయి యటమటింప
 నిన్ని వాక్యంబులని జెప్పి యింగితజ్ఞు
 గాగజేసి లక్ష్మణ! పుణ్యకార్యకర్త
 వగుమ! నీదు ఋణంబు దీర్చంగజాల !

తమిళవేదకర్త తిరువళ్ళువనాయనార్

శ్రీ చల్లా రాధాకృష్ణశర్మ

సారస్వతము సామాజిక జీవనానికి దర్శణం వంటిది. ఇది ఉత్తమ సాహిత్యమొక్కటి విశిష్టలక్షణంగా ఎందరుచూస్తున్నది. మన ప్రాచీనులు ప్రాసిన గ్రంథాలు చాలావఱకు నీతిప్రధానంగాను, వేదాంతపరంగాను ఉన్నవి. ఇందుకు ముఖ్యకారణం ఆనాటి సామాజిక జీవనమే అని చెప్పవచ్చును. ప్రాచీనభారతీయులు ధర్మమార్గావలంబకులూ, ఆధ్యాత్మిక సంపన్నులూ అయిఉండడంవల్ల వారు వ్రాసిన గ్రంథాలు నీతి ప్రధానగ్రంథాలుగా ప్రతిభాసించడంలో ఆశ్చర్యమేదీ లేదుగాదా! సంస్కృతి సాహిత్య సుందరీకరణలో హితోపదేశ, పంచతంత్రములూ, భర్తృహరి సుభాషితాలూ మొదలైనవి సౌరభము లెగజేస్తే సుమరాజములు. మన తెనుగు వాఙ్మయంలో ఆ జీమత్యులుగా గణింపబడుతున్న వేమన పద్యాలూ, శిశుపద్యాలూ (భక్తి, వైరాగ్యశతకములు) నీతిప్రబోధకంగాను, వేదాంతపరంగాను రచింపబడినవే అని పేర్కొనవచ్చు. అట్లాగే తమిళ సాహిత్య విమర్శిధిలో ప్రవతారవలె వెలుగొందుతున్న నీతిగ్రంథం తిరువళ్ళువనాయనార్ ప్రసాదించిన తిరుమొరళి అనే ఉత్తమగ్రంథం. ఇది ఒక్క తమిళ సరస్వతికే కాక ప్రతి భాషామతలీక్షిహృద సభక్షికంగా సమర్పింపబడిన పూజాప్రసాదము!

దివాక్షక మావగించేకీర్తిగడించిన తత్త్వవేత్తా, మహాకవి అయిన తిరువళ్ళువర్ చాలా ప్రాచీనుడు. ఈయన సంగకాలపు కవులలో ఒకడనీ, క్రీస్తుశకం మొదటి శతాబ్దంలో జీవించి వుండెననీ తెలుస్తున్నది. వళ్ళువర్ కాలమును గుఱించి భిన్నాభిప్రాయములున్నట్లుగానే, కులం గుఱించి కూడా అభిప్రాయ భేదాలు లేక పోలేదు. తిరువళ్ళువర్ శ్రేష్టుడని కొందరూ, జైన మతావలంబకుడని మఱి కొందరూ భావిస్తున్నారు. అసలు ఈ కవి నిజనామధేయ మేమిటో చరిత్రకు ఇంతవఱకు తెలియరాలేదు. వళ్ళువర్ అనే మాటకు వింతగొలిపే అర్థాలు కల్పించబడినవి. పూర్వకాలమున ఏనుగుపైఅధిపనించిన గారామోగించుచు రాజాజ్ఞలను ప్రజలకు తెలియజేసేవారు వళ్ళువులనే పేర్కొనే వ్యవహరింపబడేవారట. వళ్ళు

వర్ ఈ వర్గానికి చెందినవాడని కొందఱి విశ్వాసము. ఆదిద్రావిడులలో పురోహితవృత్తి నాధారంగా చేసుకుని జీవించేవారికి వళ్ళువులనే ప్రసిద్ధనామం కలదు. వళ్ళువర్ పుట్టుకనుగూర్చి అనుశ్రుతంగా చెప్పవలసిన కథకూడా కొంతవఱకు ఈ విషయాన్ని బలపరుస్తుంది.

భగవానుడనే బ్రాహ్మణుడు మరొక బ్రాహ్మణుని గృహంలో పెంపుడుకూతురుగా పెరుగుతున్న ఆది అనే మాతపశువును వివాహం చేసుకోగా, ఆ ఇద్దరికీ అత్తై, ఉత్తై, అనిగమన్, ఉరులై, కపిలన్, వళ్ళి, వళ్ళువన్ — అను ఏడుగురు కలిగిరి! వళ్ళువర్ మదరాసులోని మైలాపూరులో జన్మించినట్లు ప్రతీతి. ఇందువల్లనే కాబోలు ఈ పుణ్యపురుషుని ఆలయం మైలాపూరులోనే నిర్మించబడింది. తమిళ మహర్షియైన కుటుముని (అగస్త్యుడు) సంతతికి తిరువళ్ళువర్ చెందిన వాడని కొందరు భావిస్తున్నారు. ఇటువంటి పుక్కిటి పురాణాలు తప్ప వళ్ళువరుకు సంబంధించిన స్పష్ట చారిత్రాత్మకాధారాలు లభించకపోవడం శోచనీయం—

వళ్ళువర్ జీవితకాథ ఒక మధుర మనోహర గీతం వంటిది. దుఃఖ భూయిష్టంగా గణింపబడే సంసారం ఈయనకి స్వర్గం కాకన్పించింది. సన్యాసం కంటే కూడా గార్హస్థ్యం మహాత్మ్యవృష్టమైనదని ఈయన గడిపిన నిరాడంబరమూ, నిష్కల్మషమూ అయిన జీవితంవల్ల స్పష్టమవుతుంది. నేత వృత్తిని ఆధారంగా చేసుకుని వళ్ళువర్ జీవితయాత్ర చేసెను. ఏవేలంగన్ అనే సముద్ర వ్యాపారి వళ్ళువరును ఆదరించి, ఉచితంగా నూలు యిచ్చేవాడట. ఆ నూలుతో వస్త్రములు నేసి, అందువల్ల లభించే కూలినీమాత్రం గ్రహించేవాడు వళ్ళువరు. సాంసారిక జీవనం సౌఖ్యప్రదంగా ఉండాలంటే సమాధిర్థ చారిణి చల్లని చూపు లెంతైనా అవసరంగా! ఈ మహద్భాగ్యం తిరువళ్ళువరుకి పూర్తిగా లభించింది. వళ్ళువర్ సతీతలకము సర్వవిధాలా ఆయనకి తగినట్టిది. భర్త మనఃప్రవృత్తిని అనుసరిస్తూ సంసారం చేసింది

ఆ పరమసాధ్యి. ప్రేమైకజీవులైన ఆ దంపతుల్ని గుఱించి రుచికరములైన కథలు కొన్ని ఉన్నాయి.

వివాహోత్సాహం తన కాబోయే భార్య యొక్క వినయ విశేషతల్ని పరీక్షించాలనే ఉద్దేశంతో వళ్ళవర్ ఆమెను, “ఇనుపముక్కల్ని వుడుక బెట్టి తీసుకురాగలవా?” అని అడుగుతూ గుప్పెడు యిశవముక్కలు ఆమెకు ఇచ్చాడట. నిశ్చలమైన మనస్సుతో గ్రహించడమే కాకుండా, వాటిని ఆమె వుడుక బెట్టిందట. అప్పుడు తిరువళ్ళవరుకి మేరలేని సంతోషం కలిగింది. పిమ్మట ఆమెను వివాహం చేసుకున్నాడు. ఆమెతో వళ్ళవర్ సౌఖ్యంగా సంసారయాత్ర సాగిస్తూ వుండగా—ఒకప్పుడు— సాంసారిక జీవనంలో నిజంగా సౌఖ్యం వున్నదా? అంటూ ఒక సాధువు వళ్ళవరును సమీపించాడు. తిరువళ్ళవర్ ప్రత్యుత్తర మివ్వకుండా తన యింట్లో కొన్నాళ్ళపాటు వుండమని ఆ సాధువుని కోరాడు. సాధువు కూడా అందుకు సమ్మతించాడు. ఒకనాడు చద్దిబువ్వ తింటూఉన్న సమయంలో వళ్ళవర్ భార్యను బిగ్గరగా పిలిచెను. అప్పుడామె పెరట్లో ఉన్న బావిలోంచి నీళ్ళు తోడుతూఉంది. మగని పిలుపు చెవిని ప తోడుతూఉన్న కుండను కూడా అట్లాగే విడిచిపెట్టి ఆమె భర్తను సమీపించింది. ఈ చద్దిబువ్వ చాలా వేడిగాఉంది. కొంచెం విసరగలవా? అని తిరువళ్ళవర్ భార్యను ప్రశ్నించగా వెంటనే ఆమె లోనికివెళ్ళి, విసరకట్టి తెచ్చి విసరసాగింది. ఆశ్చర్య మేమంటే ఆమె విసురుతూ ఉన్నంతేసేపు ఆ చద్దిబువ్వలోంచి పొగలు పైకి వచ్చాయట!

ఒకనాడు పట్టపగలు వళ్ళవర్ ఏదో నేస్తూ ఉండెను. అప్పుడు బుద్ధపూర్వకంగా నాడెను క్రింద పడవేసి, ‘నాడె కిందపడింది. దీపం తీసుకురా?’ అని భార్యను పిలిచెను మారుమాటాడకుండా అప్పటి కప్పుడే దీపం వెలిగించి, ఆ దీపంతో భర్తవద్దకు వచ్చింది. ఈ విచిత్రదృశ్యాలు సాధువుకి సంభ్రమాశ్చర్యాలు కలిగించాయి. ‘వళ్ళవర్ భార్యవంటి సతీతిలకం లభించినప్పుడు సంసారం విజంగా స్వర్గమే. ఇటువంటి సాంసారిక జీవనం సన్నాహి సాశ్రమంకంటే ఎంతో ఉత్కృష్టమైనది.’ అని అనుకున్నాడు సాధువు. మాటలవల్ల కాకుండా చేతల మూలంగా సమాధానమిచ్చిన వళ్ళవరును మనసారా ఆభినందించాడు.

ఇట్టి విశిష్టగుణ సంపన్నుడైన సతీతిలకం కాల సర్వం చెందినప్పుడు తిరువళ్ళవర్ హృదయం శోకార్తవమయించి. పిమ్మట ఆ శోకం సద్విరూపం తాల్చింది

‘తీయని బువ్వకంటే కడు
తీయనిదానవు, కాళులొత్తుచున్
రేయి బరుండి తానుసిలి—
రేపకడన్ వడిలేచుదాన, వ
య్యో! యలీలవేణి! యెటు
లోర్తును? ని న్నెడిబాయు నానుకం
దోయికి నిద్రపట్టుచు మ
నోహర భాషిణి! ప్రేమరూపిణి!”

ఆధ్యాత్మిక సంపన్నుడూ, అమలిన మనస్సుడూ అయిన తిరువళ్ళవర్ సంస్తులిన సమపార్థించిన ఈ దోష్టయిల్లాలి మధురనామం వాసుకి. ఈమె శ్రీమంతుడైన ఒక కర్మకన్యామికి గారాయి కూన. ఈ వివాదసంఘటన జరిగిన పిమ్మట వళ్ళవర్ సన్మార్గం స్వీకరించాడు.

తిరువళ్ళవర్ మహాన్నత భావాలనుగాని, ఆయన జీవిత సందేశాన్నిగాని తెలుసుకోవాలంటే తిరుక్కురర్ గ్రంథపరిశీలన మొత్తేనా అవసరం. ఈ గ్రంథంవల్లనే వళ్ళవరుకి శాశ్వతజీవిత లభించింది. అంతేకాదు. తిరువళ్ళవరుకి నామ్మగనార్ (చతుర్ముఖుడు) ముదల్ పావలార్ (ఆదికవి) దైవప్పలవర్ (జీవకవి) అనే పేర్లు కలిగినవి. అటులనే తిరుక్కురళుకుకూడా తమిళ్ మత్తై (తమిళ వేదము) దైవనూర్ (జీవగ్రంథము) అను నామాం తిరము లేర్పడినవి సార్వజనీనమూ, సార్వకాలీనమూ అయిన యానీతి గ్రంథంలోని నూక్కులు సుధూర సోక్తులు. ఇందు వర్ణింపబడిన విషయాలన్నీ సహజంగానూ, స్వాభావికంగానూ ఉండవచ్చు కాకుండా కళ్ళకు కట్టినట్లుగా ఉన్నాయి. అందువలననే యిది లాటిన్, ఇంగ్లీషు మొదలైన పాశ్చాత్యభాషలలోనికి, హిందీ, తెలుగు మున్నగు ప్రాచ్య భాషలలోనికి అనువదించబడింది. శ్రీ పూతల పట్టు శ్రీరాములు రెడ్డి, ముదిగంటి జగ్గున్నాచార్య ప్రభృతులు తిరుక్కురళుకు కడు ప్రశస్తమైన అనువాదాలు తెలుగులో వెలయించారు. ఇట్టి ఉద్ధృతిగాన్ని ఆనాటి మధురసంగ కవులు మొట్టమొదట ప్రామాణిక గ్రంథంగా సమ్మతించలేదనీ, ప్రసిద్ధ తమిళ కవయిత్రుడైన అన్నయార్ తిరుక్కురర్ గ్రంథప్రాశస్త్యాన్ని తెలియ

జేసిన పిమ్మట మధుర సంగ కవులందరూ మరళును గౌరవించారనీ ఒక కథ కలదు. ఇందులోని సత్యా సత్యాలు సర్వసాక్షికి ఎఱుక!

తిరుక్కురళ్ అనగా పవిత్రములకు పద్యములు. రెండువేల పద్యములకు మరళ్ అని పేరు. మొదటి పాదంలో నాలుగు గణాలూ, రెండవపాదంలో ఐదు గణాలూవుంటాయి. తిరుక్కురళ్ లో మొత్తం 1,380 పద్యములకలవు. అమల పదమనబడే యీ గ్రంథంలోని భావాలు అతి రమణీయములు, రసాదంబితములును. త్రివిష్ణుకొద్దీ టాటలో క్రొత్త నీరు పూలే విధంగా చదివినకొద్దీ ప్రతి మరళ్ లోను నవ నవోన్మేషభావాలు స్ఫురించుచుండును. ఒక సహృదయుడు మరళును కొనియాడుతూ యిలా అన్నాడు. “నీటి చుక్కలో ప్రతిబింబించే మహా వృక్షంవలె మహాన్నతమా, మనోజ్ఞనూ అయిన భావం రెండింటిని పద్యంలో కుదించబడింది.”

తిరుక్కురళ్ లో సర్వాధికామములకు సంబంధించిన విషయాలు వివరించబడినవి. ఈ కారణం చేత దీనిని ముప్పూర్ (తివర్గము) అని పేరుపెట్టించి, జైవస్తుతితో ఆరంభమైన ధర్మభాగములో ప్రవృత్తి, నివృత్తి మార్గములు విశదీకరింబడినవి. అర్థభాగమున రాజ్యాంగవిధానము, కోశపద్ధతి, మిత్రత్వము మొదలైన విషయాలతోపాటు పాలకులూ పాలితులకూ సంబంధించిన ముఖ్యాంశములు కూడా పేర్కొనబడినవి. కామభాగములో ప్రేయసీ ప్రియుల ప్రభువు సమాగమము, దినదినాభివృద్ధి చెందు వారిఅనురాగము, పిమ్మట వారి పెళ్ళి సేరంబులు, అటుపిమ్మట ఆ దంపతుల మధ్య విధివశాత్తు ఏర్పడే భేదాభిప్రాయములు, విమోగంవలన దుఃఖము—మున్నగు విషయాలు కడు మనోజ్ఞంగా వర్ణింపబడివున్నవి. వల్లవర్ కవితాశక్తి, కల్పనాచాతుర్యమును తెలుసుకునేందుకు ఈ భాగం చక్కగా తోడ్పడుతుంది.

వల్లవర్ దృక్పథంలో గృహస్థజీవితము చాలా ఉత్కృష్టమైనట్టిది. విధుక్త ధర్మ నిర్వహణమూ, అతిథి సత్కారము మొదలైనవి గృహస్థుని జీవిత సౌఖ్యానికి సోపానములు. అట్లని సర్వసంగ పరిత్యాగంచేసి సాంద్రాటనిషములలో తప మాచరించే సాధువుల్ని నిరసించలేదు. వారును పూజ్యులే. అయినా ప్రేమ, దయ, కృతజ్ఞత, ఆత్మనిగ్రహము—

మున్నగువాటిని అలవరుచుకొని, సంసారం సాగించే గేస్తుడవునుగా భావింపబడతాడు. పాలకులు, పాలితులు వీరినిగురించి వల్లవర్ యావిధంగా పేర్కొనా!

“వానోక్తి వాగు ములగల్లా మన్నవన్
కోనోక్తి వాగుంకుడి.”

వానోసం యీ ప్రపంచం ఆకాశముపై ఆధారపడివుంది అట్లాగే తిమ్మ రక్షణార్థం ప్రజలు రాజుపై ఆధారపడి వున్నారు. పాలకులు ధర్మమార్గా వలంబకులై వుండాలి. పాపభీతిని కలిగివుండాలి. కఠినోద్దలతో పాలితులను బాధించకూడదు. తన్ను దూషించే వారిని కైతము మన్నించాలి. అట్టి పాలకుడు జేవుడుగా గణింపబడతాడు. పాలితులు కూడా ధర్మమార్గావలంబకులై వుండాలి.

సేద్యవృత్తిని కొనియాడినట్లుగా వల్లవర్ మరి రెండు యితర వృత్తిని కొండాడలేదు. కృషి చేయుని వారిని కూడా కర్షకులే రక్షిస్తున్నారు కాబట్టి విశ్వ శ్రేయమును సాధించే వారిలో కర్షకులు ముఖ్యులని వల్లవం పెంగున్నాడు. పాలము పేరలుక గల పడితి వంటిదట! అటువంటి పడితిని సంతోషపరచుటకుగాను, పాలముగల కర్షకుడు సదా పాలము పనులలో నిమగ్నుడైవుండాలి. అప్పుడుగాని ఆ పాలము పడితికి సంతోషం కలగదట. కృషి చేయకుండా అన సేదరికమునుతెలుచుకుంటూ విలపించునట్టి నిర్భాగ్యుని మంచి పాలము నవుతుంది.

పిమ్మట కామమును వివరిస్తూ తిరువళ్ళువర్, ‘మద్యమును సేవించిన తిరువారేగాని మత్తుకలుగదు. అయితే కామము మాత్రము దూపులవల్లనే కలుగుతుంది.’ అని పేర్కొన్నాడు. తొలిసారిగా ప్రేయసీ ప్రియులు ఒకరినొకరు కలుసుకొన్నప్పుడు వారిలో మధురాతి మధురమైన భావాలు కలుగుతాయి. ఇద్దరూ గాఢంగా ప్రేమించుకుంటారు. కాని విధివశాత్తు విమోగ మేర్పడేసరికి వారు భగ్ను మనోరధులవుతారు. కొందరు తిమ్మమాసి పరిహాసిస్తున్నారేమో అని యిద్దరూ కూడా చెప్పనలవికాని బాధ చెందుతారు.

“ఇప్పుం, కడల్ మట్టుకొమం,
అడదం గట్టు
నన్ అదనిన్ పెరెడు—”

ప్రేమ సంతోషసాగరం వంటిది. కాని వియోగమేర్పడిన తిర్వాతి కలిగే దుఃఖం ఆ సముద్రం కంటెను చాలా పెద్దది—అని తిరువళ్ళువర్ పెరురు పులో చక్కగా పేర్కొన్నాడు.

తిరుక్కూర్తో యావత్తూ చదివిన పిమ్మట పాఠ పుడికి ఈ ఒక్కవిషయం ప్రధానంగా స్ఫురిస్తుంది. పాలకులూ, పాలితులూ—అందరూ ధార్మికులై వుండాలి. అగర్భమాన్లో సంచరించినా సంతోషమూ, లాభిమూ కలిగినప్పటికీ, అగర్భమార్గం అనుసరణీయంకాదు. శాశ్వతసౌఖ్యాన్ని ప్రసాదించే ధర్మ మార్గమును అవలంబించడం మానవుని కర్తవ్యమై వుండాలి. మానవుని కష్టాలకు కారణభూతిములు కామ, క్రోధ, మోహములు. కావున ఈ మూడింటిని కూడా మానవుడు త్యజించవలసి వున్నది.

“కామం, వెగుళి, ముకుక్క మిత్రమూర్తి
నామం కెనక్కె?

అని తిరువళ్ళువర్ పెరురు యావత్తూ పేర్కొన్నాడు. ఈ విధంగా లెక్కగ బుద్ధిపరు సంబంధించిన విషయాలన్నీ కూడా ఈనీతి ప్రధానగ్రంథంలో ఉదాహరించబడినవి. మనుస్మృతి, భగవద్గీత, అథ్వాశాస్త్రము, మహాభారతము—మున్నగు సంస్కృతి రచనములందలి భావములు కొన్ని తిరుక్కూర్తోలో కనిపిస్తున్నవని శ్రీ పి. ఆర్. గామచంద్ర దీక్షితులు గారు పేర్కొన్నప్పటికీ, తిరుక్కూర్తో స్వలంఢరచన అని చెప్పవచ్చు.

“అల్పాత్మరులు నలల్పార్థ రుచి
కల్పించుటయకాద కపి పివకంబు.”

అని మహాకవి పాలకునికి సోమనాథుడు ఉన్నట్లుగా అల్పాత్మరములతో అనల్పార్థ రచన చేయడం మహాకవులకే వలపుతుంది. కొంచెంలే భావాన్ని గెంపడునిల పద్ధతిలో వుదించిన ప్రతిభా శాలి తిరువళ్ళువరనాయనార్.

వృద్ధిగీతము

శ్రీ ఉత్పల సత్యనారాయణాచార్య

నిన్నటిరోజునే మరల నేడును చూపెడి యీ ప్రభాతభా
స్వన్నవ దేవదూత ప్రతివత్సర దివ్య రథాధిరోహణ
క్లిన్నత గాఢి పాఠిన ధరిత్రి కనంబడి దొక్క విష్ణవ
చ్చిన్నము నొక్క ఘర్షణ మనృక్పరివేష్టిత చిహ్న మేనియున్

ఇమ్మహి శాంతిగీత మిదియే - సతమీ సువిశాల విశ్వరం
గమ్మున దుఃఖదైన్య మరణమ్ములు గల్గెడు నా అమంగళాం
శ మ్మిల శాశ్వతమ్ము - చరమమ్మును కాదొక బుద్బుదంబద్య
శ్యమ్ముయి పోయినన్ గొఱతయయ్యెడిదేమి మహాపయోధికిన్.

కలగూగ ప

పంచదార

స్వస్థసాధారణంగా, మనదేశంలో నుష్కతరగతి వారంతా ఆహారపానీయాలలో పంచదారను ఉపయోగిస్తున్నారు. నిత్యావసరమైన పప్పు, బియ్యం, కూరలు, పాలు మొదలైన ఆహారపదార్థాల వలె పంచదార ఒక అవసరమైన ఆహారపదార్థం అనే విషయం అందరూ అంగీకరిస్తారు. అసలు నిజం చెప్పాలంటే, నాగరికతకు నిదర్శనంగా నేటికీ నిలచి ఉన్న కాఫీపానీయం, పంచదార లేనివాడు ఎందుకూ పనికిరాదు. పల్లెలలోను, పట్నాలలోను, పాటకజనమూ, పట్న వాసులూ—అంతా పంచదారను ఒక సామాన్య తినుబడి పదార్థంగా ఉపయోగిస్తున్నారనుట నిర్దిష్టవాదంకేమే—

పంచదారలోని ప్రత్యేకత ఎట్టిది? అది మన శరీర ఆరోగ్యానికి మంచిదా లేక చెడ్డదా అనే విషయం అటు విజ్ఞానశాస్త్రజ్ఞులనీ, ఇటు వైద్యశిఖా మణులనీ చిరకాలం కలవరింపజేసింది. దానిగూర్చి ఎన్నో పరిశోధనలు జరిగాయి; అనేక నూతన విషయాలు సిద్ధాంతీకరింపబడ్డాయి. పంచదార మంచి చెడ్డలను యిదవిధమని, నేటికీ, ఎవరూ నిర్ధారణగా నిశ్చయించలేకపోతున్నారు. కొంతమంది విజ్ఞానుల అంచనా ప్రకారము పంచదార మానవ దేహారోగ్యం పాడుచేస్తుంది. కొంతమంది, పంచదార శరీరపోషక పదార్థమని నిర్ణయించారు. ఆయా సిద్ధాంతాలకు నిదర్శనంగా, విజ్ఞానులు ప్రయోగాలనుచేసి విషయాలను ప్రత్యక్షంగా నిరూపించగలిగారు.

పంచదారను గూర్చి విజ్ఞానలోకంలో రెండు భిన్నమైన అభిప్రాయాలు ఉన్నాయి. పంచదార దేహపుష్టిని కలిగించే ఒక ఆహారపదార్థం అని కొందరు నిర్ణయించారు. మరికొందరు పంచదార, మన పంటి వ్యాధులను కలిగిస్తుందనీ, ఆకలిని మందగింపజేస్తుందనీ, నిర్ధారణ చేశారు. అంతేకాకుండా, శరీరపోషణకు పనికివచ్చు తదితర ఆహారపదార్థాల జీవశక్తిని, పంచదార నశింపజేస్తుందని కూడా నిర్ణయింపబడింది.

సుప్రసిద్ధ వైద్యశిఖామణి అయిన డా. రాబర్

హాకెట్, పంచదారను శరీరపుష్టిని కలిగించే ఒక మధుర పదార్థమని ప్రశంసించాడు. అతడు చేసిన ప్రయోగాల ఫలితంగా పంచదార, మానవ దేహారోగ్యానికి ఎంతమాత్రము హానికరము కాదనీ, అది అపుసరమైన తినుబడి పదార్థమనీ, శరీరపుష్టిని కలిగించే శక్తిగలదనీ, అది నిజంగా మానవజాతికి అంత టిప్పె వరప్రసాదమనీ, తేలింది. సరిగ్గా సమతుల్య ఆహారం తీసుకోవడానికి పంచదార విశేషంగాభిజించినట్లయితే శరీరమునకు మంచిది అనే విషయం కూడా డా. హాకెట్ కనిపెట్టాడు.

దీనికి సంపూర్ణంగా వ్యతిరేకంగా ఉన్న అభిప్రాయం - పంచదార శరీర ఆరోగ్యమునకు హాని కలిగిస్తుందనే వాదం. పంచదార కనిపెట్టబడకపోయి ఉండినట్లయితే, మానవజాతి ఇంకా ఆరోగ్యంగా ఉండేది అనే విచిత్ర విషయాన్ని డా. మెక్లే వెల్లడిచేశాడు.

అన్నిటికన్నా విచిత్రమైన అభిప్రాయాన్ని డా. హేనియల్ ట్యంగ్స్ వెల్లడిచేశాడు. అతనిదృష్టిలో పంచదార ఒక విషపదార్థం—విషభక్షణ శరీరానికి ఎంత హానికరమో పంచదార కూడా అంతే హానికరమని ఈ విజ్ఞానిశేఖరుడు కనిపెట్టాడు. మానవ సంఘక్షేమం, దేశశ్రేయం, దృష్టిలో పెట్టుకొనే ప్రతీ ప్రభుత్వమూ పంచదారను ఒక విషపదార్థంగా నిర్ణయించి, దానిని శాసనపూర్వకంగా నిషేధించితిరాలి అనే తీవ్రమైన అభిప్రాయాన్ని డా. ట్యంగ్స్ వెల్లడిచేశాడు. ఈ అభిప్రాయంలో ఆతిశయోక్తి ఉన్నదా? పంచదార విషపదార్థమే అయితే ప్రపంచంలో ఎంతమంది ఉపయోగిస్తున్నారో, వారి ఆరోగ్యం నశించిపోతుందా? ఈ విషయం అజ్ఞానులనీ విజ్ఞానులనీ సమానంగా కలవరపరిచిందేమో!

ఏమైనప్పటికీ, నేడు మనమంతా పంచదారను తదితర ఆహారపదార్థాలవలె పరిగణించి వాడుతున్నాము. పంచదార వాడకములేని మృగ తరగతి కుటుంబాలు బహుశా మనదేశంలో ఉండిఉండువు. దేశీయమైన, అంతర్జాతీయమైన, ప్రధానమైన భారీ పరిశ్రమలలో పంచదార ఒకటి. వ్యక్తిగతంగా,

సాంఘికంగా, ఆర్థికంగా, పంచదార, నేటి ప్రపంచంలోని పెక్కు దేశాలలో ఒక పరిశ్రమగా రూపొంది నాగరికతకు, నవీనతకు లక్షణంగా నిలచి ఉంది.

కాఫీ, టీ, పాలు, రొట్టె, పాయసం మొదలైన పదార్థాలలో పంచదార విరివిగా ఉపయోగింప పడుతుంది. వినాహలలో, వింగులలో, దైనందినంగా మనము తినే ఆహారపదార్థాలలో పంచదారి విశేషంగా వినియోగింపబడుతుంది. దినదినమూ, మన దేశంలో పంచదార వాడకము వృద్ధి అవుతుంది.

పంచదారనుగూర్చి వెల్లడి అయిన అభిప్రాయాలను గమనించినట్లయితే, ఈ మధురపదార్థం, మన జీవితాలకు ఒక విషపదార్థమునే విషయాన్ని అంగీకరించవలసి ఉంటుంది.

రెండు ప్రపంచయుద్ధం ముగిసిన పిదప డా. మెక్లే, పంచదారనుగూర్చి కొన్ని యెండ్లు పరిశ్రమచేసి, పరిశోధనలు చేసి, అనేక విషయాలను వెల్లడిచేశాడు. మనము పంచదారను వాడుటలో చాల ప్రమాదమున్నదని ఈతని ప్రయోగాలు నిరూపించాయి. రాసాయనికంగా, స్వతస్సిద్ధంగా, పంచదార, ప్రసూదకరమైన పదార్థంకాదు. పంచదారను వాడినవెంటనే శరీరాంగోగ్యం చెడిపోదు. కాని కాలక్రమంలో, పంచదార, మన శరీరాంగోగ్యమును నాశనం చేస్తుంది. కొంతకాలమైన తర్వాత, ఇది పంటివ్యాధులకు కలిగిస్తుంది—మనము తినే ఆహారములోని జీవశక్తి, పుష్టి, నాశనం చేసి, బలహీనత కలిగించి, క్రమంగా శరీరముయొక్క ఆరోగ్యమును పాడుచేస్తుంది. అయితే యీ ప్రమాదము అందరి విషయంలో ఒకేమాదిరిగా సంభవించదు. మనయొక్క దేహదారుగ్యం బట్టి దీని ఫలితం కనిపిస్తుంది. కొందరు విశేషంగా పంచదారను వాడినా, ఆరోగ్యము చెడిపోదు. కొద్దిగా పంచదారను వాడినా, కొందరి ఆరోగ్యం పాడయిపోతుంది. పండ్లవ్యాధులు లేనివారు పంచదారను అధికంగా వాడినా ఏమీ ప్రమాదముండదు ఈ విషయాలను డా. మెక్లే ప్రయోగపూర్వకంగా, నిరూపించాడు.

శరీరపోషణకు, శరీరపుష్టికి, ప్రోటీన్స్ కొవ్వు పదార్థములు, కార్బోహైడ్రేట్లు, కార్బియం విటమినులు, మొదలైన వాటితోపాటు పంచదార కూడా ఒక జీవితావసరమైన ప్రధానాహార పదార్థంగా కొందరు విజ్ఞానులు పరిగణిస్తున్నారు.

రాంగోగ్యమును రక్షించుటకు పై పదార్థములు సరియైన పాళ్ళలో మనము భుజించవలెను. మన శరీరానికి వైతన్యమిచ్చి, పెంపొందించి, నష్టపడిన జీవపదార్థ సమదాయాన్ని పునరుద్ధరించడానికి సుమారు పలు జరి రకాల తినుబ పదార్థములను మనము వాడుతుంటాము. అందులో అతిప్రధానమైన జీవరక్షణమును ప్రసాదించే పదార్థములు ఏమిన్నాయి. అవి పాలు, పాలనుండి తయారగు పదార్థాలు, వెన్న, మాంసము, చేపలు, గ్రుడ్లు, పప్పు లేక రొట్టె పదార్థములు మొదలైనవి.

పై పదార్థాలతో నిండిన సమతులిత ఆహారముతో సరితూగగల పంచదారను వాడేసప్పుడు శరీర ఆరోగ్యమునకు హాని కలుగదు. పుష్టికరమైన సమతులిత ఆహారము లేనినాడు మనము తినే పంచదార శరీర ఆరోగ్యాన్ని బాగాడుతుందని విజ్ఞానులు కనిపెట్టారు. సామాన్యంగా, మానవ శరీరానికి ఆవశ్యకమైన ఉష్ణంలో (ఇది క్యాలరీలలో ఉంటుంది) సుమారు పదియవభాగం పంచదార సరఫరాచేస్తుంది. పుష్టికరమైన మిశ్రమహారం తినినప్పుడు పంచదార శరీరానికి ఆరోగ్యం కలిగిస్తుంది.

సమతులిత ఆహారము లేని శరీరంలో పంచదార నష్టం కలిగిస్తుంది. దీనికి ప్రోటీన్స్ అనబడే వాటిని పారడ్రోలు శక్తి ఉంది. ప్రోటీన్స్ శరీరముయొక్క పెరుగుదలకు, నష్టపడిన జీవరక్షణముల పోషణకు హాయపడుతాయి. పంచదార ప్రోటీన్స్ జీవశక్తిని నాశనం చేసినపుడు మానవుని ఆరోగ్యం క్రమంగా పాడవుతుంది. పంచదార, ఇటువంటి పరిస్థితులలో, క్రమంగా శరీరాన్ని కుష్టిరూపం చేసి, అనతికాలంలోనే ఆరోగ్యాన్ని పూర్తిగా పాడుచేస్తుంది. సమతులితమైన, పుష్టికరమైన, మిశ్రమహారంతో స్వీకరింపబడిన పంచదార శరీరానికి పుష్టిని ప్రసాదిస్తుంది.

డాక్టరు కాగిల్, పంచదార శరీరానికి ప్రమాదం కలిగిస్తున్నదని నిరూపించాడు. ఆకలిని మందగింప చేసే గుణం పంచదారకు గలదనీ, జీర్ణకోశముయొక్క కార్యక్రమానికి పంచదార హాని కలిగించి, క్రమంగా, మానవుని ఆరోగ్యం వాడుచెప్పువనీ, ఈ విజ్ఞాని వెల్లడిచేశాడు.

అమెరికా దేశంలో, పంచదార, బాలుర జీర్ణకోశాన్ని పాడుచెస్తున్నదను కారణంచేత నైద్య సంఘాలు కొన్ని, పంచదారను పూర్తిగా నిషేధించాయి. బాలురు అజ్ఞానంచేత, మధురంగా

ఉంజీ, పంచదారతో బియ్యంపై పూర్చాలను కొ-
వంగా ఉపయోగించి, అశోకాన్ని పోషించే.
పంజాబ్ లోని అనేక ప్రాంతాల్లో ఈ విధంగా అనేక
అశోకాల్లో పెరుగుతుంది.

సంపదార్థ, సంజీవనమును సైన్యమును
 ఎక్కువ కలిగియున్నచో మునుపించిలే పంపదార్థ ము పూర్తిగా
 ప్రమాదకరమైన ఆహారపదార్థముని అందుగా అంగీక
 రిస్తారు. సర్వసామాన్యమైన పంటివ్యాధులు ఎన్నిటికీ,
 పంపదార్థ మూలకారణముని నిర్ణయించుచున్నట్లు చెప్ప
 వచ్చును. ఏ శీతలీంజీ దూచినా, లక్షణము ప్రజలు
 ఏమోచివున్న పంటివ్యాధులకు లోపై బాగుపడు
 తున్నాడు. పైర్డులు, విస్కా పంపదార్థ
 ముగ్రహణ, పంటివ్యాధులకు ప్రమాదకారకముని కని
 ప్పగారు. ముగ్రహణ సంబంధముగూడా. ప్రోగ్నోస్,
 పంపదార్థ పంపదార్థము వినియోగించుచు, పంటి
 మన గండి బయ్యలకు కారణముని ప్రర్థించుచు నిర్ద
 యించుచు. పంపదార్థము రుచిగాను పదార్థమును
 భుజించినపుడు, మన నోటిలోని నూకాజల (గుండు
 లతో) పంపదార్థ కరిగి, ఒక విధమైన నూకాజలీవుల
 ప్రక్రియ (Bacteria) ప్రారంభమై, ఒక ప్రమాద
 కరమైన ఆమ్లము (Acid) ఉత్పన్నమవుతుంది. ఈ
 ఆమ్లము మన నోటిలోని ఎనామిల్ను, తదితర
 మైన, మున్నితమైన, దంత భాగాలను నశింప
 చేసి అనేకవిధములైన పంటివ్యాధులకు కలి
 గిస్తుంది. దీనినివిధి, పంపదార్థము పూర్తిగా
 విచ్ఛించినవారికి ఏమియున్న పంటివ్యాధులు కలుగవని
 నేలరుచింది. కొద్దికొద్దిగా పంపదార్థ వాడినా, పంటి
 వ్యాధులు రావని ప్రదర్శించు కనిపెట్టారు. ఇందుకు
 దృష్టాంతంగా మనాదేశంలో పంటి వ్యాధులు
 తక్కువ—అతిమూల్య వ్యాధులుకూడా తక్కువ—
 దీనికి కారణం, అచట ప్రజలు, పంపదార్థము బహు
 కొద్దిగా వాడుటచే అని ప్రదర్శించు అభిప్రాయ పరు
 తున్నాడు. మనాదేశమున, పంపదార్థము తక్కువగా
 ఉపయోగించే భోజనము జపాను, ఇటలీలు. పంటి
 వ్యాధులతో బాగుపడేవారు పంపదార్థము ఎంతమాత్రం
 ఉపయోగించరాదుగాని మనకు తెలుసుంది. ఒకప్పుడు
 పంపదార్థతో యియ్యదైన పదార్థాలను భుజించినప్పు
 డికి, నెలల నే, కుంచితో దంతాలను, శుభ్రమైన
 జలముతో, కడిగి వేస్తే, దంతములవద్ద నూకాజలీవుల
 ప్రక్రియను నిరోధించవచ్చును.

డాక్టర్లు హాకెట్, పంచదార, శరీర పోషణకు, పెరుగుదలకు అత్యవసరమని వాదిస్తున్నాడు. అతని

దృష్టిలో, పంచదార ఒక విచిత్రమైన రసాయనిక పదార్థం. ఇది, మందులు, ముందుముందు సామగ్రి, రంగులు, పచ్చని మొక్కజొర తయారుచేయడంలో విశేషంగా ఈ పరిమాణం ద్రవీకృతమైన పాచిరసాన్ని నింపుతూ, పంచదారను వినియోగించే విధానం గుర్తిస్తూ విజ్ఞానము సరికొద్దినటు సాగిస్తున్నాడు.

సమశుభ్రమైన, మిశ్రమమైన, ఆహారంతో ఎంత పంపదారను వాడినా శరీరానికి హాని కలుగదని హాక్స్ నిరూపించాడు. అయితే అంపిటి, సమశుభ్ర ఆహారం లభించుటలేదు. దీనివల్లనే పంపదార వాడకము, చాలామందికి హానినే కలిగిస్తున్నదనుటలో సందేహం ఉలేదు.

పంపచార ఒక్క ఆహార పదార్థం - ఇది ఈచీకా
చాం మునుంచా గుంటుంది. ఇది శరీరానికి, ప్రత
వ్యయా, శక్తి కలిగిస్తుంది. ఆహార పదార్థాలలో అతి
తక్కువగా ఉన్నదానిలో ప్రక్రియ సాగించే పంప
చార ఒక్కటే. ఇది 5 నిమిషాలలో 22 సార్లు రసా
యనిత మార్పులను లోపై, ఆధారపై రక్తం గా మారు
తుంది.

పంచదార ఆటగాండ్లను, మేలు కలిగిస్తుంది. ఆలసిపోయినప్పుడు జనశత్రులను ప్రసాదించే శక్తి దీనికి విశేషంగా ఉన్నది. పంచదార శక్తినిమాత్రమే ప్రసాదించగలదు. దీనిలో చిటచిటలుకొని, ఇతర శరీరభాషణ సదాగాలు కొని లేవు.

కాబట్టి పంచదారను, బాగ్రత్రగా ఉపయోగించాలి. బాగ్రతలేనిట్లయితే మన శరీరానికి తప్పకుండా హాని కలుగుతుంది. దీనిని గూర్చి సామాన్య ప్రజలకు విపులంగా బోధపరిచినట్లయితే, డాక్టర్ గ్యస్టంపద బాగుపడుతుంది. ప్రమాదకరమైన మందుల వికాయంపట్ల ప్రజలూ, ప్రభుత్వమూ బాగ్యతతో ప్రవర్తించినట్లే, పంచదారవాడకములో కూడా బాగ్యతాయితోగా ప్రవర్తించి, మానవుల సామాన్య జీవోగ్యంపద తిప్పుకుండా పెంపొందుతుంది.

—శ్రీ వసంత రావు రామకృష్ణ రావు.

వాత్మీకి : రామరాజ్యము

తేతాయుగ మహా పురుషుడై లోకైకవిరుడై
యవతరించిన శ్రీరాము డేనాడు రాజ్యము చేసినాడొ
నాటినుండియు నీమాట యిట్టి భారత వేదములనోట

వచ్చుచున్నదిగాని నెకు పుట్టినది కాదు, నాల్గొక రామా యాదు ముదయించి పదవ బుట్టినది కాదు. ఆ యాద్యకని నాటికి రామేతిహాస మార్థజాతి కస్థిగతి మై యున్నది. అదే, ఆ మహర్షివాక్కునబడి గంభ రూపము దాల్చినది. భిక్షులకు తిరణోపాయమును సంస్కృత భాషకు మూలాధారమునైన యదే జీవ త్యావ్యగూపమున నిత్యమే నిఖిలజగ మావరించి యున్నది. అది యటుంప, నీతిరారుకును లోకాను గ్రహ కాంక్షియుడైన గాంధీమహాత్ముడేనాడు ఖంపమున మరల రామరాజ్యము స్థాపింపవలెనని సంకల్పించెనో నాటినుండియు మరియు నీ మాట హిందూ సేవముంట్ల నాచాలగోపాలము వాడుకలో నికి వచ్చినది. ఆ సర్వసంకల్పని కొరిక నెఱవేటి హైందవులకు స్వరాజ్యమును వచ్చినది. కాని అది రామరాజ్యము కాకుండుగానే, ఆ మహాత్ముడు పరమా త్రైక్యమండెను. అయినా, అతే దేఖిలపించిన రామ రాజ్యము లోకప్రసిద్ధమైన రామరాజ్యముకంటె భిన్నము కాదనుకొని దాని స్వగూపస్వభావముల నొకింత స్మరింతము.

ఆ కాలమున ప్రకృతిరంజకమైన యుత్తమ డుత్తివంశములోని జ్యేష్ఠపురుషుడు క్రమముగా సింహాసన మధిస్థించుట యాచారమైనా, అతడు యథోక్త రాజలక్షణములు కలవాడై ప్రజాసమ్మతిని గాంచియే మూగ్ధాభిషిక్తుడగుచుండెడివాడని రామా యణ భారతాదులు వక్కాణించుచున్నవి. దాసం జేసె యానాడేనాటియెన్నికలు లేకపోయినా, ప్రజల యొకవాక్యమునకు గుటియగువాడే రాజగుచుండెడి వాడని విశ్వసింపవలసినదే.

శ్రీరాముని యువరాజు గావంపగోరిన దశరథుడు సకల సామంతిపౌర జనపములను విలిపించి పరిషత్తు గావించి విన్నవించిన విన్నపములో నొకింత1:—

“నా పూర్వ్యులైన యిక్ష్వాకు వంశరాజులు సుభిక్షముగా సువిద్రుముగా పరిపాలించుచు వచ్చిన రాజ్యమును వారి మార్గమునే యనుసరించి యేలుచువచ్చుచున్నానని మీ కెల్లరకు విదితము. వార్ధకమున జీర్ణించిన నా శరీరము విశ్రాంతి నభిలషించుచున్నది. నా పెద్దకొడుకు రాముడు సకల రాజ ధర్మము లెఱగిన సుశీలుడు. అతనికి మర్రింప మీ రనుమతించి నాకు విశ్రాంతి కలిగింతురుగాక.”

1. 2. రామా. అయో, 2. సర.

పై విజ్ఞప్తి నాలించిన పరిషత్తునారి మాటలు కొన్ని:—

“శ్రీరాముడు సకలసగ్గుణసంపన్నుడు. అతనిని యువరాజు గావించుట మా కభిమతిము. విద్యావంతుడు, సర్వధర్మములు తెలిసిన సత్త్వసంగుడు, ప్రజల మేలు కొరు ఎఱు, సర్వసముద్ధివర్ధనమాగాన, శూరుడు, ధీనోదారుడు, ప్రజాసౌలన తత్వజ్ఞుడైన శ్రీరాము నభిషేకింపుము.”

పై వాక్యములనుబట్టి యానాడు ప్రజల కేటను వర్తనుడై ప్రభువు ప్రభుత్వము నెఱపుచుండే వాడో, ఎట్టి ప్రభుని విభుత్వమును ప్రజలు తోరుచుండెడివారో, అదిరించుచుండెడివారో తెల్లమగుచున్నదికదా! ఈ సందర్భముం దొక్క మాట— ఈ కాలమున బరిపాలకుడైన రాజునువాడు లేడు గావున న య్యా రాష్ట్రములం దెన్నుకొనబడుచున్న ప్రతి ప్రధానమంత్రియు ముఖ్యపాలకుడనని భావించి, ఆయా ప్రభుత్వమునకును పాలనీయ ప్రజలకును, వలసిన ధర్మములు పరిశీలించుట సమచిలము— వేదముల తరువాత వెలసిన నూతనద్యుంధో2 వతారమైన రామా యణమున నెనెనె సంపర్యచిత్తంగా వాల్యపాలక ధర్మములు కనవచ్చుచు నేయుండును గాని, అయోధ్యాకాండలోని కచ్చిత్సర్గ యనబడెడి నూతనసర్గ వాటికి నిధ యనవచ్చును. చిత్రకూటాశ్రమమందున్న తిన్న జూపవచ్చిన భిరతుని గాయు పడగిన యందలి ప్రశ్నలలో కొన్ని:—అంగు మంత్రిని యోజనమును గూర్చి —(రుచికొక్క శ్లోకముతో)

“కచ్చిదాత్మ సమాహూరా
స్ఫురీతవన్తో జితేన్ద్రియాః,
కులీనా శ్చేన్నీతజ్ఞాశ్చ
కృతాస్తే తాత! మన్ద్రిణః॥”

నీతో సమానులు శూరులు చక్క గా జగువు కొన్నవారు పరంగితజ్ఞానము కలవారు స్కూలమున జన్మించినవారు నగు పురుష శ్రేష్ఠులు మంత్రులుగా నియోగింపబడినారుకదా! మూర్ఖులు నెయ్యిరుందిని కాదు, పదివేలముందిని చేరదీసి నా లాభము లేదు. మేధావియు దక్షుడు పండితుడు విచక్షణుడునైన యమాత్యు డొక్కడు చాలును. అతడు రాకకు రాష్ట్రమునకు గా ధా మహాపకౌండు చేయాలను. ఈ విషయ మెఱిగి మంత్రులను నిర్మించుచున్నావు కదా!

భారతి

ఈ విషయముగా రాజ్యతంత్ర ప్రవర్తకులను యుద్ధ
లంత్ర విభజనలను ప్రజాశాసనంకర కార్యనిర్వాహ
కులను ఉత్తమ ముగ్యముగను రాజ్యపురుషులను భృత్యు
లను నిర్ణయించుచువిషయమున నడిగిన ప్రశ్నలను
లన్నియు సర్వకాల సర్వావస్థలయందును రాజానకు
లేక ప్రభుత్వమునకును ప్రజలకును హితోపదేశ
కములై మనోహరములగు నవి యనుట నిజము.

“తత్కర్మవ్యయముతో ప్రజల కెవ్వర ప్రయో
గనరూప లభించు కార్యములు తలపెట్టి నంట నే
చేయించుచున్నావా?”

“సత్యవాది, ప్రతిభాశాలి, విద్యావంతుడూ,
సామర్థ్యముగల పండితుని మేలగా నియమించు
చున్నావా? కృషిగౌరవము జీవుల నాదరించు
చున్నావా?”

రాష్ట్రములోని మంచి చెట్టలు కష్టసుఖములు
ప్రజలయందును వారైన పుట్టుట యావత్తెక్కుము. అది
యున్నగున్నట్లును జరిగినది జరిగినట్లును నెఱచు
చున్నావా?

అపాచులకై నమము వ్యర్థముకాకున్నది కదా!
నిర్దోషులను శిక్షించుటగాని దుష్టులను విడుచుటగాని
లేదుగదా! ఇరాష్ట్రములయందు పరస్పర విరుద్ధములు
గాక ప్రపంచలో యేదైనా ముగ్ధుల నెఱచుచున్నావా? నా ప్రకృతి మన్వత్వము ప్రమాదము
యెడలగు పడునట్లు దోషములు లేకుండ ప్రభుత్వము
చేయుచున్నావుగదా! ఇత్యాదులన్నీ! ఇట్టి ప్రభు
భర్తృములతోడ ప్రభుత్వముకంటే రామరాజ్యమును
వేరుగా నుండునా? ఇంక శ్రీరాముడు రాజ్యము
చేయుచున్నప్పుటి దేశస్థితి యెంత? —

రాముడు రాజ్యముచేయు కాలమున దొంగలన
ములు బండివోట్లు ఆకాలమరణములు బాల్యప్రవృ
ములు ప్రాణాంతకములైన గోగములు లేవట. ఈ
మాటలు నేటి నాగికులకత్తుకులగా దోపచప్పును
గాని, యిది సరికాదు. సర్వవర్ణములవారను సర్వ
ర్థము తప్పక తమతమ వృత్తు లాచరించుకొనుచు
నిత్యసంతోషులై పరహింసా పరాయణులుగాక పర
స్పర కలహములు లేక సుఖజీవనము చేయుచుండు
నటు ప్రభుత్వము వేయికున్నంతలో చూచుచుండగా
దేశీయుల కకాలమగుచోడు లేల సంభవించును?
నివ్వడో దైత్యులగుచులూ నేకాదు, తన నాడు
గూడ సర్వసహాయమును ప్రజల సుఖోపశాంతి
యెల్లప్పుడుగా నుండుట దొంగిలించు వాల్కిని యె
వర్తన ననుకొన్నచో విప్రతపస్తి కలుగగూడదు!

ఇంతకును భర్తృపరిపాలనమున ప్రజలు కీడుకంటే
మేలే యెక్కువగాంచును సుఖింతరన్న వై బహు
లోని విమర్శింప నేల? ఆమాట త్రికాలములయందు
సత్యమే.

లోకారాధనమే ప్రజాచింజకమున ప్రభుత్వము
విధి. దానియొడ భయభక్తులలోను నీతి భర్తృవిధులలోను
ప్రవర్తించుచుండే ప్రజల విధి. అట్లు పాల్యపాలక
భర్తృములు పరస్పరానుకూలములై యేదో క్రమముగా
సంపాదించి యిది భర్తృరాజ్యమునను. అగ్ని రాసు
రాజ్యము. పాల్కికి గ్రంథాంతమునందు చెప్పిన యీ
క్రియలుటలు కూడా భర్తృనిరతి నే యుపదేశించు
చున్నవి.

“ప్రహృతాః సత్త్వియా వైశ్యాశ్చాగ్రా లోభ
వివేకాః,

భర్తృకు ప్రవర్తనై తుష్టాం నైవేకేవ కర్తవ్యే,
స్వప్రజాభర్తృతా రామేశాసతి నాన్యతాం
శ్చైవ లక్షణ సమున్నా సర్వే భర్తృపరాయణాః.

శ్రీ మల్లాది మార్యనారాయణతాత్త్రి

జీవాతదేమిటమాట!

సంతానం కుల్లి కృషిస్తూ ఉంటే

తల్లికి క్షోభకాదు?

భారతీ-భారతాంబ తన

కుష్టు,బొల్లి సంతానం

కోసంఎంతని విచారిస్తూఉందో?

ఇదుగోమా 34 సంవత్సరముల

అనుభవంతో ఇస్తూఉన్న అభయం

మాకు నేడే వ్రాయండి

రెడ్డి అండ్ కో
గోపాలపురం. (టూ.గో.జి)

ప్రంథి విమర్శనము

గురుజాడ రచనలు: వ్యాసచంద్రిక.

రచన: మహాకవి గురుజాడ. సంకలనము. అవసరాల సూర్యారావు. ప్రకాశకులు: విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం. విజయవాడ. ధర: రూపాయన్నర.

విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయంవారు గురుజాడ అప్పారాయ కవి రచనలన్నీ సంపూర్ణంగా పలువ రించాలని సంకల్పించారనీ, ఆ సంకల్ప ఫలితంగా ఈ తొలి సంపుటం వెలువరిస్తున్నాననీ సంకలన కర్తలు శ్రీ అవసరాల సూర్యారావుగా రీగ్రంథపీఠికలో తెలియజేస్తున్నారు. దీనిలో ఇంతకు పూర్వంనించీ అప్రకటితంగా ఉండిపోయిన అప్పారాయ క అమూల్య రచనలుకూడా కొన్ని చేరిఉన్నాయి.

కావ్యాలలో ఖండగారం, విశ్వవిద్యాలయాలు సంస్కృత మాతృభాషలు, సుద్రాసు కాంగ్రెసు మహాసభ, ఆధునిక వచనరచన మొదలైన విషయా లెన్నింటినో గూర్చి గురుజాడకవి ఆయా వ్యాసాలలో చర్చించారు. ఈ వ్యాసాలలో అంతటా, వస్తు తత్త్వం సూటిగా సూక్ష్మంగా అవగాహన చేసు కుని విశదపరిచే మేధానైతిత్వము, ప్రత్యర్థులను నైతం కవ్వించి నవ్వించే సుకుమారహాస్యము అడు గడుగునా హృదయాలలో మిడుమిట్లు గొలుపుతూ మెరిసిపోతూంటాయి.

వ్యాసచంద్రిక చదివినవారికి అప్పారాయకవి ఆధునికయుగం సృజించిన మహారచయిత మాత్రమే కాదనీ, ఆయా భాషలలోను, విషయాలలో అపార పాండిత్యం కూడా కల వ్యక్తి అనీ మొట్టమొదటగా స్ఫురిస్తుంది. ఈవ్యాసాలలో ఏదిమొదలు పెట్టినా చివరి గాకా చివరనదీ విడిచిపెట్టడం కష్టము.

దీనిలో అప్పారాయకవి ఆంగ్లంలో వ్రాసిన వ్యాసాలు కొన్ని తెలుగులోకి అనువదించారు. ఈ

అనువాదాల్లో అప్పారావు వచన రచన అనుకరించే ప్రయత్నం కొంతవరకే ఫలించింది.

బాగా ప్రసిద్ధికెక్కిన కన్యాశుల్కంలో వి హాస్యోక్తులవంటివి ఈ వ్యాసాల్లో చాలాచోట్లా కని పిస్తున్నాయి.

“ప్రాచీన కవుల గ్రాంథికభాషలో రాయు మన్నది గరిడీ విద్య. భగవంతుడు కాళ్ళు ఇచ్చినం దుకు నులుంగా నడవక గడలెక్కుదురు; యేమి చెయ్యను?”

-గ్రామ్యశబ్ద విచారము.

లోకప్రసిద్ధిపొందిన

పి. వి. రాజన్
ఆంధ్ర కంపెనివారి

శ్రేష్ఠమైన మదరాసు నశ్యం
R. S. సుగంధ ముక్కుపొడి

అన్నిటిలో సాటిలేనిది.

ధర వివరములకు వ్రాయుడు.

తయారుచేయువారు:—

పి. వి. రాజన్ & కంపెని,

అర్కోణం, Arkonam, N. A. Dt.

ఈ వ్యాసాలలో మద్రాసు కాంగ్రెసు మహా సభ అనే వ్యాసం ఆపాటి కాంగ్రెసు 'ప్రదర్శనాన్ని గురించి' చేసిన నిత్యమైన వ్యంగ్య రచన. దీనిలో ఈ క్రింది వాక్యం పరిశీలించదగ్గది—

“చరిత్రను నిర్మించడమనే ప్రయత్నం కాంగ్రెసు యొక్కదైనా చేసింది అంటే అది ఒకే ఒకసారి. మారల్లో శ్రీ బాలగంగాధర తిలక్ మర్చి గాలిలో యెగిరిపోయింది.”

సంక్షిప్తంగా ఈ వ్యాసం చదువుకుంటే అప్పారావు వ్రాసిన కథ ఏదో చదువుకుపోతున్నట్లుంటుంది.

ఇది 'హిందూ'లో ప్రకటించిన ఆంగ్ల వ్యాసానికి అనువాదం. ఈ అనువాదంలో అక్కడక్కడ వట్టి అనువాదాల్లా వినిపించే వాక్యవివ్యాసాలు, పదాలు కనిపిస్తున్నాయి. 'అలిసిపోయిన చిన్న పిల్లాడిలా చూస్తూ కూచుంటాను.' అనే వాక్యంలో అలిసిపో

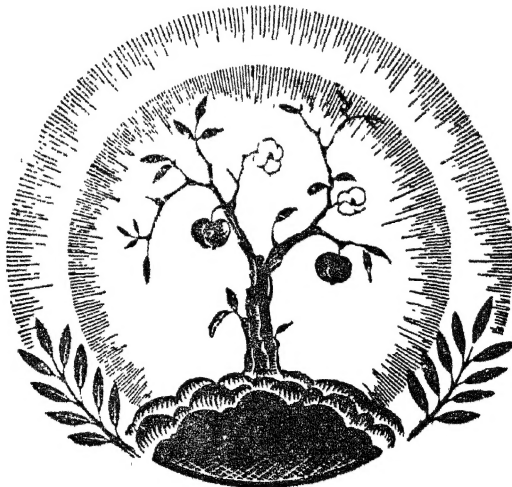
యిన అనే విశేషణం కొంచెం కృతకంగా వినిపిస్తున్నది.

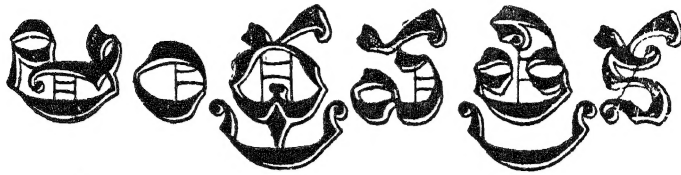
ఇలాంటివి అక్కడక్కడ సకృత్తుగా కనిపిస్తున్నాయి.

ఇంతేకాక ఇలాంటి పుస్తకంలో దొర్లిన చిన్న చిన్న అచ్చు తప్పులు కూడా కొంత మనశ్శ్లేశం కలిగిస్తున్నాయి.

అయితే ఇవన్నీ ద్వితీయ ముద్రణంలో మలగంగా సరిదిద్దుకోడానికి పీలయిన దొసగులు.

విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం వారి వ్యాస సంపుటి ప్రకటించి ఆంగ్ల సాహిత్యాని కొక అమూల్యాలంకారం చేశారా. క్రమంగా వీరు అప్పారాయకవి రచనలన్నీ సంపుటలుగా ప్రకటించగలరనీ, ఆవిధంగా అజ్ఞాతంగా ఉండిపోయిన అప్పారాయకవి వాఙ్మయం తెలుగువారి కందించగలరనీ ఆశిస్తున్నాను.

శ్రీ జయనామ సంవత్సర

పంచాంగం

శ్రీ విడవర్తి కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిసిద్ధాంతిగారిచే గుణించబడిన

ఈ సంవత్సరం పంచాంగంలో చాంద్రమాన, దృశ్యధాంతాలప్రకారం
రెండువద్దతుల తిథి, నక్షత్రాదులు వేర్వేరుగా చూపబడినవి.

48 పుటలు వెల ప్రతి 1-కి 0-3-0

„ „ 100 1-కి 16-8-0

„ „ 1000 1-కి 150-0-0

1000 కాపీలు ఒకే దఫా కొనువారి చిరునామా
ముఖ్యత్రమున ముద్రించబడును.

వై లు ఖ ర్వు లు మి న హా

పే నే జరు:—

ఆంధ్రపత్రిక; మద్రాసు-1.

మార్క్సి నెలలో విడుదల

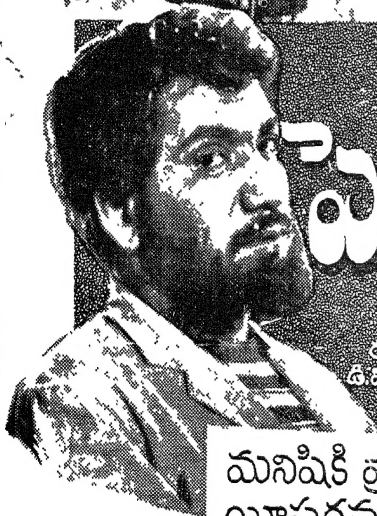
వాహినీ చిత్రము

పద్మమనుషులు

రచన
డి.వి.నరసింహారాజు

నిర్మాత దర్శకుడు
కె.వి. రెడ్డి B.Sc. (HONS)

మనిషికి ప్రాణంకంటే గూడ సీతిప్రధానం!
యీ పరమసత్య నిరూపణే యీ చిత్రానికి
ప్రధాన లక్ష్యం!